

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ (у схемах і таблицях)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ

(у схемах і таблицях)

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ

(у схемах і таблицях)

Навчальний посібник

Укладач С.С. Кучерівська

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 364.3-624(075.8)
Ф 591

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 13 від 27 грудня 2022 року)

Рецензенти:

Сидорович Олена Юріївна, доктор економічних наук, професор
кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного
університету

Цеханська Світлана Василівна, в. о. директора ДРУ ВЦКРДОІ
“Віра, Надія, Любов”

Укладач Кучерівська С.С.

Ф 591 **Фінансове** забезпечення соціальної допомоги (у схемах і
таблицях): навч. посіб. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю.
Федьковича, 2022. 336 с.

ISBN 978-966-423-762-5

Навчальний посібник зорієнтований на освітню програму підготовки
бакалаврів за спеціальністю “Соціальне забезпечення”. У виданні представлено
основні засади, принципи та технології надання громадянам соціальних
допомог і соціальних послуг, передбачених соціальною політикою держави.
Розкриті джерела фінансового забезпечення соціальних допомог.

Матеріал поданий за допомогою схем, таблиць, довідкових даних.

Посібник може бути корисний також студентам економічних
спеціальностей, волонтерам, працівникам громадських організацій,
громадянам, які бажають знати свої права у сфері соціального захисту
населення.

УДК 364.3-624(075.8)

ISBN 978-966-423-762-5

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

© Укладач С.С. Кучерівська, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Тема 1. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ	7
Тема 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	23
Тема 3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ	59
Тема 4. УПРАВЛІННЯ КОШТАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	94
Тема 5. ЗДСС У ЗВ'ЯЗКУ З ТИМЧАСОВОЮ ВТРАТОЮ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	114
Тема 6. ЗДСС ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ, ЯКІ СПРИЧИНИЛИ ВТРАТУ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	133
Тема 7. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ	161
Тема 8. ЗДСС НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ	177
Тема 9. ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	204
Тема 10. ДЕРЖАВНІ СОЦІАЛЬНІ ДОПОМОГИ ГРОМАДЯНАМ	257
Тема 11. СИСТЕМА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ	293
КОЖНА ХВИЛИНА З КОРИСТЮ	320
Список літератури	322

Перелік скорочень

- ВБ** – випадок безробіття
ГО – громадські організації
ДМС – добровільне медичне страхування
ЄС – Європейський Союз
ЗДСС – загальнообов’язкове державне соціальне страхування
з/п – заробітна плата
МОП – Міжнародна організація праці --- <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm>
МСЕК – медико-соціальна експертна комісія
МСПУ – Міністерство соціальної політики України
НВПЗ – нещасний випадок і професійне захворювання
НПФ – недержавний пенсійний фонд
ОМС – обов’язкове медичне страхування
ОТГ – об’єднані територіальні громади
ПМ – прожитковий мінімум
ПФУ – Пенсійний фонд України
СЗ – соціальний захист
СК – страхова компанія
СП – соціальні послуги
СС – соціальне страхування
ССД – середньомісячний сукупний дохід
ТВК – тимчасово вільні кошти
ТН – тимчасова непрацездатність
ЦКУ – Цивільний кодекс України
ЦНАП – центр надання адміністративних послуг
Фонд СС – фонд соціального страхування

ПЕРЕДМОВА

Здобувши незалежність, Україна активно інтегрується в глобальні економічні, соціальні, міграційні, природоохоронні, технологічні, інноваційні процеси. Вона, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку з формуванням національних пріоритетів і стратегічних рамок розвитку. Важливі кроки у цьому напрямку, в державі, розпочалися з 2019 р.

Такі процеси сприяють якісному та ґрунтовному оновленню багатьох сфер економіки країни, зокрема змісту норм вітчизняного законодавства щодо реалізації права людини на соціальне забезпечення та підтримку належного рівня її добробуту у разі настання соціальних ризиків. Основна увага у забезпеченні соціальної підтримки громадян приділяється системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, сфері державних соціальних допомог та механізму надання соціальних послуг.

Поглиблення відчуття соціальної несправедливості та недовіри суспільства до більшості державних інституцій, загострення соціальних ризиків і гальмування соціальних реформ в Україні було посилено наслідками збройного конфлікту на сході України у 2014 році та розпочатою росією війною у 2022 р. Попри все уряд країни, завдяки підтримці міжнародних організацій, інших країн, волонтерського руху та звичайних громадян, продовжує забезпечувати соціальний захист населення.

Пропонований посібник покликаний систематизувати існуючі національні та зарубіжні підходи функціонування сфери соціального захисту населення, висвітлити базові критерії економіки добробуту, погляди вчених та практиків щодо зменшення соціальних ризиків та поліпшення рівня життя громадян, розкрити особливості фінансового забезпечення соціальних допомог та надання соціальних послуг як економічно активним громадянам (через систему ЗДСС) так і вразливим групам населення (через систему соціального забезпечення).

Матеріал, поданий у посібнику, дає змогу здобувачам вищої освіти здобути ґрунтовні теоретичні та практичні знання у сфері соціального захисту та забезпечує формування навичок реалізації своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомлення суспільних цінностей і необхідність його сталого розвит-

ку, надання підтримки, консультацій громадянам шляхом використання знань про механізми призначення фінансової соціальної допомоги, пенсій, забезпечення соціальних послуг.

Навчальний посібник охоплює матеріал одинадцяти тем, які послідовно розкривають «Загальні положення соціального захисту населення як складової соціальної політики держави», «Принципи та механізм проведення ЗДСС», «Заходи держави щодо підтримки вразливих груп населення». Кожна тема містить: перелік і виклад основних, список рекомендованої літератури для більш глибоко вивчення матеріалу, довідкову інформацію для роздумів і аналізу. Виклад матеріалу систематизовано та подано за допомогою схем, ілюстрацій, таблиць, почергових пунктів. Саме такий спосіб подання інформації, згідно досліджень у сфері педагогіки, найбільш оптимально засвоюється. Як метод креативного засвоєння матеріалу в кінці посібника подані кросворди і ребуси на соціальну тему.

Щиро дякуємо за практичні поради та консультації фахівцям державних органів соціального захисту населення, громадських організацій Чернівецької області.

Тема 1. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

- 1.1. Суть та значення соціальної політики держави
- 1.2. Соціальний захист населення – основна складова соціальної політики держави
- 1.3. Ознаки, принципи, функції та види соціального страхування

Рекомендована література

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 роки. URL: <https://cutt.ly/bPQyPIW>
3. Добрева Н., Борщук Є., Корецька Т. Концептуальні основи формування соціальної політики в сучасних умовах функціонування економічної системи України. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44. С. 73-79
4. Мних М.В. Соціальна політика нашої держави в умовах асоційованого членства України в ЄС. URL: <https://cutt.ly/2PQrLyJ>
5. Лопушняк Г.С. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України: *монографія*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 372 с.
6. Головатий М.Ф., Панасюк М.Б. Соціальна політика і соціальна робота: *термінол.-понятійн. словник*: Київ: МАУП, 2005. 560 с.
7. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. К. : НАДУ, 2008. Частина 1. 523 с.

1.1. Суть та значення соціальної політики держави

Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, який необхідний для підтримки здоров'я і благополуччя її самої та її родини, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини.

(Загальна декларація прав людини, п.1, ст.25)

Цілі сталого розвитку (ЦСР) – це загальний заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всіх людей у світі.

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні **найвищою соціальною цінністю**.

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

(Конституція України, ст. 3)

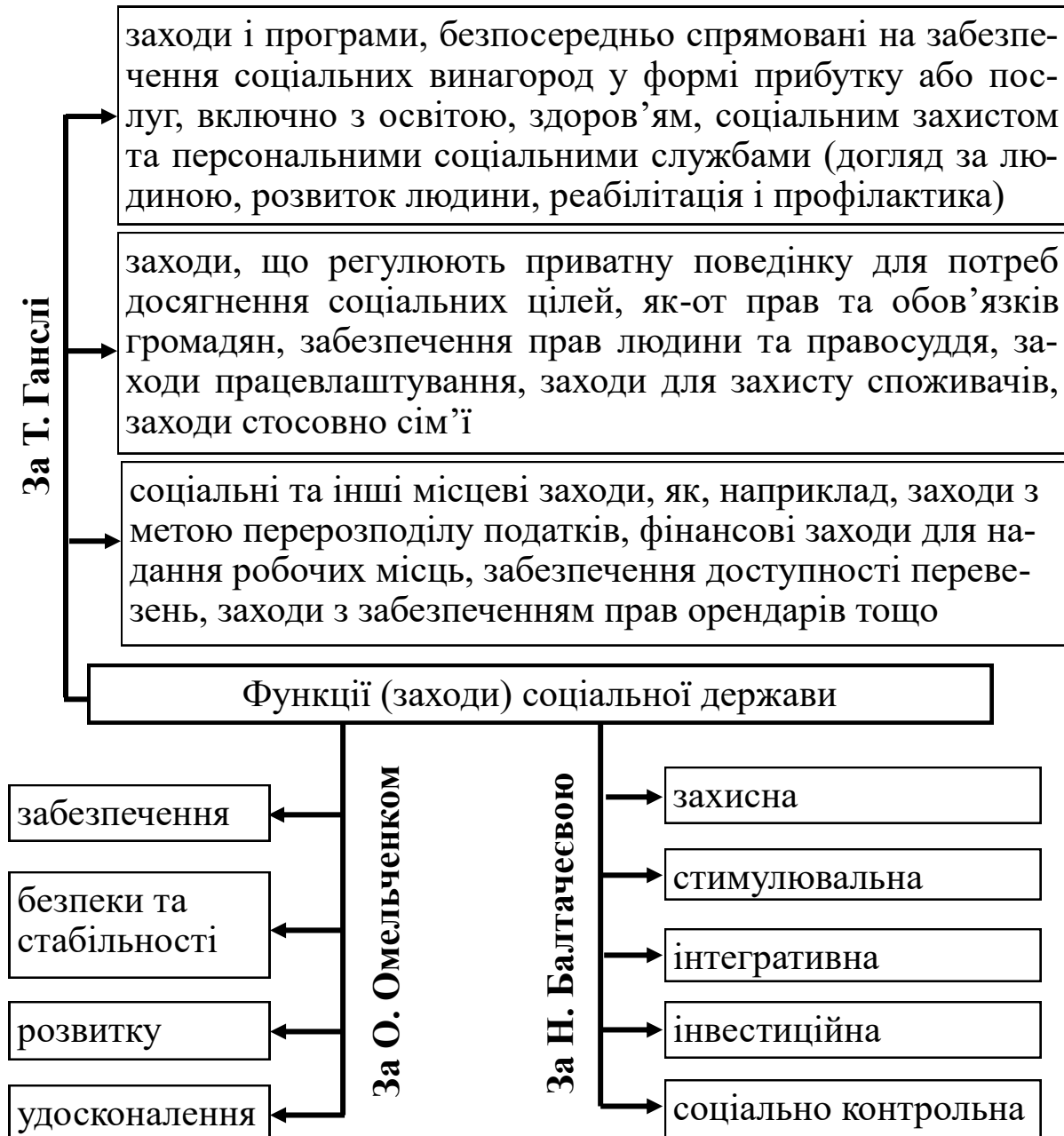
Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

(Конституція України, ст. 46)

Соціальна держава

Держава соціального добробуту Держава соціальної безпеки
Держава соціального захисту Економіка добробуту

Соціальна політика – це суспільний феномен, що поєднує різноманітні багатофакторні складові: конституційно-правові, інституціональні, управлінські регулятивні та саморегулятивні, глобальні, національні, державні, наддержавні, громадські, гуманістичні, праксеологічні (ціннісні), комунікативні та інші.

В. Скуратівський: “**Соціальна політика** – це система управлінських, регулятивних, саморегулятивних способів та форм діяльності суб’єктів, сукупності принципів, рішень, дій, що втілюються у соціальних програмах і соціальній практиці з метою задоволення соціальних потреб, збалансування соціальних інтересів людини, соціальних груп суспільства, досягнення соціальних цілей, вирішення соціальних завдань, формування соціальних цінностей”.

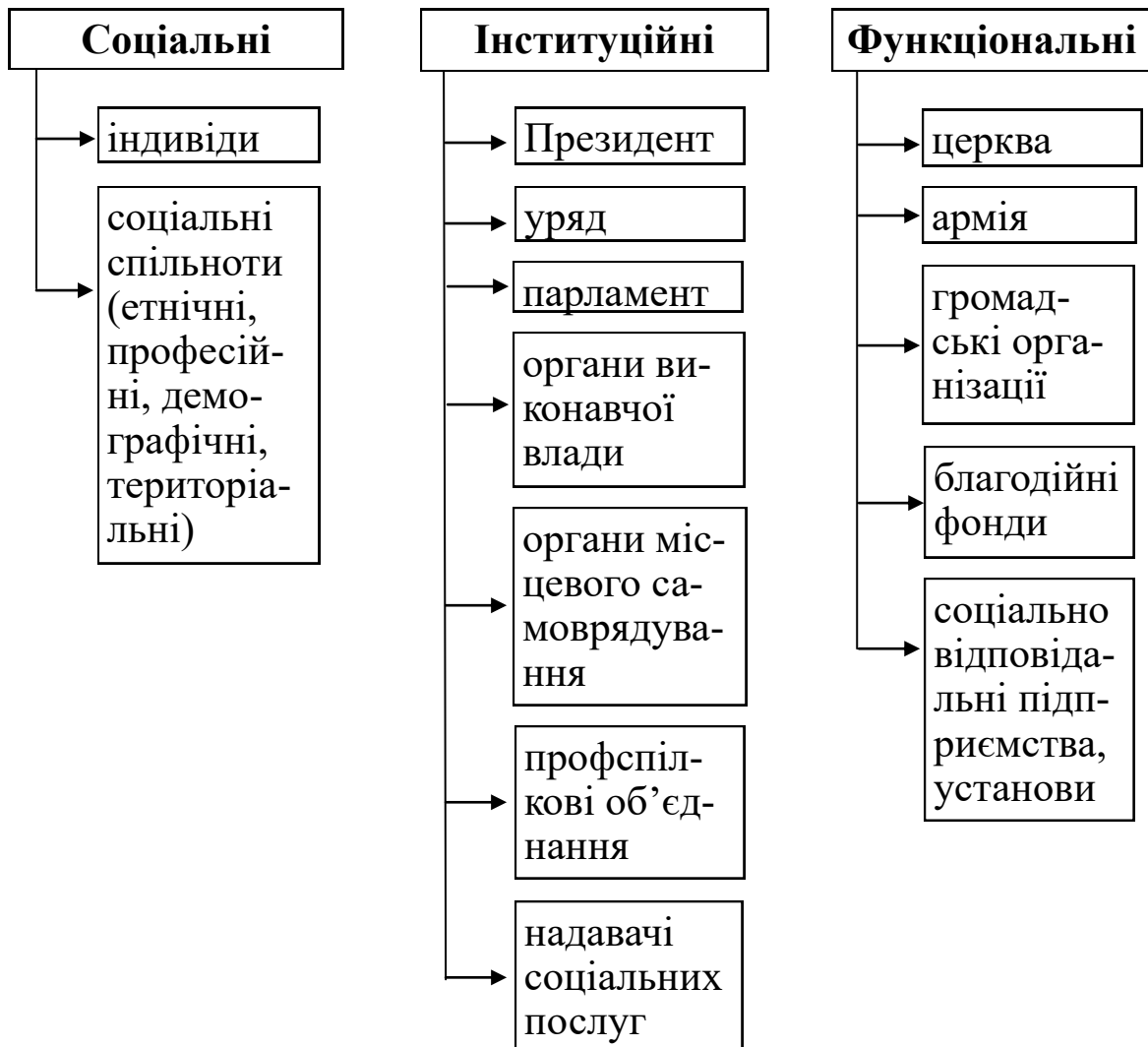
Н. Добрева, Є. Борщук, Т. Корецька:
“**Соціальна політика** – пріоритетний напрям державного регулювання економіки, органічна частина внутрішньої політики держави, спрямованої на забезпечення добробуту й усебічного розвитку його громадян і суспільства загалом. Соціальна політика впливає на процеси відтворювання робочої сили, підвищення продуктивності праці, освітнього і кваліфікаційного рівня трудових ресурсів, на рівень науково-технічного розвитку продуктивних сил, на культурне і духовне життя суспільства. Це система взаємовідносин основних елементів соціальної структури суспільства з приводу збереження та зміни соціальної поведінки населення загалом і складових його класів, верств, спільнот”.

М. Мних: “**Соціальна політика** – підсистема політики держави, спрямована на регулювання соціальних відносин, соціальний розвиток та забезпечення соціальної перспективи. Відповідно, вона є основою управління соціальними відносинами, в рамках якого має значення:

- управління процесами щодо умов життя населення, включаючи розвиток соціальної інфраструктури;
- управління процесами формування та розвитку соціальних якостей людей”.

Соціальна політика – комплекс заходів державного та недержавного характеру, спрямованих на виявлення, задоволення і узгодження потреб та інтересів громадян, соціальних груп, територіальних громад.

Суб'єкти соціальної політики

Об'єктом соціальної політики є суспільні, зокрема соціальні, відносини, процеси життєдіяльності соціуму, які безпосередньо чи опосередковано впливають на формування соціальної безпеки людини, задоволення нею власних соціальних потреб та інтересів, освоєння і творення соціальних цінностей.

Мета соціальної політики держави – забезпечення позитивних соціальних змін і соціального розвитку суспільства на основі соціальної справедливості, соціальної рівноправності, соціального захисту людей для процвітання людей, які нині живуть на планеті, а також наступних поколінь та захисту планети.

Засади державної політики у соціальній сфері
(згідно із ЗУ “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” ст. 8)

загальні

1. Забезпечення гарантованих Конституцією України прав і свобод громадян на основі впровадження європейських стандартів соціального захисту, підвищення якості соціальних послуг

2. Надання громадянам упродовж усього життя соціальних гарантій на основі вдосконалення системи соціальних стандартів і пільг; подолання бездомності громадян, безпритульності, бездоглядності серед дітей

3. Досягнення ефективного демографічного розвитку

4. Подолання бідності і зменшення соціального розшарування

5. Забезпечення державних гарантій щодо реалізації соціальних прав працівників підприємств, установ, організацій усіх форм власності, забезпечення молоді першим робочим місцем

6. Забезпечення розміру соціальних виплат, які є основним джерелом доходів, на рівні, не нижчому за прожитковий мінімум, удосконалення системи підтримки соціально незахищених верств населення

7. Поетапне погашення зобов'язань держави за знеціненими заощадженнями громадян

8. Забезпечення доступним житлом громадян, насамперед малозабезпечених, з обмеженими фізичними можливостями, дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, молоді, працівників бюджетної сфери, а також багатодітних сімей

на ринку праці

продовження

Засади державної політики у соціальній сфері

9. Забезпечення державних гарантій щодо реалізації соціальних прав працівників підприємств, організацій усіх форм власності, забезпечення молоді першим робочим місцем

10. Забезпечення захисту прав громадян України, які пра-

захист дітей, молоді, сім'ї

11. Створення ефективної системи забезпечення реалізації та захисту прав дитини

12. Створення умов для повноцінного життя і розвитку дитини, її безпеки, благополуччя, зростання у безпечному сімейному оточенні

13. Поліпшення соціального захисту дітей, утвердження духовно і фізично здорової, матеріально забезпеченої та соціально благополучної сім'ї

14. Сприяння молоді в реалізації творчих можливостей та ініціатив, залучення її до активної участі в соціальному, економічному та гуманітарному розвитку держави

15. Недопущення насильства стосовно дітей, залучення їх до найгірших форм дитячої праці, втягування у злочинну діяльність

16. Запобігання соціальному сирітству та інституціалізації дітей

17. Підтримка сімей, які усиновили дітей, взяли дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, на виховання у свої сім'ї

захист людей похилого віку

18. Удосконалення системи пенсійного забезпечення, створення умов для гідного життя людей похилого віку, стимулювання розвитку недержавного пенсійного страхування

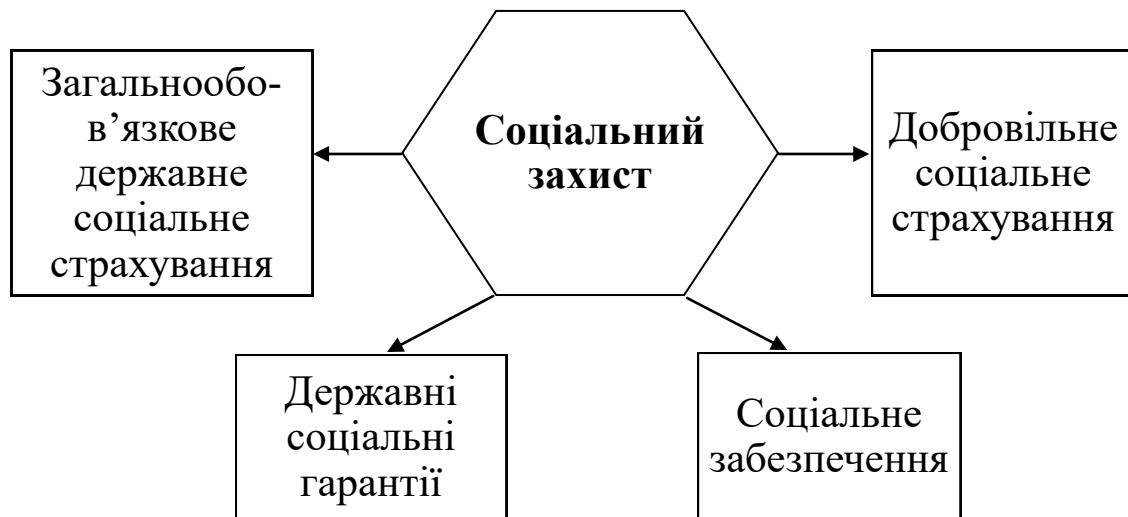
1.2. Соціальний захист населення – основна складова соціальної політики держави

Соціальний захист – державна підтримка верств населення, які можуть зазнавати негативного впливу ринкових процесів, з метою забезпечення відповідного життєвого рівня.

Соціальний захист – заходи, які передбачають надання фінансової, правової, матеріальної допомоги найбільш вразливим верствам населення та створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення.

Соціальний захист – це комплекс законодавчо закріплених гарантій, які протидіють дестабілізуючим життєвим факторам (інфляція, економічна криза, безробіття тощо).

Кінцева мета соціального захисту – надання кожному члену суспільства, незалежно від соціального походження, національної або расової належності, можливості вільно розвиватися, реалізувати свої здібності. Ще одна мета – підтримання стабільності в суспільстві, тобто попередження соціальної напруженості.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЗДСС) – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, тобто матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються завдяки сплаті страхових внесків роботодавцями, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законодавством.

Добровільне соціальне страхування – це система економічних відносин, пов'язаних із забезпеченням страхового захисту населення від можливих соціальних ризиків у їхньому житті чи діяльності за рахунок сплачених ними чи на їхню користь страхових внесків.

Реалізується через добровільне медичне страхування, змішане страхування життя, добровільне пенсійне страхування, страхування ризиків на ринку праці, добровільну участь у системі ЗДСС окремих категорій громадян.

Державні соціальні гарантії – встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, інших соціальних виплат, які забезпечують рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму.

Соціальне забезпечення – організаційно-правова діяльність держави щодо надання матеріальної допомоги, соціальних послуг, обслуговування за рахунок держави та благодійних фондів.

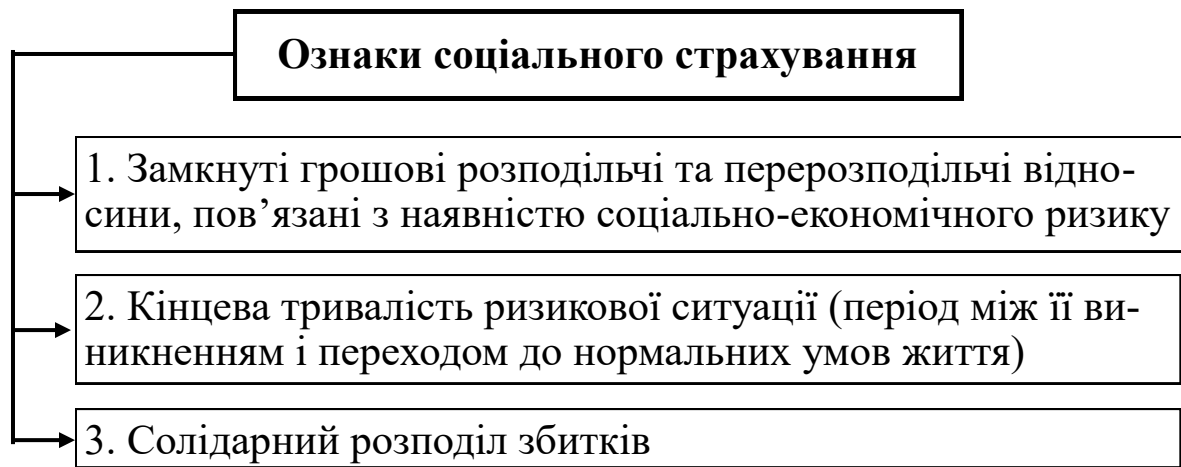
Соціальні допомоги – це гарантовані, врегульовані нормами права разові або періодичні виплати соціально-аліментарного характеру чи набір товарів і послуг, що надаються з метою матеріальної підтримки громадян, які в силу передбачених законодавством випадків, потребують такої допомоги.

Соціальні ризики – це життєві обставини, що порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самотійно.

Основні державні соціальні гарантії

- неоподаткований мінімум доходів громадян
- прожитковий мінімум (за категоріями осіб)
- мінімальний розмір заробітної плати
- мінімальна пенсія
- допомога на поховання (для застрахованих у системі ЗДСС)
- державні соціальні допомоги відповідно до законів індексації доходів населення
- надання гарантованих обсягів житлово-комунального, соціально-культурного, транспортного обслуговування та обслуговування у сфері освіти, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, побуту, торгівлі

1.3. Ознаки, принципи, функції та види соціального страхування

Страховий (соціальний) ризик – обставини, внаслідок яких громадяни та/або члени їхніх сімей можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг за ЗДСС.

Принципи ЗДСС

1. Законодавче визначення умов і порядку здійснення видів ЗДСС

2. Загальність та обов'язковість страхування категорій осіб і фінансування витрат страхових фондів, передбачених законодавством

3. Солідарність та субсидування

4. Державні гарантії реалізації застрахованими своїх прав

5. Цільове використання коштів фондів ЗДСС, їх адресність

6. Паритетність представників усіх суб'єктів ЗДСС в управлінні ЗДСС

7. Забезпечення рівня життя, не нижчого за встановлений прожитковий мінімум

8. Особиста відповідальність

Види ЗДСС в Україні

- пенсійне страхування
- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності
- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності
- страхування на випадок безробіття
- медичне страхування
- інші види страхування, передбачені законами України

Суб'єкти ЗДСС

страховики

ПФУ,
Фонд соціального
страхування, Фонд
на випадок безро-
біття

страхувальники

роботодавці;
ФОП;
особи, які здійсню-
ють незалежну про-
фесійну діяльність

застраховані особи

фізичні особи, на
користь яких здій-
снюється ЗДСС

Страховий стаж – це період (строк), протягом якого особа підлягає ЗДСС та на її користь сплачуються страхові внески, якщо інше не передбачене законами.

Єдиний внесок на ЗДСС – це консолідований страховий внесок на пенсійне страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, медичне страхування, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, страхування на випадок безробіття, який в обов'язковому порядку сплачується страхувальниками з метою забезпечення реалізації прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за соціальним страхуванням.

Страхове свідоцтво – єдиний для всіх видів ЗДСС документ суворої звітності, що підтверджує право застрахованої особи на одержання послуг і матеріального забезпечення за ЗДСС.

Страховий випадок – подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг, передбачених законами України про ЗДСС.

Інформація для роздумів

Соціальне забезпечення – це право людини і всіх людей, незалежно від того, де вони живуть, на гарантований мінімальний рівень базового соціального захисту.

Соціальне забезпечення – це соціальна й економічна необхідність у боротьбі з бідністю та соціальним ігноруванням, сприяння розвитку, рівності та рівним можливостям.

Мінімальний рівень соціального захисту складається принаймні з чотирьох базових гарантій у галузі соціального забезпечення: основних видів медичних послуг та основних гарантованих доходів у період дитинства, дорослого та похилого віку для всіх мешканців і всіх дітей.

... жодне суспільство не можна виправдати, якщо воно відкладає вирішення проблем соціального забезпечення своїх членів – а це завдання можна виконувати на будь-якому етапі розвитку, навіть і поступово. Усі суспільства можуть зростати в умовах справедливості.

Стратегія Міжнародної організації праці

“Ви можете змусити людину працювати скільки завгодно, але якщо одночасно з цим ви не будете його виховувати політично і морально, якщо він не братиме участі в суспільному і політичному житті, то ця праця буде просто нейтральним процесом, що не дає позитивного результату.”

А. С. Макаренко

“Всі ми руйнуємо. Руйнуємо тим, що осторонь стоїмо, своєю байдужістю! І зараз самі сіємо байдужих! Плідимо жорстоких ... Самі плекаємо руйнача.”

О. Гончар

“Сама доброчинність стає пороком, коли застосовують її помилково.”

О. П. Довженко

“Ідеї правлять світом і викликають у ньому потрясіння.
Увесь соціальний механізм спирається у кінцевому резуль-
таті на думку людей”.

Огюст Конт

“Основа кожної держави – суспільство”.

Іммануїл Валлерстайн

“Розумна людина завжди повинна пам’ятати про те, що як
нащадок минулого вона одночасно є батьком майбутнього”

Герберт Спенсер

“Ідентичність людини потрібно шукати не в її поведінці
А в здатності реалізовувати власний сценарій життя”

Ентоні Гіденс

“При виборі між альтернативними діями індивід обере ту,
для якої цінність результату, помножена на ймовірність його
отримання, найбільша.”

Джордж Хоманс

“Не проси гарантій, не шукай спокою – такого звіра немає
на світі. А якщо є, то він схожий на мавпу-лінивця, яка цілісі-
нький день висить на дереві головою вниз, і все життя прово-
дить в сплячці.”

Р. Д. Бредбері

“Від правильного виховання дітей залежить добробут
усього народу.”

Дж. Локк

“Для громадян набагато корисніше, якщо процвітає вся
державна цілість, а не якщо окремі люди досягають успіху,
ціле ж руйнується.”

Фукідід

“Добробут держави забезпечують не ті гроші, які вона щорічно
видає чиновникам, а ті, що вона щорічно залишає в ки-
шенях громадян.”

Йожеф Етвеш

“Зробити людину соціалістом – дрібниця, проте зробити
соціалізм людським – велика справа.”

Оскар Уальд

***** Політичний анекдот *****

Це відбулося в Америці.

Перебуваючи в гостях у своїх друзів, я запитав у їхньої маленької доньки, ким вона хотіла би бути, коли виросте.

– Президентом! – впевнено відповіла дівчинка.

– Вау! – сказав я, – а що ти насамперед зробиш, коли станеш президентом?

– Я дам дах над головою та їжу всім бездомним, – відповіла дівчинка.

Її батьки, ліберальні демократи, присутні при цьому діалозі, просто сяяли.

– Достойна мета, – сказав я, – але для цього зовсім не обов’язково чекати, доки ти станеш президентом. Давай ти розчистиш галявину позаду мого будинку, висапаєш усі бур’яни, підрижеш траву та квіти, а я тобі за це заплачу 50 доларів.

Потім ми підемо з тобою до супермаркету, де постійно тиняється бездомний хлопець, і ти йому віддаси ці гроші, щоб він міг купити собі їжу та дах над головою.

Дівчинка на кілька секунд задумалася ... потім глянула мені прямо у вічі і запитала:

– А чому б цьому бездомному хлопцю самому не зробити всю цю роботу та отримати 50 доларів?

– Ласкаво просимо до республіканської партії, моя крихітко, – посміхнувся я.

P.S. Батьки дівчинки досі зі мною не розмовляють.

Запитання та завдання для самоперевірки:

1. Сформулюйте визначення таких термінів: “соціальна політика”, “соціальний захист”, “соціальне страхування”, “держава соціального добробуту”. Визначте взаємоузгодженість визначених понять.
2. На які соціальні орієнтири спрямоване людство на сучасному етапі?
3. Назвіть основні види СС в Україні.
4. Визначте цілі основних видів державних соціальних допомог.

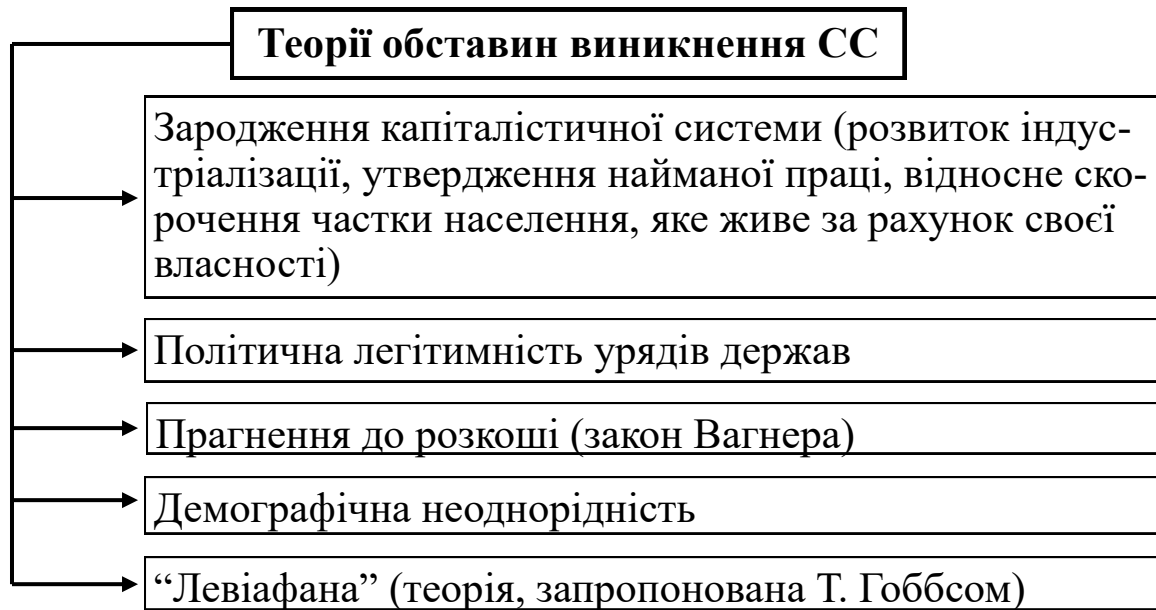
Тема 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

- 2.1. Основи та причини виникнення СС
- 2.2. Моделі формування соціальної політики у різних країнах світу
- 2.3. Погляди зарубіжних і вітчизняних учених щодо значення СЗ

Рекомендована література

1. Лопушняк Г.С. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 372с.
2. Фурман А. В., Підгурська М. В. Історія соціальної роботи. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.
3. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора : навч. посіб. Тернопіль, Економічна думка, 2007. 488 с.
4. Михненко А., Щур Н. Світові моделі соціальної політики: уроки для України. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-2-31.pdf>
5. Стопчак А. Ю. Історичні аспекти виникнення та еволюції соціального захисту населення в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1. Т. 1. С.60-64. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2999/1/C%D0%A2%D0%9E%D0%9F%D0%A7%D0%90%D0%9A.pdf>
6. Богуш Л.Г. Якість життя в параметрах та індикаторах соціальних процесів. *Економіка та держава*. 2013. №11. С. 59-63
7. Добробут. Стаття у вікіпедії. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Welfare>
8. The European Pillar of Social Rights in 20 principles. URL: <https://cutt.ly/9NXZV4F>
9. Кубицький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах. К.: Міленіум, 2015. 300 с.

2.1. Основи та причини виникнення СС

<p>Античні часи— середина XIX ст.</p> <ul style="list-style-type: none"> - епізодичний характер - взаємодопомога в межах громади - сімейне утримання - добродійність 	<p>середина XIX ст.— 30-ті роки XX ст.</p> <ul style="list-style-type: none"> - активне формування СЗ, в основному пенсійного забезпечення - держава майже не бере участі - розвиток під тиском вимог робітничого класу 	<p>30-ті рр.— початок 90-х рр. XX ст.</p> <ul style="list-style-type: none"> - активна участь держави - СЗ охоплює все населення - солідарність поколінь - внески сплачують працівники і роботодавці - регулювання на міжнародному рівні 	<p>90-ті рр. XX ст.— початок XXI ст.</p> <ul style="list-style-type: none"> - кризи фінансування систем СЗ - реформування систем СЗ - активізація НПФ, приватних фондів - збільшення у страхових внесках частки працівників 	<p>початок XXI ст.— триває досі</p> <ul style="list-style-type: none"> - посилення кризи фінансування систем СЗ - збільшення пенсійного віку - нові соціальні ризики - активізація недержавних надавачів соціальних послуг - адресність соціальної допомоги - посилення соціальної відповідальності бізнесу
---	---	--	--	--

Етапи розвитку соціального захисту

Світовий досвід розвитку соціального захисту населення

Найдавніші відомості про надання допомоги соціального характеру знайдено в Давньому Єгипті, де ще в XVII–XXV ст. до н.е. голодуючим безкоштовно роздавали хліб у храмах. У писемній історії людства чи не першим нормативним актом у сфері соціального захисту є Кодекс вавилонського царя Хаммурапі (датується близько 1750 р. до н.е.), який налічує 282 закони (параграфи). Центральна влада Давнього Єгипту рівномірно підтримувала мінімальний прожитковий рівень населення всіх регіонів країни завдяки перерозподілу більшого врожаю з благополучних місцевостей [132].

У Стародавньому Римі передбачалася взаємодопомога членам римських професійних корпорацій, колегій, спілок на випадок захворювання, каліцтва, смерті для виконання культових обрядів, встановлення пам'ятників, допомоги сім'ям, які втратили годувальника.

Alimenta була римською програмою соціального забезпечення, яка існувала приблизно з 98 р.н.е. до 272 р.н.е. Її започаткував імператор Нерва та розширив Траян. Вона допомагала сиротам і бідним дітям по всій Італії та забезпечувала загальні кошти, харчування і субсидовану освіту. Програма підтримувалася за рахунок здобичі Дакійських воєн та податків на маєток і благодійність.

Уряд китайської династії Сун (960 р.н.е.) підтримував численні програми, які можна було б класифікувати як соціальне забезпечення, у тому числі створення будинків для людей похилого віку, державних клінік і кладовищ для бідняків.

Першим у світі прикладом кодифікованого універсального податку на соціальне страхування вважають появу **закяту (благодійності)**, як милостині, яку збирав уряд за часів халіфа Рашидуна Умара (634 р.н.е.) і використовував для забезпечення доходу нужденним, зокрема бідним, літнім особам, сиротам, інвалідам [35].

У середньовічний період і аж до промислової революції соціальні виплати в Європі здійснювали через приватні пожертви або благодійність численних братств, релігійних орденів. Прикладом ранньої програми соціального забезпечення став Закон про допомогу бідним 1601 р. (відомий як Єлизаветинський закон про бідних), який створив систему прав щодо бідних Англії та Уельсу.

Загалом 1681–1880 рр. – орієнтовні хронологічні межі розвитку приватного страхування, коли створювалися приватні пенсійні фонди, каси взаємодопомоги, приватні страхові компанії.

1844 р. у Бельгії запровадили обов'язкове страхування на випадок хвороби, інвалідності та старості для моряків, у 1854 р. – обов'язкове страхування для школярів.

У Франції з 1852 р. запроваджено державні субвенції касам взаємодопомоги. **Протягом ХІХ ст.** у Франції введені пенсійні режими для зайнятих у місцевих органах влади, банківських службовців, залізничників.

1883-1889 роки – період виникнення першої системи обов'язкового пенсійного забезпечення в Німеччині. У 1880–1890 рр. були прийняті закони про державне соціальне страхування в Англії, Франції, Австрії, Італії. В Італії вже наприкінці ХVІІІ ст. пенсії по старості почали виплачувати окремим службовцям банків, з'явилися перші пенсійні фонди в кредитно-банківській сфері. Початок ХХ ст. характеризується поширенням розподільчої системи пенсійного захисту населення країнами Західної Європи та Америки. 1908 р. у Великій Британії згідно з Актом про пенсії для престарілих запроваджено пенсійні виплати для тих, хто досягнув 70 років і витримав перевірку на предмет матеріального становища (оцінку засобів до існування). Такі пенсії не передбачали сплату страхових внесків. У 1911 р. було ухвалено Акт про державне страхування. У класичному значенні держава добробуту у Великій Британії з'явилась лише у 1948 р. з прийняттям National Insurance Act у сфері охорони здоров'я.

У Німеччині реформи соціальної політики пов'язують із ім'ям канцлера Отто фон Бісмарка, який запровадив спеціальне законодавство про соціальний захист. У 1883 р. була запроваджена обов'язкова освіта, 1884 р. – перша програма страхування від нещасних випадків на виробництві, а в 1889 р. – пенсії за віком.

Пізніше подібні до німецької моделі схеми соціального захисту запровадили країни Латинської Америки (Чилі, Аргентина, Бразилія, Уругвай), додавши інші типи ризиків: безробіття, втрата працездатності тощо. Скандинавські країни поширили право соціального захисту не лише на працівників, але й на членів їхніх сімей.

На початку XX ст. універсальна потреба в соціальному захисті була визнана світовою спільнотою як основоположне право людини. У 1919 р. була створена Міжнародна організація праці (МОП) з метою поширення розуміння того, що універсальний, довготривалий мир може бути встановлений лише на основі соціальної справедливості.

МОП – унікальна тристороння організація, яка об'єднує представників урядів, організацій працівників і роботодавців задля спільної розробки політики і програм і стандартів у сфері праці. Нині в ній 187 країн-учасниць.

Друга світова війна та післявоєнний період сприяли розвитку системи соціальної підтримки на національному, регіональному та міжнародному рівнях і впровадженню СС у багатьох країнах світу. За класифікацією німецького вченого Єнса Альбера у цей час відбувалося впровадження соціальних послуг як елемента громадянства, що сприяло поліпшенню якості життя населення, з деяким його сповільненням із наближенням до 90-х рр. XX ст.

У Загальній декларації прав людини, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р., було наведене широке коло прав і свобод людини у різних сферах суспільного життя, яких мають дотримуватись і поважати всі, без винятку, держави [32].

Серед країн світу є як прихильники, так і противники Декларації прав людини. Основними її критиками були ісламські країни, які впродовж багатьох років разом із прихильниками Декларації працювали над узгодженістю її основних положень. Результатом такої праці стало ширше розуміння взаємозалежності та неподільності прав людини і наголошенні на необхідності універсальності, об'єктивності й невивірковості прав людини.

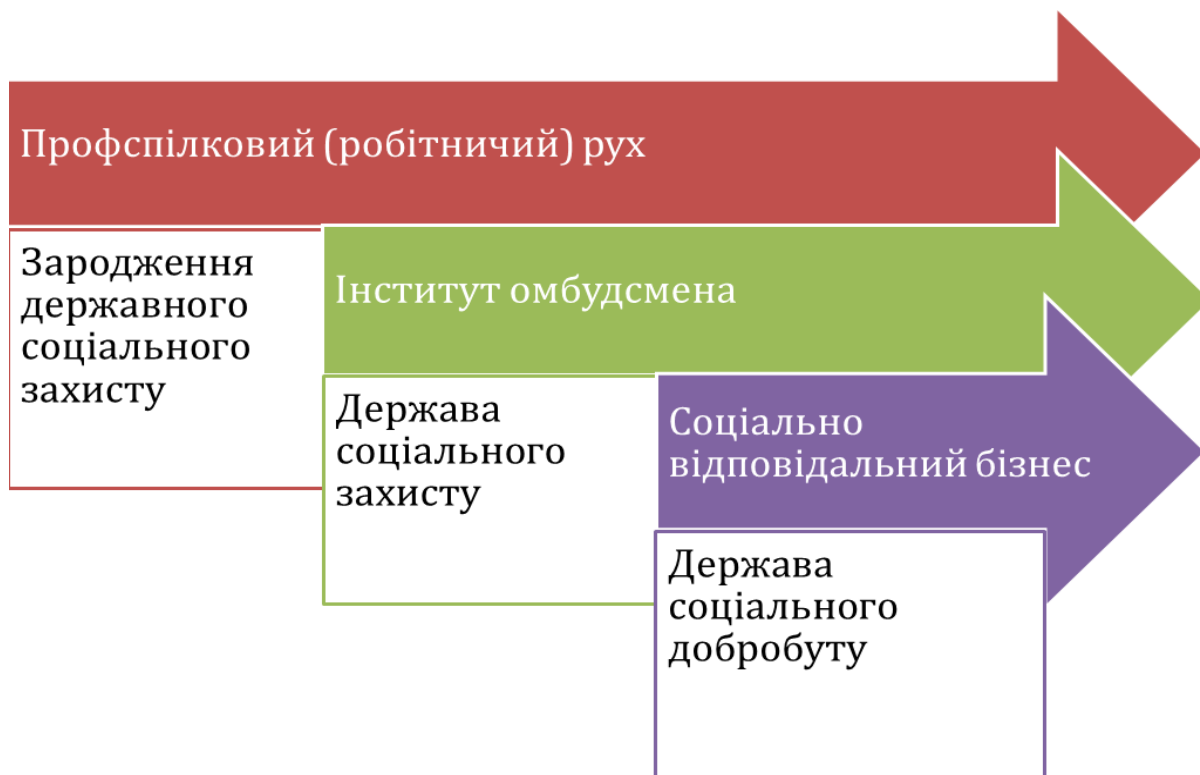
У жовтні 1961 р. прийнята **Європейська соціальна хартія** (нова редакція 1996 р.), яка розкриває зміст таких прав людей у сфері соціального забезпечення, як:

- право жінок, які працюють, на охорону материнства (ст. 8);
- право на охорону здоров'я (ст. 11);
- право на соціальне забезпечення (ст. 12);
- право на соціальну та медичну допомогу (ст. 13);
- право на користування соціальними службами (ст. 14);
- право сім'ї на соціальний, правовий та економічний захист (ст. 16);
- право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу (ст. 19) та ін.

Кінець ХХ ст. знаменувався посиленням перебігу соціально-економічних процесів, що призводять до дестабілізації відповідних соціально-економічних систем. Як наслідок, почали виникати кризи розподільчих пенсійних систем та перехід до трирівневої системи соціального та пенсійного захисту населення. Кризи, що почалися в 1970-х роках, і проблеми, які посилювалися через глобалізацію, призвели до трансформації соціальної держави. У цей період соціальну політику визначають громадянське суспільство, міжнародні та наднаціональні організації, а саме розуміння соціальної політики набуває нових форм.

Практики, запроваджені в 1990-х роках, базувалися на нормативних актах, які заохочують роботу та обмежують пасивні витрати (скорочено період отримання соціальних виплат, ускладнено їх умови).

У 2001 році, МОП визнала, що “єдиної правильної моделі соціального забезпечення не існує” і що модель соціального страхування була недостатньою в багатьох контекстах. У 2002 МОП розпочала глобальну кампанію із соціального забезпечення та покриття для всіх. Запропоновані МОП чотири напрями Програми гідної праці – створення робочих місць, соціальний захист, права у сфері праці та соціальний діалог – стали невід’ємними елементами нового Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року.

Інституційний розвиток державного соціального захисту

МЕТА СС – символічне стирання класових відмінностей у соціальному просторі через всеосяжність та універсальність державної соціальної підтримки.

В основі СС – взаємодопомога, громадська солідарність.

Тенденції розвитку цивілізації за результатами Симпозіуму USAID [121] :

- світова економіка зростає різними темпами, виникають нові економічні центри, посилюється економічна напруга;
- доступ до знань (обмін досвідом, розробками) зростає в геометричній прогресії, оскільки зв'язок зростає у всьому світі, водночас – напруга через релігійні та культурні розбіжності;
- ескалація доброго врядування: поширення демократичного врядування в усьому світі;
- прискорення подій, при цьому їх причини та наслідки проявляються швидше та ширше, ніж будь-коли раніше;
- зміна та розширення екосистеми розвитку: поява нової «сфери допомоги» з новими партнерами, підходами та моделями;
- демографічні тенденції ускладнюють проблеми розвитку.

2.2. Моделі формування соціальної політики у різних країнах світу

Канада

У Канаді всі соціальні положення уряду називаються соціальними програмами. Зміна урядової політики у 1930-1960-х роках зумовила появу соціальної держави, подібної до багатьох західноєвропейських країн. Більшість програм тієї епохи ще досі використовуються, хоча багато було скорочено впродовж 1990-х років, оскільки державні пріоритети змістилися до скорочення бюджетного дефіциту, який досягав занадто високого рівня. Медичне обслуговування фінансується державою із частковим субсидуванням федеральним урядом. Приблизно 70% витрат на охорону здоров'я в Канаді надходять з державних джерел, а решта оплачується приватно (як через приватне страхування, так і за власні платежі). Вжито заходи із запобігання “дворівневого медичного обслуговування”.

У країні діє “Страхування зайнятості” (EI), раніше це називалося “Страхування на випадок безробіття”. Назва була змінена в 1996 році. У 2019 р. канадські працівники сплачували внески в розмірі 1,62% заробітної плати (доходу) в обмін на допомогу на випадок безробіття. Роботодавці вносять внески в 1,4-кратному розмірі суми премій працівників. З 1990 р. державний внесок до цього фонду не надходить. Розмір і термін допомоги EI залежить від попередньої зарплати, тривалості роботи та рівня безробіття в місцевості проживання. Системою EI керує Service Canada, мережа надання послуг, підпорядкована міністру зайнятості та соціального розвитку Канади.

Більшість літніх людей Канади мають право на страхування по старості, виплати за яким, однак, оподатковуються. Крім того, більшість пенсіонерів можуть отримувати виплати відповідно до Канадського пенсійного плану або Пенсійного плану Квебеку на основі їхніх внесків протягом трудової кар'єри. Чимало людей отримує приватну пенсію через свого роботодавця, хоча це стає дедалі рідше, бо багато громадян користуються перевагами державного податкового прихистку для інвестицій (який називається зареєстрованим пенсійним планом заощаджень) або можуть заощадити гроші приватно.

Багато програм соціального забезпечення в Канаді (добробут дітей, осіб з інвалідністю, освіта, житло) регулюється та фінансується провінціями через відповідні департаменти або міністерства. Так, 50% підтримки громадян з низькими доходами, або взагалі без них, фінансується на державному рівні, іншу половину оплачують провінції [35].

Данія

Держава добробуту в Данії є прикладом скандинавської моделі добробуту. Цей тип держави виконує чимало функцій, які виходять за рамки звичайного гарантування безпеки громадян країни. Загальною метою є рівний доступ до низки публічних пропозицій, наприклад у сфері освіти, а також допомоги у разі безробіття, хвороби. Оскільки всі громадяни мають доступ до багатьох публічних пропозицій та послуг, скандинавську модель також називають державою загального добробуту.

Більшість соціальних виплат у Данії фінансується із податків і зборів. Ряд послуг є безкоштовними, найперше у галузях освіти, культури, охорони здоров'я. Крім того, передбачені державні субсидії за окремі послуги. Основну кількість завдань виконують державні установи на національному, регіональному та муніципальному рівнях.

Обсяг послуг і рівень обслуговування означає, що в Данії більше державних службовців на душу населення, ніж у інших державах добробуту. Рівень видатків у поєднанні з великим ступенем податкового фінансування зумовив податкове навантаження, яке у 2018 р. було майже 45% ВВП.

Загалом держава добробуту Данії має високий рівень легітимності серед населення, хоч ця підтримка і змінюється залежно від задоволення якістю послуг та довіри до системи.

На початку 2000-х років Комісією добробуту запропоновано поступове підвищення пенсійного віку та поетапну відмову від виплати дострокової пенсії.

З 2007 р. серед датських науковців, дослідників держави добробуту триває полеміка щодо трансформації датської держави добробуту на державу соціальної конкуренції. Так, Комісією із реформ (з 2019 р.) встановлено, що стратегія збільшення пропозиції робочої сили, це не єдина модель розвитку і необхідне розширення розрахункових моделей [35].

Індія

Соціальне забезпечення в Індії охоплює більшість населення і поділено на сім галузей:

- медичне страхування;
- допомоги по старості/пенсії;
- страхування на випадок безробіття;
- страхування життя та працездатності;
- допомоги по вагітності та пологах та по догляду за дитиною;
- гарантія роботи на селі;
- продовольча безпека.

Кожен індієць має унікальний ідентифікаційний номер (Aadhar), який визначає право на ті чи інші заходи соціального забезпечення в Індії.

Комплексний соціальний захист Індії можна поділити на такі категорії: соціальна допомога (у формі соціальних виплат готівкою або в натуральній формі, що фінансуються із податків) і схеми обов'язкових внесків, переважно пов'язаних з працевлаштуванням. Кодекс про соціальне забезпечення 2020 р. є частиною трудового кодексу Індії.

Основні інститути соціального забезпечення в Індії – це Організація пенсійного забезпечення працівників, фонд страхування життя та працездатності, Державне страхування найманих працівників для медичної допомоги та допомоги по безробіттю разом із виплатами по хворобі, Національна пенсійна система. Вони фінансуються за рахунок внесків на соціальне страхування із фонду оплати праці. Національна продовольча безпека фінансується через загальне оподаткування. Станом на 2020 рік витрати уряду на соціальний захист (прямі грошові перекази, фінансове забезпечення, пільги, медичне та інше страхування, субсидії, безкоштовне шкільне харчування, гарантія зайнятості в сільській місцевості) становили 3% ВВП Індії. Вони не є частиною соціального забезпечення.

Окремі штати Індії підтримують коштами ініціативи, спрямовані на соціальне забезпечення і добробут. Наприклад, каньяшрі (ініціатива уряду Західної Бенгалії) має на меті полегшення життя та статусу дівчат. Полягає у наданні грошової допомоги економічно відсталим сім'ям, щоб вони не влаштовували шлюб своєї дівчинки раніше 18 років через економічні проблеми. Визнана Департаментом міжнародного розвитку ООН та ЮНІСЕФ [35].

Німеччина

Соціальне забезпечення в Німеччині зібрано у Соціальному кодексі, який містить такі основні частини: страхування на випадок безробіття та державні служби зайнятості; медичне страхування; страхування пенсій по старості, вдовам/вдівцям та по інвалідності; страхування на випадок непрацездатності; аліменти на дитину; соціальна допомога

Страхуванням на випадок безробіття керує Федеральне агентство зайнятості. Воно фінансується із внесків працівників і роботодавців. Держава субсидує управління агентствами зайнятості. Безробітні мають право на: допомогу на проживання (відома як допомога по безробіттю); допомогу в пошуку роботи; навчання.

Допомога по безробіттю виплачується працівникам, які внесли внески щонайменше за 12 місяців впродовж 30 місяців, що передували втраті роботи. Допомога виплачується протягом 12 місяців заявникам віком до 50 років. Особам віком понад 50 років період допомоги збільшується до 24 місяців. Розмір допомоги становить 60% від попередньої чистої зарплати або 67% для заявників, які мають дітей.

Якщо працівник не має права на повну допомогу по безробіттю або після отримання повної допомоги по безробіттю минуло 12 місяців, він може подати заявку на отримання допомоги за так званою програмою Hartz IV, відкритою програмою соціального забезпечення. Особі, яка отримує допомогу Hartz IV, виплачується 432 євро (за станом на 2020 рік) на місяць на витрати на проживання плюс вартість належного житла (зокрема опалення) та медичне обслуговування. Подружні пари можуть отримувати пільги для кожного партнера, своїх дітей. Крім того, діти можуть отримати “пільги на навчання та участь”. Німеччина виплачує соціальну допомогу готівкою або прямим депозитом на банківський рахунок одержувача.

У Німеччині функціонує універсальна система охорони здоров'я за двома основними видами медичного страхування: “Обов'язкове медичне страхування”, яке здійснюється через лікарняні каси, та “Приватне медичне страхування”. Лікарняні каси зобов'язані надавати унікальний і широкий пакет пільг і не можуть відмовляти в членстві чи в інший спосіб дискримінувати на актуарній основі [114].

Одержувачі соціальної допомоги також зараховані на обов'язкове медичне страхування, і муніципалітети сплачують внески від їхнього імені. До компаній з менш ніж 30 працівниками застосовується страхування лікарняних, внески з якого сплачують працівники у розмірі від 1,5% до 3,6%, що залежить від частки тих працівників, які працюють за короткочасним контрактом. Роботодавці сплачують внески на страхування від нещасних випадків на виробництві залежно від категорії сфери діяльності.

Пенсії в Німеччині основані на “трирівневій системі”. Перший рівень: обов'язкове державне пенсійне страхування. Це частина базової системи соціального забезпечення. Усі працівники та роботодавці вносять у цю систему відсоток від зарплати (9,3% та 9,3% відповідно). До 2023 р. пенсійний вік зросте до 66 років. З 2023 року пенсійний вік буде збільшуватися на два місяці щороку, до 2031 року, коли обов'язковий пенсійний вік досягне 67 років. Кожен пропущений рік призводить до зменшення розміру пенсії на 3,6%. Пенсію розраховують на основі середньої заробітної плати.

Другий рівень: добровільне професійне пенсійне страхування. Було створено відповідно до Закону про пенсії компаній у 1974 р. і є виплатою, яку компанії надають своїм працівникам.

Третій рівень: приватне пенсійне страхування – це персональні накопичувальні пенсії. Кошти захищені законом і не можуть бути арештовані кредиторами або державою. Вони також не передаються у спадок. Виплати в ці фонди отримують від фінансованого урядом податкового кредиту розміром 154 євро на рік на дорослого і до 300 євро, якщо у бенефіціара фонду є діти. Найпопулярніша форма приватного пенсійного забезпечення – так звана пенсія Riester. Щорічні державні витрати на податкові кредити становлять близько 7 млрд. євро. Альтернативною приватною пенсійною схемою, що фінансується урядом, є Rürup Pension, що спеціально, хоча й не виключно, призначена для мозайнятих людей, які зазвичай не мають права на пенсію Riester Pension.

Німеччина має широкий спектр програм догляду за дітьми для батьків: центри денного догляду для дітей до 3 років, дошкільні програми для дітей 3–6 років, початкові школи для дітей шкільного віку. Маючи один із найнижчих показників народжуваності серед європейських країн, держава надає жінкам 3-річну відпустку по догляду за дитиною [114].

Передбачена широка підтримка молоді, сприяння їх індивідуальному та соціальному розвитку задля формування прийняттого середовища для захисту й розвитку сім'ї і дитинства.

Також у Німеччині розвинена система соціальної підтримки окремих верств населення, зокрема жертв війни, сімей із дітьми, людей з обмеженими можливостями, біженців та іммігрантів, що передбачає цілий ряд виплат, послуг, пільг [114].

Японія

Японська держава добробуту має нетиповий консервативний режим. Як й інші консервативні країни, Японія має сегментовану професійну систему соціального страхування. Країна свого часу прийняла соціальну політику та ідеї пенсійного забезпечення та охорони здоров'я німецького типу. Крім того, японська держава добробуту основана за принципом сімейної підтримки соціального захисту, що означає відсутність соціальної політики щодо догляду за дітьми.

Різниця між японською державою добробуту та традиційною консервативною системою полягає в залишковій державі добробуту та значно низькому рівні соціальних трансфертів, який має Японія.

Основну різницю між європейською та північноамериканською моделями в 2000 р. пояснили моделлю під назвою "Продуктивістський режим добробуту". Модель підтверджувала, що центральна економічна політика, яку проводила консервативна ліберально-демократична партія з 1955 по 1993 рік, зумовила економічне зростання Японії в післявоєнну епоху. Продуктивістський режим добробуту забезпечуючи розширене соціальне забезпечення лише тим, хто пов'язаний із виробничими секторами суспільства, стимулював економічне виробництво і забезпечував економічну вигоду. Японський фамілізм (від лат. *familia* – сім'я) системи соціальної допомоги, як продовження традиції конфуціанства, позбавив уряд необхідності стикатися зі стресом соціального забезпечення та підірвав гендерний добробут у Японії [35].

У Японії виділяють три категорії застрахованих в пенсійному страхуванні. I категорія – безробітні, робітники неповного робочого дня, тимчасові робітники та особи, які не відповідають ознакам осіб, залученим до пенсійного плану робітників. II категорія – працівники компаній і державні службовці. III категорія – подружжя застрахованих осіб II категорії. Усі вони охоплені такими рівнями національних пенсій, організованих урядом і корпоративними організаціями:

Базова пенсія (I категорія). Надання мінімальних переваг. Внески до Національного пенсійного фонду фіксованого розміру. Відрахування до пенсійного плану працівників чи пенсії взаємодопомоги автоматично зараховує особу також до базової пенсійної системи.

Другий рівень (категорія II). Охоплює Пенсійне страхування працівників та пенсії взаємодопомоги (Національна пенсія взаємодопомоги, пенсія взаємодопомоги місцевої державної служби, пенсія взаємодопомоги вчителям та працівникам приватних шкіл). Надає пільги на основі доходу до виходу на пенсію. Внески визначаються у фіксованих відсотках від місячного доходу.

Третій рівень. Пенсії, що надаються компаніями залежно від важливості кожного працівника (Пенсійний фонд працівників, пенсійний план з урахуванням податків).

Японія також має програми державної допомоги для покриття основних витрат на проживання, на житло, на обов'язкову освіту та підвищення кваліфікації, медичне страхування та похорон, які реалізують відділи соціального забезпечення муніципалітетів. Якщо загальний дохід домогосподарства впаде нижче від мінімальних витрат на проживання, встановлених міністром охорони здоров'я та соціального забезпечення, домогосподарство має право на соціальну допомогу. Щоб отримати допомогу, заявники повинні спершу продати будь-які предмети свого домогосподарства, які працівники служби вважають зайвими “предметами розкоші”. Це, як правило, широкоекранні телевізори, автомобілі та мотоцикли (якщо вони не є необхідними для пошуку роботи), а також музичні інструменти. Після отримання дозволу на державну допомогу одержувачі повинні дотримуватися вказівок призначеного їм працівника щодо того, як витратити свої гроші.

Програми державної допомоги в Японії отримують близь-

ко 1,7% населення. Близько 51% цих домогосподарств – це люди похилого віку, 27% – домогосподарства з хворими чи інвалідами, 6% – неповні сім'ї [35].

Роботодавці в Японії відповідальні за зарахування своїх працівників до різних систем соціального страхування, враховуючи медичне страхування, пенсійне забезпечення, страхування на випадок безробіття та страхування від нещасних випадків. Роботодавець покриває всі витрати на страхування працівників від нещасних випадків, але платежі в інші системи розподіляються між роботодавцем і працівником.

Іспанія

Сучасна система соціального забезпечення в Іспанії сформована, порівняно з іншими європейськими країнами, недавно. Основні зміни в соціальній політиці відбулися після завершення диктатури генерала Франко в 1975 р. Католицька церква традиційно має значний вплив на іспанську соціальну політику, з підтримкою патріархальних сімейних структур і авторитарної держави. Сучасна соціальна система Іспанії поєднує в собі ознаки моделей Бісмарка, Бевериджа та впливу церкви.

Управління і нагляд у сфері соціального захисту в Іспанії здійснюють як органи державної, так і регіональної влади. Наприклад, державні пенсійні системи і системи з безробіття централізовані, а медичні і соціальні послуги надаються на регіональному рівні. Крім того, деякі місцеві органи влади мають більше повноважень зі збору податків, що ускладнює процес отримання допомог і послуг для отримувачів.

Система соціального захисту в Іспанії гарантує первинну медичну допомогу та госпіталізацію, забезпечення при тимчасовій втраті працездатності, материнстві, при виході на пенсію, інвалідності, у разі смерті годувальника, при безробітті.

Для отримання державної пенсії особа повинна платити внески, не менші за мінімальний, впродовж не менше 15 років та досягти пенсійного віку (67 р. - для чоловіків, 65 - для жінок)

Допомога у зв'язку з інвалідністю чи втратою годувальника через нещасний випадок на виробництві виплачується незалежно від сплачених внесків. Якщо інвалідність чи втрата годувальника не пов'язані з роботою, то виплати залежать від сплачених внесків. Допомога передбачає виплату пенсії та реабілітацію.

Допомога у зв'язку із захворюванням виплачується, якщо особа сплачувала внески загалом 180 днів упродовж 5 років. Допомога виплачується терміном до 365 днів (плюс ще 180 днів за рекомендацією лікаря). Особа отримує 60% щомісячної бази внесків впродовж 20 днів і 75% надалі.

Робітники та самозайняті жінки мають право на оплачувану відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами, або офіційним усиновленням чи опікою. Допомога виплачується у розмірі середньоденної з/п за місяць до початку відпустки у зв'язку з вагітністю, впродовж 16 неперервних тижнів. Якщо особа працює або проживає в Іспанії, то може мати право на податкову знижку в розмірі 100 євро на місяць упродовж перших трьох років життя дитини. Самозайняті особи звільняються від сплати внесків на соціальне страхування у розмірі 240 євро на два роки.

Допомога по безробіттю надається на національному рівні зареєстрованому безробітному, який має хоч якийсь стаж та отримує доходи менше ніж 75% мінімальної з/п в країні. Водночас умови праці і розміри з/п не завжди спонукають до пошуку роботи, тому окремі місцеві органи влади запроваджують поступове зменшення допомоги навіть при працевлаштуванні отримувача.

Допомога при мінімальних доходах залежить від штату (міста), категорії заявника, наявності декількох дітей [107].

Великобританія

Сучасні видатки уряду Великої Британії на соціальне забезпечення спрямовуються на:

- державні пенсії;
- допомогу на житло;
- допомоги по інвалідності;
- підтримку доходів;
- допомогу при непрацездатності;
- допомогу в пошуках роботи;
- податкові пільги.

У Сполученому Королівстві діють державні, професійні та персональні пенсії. Законом про пенсії 2011 р. пенсійний вік підвищено до 66 років.

Державна пенсія складається з трьох основних елементів – основної пенсії, додаткової пенсії та пенсійного забезпечення (пенсійний кредит).

Професійні пенсійні схеми – це механізми, встановлені роботодавцями для надання пенсії та пов'язаних з ними виплат своїм працівникам. Вони створені відповідно до Закону про пенсійні схеми 1993 р., Закону про пенсії 1995 р. та Закону про пенсії 2008 р. Пенсійні схеми, як правило, спільно фінансуються роботодавцем і працівниками.

Персональні або індивідуальні пенсії. Реалізуються через внески за угодами зі страховими компаніями.

Допомога на житло – це виплата соціального забезпечення, яка призначена для покриття витрат на орендоване житло. Це друга за величиною стаття в бюджеті Департаменту праці та пенсій після державної пенсії.

Підтримка доходу – це допомога для деяких категорій людей із низьким рівнем доходу, які не шукають активно роботу з поважних причин. Надається особам з доходами нижчими за 16 000 фунтів стерлінгів, при цьому заощадження понад 6 000 фунтів стерлінгів впливають на те, скільки можна отримати. Допомога надається особам від 16 років до пенсійного віку, які працюють менше 16 годин на тиждень і мають причину, чому вони активно не шукають роботу (догляд за дитиною до 5 років або особою, яка отримує певну допомогу по інвалідності, ін.).

Допомога по непрацездатності – це допомога з соціального страхування, яка виплачувалася людям, які стикаються з додатковими перешкодами для роботи через тривалу хворобу або інвалідність. У 2008 році уряд почав поступово замінювати її на допомогу з працевлаштування та підтримки, а також “універсальним кредитом”.

У 2019 р. виплати соціального страхування були найнижчими з моменту створення соціальної держави у Великій Британії, мільйони людей виключені з основного суспільства, а використання продовольчих банків збільшилося. Урядова програма жорсткої економії зіткнулася з протидією з боку правозахисних груп за непропорційний вплив на людей з обмеженими можливостями. У березні 2020 р. загалом 170 опозиційних політиків закликали уряд Великої Британії ввести універсальний базовий дохід на період пандемії коронавірусу. Однак уряд відхилив цю пропозицію [35].

США

У США соціальний захист населення передбачає:

- грошову допомогу малозабезпеченим верствам населення;
- гранти;
- медичні програми Medicaid та Medicare;
- допомогу особам з інвалідністю (SSI);
- продовольчу програму (SNAP);
- страхування на випадок безробіття.

У 2011 фінансовому році федеральні витрати на соціальне забезпечення досягли 927 млрд доларів США на рік. Майже половина з них припадала на виплати сім'ям з дітьми, в основному самотнім батькам.

Основним джерелом фінансування соціальних виплат у США є прямий збір коштів та благодійні внески через некомерційні агентства. За даними Giving USA, у 2014 р. американці перерахували на благодійність 358,38 млрд доларів США. Цьому сприяє політика уряду США, яка заохочує благодійність податковими пільгами [35].

Нова Зеландія

Нова Зеландія належить до країн з однією з перших у світі комплексних систем соціального забезпечення. Протягом 1890-х років ліберальний уряд ухвалив багато соціальних програм для допомоги бідним, які постраждали від тривалої економічної депресії в 1880-х.

Соціальне забезпечення разом із фіскальним добробутом і професійним добробутом становить соціальну політику Нової Зеландії. Фінансується переважно за рахунок загального оподаткування. З 1980-х років соціальне забезпечення надається на основі потреб, винятком є загальна пенсія. Допомоги за соціальним забезпеченням адмініструють органи праці та доходу. Вони охоплюють:

- допомогу по інвалідності;
- підтримку шукачів роботи;
- пенсії (вік від 65 р.);
- допомоги з опіки та піклування;
- допомогу самотнім батькам;
- допомогу на проживання;
- пенсії для ветеранів;
- допомоги молодим людям [35].

Розвиток соціального захисту на землях України

<p>Часи Київської Русі</p>	<p>Історично першими відомими формами соціальної допомоги на теренах сучасної України були громадські форми допомоги, насамперед пов'язані з культом смерті: громадські тризна, милостиня, “страва”, подання харчами. Форми допомоги (взаємодопомоги) – реципрокації – стали основою для виникнення й розвитку християнської моделі допомоги та підтримки дітей-сиріт, інвалідів, удів, пристарілих [132, с.27].</p> <p>Першими “законодавчими актами”, які впроваджували соціальну допомогу полоненим, були договори з греками 911 та 944 рр., укладені київськими князями Олегом та Ігорем [119, с. 60]. Суб'єкти фінансування соціальної допомоги – князь, церква, парафія, монастирі, її основні напрями – княжа й церковно-монастирська підтримки, парафіяльна благодійність, милостиня.</p>
<p>Литовський період</p>	<p>Були розповсюджені чотири основні форми (системи) допомоги та підтримки нужденних:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) церковно-монастирська система; 2) світська (приватна) благодійність; 3) опікування нужденними на селі общинами; 4) державно-муніципальна система допомоги та взаємодопомоги [59]. <p>Основні напрями соціальної допомоги нужденним і правову основу системи державно-муніципального опікування на українських землях було зафіксовано юридично в трьох Литовських статутах 1529, 1566 та 1588 рр.</p>
<p>Козацька доба</p>	<p>Формами соціального піклування були:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) меценатство; 2) монастирська система допомоги; 3) приватне благодійництво; 3) діяльність церковних братств; 4) опіка з боку сільських громад; <p>Бере початок формування державної системи соціальної опіки [61].</p>

Східна Україна під впливом Російської імперії

Характерні державно-адміністративна суспільна й приватна опіки, які склалися в Росії з XVIII по другу половину XIX ст. Формувалася адміністративна система допомоги нужденним, активізувалася політика боротьби з професійним жебрацтвом, посилилася роль держави в соціальному захисті [59].

Зводом законів про губернії (1775 р.) було передбачено запровадження особливого приказу суспільного піклування із функціями турботи про освіту, благодійність, лікування тощо у складі губернських установ.

У 1897 р. затверджене Положення про пенсійні каси службовців і робітників у приватних кредитних установах, торгово-промислових підприємствах і страхових товариствах, у якому викладені основні принципи пенсійного забезпечення в імперії, а саме:

1) наявність вільного волевиявлення підприємства чи групи підприємств щодо формування каси; 2) державна реєстрація кас і проведення в необхідних випадках ревізії їхньої діяльності; 3) обов'язковий характер участі працівників підприємства, яке заснувало касу, у сплаті членських пенсійних внесків; 4) зацікавленість кожного працівника у власному матеріальному забезпеченні після виходу на пенсію; 5) облік пенсійних коштів на пенсійному рахунку учасника фонду; 6) залежність розміру пенсії від тривалості трудової діяльності та розміру зарплати з урахуванням інвестиційного доходу.

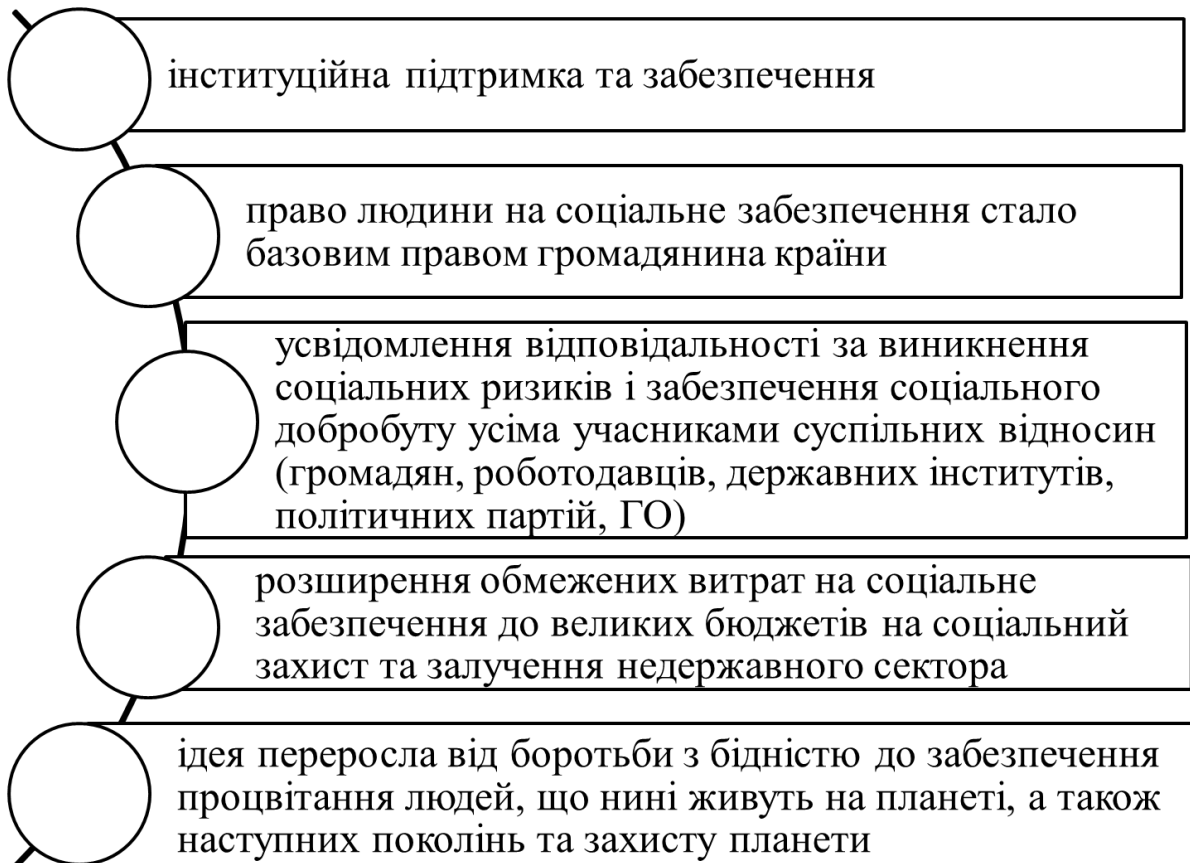
У 1912 р. ухвалено пакет законів про соціальне страхування, яке охопило близько однієї шостої частини робітників. Однак, у цілому, державний соціальний захист був факультативним. Допомога держави залишалася не більше як благодійництвом і надавалася тільки в тих випадках, коли безсилі були приватне й громадське благодійництво [59].

<p>Західна Україна під впливом Австро- Угорської імперії</p>	<p>Перші братські каси, які забезпечували шахтарів у разі нездужання й сплачували матеріальну допомогу родичам після їхньої смерті, виникли в Австрійській імперії у 1854 р. на підставі положення патенту імператора Франца Йосифа I від 23 травня 1854 р. (“Гірничого закону”).</p> <p>Декретом Міністерства внутрішніх справ Австрійської імперії від 23 червня 1857 р. створювався громадський фонд опіки вбогими.</p> <p>28 грудня 1887 р. прийнятий Закон про страхування робітників від нещасних випадків, за яким страхуванню підлягали робітники й урядовці, яким загрожував нещасний випадок під час виконання службових обов’язків (крім працівників сільського й лісового господарства) і створювався Центральний заклад страхування у Відні та місцеві заклади у кожному коронному краї імперії. У 1889 р. у Львові був сформований Департамент страхування від нещасних випадків працівників у Галичині та Буковині.</p> <p>У 1911 р. професор Чернівецького університету Степан Смаль-Стоцький виступив ініціатором заснування товариства взаємного страхування “Карпатія”, яке надавало страхування життя і пенсій, з виплатами на випадок удівства та сирітства ” [59].</p>
<p>Українська РСР</p>	<p>1918 р. прийняте положення про соціальне забезпечення працюючих, яке гарантувало забезпечення всіх найманих працівників незалежно від особливостей праці допомогою при тимчасовій втраті заробітку через хворобу, пологи, каліцтво. Починаючи з 1922 р. виплата допомога здійснювалася безпосередньо підприємствами в залік страхових внесків.</p> <p>У 1929 р. державне соціальне страхування мало єдиний цільовий бюджет. Надалі визначали Суспільний фонд споживання (СФС)</p>

	<p>З 1931р. за рахунок коштів державного соціального страхування фінансуються санаторно-курортне лікування, будинки відпочинку та дитячі оздоровчі табори. Рішенням союзного уряду у червні 1933 р. всі кошти соціального страхування, а також санаторії, будинки відпочинку та чимало інших установ були передані профспілкам.</p> <p>У 1938 р. бюджет системи соціального страхування було включено до єдиного державного бюджету СРСР і соціальне страхування перетворилося на соціальне забезпечення.</p> <p>1956 р. ухвалено закон про державні пенсії. З 1964 р. соціальне забезпечення було поширене на провідні посади в колгоспах, а з 1970 р. на всі категорії колгоспників.</p> <p>Система соціального захисту УРСР гарантувала мінімальну з/п, мінімальну пенсію, норми споживання в інтернатах для дітей і дорослих. У 80-х рр. запроваджуються заходи з підтримки сімей із дітьми, малозабезпечених сімей, частково оплачувана відпустка по догляду за дитиною, ін.</p>
<p>незалежна Україна</p>	<p>Починаючи з 1994 року, країни ЄС за програмою TACIS надавали допомогу Україні в побудові соціальної системи, завдяки чому було розроблено проєкт Концепції соціального забезпечення населення та прийнято “Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” (1998 р.).</p> <p>Прийнято закони “Про ЗДСС від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” (1999 р.), “Про ЗДСС на випадок безробіття” (2000 р.), “Про ЗДСС у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” (2001 р.).</p> <p>У 2003 р. прийняті ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, який визначає солідарну і обов’язкову накопичувальну систему, та ЗУ “Про недержавне пенсійне забезпечення”.</p>

	<p>З 1 січня 2011 року згідно з ЗУ “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” замість страхових платежів до чотирьох соціальних фондів запроваджено єдиний внесок на ЗДСС. Згодом знята прив’язка внесків до класу ризику підприємств та звільнено робітників від сплати.</p> <p>Нині в Україні відбувається реформування системи ЗДСС з урахуванням економічного стану країни, виникнення нових соціальних ризиків, вимог і норм міжнародного законодавства, світових тенденцій у сфері соціального захисту населення. Однак тоді, як країни ЄС активно переорієнтують свої соціальні сфери на рейки неопатерналізму, Україна продовжує сповідувати ідеологію патерналістської держави.</p>
--	--

Глобалізаційні ознаки держави добробуту:

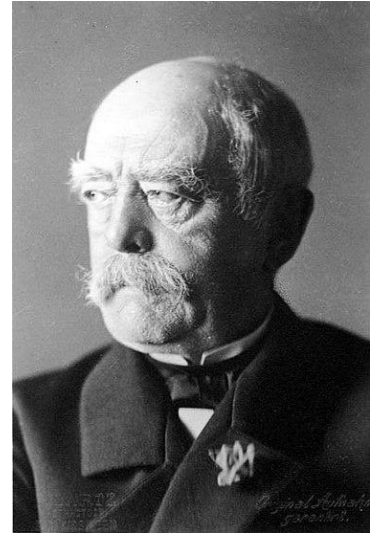

2.3. Погляди зарубіжних і вітчизняних учених щодо значення СЗ

Отто Едуард Леопольд фон Бісмарк-Шенгаузен (1815–1898)

Німецький державний і політичний діяч. Прем'єр-міністр Пруссії (1862-1890 рр.), перший рейхсканцлер німецької імперії (1871-1890 рр.). За дипломатію реальної політики та сильне урядування отримав прізвисько “залізний канцлер”.

Основною метою соціальної політики Бісмарка було створення міцнішого зв'язку громадян із державою.

Фундаментальні принципи моделі системи соціального страхування Отто фон Бісмарка:

1) Забезпечення, засноване виключно на праці й тому обмежене лише тими особами, які зуміли здобути це право своєю працею. Розмір пенсій чи допомог залежить від заробітної плати, величини страхових платежів і тривалості трудового стажу;

2) обов'язкове забезпечення існує лише для тих найманих працівників, заробітна плата яких нижча за визначену мінімальну суму, тобто для тих, хто не може користуватися індивідуальним страхуванням;

3) забезпечення базується на методології страхування, що встановлює паритетне співвідношення між внесками найманих працівників і працедавців (з урахуванням індивідуальної відповідальності та солідарної взаємодопомоги), а також між виплатами та внесками;

4) забезпеченням управляють самі працедавці та наймані працівники, узгоджуючи універсальний і диференційований підходи при визначенні фінансового навантаження і розмірів страхових тарифів;

5) обов'язковість СС за окремими видами соціальних ризиків, яка досягається за допомогою такої правової форми, як товариства взаємного страхування, у яких пріоритетну роль відіграють роботодавці та працівники [76, С. 43].

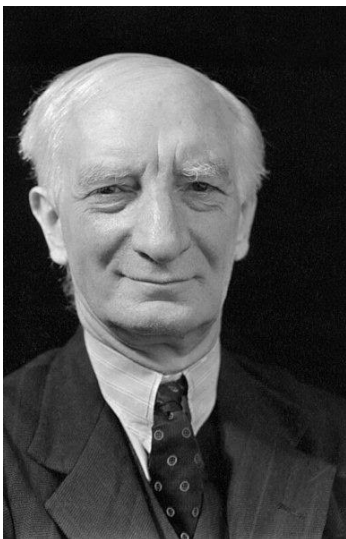
Доктрина Бевериджа передбачала трирівневий тип соціального забезпечення на базі загальної державної охорони здоров'я, рівних можливостей для виховання дітей сім'ями з різними прибутками, запобігання безробіттю.

Система соціального страхування Отто фон Бісмарка охоплювала:

1) Закон про страхування на випадок хвороби 1883 р. На кінець XIX ст. цим страхуванням було охоплено 18% населення;

2) Закон про страхування від нещасних випадків на виробництві 1884 р. Страхування здійснювалося виключно коштом підприємств. Станом на 1901 р. цим страхуванням було охоплено 17 млн найманих працівників;

3) Закон про страхування на випадок старості та інвалідності 1889 р. Пенсія складалася з основної пенсії і доплати держави. На початок XX ст. даним страхуванням було охоплено понад 10 млн. осіб.

Вільям Беверидж (1879–1963)

Британський економіст і ліберальний політик, прогресивний і соціальний реформатор, який відіграв центральну роль у створенні британської держави добробуту. Його звіт 1942 року *“Соціальне страхування та союзні послуги”* (відомий як *звіт Бевериджа*) послужив основою для держави добробуту, створеної урядом лейбористів Великої Британії.

Забезпечення повної зайнятості – ось що, за Бевериджем, головне.

Три принципи соціального забезпечення за планом Бевериджа:

- **універсальність** (гарантування забезпечення при усіх видах соціального ризику для всього населення),
- **єдність** (сплата єдиного внеску до уніфікованої системи національного страхування (крім від нещасних випадків і сімейної допомоги); адекватний характер внесків і виплат, управління системою здійснює єдиний державний орган),
- **інтеграція** (поєднання й координація різних інструментів соціальної політики: страхування, соціальної допомоги, ощадних кас) [88, с.123].

I рівень – держава забезпечує базові гарантії соціального забезпечення всього населення;

II рівень – роботодавець відповідає за професійне страхування найманих працівників;

III рівень – працівник бере участь у додатковому особистому страхуванні.

Створена система надання соціальних послуг була розрахована на три категорії громадян: перша категорія – служби соціальної допомоги, що сприяли в отриманні пенсій за старістю, квартирних допомог, доплат малозабезпеченим сім'ям тощо (для бідних); друга категорія – служби соціального страхування, котрі займалися наданням медичного страхування, виплатою накопичувальних пенсій і пенсій у зв'язку з утратою годувальника, допомог за безробіттям (для працюючих); третя категорія – служби соціального забезпечення для захисту працівників у разі хвороби, безробіття, нещасних випадків [59].

Річард Тітмус (1907–1973)

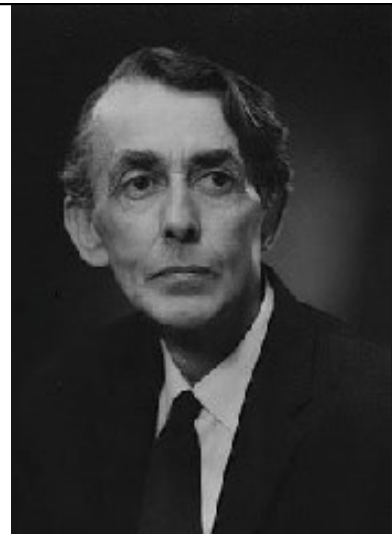
визначний дослідник соціальної сфери та один із очільників Лондонської школи економіки.

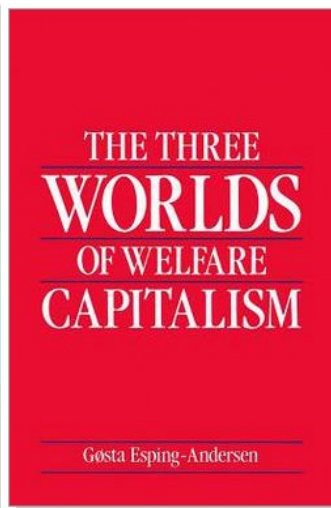
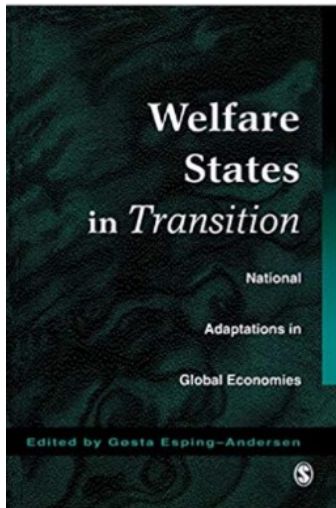
Визначив три моделі держави добробуту:

а) **модель залишкового добробуту.** Обмежує роль держави гарантуванням безпеки та втручанням, коли механізми вільного ринку та сім'я не здатні забезпечити мінімальний рівень гідних умов життя. Базуючись на ідеології невтручання (*laissezfaire*), модель залишкового добробуту передбачає застосування вибіркового механізму залишкового покриття соціальних витрат;

б) **модель інституційного перерозподілу** спрямована на загальне покриття витрат реципієнтів соціальних допомог попри механізми вільного ринку.

в) **модель промислової успішності (індустріальних досягнень)** передбачає залежність рівня охоплення покриття соціальних витрат від рівня продуктивності праці згідно з принципами професійного статусу учасників ринку праці й меритократії [123]

Госта Еспінг-Андерсен
народився 24.11.1947 р.

Данський соціолог, член Американської академії суспільних наук та Британської академії. Основні дослідження зосереджені на державі добробуту, її місці в капіталістичній економіці, а також сімейних демографічних проблемах.

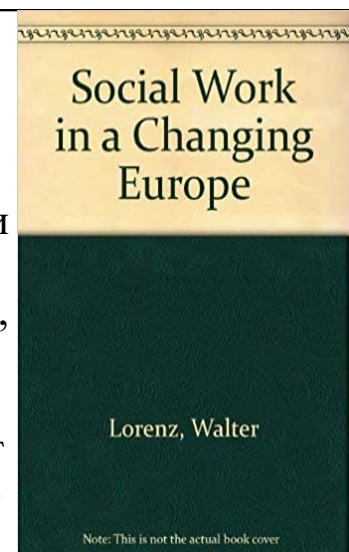
Запропонував 3 моделі соціальної держави:

- 1. Ліберальна (англосаксонська) модель**, яка забезпечує надання мінімальних соціальних стандартів (Велика Британія, США, Канада, Японія).
- 2. Консервативно-корпоративна модель** зосереджена на рентабельності ринку та комерціалізації, як і ліберальна модель, але, на відміну від останньої, роль приватного страхування обмежена, водночас значний акцент робиться на традиційні стандарти сімейного соціального забезпечення (Німеччина, Франція, Італія, Австрія).
- 3. Соціал-демократична модель (скандинавська)** країн Північної Європи, послуговуючись доктриною всеохоплюючого соціального покриття, орієнтується на середній клас як опору соціальної системи. Визначальні характеристики – загальне оподаткування, політика соціальних послуг та низький рівень нормативного регулювання.

У. Лоренц у праці “Соціальна робота в Європі, яка змінюється” виокремив **скандинавську, залишкову, корпоративістську та рудиментарну моделі**.

Перші три моделі перегукуються із типами моделей Госта Еспінг-Андерсена.

Рудиментарна модель (Португалія, Іспанія, Греція) – пасивний характер соціальної політики орієнтованої на підтримку окремої категорії громадян. Більшість соціальних допомог спирається на добродійність та заходи неурядових громадських організацій.

Т. Тілтон, Н. Ферніс виділили три моделі:

1. Соціального добробуту. Спрямована на забезпечення рівних умов для всіх громадян, створення мережі соціальних служб, нівелювання різниці в доходах тощо.

2. Соціальної безпеки. Передбачає ліквідацію бідності через соціальне страхування, створення умов для повної зайнятості населення.

3. Соціального захисту. Орієнтована на забезпечення “рівних можливостей” та ліберальних принципів урядування, соціальна політика тут є лише засобом вирішення соціальних конфліктів, а видатки формуються за залишковим принципом.

Г. Віленський і Ч. Лебо зважаючи на співвідношення основних компонентів соціальної політики, ступінь державного втручання в соціальну сферу визначили такі дві крайні моделі, в межах яких перебувають соціальні політики різних держав:

1. Залишкова. Соціальна політика виконує функції, які не в змозі здійснити ринок. Вона переважно пасивна і має компенсаційний характер.

2. Інституціональна. Тут соціальна політика відіграє найважливішу роль у забезпеченні населення соціальними послугами й розглядається як більш ефективний в соціально-економічному й політичному сенсах засіб, ніж система приватних інститутів.

Британський вчений **Р. Мішра** додав до вказаних вище моделей ще одну – **соціалістичну**, що характеризується державним централізованим регулюванням усіх аспектів життя суспільства, високим рівнем зайнятості, функціонуванням універсальних соціальних програм [136].

В. Гойман, беручи за критерій рівень доходів, виділяє чотири типи соціальної держави: 1) **егалітарний**, при якому усі члени суспільства отримують рівні блага, а отже, в матеріальному сенсі всі рівні;

2) **роулсіанський**, орієнтований на максимальне забезпечення корисності для найменше забезпечених осіб;

3) при **утилітарному** типі більшу частину суспільного багатства повинен отримувати той, хто дає більшу користь;

4) тип соціальної держави, **орієнтованої на класичну модель ринку** [136].

Католицька модель. Принципи католицької моделі соціальної політики викладені в низці “папських листів”, виданих Ватиканом протягом ХХ ст. Головний принцип – ідея допоміжної концепції, що передбачає, якщо громадянин не може допомогти собі сам, то повинен звернутися до сім’ї, родичів, друзів. Якщо вони не зможуть допомогти, то наступною ланкою допомоги стає місцева громада (зокрема церква та громадські організації, а також сусіди тощо). Якщо і це не допоможе, то людині потрібно скористатися послугами страхування, остання інстанція – державний сектор [104].

Букоді Е. і Роберт Р. у межах сучасного ЄС розрізняють шість типів європейської соціальної держави:

Соціал-демократичний. Характерний універсалізм, високий рівень гнучкості зайнятості, високий ступінь безпеки у формі суттєвого рівня соціального забезпечення та допомог по безробіттю (Швеція, Данія, Ісландія, Фінляндія, Норвегія та Нідерланди).

Корпоративістський. Соціальні виплати залежать головним чином від довічної зайнятості. Для таких режимів характерна безліч виплат, а перелік послуг у них невеликий (ФРН, Австрія, Бельгія, Франція).

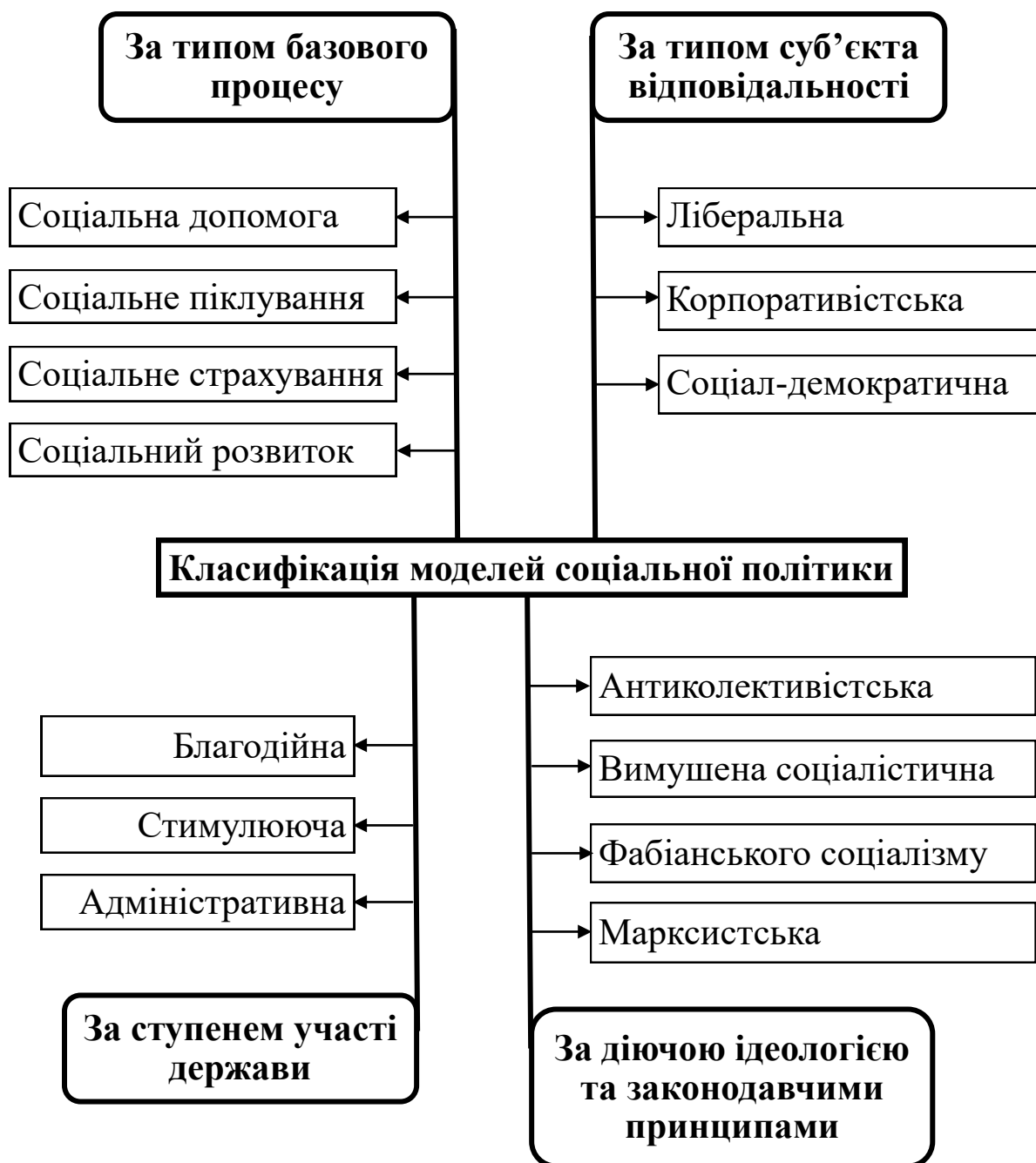
Ліберальний. Роль уряду у “вирощуванні ” ринку, а не в його заміні. Одержувачів соціальних допомог перевіряють за рівнем доходів, проте в останні роки відбувся перехід до політики негативного прибуткового податку для низькооплачуваних працівників. У таких країнах демонструють гнучкість на ринку праці в поєднанні з обмеженими заходами, спрямованими на активну підтримку зайнятості.

Південноєвропейський. Основною є підтримка сім’ї. Політика на ринку праці розвинена погано, проводиться вибірково. Система надання допомоги нерівномірна, мінімалістська.

Постсоціалістичний. Заходи з підтримки ринку праці більше зорієнтовані на безоплатні соціальні виплати, а соціальний захист перебуває на середньому рівні (Чехія, Угорщина, Словенія, Словаччина).

Постсоціалістичний ліберальний. Характерний гнучкий ринок праці з роботодавцями, які не бажають дотримуватися правового регулювання ринку, а також відсутність заходів політики, спрямованих на підтримку зайнятості (країни Балтії) [136].

Згідно зі звітом Європейської Комісії 1995 р. на теренах ЄС були поширені чотири основні моделі функціонування програм соціального забезпечення: **континентальна (модель Бісмарка), англосаксонська (модель Бевериджа), скандинавська (північна), південноєвропейська (середземноморська)**

Іван Франко	<p>“Соціалізм і соціал-демократизм” (1897 р.), “До історії соціалістичного руху” (1904 р.) “Що таке поступ?”(1903) “Поза межами можливого” (1900) “Мислі о еволюції в історії людськості” (1881) “Що таке соціалізм?” (1878) понад 30 науково-популярних і публіцистичних статей та заміток, таких, як “Солідарності”, “Що нас об’єднує і що нас ділить”, “Англійські робітничі товариства”, “Чого ми хочемо?”, “Чого вимагаємо?”, “Робітниче питання” (наприкінці 70 – початку 80-х років ХІХ ст.)</p>
Андрей Шептицький	<p>Пастирське послання “О квестії соціальной” (“Про соціальні питання”), 1902 р. Пастирське послання “Перше слово пастиря”, 1899 р. Пастирське послання “Не убий ”, 1942 р.</p>
Йозеф Шумпетер	<p>“Теорія економічного розвитку” (1912) “Капіталізм, соціалізм і демократія” (1942)</p>
Людвіг фон Мізес	<p>“Соціалізм: економічний та соціологічний аналіз” (1922) “Бюрократія” (1944) “Запланований хаос” (1947) “Антикапіталістична ментальність” (1944) “Всемогутній уряд”. “Тотальна держава та тотальна війна” (1944) “Нація, держава та економіка” (1919) “Свобода і власність” (1958)</p>
Маріана Мацукато	<p>“Цінність усього: створення та використання у світовій економіці” (2018) “Переосмислення капіталізму: економіка та політика для сталого та інклюзивного зростання” (2016) “Підприємницька держава: розвінчування міфів державного та приватного секторів” (2013)</p>
The Ukrainians Р. Савчинський, М. Наседкіна	<p>“Суспільство, яке здатне себе змінити” (2016)</p>

Цікаво знати

Організація Об'єднаних Націй

<https://www.un.org>

Створена 24 жовтня 1945 р. Однією із засновниць організації була на той час і Українська РСР. Нині членами ООН є 193 країни.

ООН надає можливості країнам світу зібратися разом для обговорення загальних проблем і знаходження спільних рішень на благо всього людства.

Головними органами ООН є Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Міжнародний Суд, Економічна та Соціальна Рада, Секретаріат ООН і Рада з Опіки.

Генеральна Асамблея займається координацією, проведенням огляду політики і розробкою рекомендацій щодо вирішення економічних, соціальних і екологічних питань. Рада є центральною платформою для розгляду і обговорення питань стійкого розвитку. До складу системи ООН входить також більше 30 пов'язаних з нею організацій, відомих як програми, фонди та спеціалізовані установи. Вони мають свої статuti, керівництво і бюджети, які поповнюються за рахунок добровільних або обов'язкових внесків.

ПРООН Штаб-квартира: Нью-Йорк, США	Програма розвитку ООН працює майже в 170 країнах і територіях. Відіграє важливу роль у досягненні країнами цілей сталого розвитку 2030.
ООН-ХабітаТ Штаб-квартира: Нейробі, Кенія	Програма ООН щодо населених пунктів сприяє стійкому розвитку населених пунктів та зміцнення партнерських стосунків між урядами та громадськістю.
ЮНЕП Штаб-квартира: Нейробі, Кенія	Програма ООН з навколишнього середовища сприяє партнерським відносинам у сфері відповідального відношення до навколишнього середовища через створення можливостей для поліпшення якості життя держав і народів без шкоди для майбутніх поколінь.

ВПП Штаб-квартира: Рим, Італія	Світова продовольча програма ООН – провідна гуманітарна організація, яка бореться з голодом у всьому світі. У 2020 р. була відзначена Нобелівською премією миру.
ЮНІСЕФ Штаб-квартира: Нью-Йорк, США	Дитячий фонд ООН сприяє захисту прав дітей і реалізації ними свого потенціалу.
ЮНФПА Штаб-квартира: Нью-Йорк, США	Фонд ООН в галузі народонаселення допомагає країнам, що розвиваються та країнам з перехідною економікою у пошуку рішень їхніх демографічних проблем.
ФАО Штаб-квартира: Рим, Італія	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН – платформа, де представники усіх країн світу вирішують питання продовольчої безпеки.
ЮНІДО Штаб-квартира: Відень, Австрія	Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку сприяє промислового розвитку та міжнародній промисловій співпраці.
ІКАО Штаб-квартира: Монреаль, Канада	Міжнародна організація цивільної авіації розробляє глобальні стандарти в галузі міжнародного повітряного сполучення.
ЮНВТО Штаб-квартира: Мадрид, Іспанія	Всесвітня туристська організація сприяє розвитку туризму як основного чинника забезпечення миру у світі, взаєморозуміння, світової торгівлі та зміцненню міжнародних зв'язків.
МФСР Штаб-квартира: Рим, Італія	Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку покликаний вирішувати питання боротьби з голодом і бідністю в сільських районах країн, які розвиваються.
ВПС Штаб-квартира: Берн, Швейцарія	Всесвітній поштовий союз – механізм співпраці поштових служб країн світу.
МОТ Штаб-квартира: Женева, Швейцарія	Міжнародна організація праці покликана впроваджувати принципи соціальної справедливості, міжнародно визнаних прав людини і прав у сфері зайнятості.

ВООЗ Штаб-квартира: Женева, Швейцарія	Всесвітня організація охорони здоров'я опікується досягненням усіма народами можливого вищого рівня здоров'я. Згідно Статуту ВООЗ, здоров'я – це стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад.
ІМО Штаб-квартира: Лондон, Велика Британія	Міжнародна морська організація відповідає за збільшення надійності і безпеки судноплавства в сфері міжнародної торгівлі та за попередження забруднення морів суднами.
ВОІС Штаб-квартира: Женева, Швейцарія	Всесвітня організація інтелектуальної власності – форум для надання послуг, розробки політики і налагодження співпраці у сфері інтелектуальної власності.
ВМО Штаб-квартира: Женева, Швейцарія	Всесвітня метеорологічна організації забезпечує ООН інформацією щодо стану і поведінки атмосфери Землі, її взаємодії з океанами, створюваного клімату.
МСЕ Штаб-квартира: Женева, Швейцарія	Міжнародний союз електрозв'язку працює у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.
МВФ Штаб-квартира: Вашингтон, округ Колумбія, США	Міжнародний валютний фонд сприяє економічному росту і зайнятості в державах, надаючи тимчасову фінансову допомогу. Нині МВФ має 28 трлн доларів непогашених кредитів у 74 країнах.
Група Світового банку Штаб-квартира: Вашингтон, округ Колумбія, США	Світовий банк надаючи країнам безпроцентні кредити (або під низькі проценти), гранти на освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру та зв'язок сприяє зменшенню бідності та підвищенню рівня життя в усьому світі. До Групи входить МБРР, МАР, МФК, МАГІ.
ЮНЕСКО Штаб-квартира: Париж, Франція	Організація ООН з питань освіти, науки і культури створює умови для діалогу між цивілізаціями, культурами, народами з метою глобального розуміння сталого розвитку, який охоплює дотримання прав людини, взаємоповагу та зменшення бідності.

Інші структури ООН та пов'язані з нею організації

ЮНЕЙДС	БАПОР	УВКБ	КПСООН
ЮНІТАР	ООН-Жінки	ЮНОПС	ОДВЗЯІ
ЮНІДІР	УООН	РКІКООН	МАГАТЕ
ВТО	МОМ	ЦМТ	ОЗХО

Антоніо Гутерреш, Генеральний секретар ООН:
 “Найближчі роки стануть життєво важливим періодом для врятування планети і досягнення стійкого, інклюзивного розвитку людства”.

Цілі сталого розвитку 2030 – стратегічний план розвитку людства зосереджений на основних сферах, таких як боротьба проти бідності, демократичне управління та світорозбудова, кліматичні зміни та ризики стихійних лих, економічна нерівність, інновації, стале споживання, мир і справедливість.

Цілі сталого розвитку - <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>

Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року - <https://cutt.ly/eI8gcAC>

Цікаві цифри

**463,6 трильйона
доларів США –
світове багатство
на кінець 2021 р.**

**62,5 мільйона
мільйонерів у
всьому світі на кі-
нець 2021 року**

**87 489 доларів
США – середній
статок на одну
людину на кінець
2021 року**

Звіт про глобальне багатство. URL: <https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html>

Запитання та завдання для самоперевірки:

1. Опишіть, що стало основою виникнення і формування соціального захисту населення.
2. Назвіть, які фактори визначають особливості моделей соціальних політик різних держав.
3. Який тип моделі соціальної політики притаманний Україні?
4. Досвід яких країн і чому, варто врахувати Україні при розбудові соціальної держави?
5. Які кроки і досягнення відбулися в Україні відповідно до “Цілей сталого розвитку 2030”?
6. У чому полягає основна мета соціальної політики держави? Чи може вона змінюватись під час історичної еволюції суспільства?
7. Якими, можуть стати основні цілі соціальної політики у XXI ст.?

Тема 3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ СЗ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

- 3.1. Фінансовий механізм регулювання СЗ
- 3.2. Управління та нагляд у сфері СЗ
- 3.3. Порядок обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за ЗДСС
- 3.4. Обчислення сукупного доходу сім'ї для видів соціальної допомоги

Рекомендована література:

1. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Постанова КМУ від 26 вересня 2001 р. №1266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text>
2. Порядок обчислення середньомісячного сукупного доходу сім'ї (домогосподарства) для усіх видів державної соціальної допомоги. Постанова КМУ від 22.07.2020 р. №632. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2020-%D0%BF#n15>
3. Методика обчислення середньомісячного сукупного доходу сім'ї для надання соціальних послуг. Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.05.2022 р. №150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0639-22#Text>
4. ЗУ «Про прожитковий мінімум» 966-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text>
5. Лазебна М. В.: Ми повинні нарешті сказати людям, яким є реальний прожитковий мінімум. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/668814.html>
6. Лопушняк Г. С. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України: монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 372 с.
7. Жук О. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України. *Світ фінансів*. №2. 2017 . С. 62-71

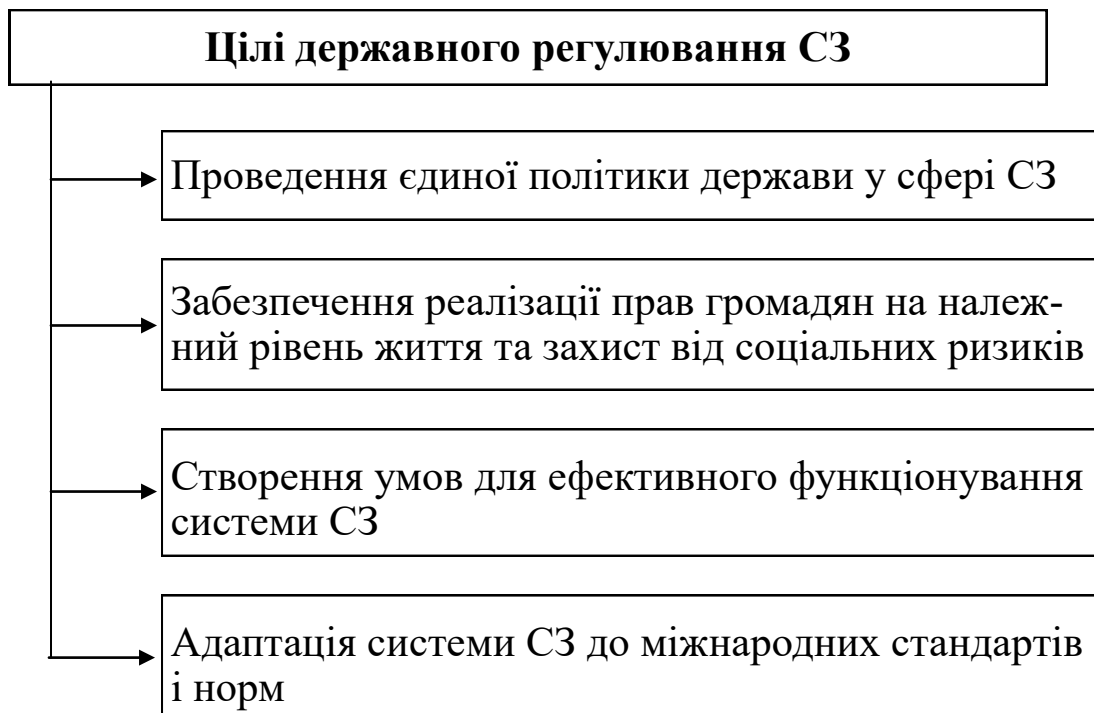
3.1. Фінансовий механізм регулювання СЗ

Державне регулювання економіки визначають як діяльність держави щодо створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для функціонування економічного механізму, згідно з цілями і пріоритетами державної економічної політики заради реалізації інтересів держави.

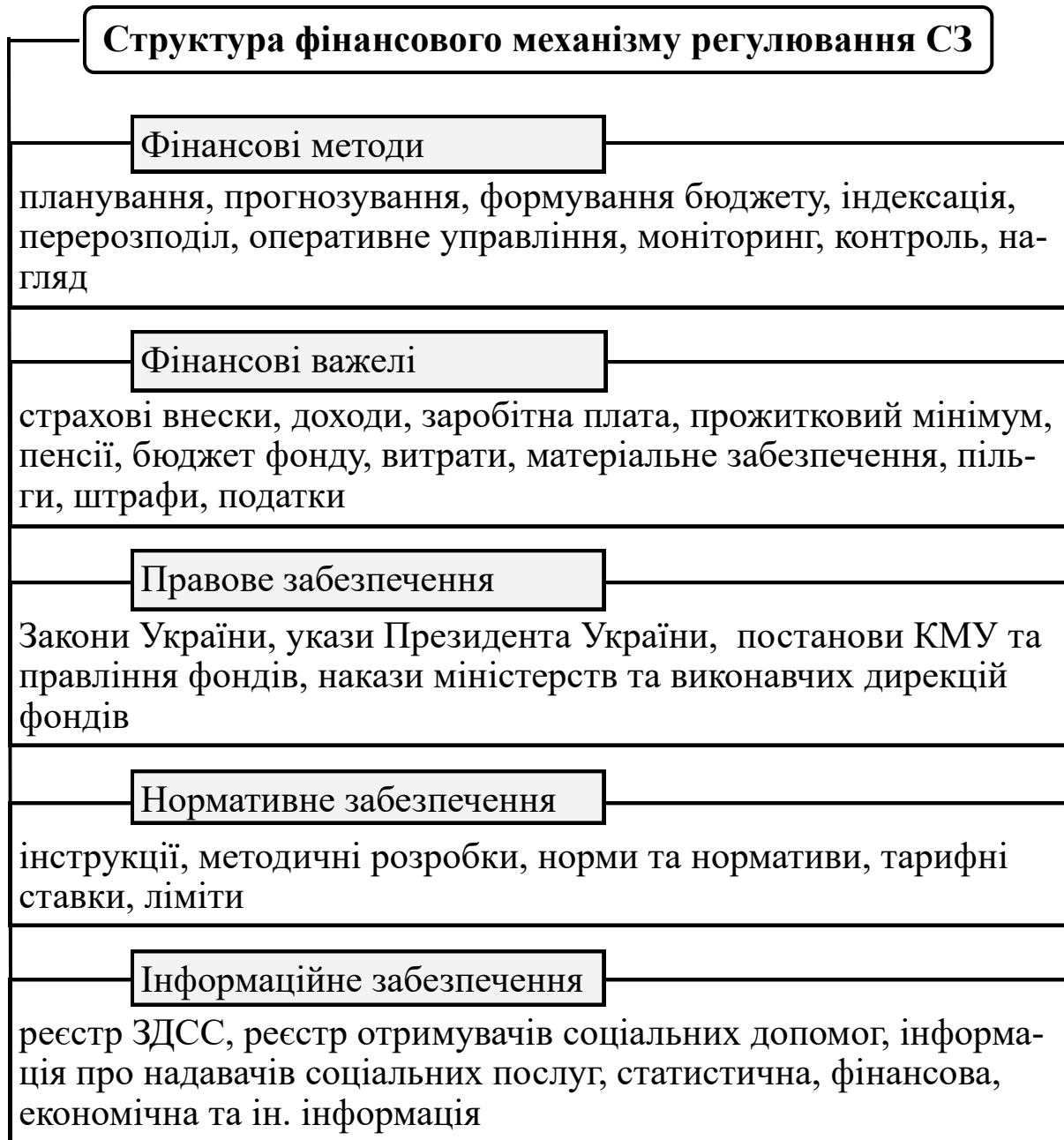
Г. С. Лопушняк: державне регулювання соціального захисту населення – діяльність держави, яка ґрунтується на конституційному принципі соціальної держави, і передбачає сукупність організаційно-правових, економічних та інших заходів щодо забезпечення соціальних прав і гарантій кожного члена суспільства [64].

МЕТА СЗ – символічне стирання класових відмінностей у соціальному просторі через всеосяжність та універсальність державної соціальної підтримки.

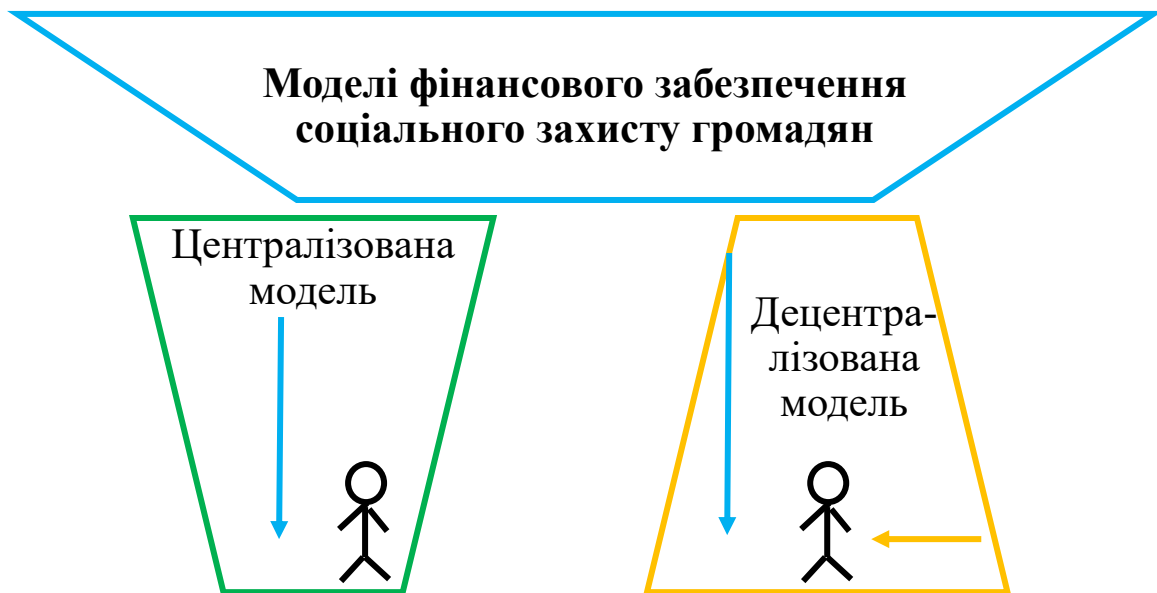
В основі СЗ – взаємодопомога, громадська солідарність.

Фінансовий механізм регулювання СЗ – це сукупність фінансових методів, форм і важелів управління фінансовими ресурсами, що призначені для матеріального забезпечення громадян у разі настання соціальних ризиків.

Основне завдання фінансового механізму СЗ – формування та цільове, максимально ефективно витрачання фінансових ресурсів держави, соціальних і благодійних фондів.

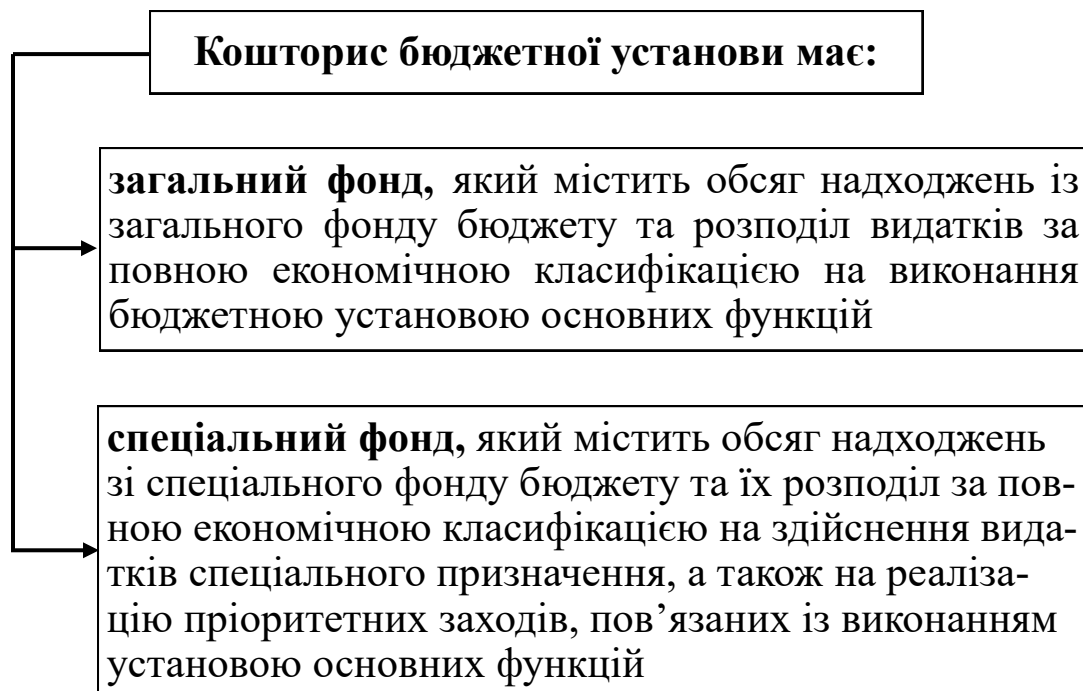
Фінансове забезпечення соціального захисту – система фінансових відносин розподільчого характеру, в процесі яких за рахунок податків та спеціальних внесків формуються централізовані та децентралізовані фонди фінансових ресурсів, що в подальшому використовуються на фінансування соціальних виплат.

Джерела фінансових ресурсів у соціальному захисті

Кошторис – це фінансовий документ, у якому в плановому порядку визначаються обсяги коштів на фінансування певних об'єктів, програм і заходів з визначенням їх цільового призначення та розподілом за окремими періодами фінансування.

Форма кошторису для бюджетних установ затверджується Міністерством фінансів України.

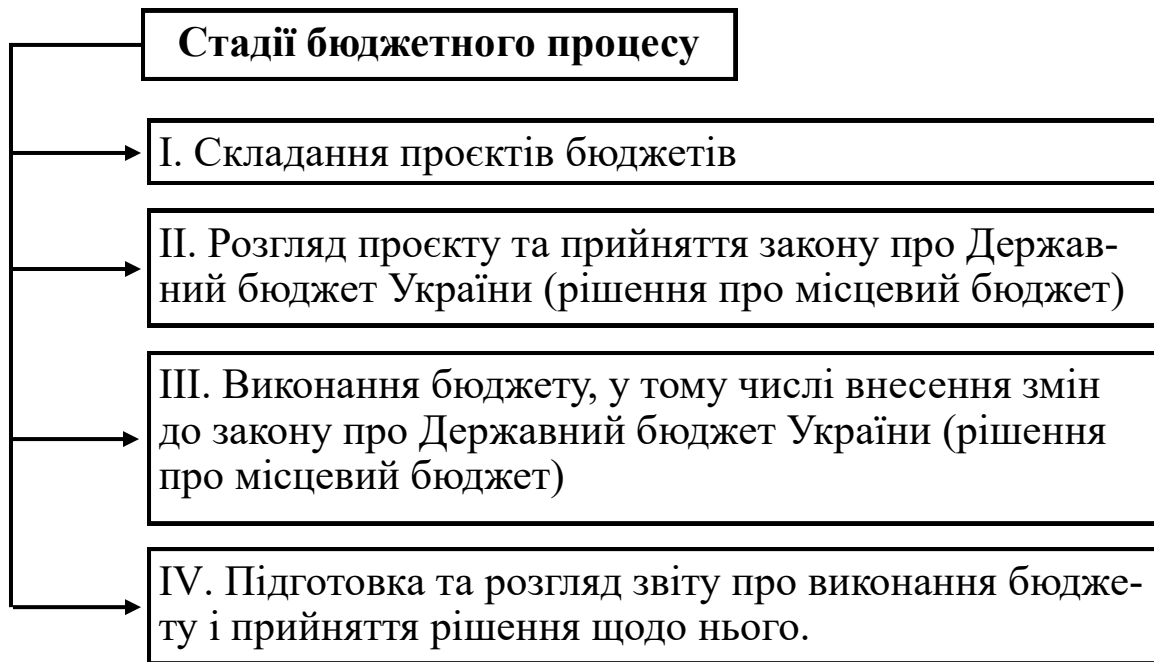

До дохідної частини належать планові обсяги бюджетних асигнувань, а також надходження з інших дохідних джерел. Формування дохідної частини здійснюється на підставі індивідуальних розрахунків, а також платежів і відрахувань до бюджету.

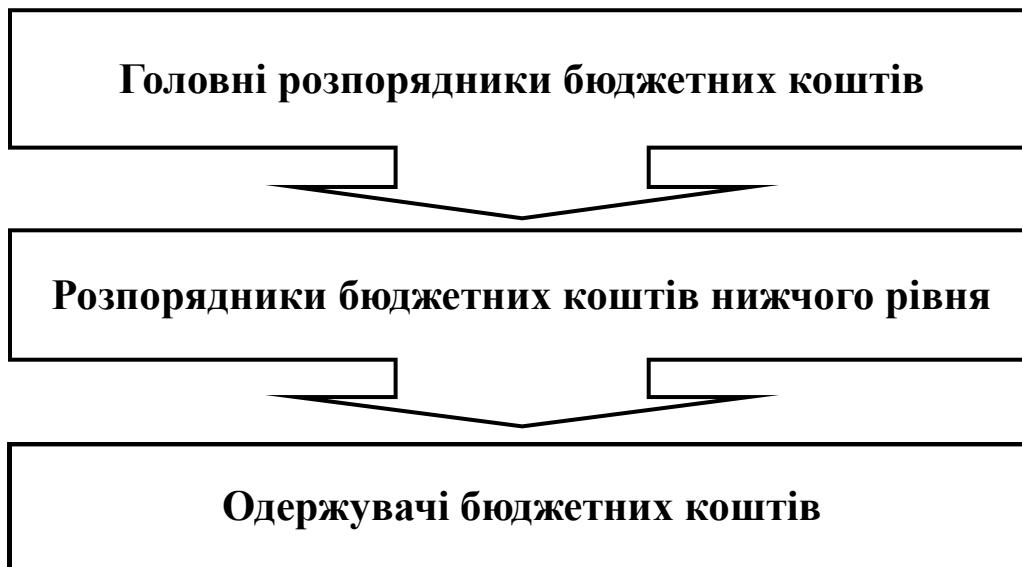
Видаткова частина – загальна сума витрат з розподілом за категоріями видатків економічної класифікації, а також встановлення витрат, які планується профінансувати за рахунок бюджетних асигнувань і за рахунок позабюджетних надходжень.

Детальніше:

Постанова КМУ “Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ” №228, редакція від 04.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text>

Порядок фінансування у сфері СЗ

Основні документи:

кошториси, розписи, паспорт бюджетної програми, плани асигнувань загального фонду бюджету, плани надання кредитів із загального фонду бюджету, плани спеціального фонду, зведення показників спеціального фонду кошторису за кожною виконуваною бюджетною програмою, плани використання бюджетних коштів (у т.ч. помісячні), місячна, квартальна та річна фінансові звітність, річні звіти про виконання.

3.2. Управління та нагляд у сфері СЗ

Мета державного нагляду у сфері СЗ контроль за дотриманням законодавства у сфері страхового захисту усіма його учасниками.

До уповноважених органів системи СЗ належать:

- 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення;
- 2) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації;
- 3) виконавчі органи міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, а саме, Міністерство соціальної політики України:
- забезпечує формування державної політики та здійснення управління у сфері надання соціальних послуг
- нормативно-правове, організаційно-методичне та інформаційне забезпечення надання соціальних послуг
- організовує та координує підвищення професійної компетентності працівників, які надають соціальні послуги
- здійснює моніторинг надання соціальних послуг, оцінки їх якості та оприлюднення відповідних результатів
- забезпечує створення та функціонування Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг
- координує діяльність місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та надавачів соціальних послуг
- здійснює збір, аналіз і поширення інформації щодо надання соціальних послуг, кращого національного та міжнародного досвіду надання соціальних послуг
- затверджує державні стандарти соціальних послуг
- бере участь у міжнародному співробітництві з питань надання соціальних послуг

Повноваження обласних державних адміністрацій:
- забезпечення реалізації державної політики у сфері надання соціальних послуг на регіональному рівні
- узагальнення визначених потреб у соціальних послугах, оприлюднення відповідних результатів
- організація та забезпечення підвищення професійної компетентності працівників, які надають соціальні послуги
- здійснення на регіональному рівні моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості та оприлюднення відповідних результатів
- забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на регіональному рівні
- інформування населення регіону про перелік соціальних послуг, їх зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я
- координація діяльності суб'єктів системи надання соціальних послуг на регіональному рівні; забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг та органів, установ, закладів, фізичних осіб-підприємців, які надають допомогу вразливим групам населення
- призначення керівників утворених ними надавачів соціальних послуг, діяльність яких фінансується за рахунок коштів відповідного бюджету
- організація та забезпечення підвищення професійної компетентності / кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги
- затвердження, забезпечення фінансування та виконання регіональних програм в частині забезпечення потреб осіб у соціальних послугах
- здійснення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів; забезпечення дотримання прав отримувачів соціальних послуг
- збір, аналіз і поширення інформації щодо надання соціальних послуг, сприяння впровадженню кращого досвіду надання соціальних послуг

Повноваження районних, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, рад ОТГ:

- визначення потреб місцевого населення у соціальних послугах, у тому числі із залученням надавачів соціальних послуг недержавного сектору

- інформування населення про перелік і зміст соціальних послуг; здійснення заходів для виявлення вразливих груп населення

- здійснення заходів щодо виявлення вразливих груп населення та осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах

- забезпечення за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї надання базових соціальних послуг відповідно до їхніх потреб, вжиття заходів із надання інших соціальних послуг шляхом створення мережі надавачів соціальних послуг державного / комунального сектору та/або залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору (шляхом соціального замовлення, державно-приватного партнерства, конкурсу соціальних проєктів, соціальних програм тощо) та/або на умовах договору з уповноваженими органами

- затвердження, забезпечення фінансування та виконання регіональних програм в частині забезпечення потреб осіб/сімей у соціальних послугах адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади

- координація та забезпечення взаємодії діяльності суб'єктів системи надання соціальних послуг на місцевому рівні

- збір, аналіз та поширення інформації щодо надання соціальних послуг, сприяння впровадженню кращого досвіду надання соціальних послуг

- забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на місцевому рівні

- здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості, оприлюднення відповідних результатів

- здійснення контролю за додержанням вимог законодавства у сфері надання соціальних послуг, дотримання прав отримувачів соціальних послуг, за цільовим використанням бюджетних коштів, спрямованих на фінансування соціальних послуг

Національна соціальна сервісна служба України – центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та за дотриманням прав дітей.

1) реалізація державної політики у сфері соціального захисту населення з питань:

- надання соціальних послуг та провадження соціальної роботи;
- соціальної підтримки сім'ї, соціального захисту бездомних;
- соціальної адаптації осіб, які відбули покарання у формі обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також звільнених від подальшого відбування зазначених видів покарання;
- запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, торгівлі людьми;
- забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- соціального захисту осіб з інвалідністю, осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів військової служби, жертв нацистських переслідувань, дітей війни, жертв політичних репресій;
- соціального захисту ветеранів війни, осіб, на яких поширюється дія ЗУ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” в частині організації виплати їм разової грошової допомоги, соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються з військової служби;
- волонтерської діяльності;
- активного та здорового довголіття, подолання негативних наслідків старіння;

2) реалізація державної політики у сфері оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей

3) реалізація державної політики у сфері здійснення державного контролю:

- за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки;
- за використанням коштів державного бюджету, виділених для надання соціальної підтримки, зокрема під час проведення перерахунку її розмірів у разі встановлення фактів надмірної виплати коштів або надання її з порушенням законодавства;
- за дотриманням прав дітей.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з охорони праці:

1) реалізує державну політику у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поведження з вибуховими матеріалами, здійснення державного гірничого нагляду, а також з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, ЗДСС в частині призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг з метою дотримання прав і гарантій застрахованих

2) проводить розслідування та веде облік аварій і нещасних випадків, які підлягають спеціальному розслідуванню, аналізує їх причини, готує пропозиції щодо їх запобігання

3) проводить технічне розслідування обставин та причин виникнення аварій, пов'язаних із використанням газу в побуті

4) здійснює контроль за своєчасністю та об'єктивністю розслідування нещасних випадків на виробництві, їх документальним оформленням та обліком, виконанням заходів з усунення причин

5) приймає за матеріалами розслідування у межах своєї компетенції відповідні рішення, спільно з представниками інших органів виконавчої влади бере участь у комісіях з розслідування нещасних випадків на виробництві.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей ветеранів та осіб, на яких поширюється чинність ЗУ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, а саме

Міністерство у справах ветеранів України

1) забезпечує психологічну реабілітацію, соціальну та професійну адаптацію, зайнятість, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, а також санаторно-курортним лікуванням, житлом; надає довічні державні стипендії, щорічні виплати до 5 травня разової грошової допомоги (крім організації виплати такої допомоги); вшанування пам'яті ветеранів

2) здійснює захист прав і свобод ветеранів та членів їх сімей

3) формує та веде Єдиний державний реєстр ветеранів війни.

Державна податкова служба України (ДПС) –
центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну
податкову політику, державну політику з адміністрування єдино-
го внеску на ЗДСС

1) здійснює контроль за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів

2) забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб - платників податків, інших реєстрів, банків і баз даних, ведення яких покладено законодавством на ДПС, а також реєстру страхувальників Державного реєстру ЗДСС

3) здійснює адміністрування податків, зборів, платежів, єдиного внеску, у тому числі проводить відповідно до законодавства перевірки та звірки платників податків (платників єдиного внеску)

4) контролює своєчасність подання платниками податків (платниками єдиного внеску) передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів), своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів, платежів, єдиного внеску

5) застосовує до платників податків (єдиного внеску) передбачені законом фінансові (штрафні) санкції (штрафи) за порушення вимог податкового законодавства чи законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС

6) бере участь у проведенні аналізу надходжень податків, зборів, платежів, визначених Податковим кодексом України, ЗУ “Про збір та облік єдиного внеску на ЗДСС”, вивченні впливу макроекономічних показників і змін законодавства на надходження податків, зборів, платежів, розробленні пропозицій щодо збільшення їх обсягу та зменшення втрат бюджету

7) здійснює моніторинг виконання показників розрахунків з бюджетом та державними цільовими фондами, затверджених фінансовими планами державних підприємств, господарських організацій, у статутному капіталі яких є корпоративні права, що належать державі, їх дочірніми підприємствами.

Федерація професійних спілок України (ФПУ) – всеукраїнське добровільне об'єднання профспілок і територіальних об'єднань організацій профспілок, яке:

1) представляє інтереси членів профспілок у стосунках з органами державної влади

2) бере участь в управлінні фондами ЗДСС від імені працівників (застрахованих осіб)

3) виступає за захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок у межах принципів соціальної держави

Державний нагляд у сфері СЗ населення

Цільове формування і використання коштів у сфері СЗ населення

Якісне надання соціальних послуг

Дотримання законодавства у сфері СЗ

Обов'язок сплачувати податки, збори, платежі, єдиний внесок на ЗДСС	Обов'язок забезпечувати соціальний захист населення у межах покладених повноважень і завдань
Забезпечення отримання громадянами у повному обсязі належних виплат, соціальних послуг, допомог	Отримувати усю необхідну інформацію про застрахованого отримувача страхових послуг з метою забезпечення йому СЗ

Відповідальність суб'єктів страхового захисту

У разі виявлення своєчасно несплачених сум податків, зборів, платежів, єдиного внеску **платники зобов'язані** самостійно обчислити ці внески і сплатити їх з нарахуванням пені в порядку і розмірах, визначених законодавством. Суми недоїмки стягуються з нарахуванням пені та застосуванням штрафів.

Платник єдиного внеску на ЗДСС зобов'язаний протягом 10 календарних днів з дня надходження вимоги про сплату недоїмки сплатити суми недоїмки та штрафів разом з нарахованою пенею.

Пеня	0,1% суми недоплати за кожний день прострочення платежу.
Штрафи 10 НМДГ	- у разі ухилення від взяття на облік або несвоєчасного подання заяви про взяття на облік платниками єдиного внеску на ЗДСС, на яких не поширюється дія ЗУ “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань”
20% своєчасно не сплачених сум	- за несплату (неперерахування) або несвоєчасну сплату (несвоєчасне перерахування) єдиного внеску ЗДСС
10% зазначеної суми за кожний повний або неповний звітний період, за який донараховано таку суму, але не більш як 50% суми донарахованого єдиного внеску	- за донарахування податковим органом або платником своєчасно не нарахованого єдиного внеску
від 8 до 15 НМДГ	- за неналежне ведення бухгалтерської документації, на підставі якої нараховується єдиний внесок на ЗДСС
10% таких несплачених або несвоєчасно сплачених сум	- за несплату, неповну сплату або несвоєчасну сплату суми єдиного внеску на ЗДСС одночасно з видачею сум виплат, на які нараховується єдиний внесок (авансових платежів)
1020 грн 2040 грн	- за неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності - за ті самі дії, вчинені платником, до якого протягом року було застосовано штраф за таке саме порушення.

Фінансові санкції до банків щодо перерахування єдиного внеску на ЗДСС

<p>Пеня з розрахунку 0,1% зазначених сум, розрахована за кожний день прострочення їх перерахування (зарахування) та штраф 10% своєчасно не зарахованих (неперерахованих) сум</p>	<p>- за несвоєчасне перерахування або несвоєчасне зарахування на рахунки податкових органів або на єдиний рахунок сум єдиного внеску, фінансових санкцій</p>
<p>100% суми єдиного внеску ЗДСС, яка підлягає сплаті платниками</p>	<p>- у разі невиконання вимоги про одночасне прийняття від платників єдиного внеску платіжних доручень на видачу коштів для виплати з/п і для сплати відповідних сум єдиного внеску</p>

Нарахування пені **починається з першого календарного дня**, що настає за днем закінчення строку внесення відповідного платежу, до дня його фактичної сплати (перерахування) включно.

Строк давності щодо нарахування, застосування та стягнення сум недоїмки, штрафів та нарахованої пені не застосовується

Застраховані особи, які не подають інформацію для внесення до Державного реєстру або подають недостовірну інформацію, притягаються до відповідальності згідно із законом.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, Пенсійний фонд, Фонд СС, центр зайнятості, їхні органи та посадові особи згідно із законом несуть відповідальність за розголошення інформації про застрахованих осіб, невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків, за шкоду, заподіяну з їхньої вини застрахованим особам внаслідок несвоєчасної або неповної виплати матеріального забезпечення, страхових виплат, ненадання або несвоєчасне надання соціальних послуг.

3.3. Порядок обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за ЗДСС

Розрахунковим періодом, за який обчислюється середня заробітна плата (дохід, грошове забезпечення), є **12 календарних місяців, що передують місяцю настання страхового випадку (з першого до першого числа).**

Якщо застрахована особа перебувала у трудових відносинах **менше ніж 12 календарних місяців** за місцем роботи, де стався страховий випадок, середнім розрахунковим періодом є **фактично відпрацьовані календарні місяці** (з першого до першого числа).

У разі коли застрахована особа перебувала у трудових відносинах **менше ніж календарний місяць** за місцем роботи, де стався страховий випадок, середня заробітна плата обчислюється за **фактично відпрацьований час (календарні дні)** перед настанням страхового випадку.

Середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) (СЗП) обчислюється шляхом *ділення* нарахованої за розрахунковий період (12 календарних місяців) *заробітної плати (ЗП)* (доходу, грошового забезпечення), на яку нарахований єдиний внесок на ЗДСС, *на кількість календарних днів (КД) зайнятості* (відповідно до видів страхування – період перебування у трудових відносинах, виконання робіт (послуг) за цивільно-правовими договорами, проходження служби, провадження підприємницької або іншої діяльності, пов'язаної з отриманням доходу безпосередньо від такої діяльності) у розрахунковому періоді *без урахування* календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин.

$$\text{СЗП} = \sum_{i=1}^{12} \frac{\text{ЗП}}{\text{КД}}$$

Місяці розрахункового періоду (з першого до першого числа), в яких застрахована особа не працювала з поважних причин, **вилучаються** з розрахункового періоду.

Для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та інших осіб, які отримують грошове забезпечення, календарні дні тимчасової непрацездатності і відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами з розрахункового періоду **не вилучаються**.

Поважними причинами є:

- тимчасова непрацездатність;
- відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;
- відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком;
- відпустка без збереження заробітної плати;
- час, в який унаслідок бойових дій були відсутні дані про нараховану заробітну плату працівникові.

Якщо працівник частково відпрацював період, за який нараховано премію чи іншу заохочувальну виплату, то при обчисленні середньої зарплати враховується фактично нарахована сума такої премії.

Середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) **не може перевищувати** максимальну величину бази нарахування єдиного внеску (МВБ) з розрахунку на один календарний день, яка обчислюється діленням встановленого її розміру в останньому місяці розрахункового періоду на середньомісячну кількість календарних днів (30, 44).

$$\text{МВБ} = 15 * \text{ЗП}_{\text{мін.}}$$

$$\text{СЗП}_{\text{макс.}} = \frac{\text{МВБ}}{30,44}$$

Середньомісячна заробітна плата (дохід) обчислюється множенням середньої заробітної плати (доходу) за один календарний день на середньомісячну кількість календарних днів (30, 44).

Особливості обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за страхуванням на випадок безробіття та для добровільно застрахованих осіб за всіма видами соціального страхування

1. Для застрахованих осіб, у яких зберігається право на допомогу по безробіттю після перерви страхового стажу з поважних причин відповідно до частини першої статті 22 Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”, у розрахунковий період **не враховуються повні місяці перерви страхового стажу.**

2. Якщо у розрахунковому періоді перед настанням страхового випадку застрахована особа з поважних причин не мала заробітку (доходу, грошового забезпечення), середня заробітна плата обчислюється з огляду на розмір **мінімальної заробітної плати (або її частини)**, встановлений законом на день настання страхового випадку.

3. Для добровільно застрахованих осіб за страхуванням від НВПЗ, які у розрахунковому періоді відпрацювали із сплатою єдиного внеску та/або страхових внесків менше 180 календарних днів, середній дохід визначається з огляду на розмір **мінімальної заробітної плати**, встановлений законом на день настання права на страхову виплату.

4. Для розрахунку виплат за страхуванням у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності добровільно застрахованим особам, які протягом дванадцяти місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру ЗДСС мають страховий стаж менше шести місяців, середній дохід обчислюється:

для розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності – з огляду на розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законом у місяці настання страхового випадку;

для розрахунку допомоги по вагітності та пологах – з огляду на розмір доходу, на який нарахований єдиний внесок на ЗДСС, але не більше двократного розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом у місяці настання страхового випадку.

Особливості обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (крім допомоги по тимчасовій непрацездатності)

1. Якщо у розрахунковому періоді перед настанням страхового випадку застрахована особа з поважних причин не мала заробітку або страховий випадок настав у перший день роботи, середня заробітна плата визначається **залежно від тарифної ставки (посадового окладу) або її частини, встановленої на день настання права на страхову виплату.**

У разі, якщо тарифна ставка (посадовий оклад) не встановлена та відповідні дані відсутні, розрахунок проводиться з огляду на розмір **мінімальної заробітної плати** (або її частини), встановлений законом на день настання права на страхову виплату.

2. Якщо на дату встановлення МСЕК ступеня втрати застрахованою особою професійної працездатності або коли з дня смерті потерпілого до настання права на страхові виплати минуло більше року з дня настання страхового випадку, **середня заробітна плата обчислюється** залежно від розміру заробітної плати застрахованої особи перед настанням нещасного випадку на виробництві або перед звільненням з роботи (переходом на іншу роботу), з якою пов'язане професійне захворювання, з урахуванням її коригування, що проводиться робочим органом виконавчої дирекції Фонду соціального страхування, за формулою:

$$З = З_{(н)} * С : М$$

де, З – середньомісячна заробітна плата застрахованої особи, у гривнях;

З_(н) – середньомісячна заробітна плата найманих працівників, зайнятих в економіці України, за календарний рік, що передує року, з якого призначається страхова виплата;

С – сума коефіцієнтів заробітної плати застрахованої особи за кожний місяць розрахункового періоду (К1 + К2 + К3 + ...);

К - коефіцієнт заробітної плати застрахованої особи за кожний місяць у розрахунковому періоді, який визначається за формулою:

$$K = Z_{(в)} : Z_{(с)}$$

де $Z_{(в)}$ – заробітна плата застрахованої особи, з якої сплачено страхові внески за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати;

$Z_{(с)}$ – середньомісячна заробітна плата працівників, зайнятих в економіці України, за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати;

М – кількість календарних місяців у розрахунковому періоді.

3. У разі, якщо у розрахунковому періоді є місяць (місяці), в якому повністю відсутня заробітна плата у зв'язку з:

поважною причиною, – такий місяць (місяці) **виключається** з розрахункового періоду, тобто сума коефіцієнтів за розрахунковий період ділиться на 11 (або на меншу кількість) місяців;

причиною, не віднесеною до поважної, – такий місяць **не виключається** з розрахункового періоду, тобто сума коефіцієнтів за розрахунковий період ділиться на 12 або на кількість місяців у конкретному розрахунковому періоді.

4. У разі відсутності на момент призначення страхових виплат відомостей про середньомісячну заробітну плату найманих працівників, зайнятих в економіці України, за попередній рік береться **фактична середньомісячна заробітна плата** таких працівників за місяці попереднього року з подальшим перерахунком її після надходження даних про середньомісячну заробітну плату зазначених працівників за календарний рік, що передує року, з якого призначається страхова виплата.

5. Якщо у місяці, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати, застрахована особа працювала неповний календарний місяць з поважних причин, середня заробітна плата працівників, зайнятих в економіці України, застосовується **пропорційно фактичній кількості відпрацьованих календарних днів** у такому місяці.

6. У разі, якщо на час звернення за страховою виплатою *документи про заробітну плату* застрахованої особи до ушкодження здоров'я *не збереглися*, середня заробітна плата обчислюється з огляду на розмір **середньої заробітної плати, що склалася на час звернення** за відповідною професією (посадою). За відсутності на підприємстві відповідної професії (посади) середня заробітна плата обчислюється з огляду на розмір середньої заробітної плати за **аналогічною професією (посадою)**, що склалася на час звернення на підприємстві, на якому працювала застрахована особа, **але не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом на день настання права на страхову виплату.**

7. У разі *відсутності* у потерпілого на час звернення за страховою виплатою довідки про його заробітну плату через ліквідацію підприємства, установи або організації середня заробітна плата обчислюється залежно від **діючої на час звернення** місячної тарифної ставки (посадового окладу) за відповідною або аналогічною професією (посадою) в галузі, але не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом на день настання права на страхову виплату.

8. У разі ушкодження здоров'я *в період виробничого навчання (практики)* для призначення застрахованій особі страхових виплат середня заробітна плата обчислюється з огляду на **встановлену на підприємстві тарифну ставку (посадовий оклад) за тією професією (спеціальністю), яку така особа здобувала**, але не нижче тарифної ставки найменшого розряду за відповідною професією. **Або** (за згодою особи), з огляду на розмір заробітної плати за цей період, **або заробітної плати до початку виробничого навчання (практики).**

9. У разі *повторного ушкодження здоров'я* в одного і того ж роботодавця середня заробітна плата обчислюється (за бажанням потерпілого) за відповідні розрахункові періоди, що передували першому або повторному ушкодженню здоров'я. Сума щомісячної страхової виплати в такому разі призначається згідно зі ступенем втрати професійної працездатності, що встановлюється медико-соціальною експертною комісією за сукупністю випадків ушкодження здоров'я.

10. Якщо повторне ушкодження здоров'я застрахованої особи відбулося з вини іншого роботодавця, а ступінь втрати професійної працездатності встановлено МСЕК за сукупністю випадків ушкодження здоров'я, середня заробітна плата для щорічного її коригування та перерахування страхових виплат обчислюється з огляду на розмір заробітної плати в розрахункових періодах перед настанням страхових випадків **пропорційно** встановленому ступеню втрати професійної працездатності за кожним страховим випадком.

Особливості обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по вагітності та пологах, допомоги по тимчасовій непрацездатності, а також оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця

1. Якщо протягом 12 місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру ЗДСС застрахована особа має страховий стаж менше 6 місяців, середня заробітна плата визначається для розрахунку:

допомоги по тимчасовій непрацездатності (крім тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, пов'язаними з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням), оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця – з урахуванням нарахованої заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески, але в розрахунку на місяць **не вище за розмір мінімальної заробітної плати**, встановлений законом у місяці настання страхового випадку;

допомоги по вагітності та пологах – з огляду на нараховану заробітну плату, з якої сплачуються страхові внески, але в розрахунку на місяць **не вище двократного розміру мінімальної заробітної плати та не менше за розмір мінімальної заробітної плати**, встановлений законом у місяці настання страхового випадку.

2. У разі, якщо на момент настання страхового випадку застрахована особа працює за сумісництвом, обчислення середньої заробітної плати здійснюється страховальниками **окремо** за основним місцем роботи та за сумісництвом.

Розрахунковий період у такому разі визначається за **кожним місцем роботи окремо**.

Бланк ДОВІДКИ про заробітну плату (грошове забезпечення, винагороду за цивільно-правовим договором) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням подано у додатку до Порядку про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за ЗДСС
(<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text>)

3.4. Обчислення сукупного доходу сім'ї для видів соціальної допомоги

Види соціальної допомоги, розрахунок яких залежить від сукупного доходу сім'ї

- 1.1) державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям;
- 1.2) щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за ним;
- 1.3) допомога на дітей одиницями матерям;
- 1.4) тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме;
- 1.5) призначення житлової субсидії на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива.

До середньомісячного сукупного доходу :

враховуються

- заробітна плата, що залишається після сплати податку на доходи фізичних осіб;
- суми винагород та виплат за гіг-контрактами, цивільно-правовими договорами;
- пенсія, щомісячне довічне грошове утримання суддів у відставці;
- стипендія, у тому числі із сумою її індексації, нарахованої відповідно до закону (крім соціальної стипендії, яка надається дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, та особам з їх числа);
- соціальні виплати, які призначаються органами соціального захисту населення, у тому числі пільги на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива та скрапленого газу;
- допомога по безробіттю, інші страхові виплати, які призначаються фондами соціального страхування;
- грошові перекази, отримані з-за кордону;
- дивіденди від цінних паперів, доходи від здавання майна в оренду;
- інші доходи, відомості про які отримано від ДПС і ПФУ, або задекларовані особою.

не враховуються

- частина допомоги при народженні дитини, виплата якої проводиться одноразово;
- частина допомоги при усиновленні дитини, виплата якої проводиться одноразово;
- одноразова винагорода жінкам, яким присвоєно почесне звання “Мати-героїня”;
- тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме;
- державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях;
- допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування;
- допомога на проживання внутрішньо переміщеним особам;
- житлова субсидія;
- допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;
- державна соціальна допомога, яка виплачується з надбавкою на догляд за дитиною з інвалідністю підгрупи А, за особою з інвалідністю з дитинства I групи підгрупи А;

продовження:

× не враховуються

- суми сплачених особою аліментів (за умови документального підтвердження сплати) та суми отриманих аліментів;
- нарахований, але фактично не виплачений дохід (з/п, пенсія, стипендії, дивіденди, виграші, призи), за умови документального підтвердження;
- оплата праці членів виборчих комісій, а також осіб, яких залучають до роботи у цих комісіях;
- допомога громадських і благодійних організацій;
- допомога на поховання;
- матеріальна допомога дитячим будинкам сімейного типу, прийомним сім'ям, а також сім'ям, у яких проживає троє і більше дітей, враховуючи тих, над якими встановлено опіку чи піклування, яка виплачується за рахунок коштів місцевих бюджетів;
- одноразова допомога, компенсація, яка надається відповідно до законодавства або за рішеннями органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, та отримана протягом одного календарного року;
- вартість безоплатно отриманих санаторно-курортних путівок, технічних та інших засобів реабілітації, зокрема грошова компенсація вартості самостійно придбаних технічних засобів реабілітації, вартість отриманих дитячих новорічних подарунків;
- суми, які сплачуються підприємствами, установами, організаціями за договорами добровільного медичного страхування своїх працівників;
- доходи від розміщення депозитів;

продовження:

не враховуються

- одноразова натуральна допомога «пакунок малюка» / грошова компенсація вартості одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка»;
- компенсація вартості послуги з догляду за дитиною до трьох років «муніципальна няня»;
- компенсація фізичним особам, які надають соціальні послуги;
- державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю віком до 18 років;
- державна допомога особі, яка доглядає за тяжкохворою дитиною, якій не встановлено інвалідність (згідно з переліком);
- грошове забезпечення військовослужбовців строкової служби;
- одноразова допомога потерпілому внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання (членам його сім'ї та особам, які перебували на його утриманні в разі смерті потерпілого);
- допомога, отримана в межах програми «ЄПідтримка»;
- допомога на здобуття економічної самостійності малозабезпеченої сім'ї;
- спеціальна бюджетна дотація за вирощування молодняка великої рогатої худоби, який народився в господарствах фізичних осіб;
- суми, які виплачуються з державного чи місцевого бюджету на придбання житла відповідно до законодавства;
- кошти, отримані від продажу квартири (будинку), що були єдиним житловим приміщенням у власності особи, у разі купівлі іншої квартири (будинку) протягом шести місяців після здійснення такого продажу.

**Середньомісячний сукупний дохід сім'ї (домогосподарства)
для усіх видів державної соціальної допомоги**

Обчислення середньомісячного сукупного доходу проводиться шляхом ділення загальної суми сукупного доходу осіб за визначений законодавством період (два квартали або шість місяців) на 6, а в разі застосування суми річного сукупного доходу - на 12, якщо інше не передбачене законодавством.

Середньомісячний сукупний дохід на одного члена сім'ї (домогосподарства) обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу сім'ї (домогосподарства) на кількість членів сім'ї (домогосподарства)

Доходи від реалізації молока та молочної сировини, а також продукції тваринництва враховуються	у розмірі 30% нарахованих сум
За умов карантину, встановленого КМУ для осіб, які мають не менше 6 місяців страхового стажу впродовж 12 місяців перед реєстрацією як безробітний, і отримували допомогу по безробіттю, до ССД враховується	дохід у розмірі призначеної допомоги по безробіттю без урахування сум заробітної плати, отриманої в попередні місяці
- для осіб, які мають перерви у страховому стажі з поважних причин і отримували допомогу по безробіттю, до ССД враховується	дохід у розмірі призначеної допомоги по безробіттю, а за місяці, в яких відсутні доходи, - 0,5 розміру мінімальної з/п станом на кінець періоду, за який враховуються доходи
Для фізичних осіб-підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування, незалежно від отриманих (неотриманих) доходів до сукупного доходу за кожний місяць враховується дохід у розмірі:	1 мінімальної з/п – для платників єдиного податку 1 групи; 2 мін. з/п – для платників єдиного податку 2 групи; 3 мін. з/п – для платників єдиного податку 3 групи.

<p>При обчисленні державної соціальної допомоги для розрахунку середньомісячного сукупного доходу за кожний місяць, в якому відсутні доходи, включаються:</p>	
<p>Для непрацюючих працездатних осіб, які не мали доходів, доходи яких були меншими за 0,5 розміру мінімальної з/п протягом періоду, за який враховуються доходи, та/або якими чи за яких не сплачено єдиного внеску на ЗДСС в розмірі, не меншому від мінімального, сумарно протягом трьох місяців періоду, за який враховуються доходи (крім визначених категорій осіб);</p> <ul style="list-style-type: none"> -осіб, які зареєстровані в центрі зайнятості та не отримували допомогу по безробіттю; -осіб, які доглядали за дітьми, які потребують догляду протягом часу, визначеного у медичному висновку ЛКК, але не більше ніж до досягнення ними шестирічного віку 	<p>0,5 розміру мінімальної заробітної плати станом на кінець періоду, за який враховуються доходи,</p>
<p>Для осіб, які навчалися за денною або дуальною формою здобуття освіти та протягом періоду, за який враховуються доходи, не отримували стипендії, осіб, які зареєстровані в центрі зайнятості як безробітні або перебувають на обліку в центрі зайнятості як такі, що шукають роботу, більше ніж 12 місяців станом на кінець періоду, за який враховуються доходи, та в шестимісячному періоді отримання допомоги на дітей одиноким матерям/державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям не працевлаштувалися через відсутність підходящої роботи або направлені центром зайнятості на професійне навчання</p>	<p>0,25 розміру мінімальної заробітної плати станом на кінець періоду, за який враховуються доходи</p>
<p>У разі, якщо протягом періоду, за який враховуються доходи, особи отримували хоча б один із видів доходів чи допомог</p>	<p>фактично отримані особами доходи</p>
<p>Особам, які перебували на строковій військовій службі</p>	<p>фактично отримані особами доходи</p>

Для обчислення житлової субсидії до середньомісячного сукупного доходу враховуються:	
<p>Для осіб, які протягом періоду, за який враховуються доходи, отримували допомогу по безробіттю:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за кожний місяць отримання допомоги в розмірі, меншому за 0,5 розміру мінімальної з/п станом на кінець періоду, за який враховуються доходи; • за кожний місяць отримання допомоги в розмірі, більшому за 0,5 розміру мінімальної з/п станом на кінець періоду, за який враховуються доходи 	<p>0,5 розміру мінімальної з/п станом на кінець періоду, за який враховуються доходи; фактично отримані доходи</p>
<p>Для осіб, які досягли 18-річного віку станом на початок періоду, за який враховуються доходи, які в цьому періоді не мали доходів або середньомісячний сукупний дохід яких був меншим за розмір мінімальної з/п станом на початок періоду, за який враховуються доходи, та/або які чи за яких не сплачено єдиного внеску на ЗДСС в розмірі, не меншому від мінімального, сумарно протягом трьох місяців періоду, за який враховуються доходи (крім визначених категорій осіб) та:</p> <ul style="list-style-type: none"> - перебувають у складних життєвих обставинах, пов'язаних з інвалідністю, тривалою хворобою, що підтверджується висновком ЛКК закладу охорони здоров'я встановленого зразка АБО навчалися за денною або дуальною формою здобуття освіти або зареєстровані в центрі зайнятості як безробітні та не отримували допомоги по безробіттю; - навчалися за денною або дуальною формою здобуття освіти в закладах освіти або зареєстровані в центрі зайнятості як безробітні та не отримували допомоги по безробіттю; 	<p>0,5 розміру мінімальної з/п станом на кінець періоду, за який враховуються доходи</p>

- перебували на строковій військовій службі;	0,25 розміру мінімальної з/п станом на кінець періоду, за який враховуються доходи
Для осіб, які отримують компенсацію за надання соціальних послуг з догляду відповідно до законодавства або щомісячну компенсаційну виплату, призначену непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за особою з інвалідністю I групи	фактично отримані особами доходи
Якщо особи отримували хоча б один з видів доходів чи допомог	фактично отримані особами доходи
В усіх інших випадках	розмір однієї мінімальної з/п станом на кінець періоду, за який враховуються доходи.

Обчислення середньомісячного сукупного доходу сім'ї для надання соціальних послуг

Загальна сума сукупного доходу сім'ї отримувача соціальних послуг / фізичної особи, яка надає соціальні послуги, складається із сум сукупних доходів кожного члена сім'ї, які враховуються для надання соціальних послуг / призначення компенсації, за один квартал, який передує місяцю, що є попереднім до місяця звернення, якщо інше не передбачено законодавством.

Обчислення середньомісячного сукупного доходу для отримання соціальних послуг проводиться шляхом ділення загальної суми сукупного доходу осіб за один квартал, який передує місяцю, що є попереднім до місяця звернення, на 3, якщо інше не передбачено законодавством.

Середньомісячний сукупний дохід на одного члена сім'ї обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу сім'ї на кількість членів сім'ї.

!! При розрахунку ССД важливо враховувати вимоги та особливості законодавчо-нормативних документів про виплату відповідних соціальних допомог та надання соціальних послуг.

!! Доходи, у формі з/п, пенсії, стипендії, виграшів, призів, враховуються у тому місяці, за який їх нараховано.

Доходи за рішенням суду враховуються в тому місяці, у якому їх фактично виплачено.

Доходи, нараховані з періодичністю за квартал, півріччя, рік, ураховуються як середньомісячна величина за відповідний попередній період, визначена шляхом ділення загальної суми доходу на кількість місяців, за які її нараховано.

Для фізичних осіб-підприємців та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність *за загальною системою оподаткування*, середньомісячний дохід обчислюється залежно від **суми чистого доходу за один квартал**, який передре місяцю, що є попереднім до місяця звернення за отриманням соціальних послуг, *поділеної на 3*.

Для фізичних осіб-підприємців, які *обрали спрощену систему оподаткування*, незалежно від отриманих (неотриманих) доходів до сукупного доходу за кожний місяць враховується дохід, обчислений у таких **розмірах мінімальної заробітної плати**, встановленої на кінець періоду, за який враховуються доходи:

- один розмір – для платників єдиного податку 1 групи;
- два розміри – для платників єдиного податку 2 групи;
- три розміри – для платників єдиного податку 3 групи;

Середньомісячний сукупний дохід становить **0,25 розміру мінімальної заробітної плати**, встановленої на кінець періоду, за який враховуються доходи, **для осіб, які:**

- зареєстровані в центрі зайнятості як безробітні більше ніж 12 місяців станом на кінець періоду, за який враховуються доходи, та не працевлаштувалися через відсутність підходящої роботи або направлені центром зайнятості на професійне навчання,
- в шестимісячному періоді отримують допомоги на дітей одиноким матерям / державної соціальної допомоги мало-забезпеченим сім'ям

У разі відсутності офіційних даних про дохід отримувача соціальних послуг або працездатного члена його сім'ї, відсутності в таких осіб офіційного доходу (крім осіб, які перебувають у місцях позбавлення або обмеження волі), оскільки вони:

- перебувають у складних життєвих обставинах, викликаних тривалою хворобою, що підтверджується висновком ЛКК закладу охорони здоров'я встановленого зразка;

- є алко- або наркозалежними, що підтверджується висновком лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я первинного рівня на підставі довідки встановленого зразка закладу охорони здоров'я, що провадить діяльність з надання наркологічної допомоги населенню, в якому особа перебуває на диспансерному обліку;

- зареєстровані як безробітні в державній службі зайнятості та не отримують допомоги по безробіттю;

- перебувають у відпустці без збереження заробітної плати, якщо дитина потребує домашнього догляду,

Середньомісячний сукупний дохід отримувача соціальних послуг дорівнює 1 прожитковому мінімуму для непрацездатних осіб, встановленому на кінець періоду, за який враховуються доходи, а *середньомісячний сукупний дохід працездатного члена його сім'ї дорівнює мінімальній заробітній платі*, встановленій на кінець періоду, за який враховуються доходи.

В отримувача соціальних послуг та працездатного члена його сім'ї, у яких відсутні доходи, або відомості про доходи яких відсутні, якщо вони є внутрішньо переміщеними особами, які опинилися у складних життєвих обставинах через шкоду, завдану бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією, середньомісячний сукупний дохід становить **0,2 розміру мінімальної заробітної плати**, встановленої на кінець періоду, за який враховуються доходи.

Якщо у фізичної особи, яка надає соціальні послуги, відсутній офіційний дохід, або відсутні офіційні дані про дохід, то її середньомісячний сукупний дохід дорівнює **0,1 розміру мінімальної заробітної плати**, встановленої на кінець періоду, за який враховуються доходи.

Інформація для роздумів

Прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження її здоров'я, набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Прожитковий мінімум застосовують для:

- ◆ загальної оцінки рівня життя в Україні, що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення окремих державних соціальних програм;

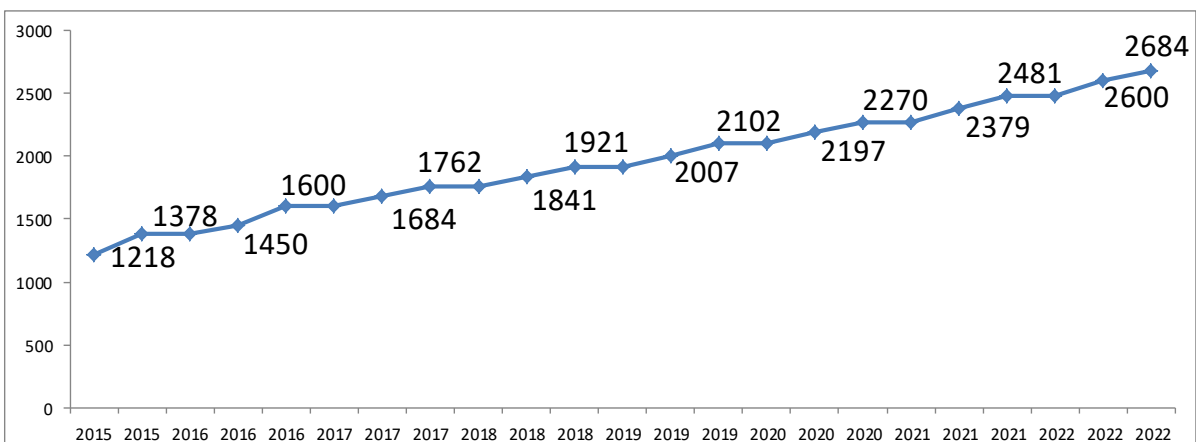
- ◆ встановлення розмірів мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком, визначення розмірів соціальної допомоги, допомоги сім'ям з дітьми, допомоги по безробіттю, а також стипендій та інших соціальних виплат на основі вимог Конституції України та законодавства;

- ◆ визначення права на призначення соціальної допомоги;

- ◆ визначення державних соціальних гарантій і стандартів обслуговування та забезпечення в галузях охорони здоров'я, освіти, соціального обслуговування та інших;

- ◆ встановлення величини неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

- ◆ формування Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

◆ прожитковий мінімум для працездатних осіб за період 2015-2022 рр

Офіційний та фактичний розмір прожиткового мінімуму на місяць
за основними соціально-демографічними групами у 2021 році, (грн)

Місяць 2021 р.	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Категорія ПМ	2189	2189	2189	2189	2189	2189	2294	2294	2294	2294	2294	2393
Загальний на 1 особу	4114 (4714)	4083 (4679)	4224 (4840)	4259 (4880)	4305 (4933)	4400 (5041)	4347 (4981)	4334 (4965)	4375 (5012)	4389 (5027)	4419 (5062)	4478 (5128)
Фактичний розмір ПМ на 1 ос. (з урахуванням обов'язкових платежів)												
Для дітей віком до 6 р.	1921	1921	1921	1921	1921	1921	2013	2013	2013	2013	2013	2100
Фактичний розмір ПМ для дітей віком до 6 р.	3838	3793	3927	3953	3994	4035	3998	3983	4022	4043	4065	4112
Для дітей віком від 6 до 18 р.	2395	2395	2395	2395	2395	2395	2510	2510	2510	2510	2510	2618
Фактичний розмір для дітей віком від 6 до 18	4705	4671	4833	4872	4916	4954	4907	4893	4960	5000	5035	5105
Для працездатних осіб	2270	2270	2270	2270	2270	2270	2379	2379	2379	2379	2379	2481
Фактичний розмір ПМ для працездатних осіб	4268	4240	4382	4421	4471	4597	4538	4525	4565	4571	4606	4662
Для осіб, які втратили працездатність	1769	1769	1769	1769	1769	1769	1854	1854	1854	1854	1854	1934
Фактичний розмір ПМ для осіб, які втратили працездатність	3511	3474	3602	3628	3667	3717	3675	3659	3692	3708	3727	3786

За даними Мінсоцполітики

Ранжування країн світу за показником індексу вартості життя за даними 2021 р.

№	країна	індекс вартості життя	щомісячний дохід, доларів США	індекс купівельної спроможності
1	Бермуди	157,6	9 712	105
2	Швейцарія	142,4	7 530	90,1
3	Кайманові острови	137,9	5 281	65,2
4	Ізраїль	130,2	4130	54,1
5	Ісландія	128	5 368	71,5
...				
15	Швеція	109,3	4 908	76,5
16	Фінляндія	108	4 472	70,6
17	Об'єднане Королівство	107,9	3782	59,7
18	Канада	105,6	4026	64,9
19	Японія	101,9	3 552	59,4
20	США	100	5 869	100
...				
25	Німеччина	92,3	4 253	78,5
53	Польща	51,1	1389	46,3
75	Молдова	38,5	455	20,1
88	Туреччина	34,4	819	40,6
92	Казахстан	33,1	727	37,4
98	Україна	29,9	343	19,6
108	Таджикистан	22,8	96	7,2

<https://www.worlddata.info/cost-of-living.php>

Запитання та завдання для самоперевірки:

1. Яку роль відіграє фінансовий механізм у реалізації соціальної політики?
2. У чому полягає необхідність державного регулювання системи соціального захисту населення, чим вона забезпечується? Які основні проблеми можна виділити у цій сфері?
3. Дайте характеристику моделей фінансового забезпечення соціального захисту громадян.
4. Охарактеризуйте порядок фінансування СЗ.
5. Який порядок розрахунку середньої заробітної плати (доходу) для виплат за ЗДСС?
7. З якою метою розраховують сукупний дохід сім'ї?

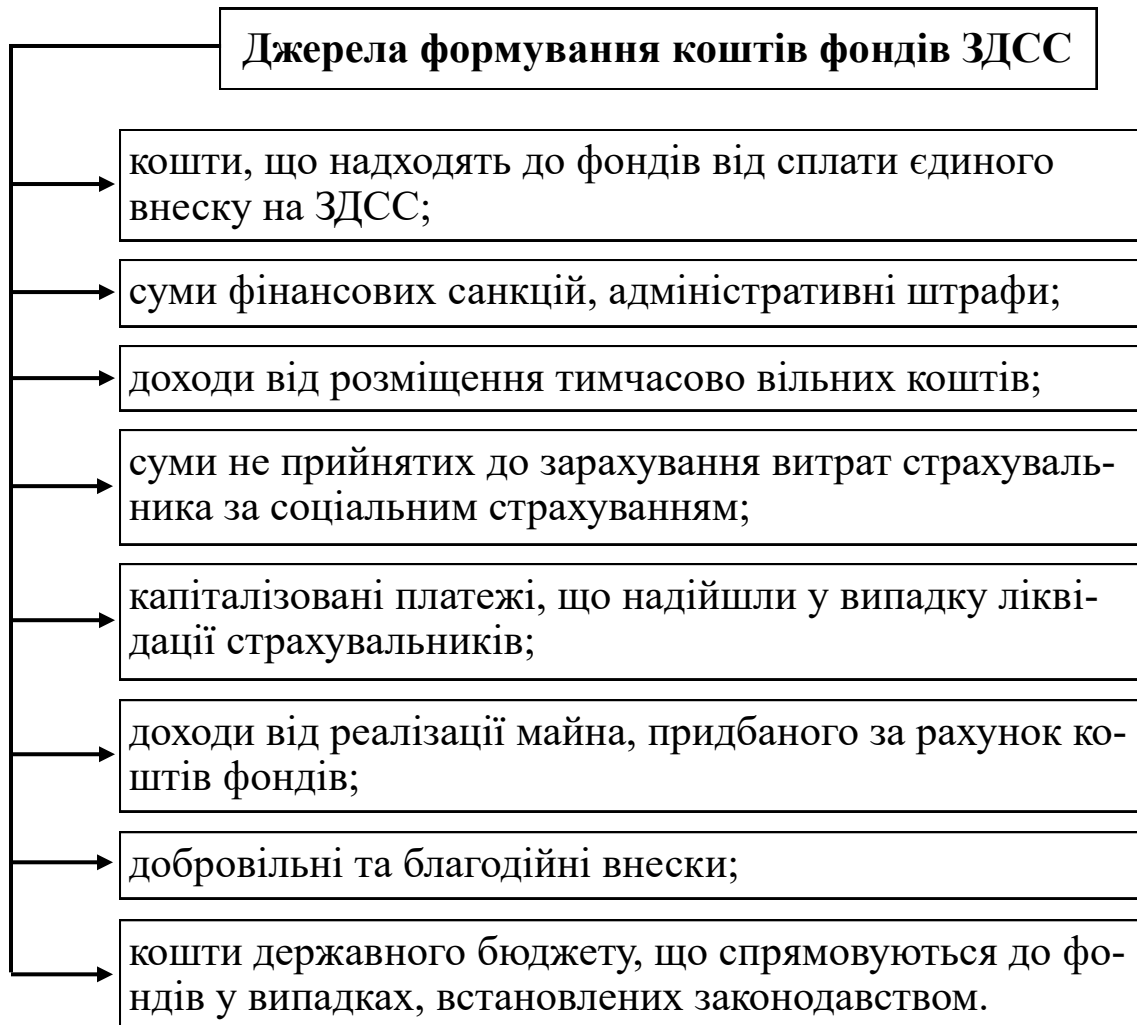
Тема 4. УПРАВЛІННЯ КОШТАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

- 4.1. Джерела коштів та порядок їх розподілу між фондами ЗДСС
- 4.2. Платники єдиного внеску на ЗДСС
- 4.3. Добровільна участь у системі ЗДСС
- 4.4. Державний реєстр ЗДСС, права й обов'язки учасників ЗДСС

Рекомендована література

1. ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
2. Пропорції розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Постанова КМУ 675-2014-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-2014-%D0%BF#Text>
3. ЗУ «Про прожитковий мінімум» 966-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text>
4. Міністерство соціальної політики України. *Офіційний сайт*. URL: <https://www.msp.gov.ua>
5. Пенсійний фонд України. *Офіційний сайт*. URL: <https://www.pfu.gov.ua/prestsentr/novini>
6. Державна податкова служба України. *Офіційний сайт*. URL: <https://tax.gov.ua>
7. Арцатбанова О. В. Порівняльний аналіз підходів до побудови економічних механізмів функціонування системи охорони здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1399>

4.1. Джерела коштів та порядок їх розподілу між фондами ЗДСС

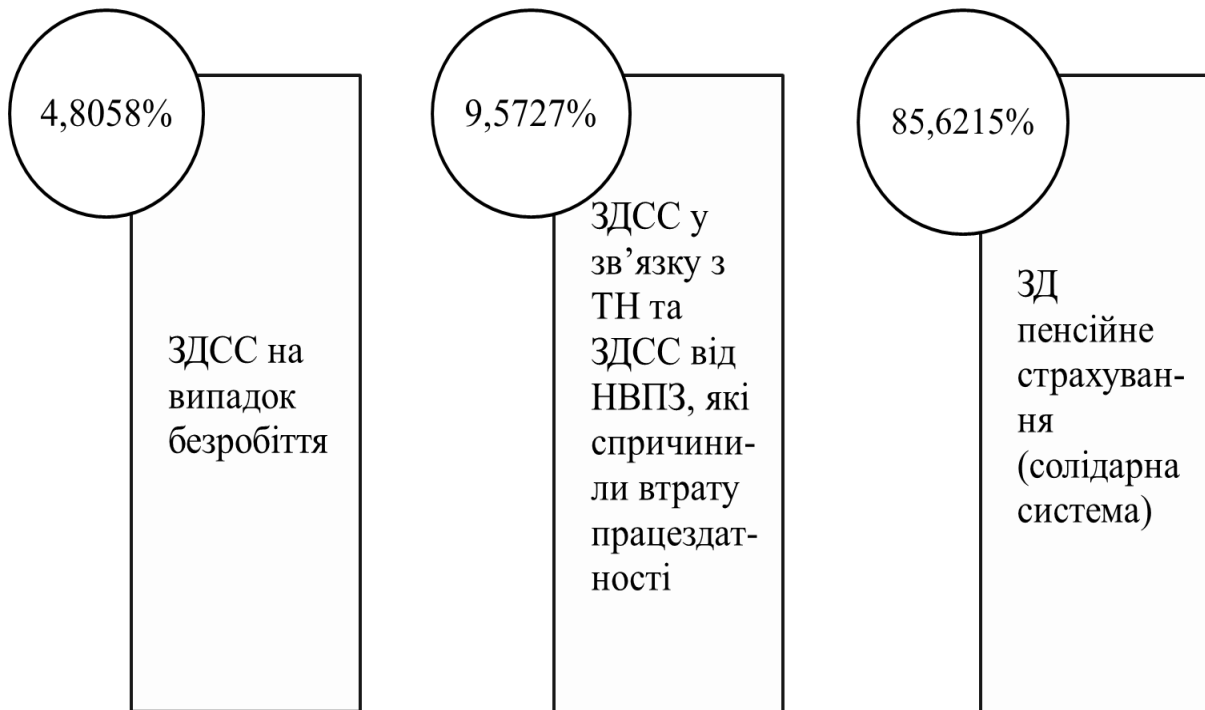
КОШТИ ФОНДІВ НЕ ВХОДЯТЬ ДО СКЛАДУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА МАЮТЬ СУТО ЦІЛЬОВЕ ВИКОРИСТАННЯ.

До коштів Фонду застосовується казначейська форма обслуговування в порядку, передбаченому для обслуговування Державного бюджету України.

Бюджети фондів затверджує КМУ. З метою забезпечення фінансової стабільності фондів формуються резерви коштів.

Фонди є юридичними особами, мають печатки із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням і символіку, яка затверджується його правлінням.

Єдиний внесок на ЗДСС для всіх категорій (крім військових і добровільно застрахованих) розподіляється на:

Кошти фондів ЗДСС використовуються на:

→ виплату матеріального забезпечення, страхових виплат та надання соціальних послуг, фінансування заходів із профілактики страхових випадків, передбачених законодавством;

→ фінансування витрат на утримання та забезпечення діяльності фондів, робочих органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, розвиток та функціонування інформаційно-аналітичних систем;

→ формування резерву коштів фондів.

Платниками єдиного внеску на ЗДСС є:

Роботодавці

• підприємства, установи, організації, інші юридичні особи, їхні філії, представництва, інші відокремлені підрозділи;

• фізичні особи-підприємці, зокрема ті, які використовують працю інших осіб на умовах трудового договору чи цивільно-правового договору;

• фізичні особи, які забезпечують себе роботою самостійно, та фізичні особи, які використовують працю інших осіб на умовах трудового договору (контракту);

• дипломатичні представництва і консульські установи іноземних держав, філії, представництва та інші відокремлені підрозділи іноземних підприємств, установ та організацій (у тому числі міжнародні), розташовані на території України;

• підприємства, установи, організації, фізичні особи, які використовують найману працю, військові частини та органи, які виплачують грошове забезпечення, допомогу по тимчасовій непрацездатності, допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, допомогу, надбавку або компенсацію відповідно до законодавства для відповідних категорій осіб.

Фізичні особи-підприємці, в тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування;

Особи, які провадять незалежну професійну діяльність; члени фермерського господарства, якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхуванню на інших підставах;

Особи, які беруть участь у системі ЗДСС на добровільних засадах;

Міністерство закордонних справ, Міністерство оборони – за непрацюючого іншого з подружжя працівника дипломатичної служби, який перебуває за кордоном за місцем довготермінового відрядження такого працівника.

Якщо підприємець або член фермерського господарства – пенсіонер, то вони звільняються від сплати за себе єдиного внеску. Такі особи можуть бути платниками єдиного внеску тільки за умови їх добровільної участі у системі ЗДСС.

Підприємці та/або члени фермерських господарств, які мають основне місце роботи або уклали гіг-контракт з резидентом Дія Сіті в порядку та на умовах, передбачених ЗУ “Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні”, звільняються від сплати за себе єдиного внеску за місяці звітного періоду, за які роботодавцем (резидентом Дія Сіті) сплачено страховий внесок за таких осіб у розмірі не меншому за мінімальний страховий внесок.

База нарахування єдиного внеску на ЗДСС

<p>Для роботодавців</p>	<p>сума нарахованої кожній застрахованій особі з/п за видами виплат, які включають основну та додаткову з/п, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до ЗУ “Про оплату праці”, та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами.</p>
<p>Для платників, що виплачують грошове забезпечення, допомогу, тощо</p>	<p>сума грошового забезпечення кожної застрахованої особи, оплати перших п’яти днів тимчасової непрацездатності, що здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги у зв’язку з вагітністю та пологами; допомоги, надбавки або компенсації відповідно до законодавства.</p> <p>При цьому нарахування та сплата єдиного внеску за таких платників здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в порядку, встановленому КМУ, але не менше мінімального страхового внеску за кожну особу.</p>

<p>для фізичних осіб-підприємців, які обрали загальну систему оподаткування, осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, або є членами фермерських господарств</p>	<p>сума доходу (прибутку), отриманого від їх діяльності, що підлягає обкладенню податком на доходи фізичних осіб. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску на місяць.</p> <p>Якщо дохід (прибуток) у звітному кварталі або окремому місяці звітного кварталу = 0, то особа сама визначає базу нарахування, але не більше максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, встановленої законодавством. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску.</p>
<p>для фізичних осіб-підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування</p>	<p>сума, що визначається такими платниками самостійно для себе, але не більше максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, встановленої законодавством. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску.</p>
<p>Міністерство закордонних справ, Міністерство оборони</p>	<p>сума, яка визначається в порядку, встановленому КМУ. Але не менше мінімального страхового внеску за кожну особу</p>
<p>для платника-резидента Дія Сіті</p>	<p>сума нарахованої з/п та інших виплат; винагорода за гіга-контрактами – у розмірі мінімального страхового внеску.</p>

Платники єдиного внеску, крім фізичних осіб-підприємців, самозайнятих, членів фермерських господарств сплачують єдиний внесок, нарахований за календарний місяць, **не пізніше 20 числа наступного місяця.**

Гірничі підприємства зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний місяць, **не пізніше 28 числа наступного місяця.**

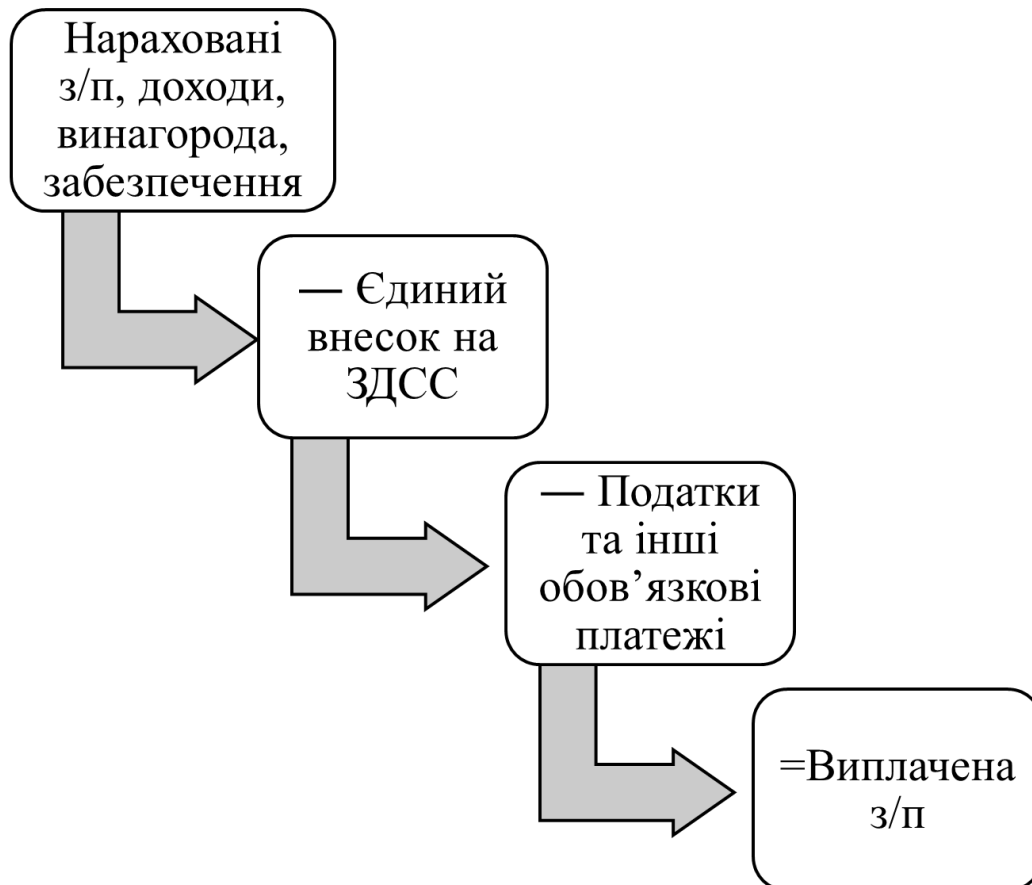
ФОПи, самозайняті зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний квартал, **до 20 числа місяця, що настає за кварталом, за який сплачується єдиний внесок.**

Нарахування єдиного внеску здійснюється в межах **максимальної величини бази нарахування єдиного внеску**, встановленої законом.

Максимальна величина бази нарахування єдиного внеску = 15*мінімальна з/п, встановлена законом

Зміна мінімальної заробітної плати в Україні
за період 2020-2022 роки

Рік	2020	2020	2021	2021	2022	2022
Мінімальна з/п, грн	4723	5000	6000	6500	6500	6700

Кошти розрахованого єдиного внеску перераховуються **одночасно** з отриманням (перерахуванням) коштів на оплату праці (виплату доходу, грошового забезпечення), зокрема в безготівковій чи натуральній формі.

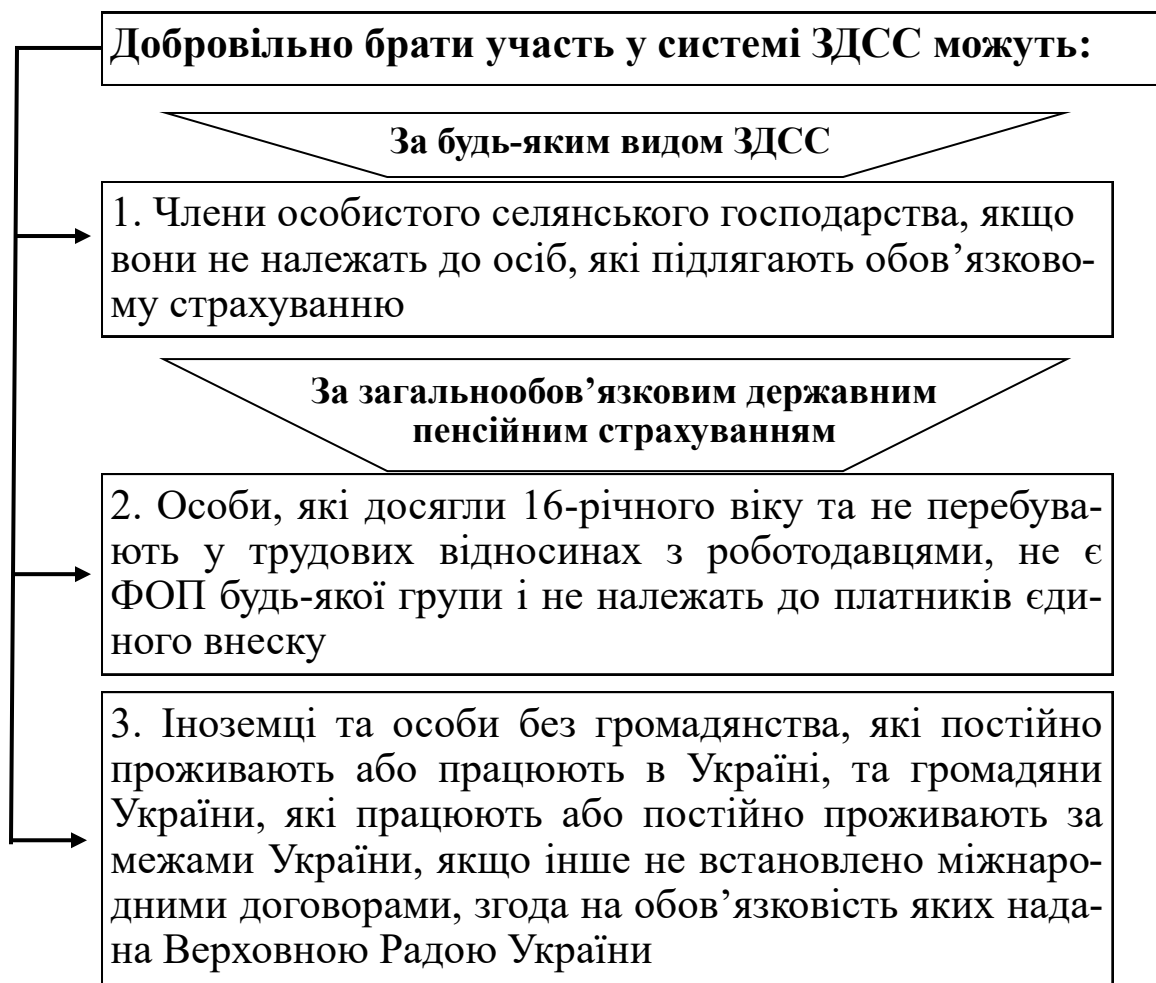
Ставки єдиного внеску на ЗДСС

Для усіх категорій платників єдиного внеску на ЗДСС залежно від бази нарахування	22%
Для підприємств, установ і організацій, фізичних осіб-підприємців, у тому числі тих, які обрали спрощену систему оподаткування, в яких працюють особи з інвалідністю	8,41% нарахованої з/п для працюючих осіб з інвалідністю
Для підприємств та організацій всеукраїнських громадських організацій осіб з інвалідністю, зокрема товариств УТОГ та УТОС , в яких кількість осіб з інвалідністю становить не менш як 50% загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить не менш як 25% суми витрат на оплату праці	5,3% нарахованої з/п
Для підприємств та організацій громадських організацій осіб з інвалідністю, в яких кількість осіб з інвалідністю становить не менш як 50% загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить не менш як 25% суми витрат на оплату праці	5,5% нарахованої з/п

Єдиний внесок підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника.

Зобов'язання із сплати єдиного внеску виконуються **в першу чергу і мають пріоритет** перед усіма іншими зобов'язаннями, крім зобов'язань з виплати заробітної плати (доходу).

4.3. Добровільна участь у системі ЗДСС

У договорі про добровільну участь зазначають:

- назву документа;
- відомості про особу, які вносяться до системи персоналізованого обліку;
- строк дії договору; дата набрання чинності договору;
- порядок сплати єдиного внеску та рахунки, на які він має сплачуватися;
- умови набуття застрахованою особою права на виплати за ЗДСС відповідно до законодавства;
- умови розірвання договору;
- права та обов'язки сторін, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору;
- інші умови за згодою сторін або передбачені типовим договором про добровільну участь, що не суперечать законодавству про ЗДСС.

Договір про добровільну участь у ЗДСС (відповідно до типового договору) укладається на термін **не менше 1 року** (крім договорів про одноразову сплату).

Договір укладається в строк не пізніше ніж 30 календарних днів з дня отримання заяви.

Договір про добровільну участь **набирає чинності з дня його підписання.**

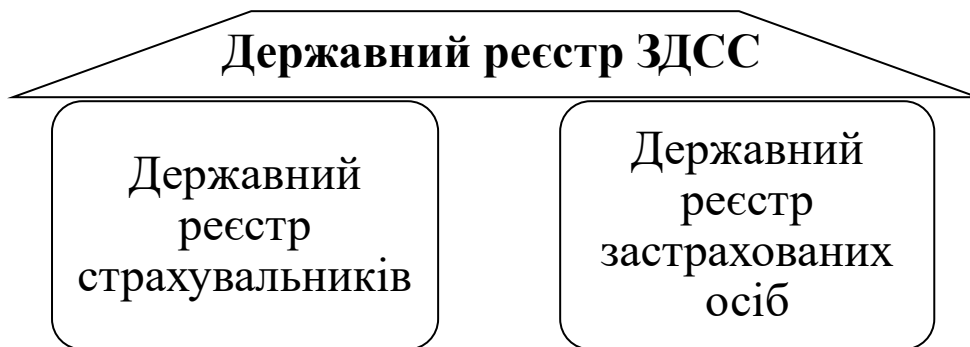
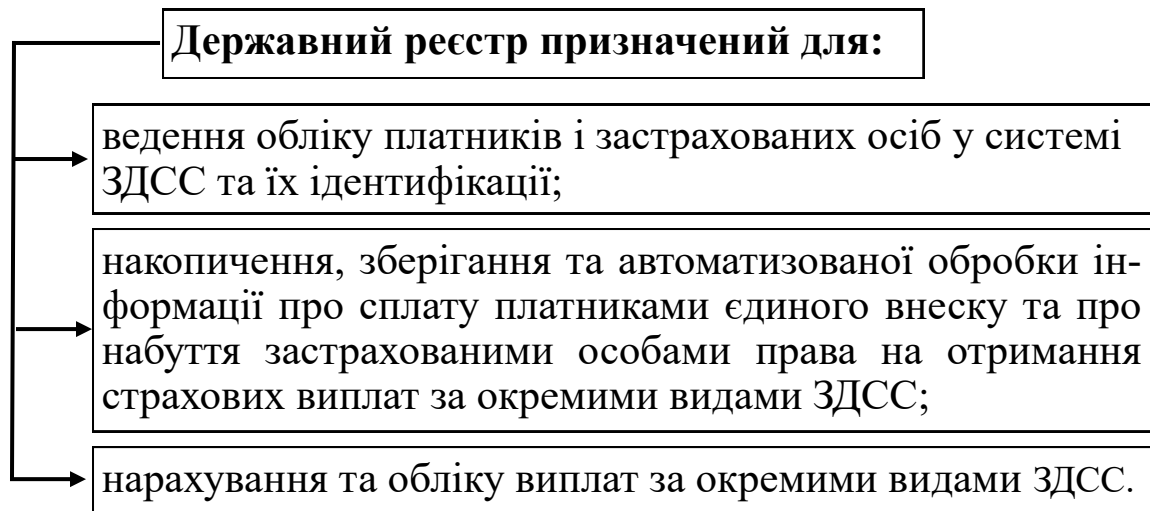
В укладанні договору про добровільну участь можуть відмовити, якщо особа:

- підлягає ЗДСС в обов'язковому порядку;
- не належить до категорій, які можуть брати участь в ЗДСС на добровільних засадах;
- подала неповні або недостовірні відомості;
- раніше уклала договір про добровільну участь, дія якого не припинена або за яким не виконано передбачені договором умови;
- бажає укласти договір на строк менше одного року.

Договір про добровільну участь може бути достроково розірваний

Застрахованою особою	<ul style="list-style-type: none">• за її бажанням, якщо договір діяв не менше одного року;• у разі систематичного порушення умов договору територіальним податковим органом;
Податковим органом у разі:	<ul style="list-style-type: none">• набуття застрахованою особою зобов'язань щодо участі в системі ЗДСС; виникнення обставин, що не відповідають визначеним вимогам до осіб, які мають право брати добровільну участь у системі ЗДСС;• систематичного порушення застрахованою особою умов договору;• смерті застрахованої особи;
За згодою сторін	якщо договір діяв не менше одного року.

4.4. Державний реєстр ЗДСС, права й обов'язки учасників ЗДСС

РЕЄСТР СТРАХУВАЛЬНИКІВ – автоматизований банк відомостей, створений для ведення обліку платників єдиного внеску – страхувальників.

Містить такі дані:

- 1) податковий номер або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);
- 2) найменування або прізвище, ім'я, по батькові;
- 3) місцезнаходження (для юридичної особи) та місце проживання (для фізичної особи);
- 4) реєстраційний номер платника єдиного внеску;
- 5) види економічної діяльності, зокрема основний;
- 6) наявність трудових (цивільно-правових) договорів із застрахованими особами;
- 7) інша інформація, необхідна для обліку платників.

РЕЄСТР ЗАСТРАХОВАНИХ ОСІБ – автоматизований банк відомостей у формі електронних облікових карток, створений для ведення єдиного обліку фізичних осіб, які підлягають ЗДСС.

Електронні облікові картки застрахованих осіб містять:

1 – умовно-постійна частина:

- унікальний номер електронної облікової картки;
- номер посвідчення застрахованої особи;
- прізвище, ім'я та по батькові на момент створення електронної облікової картки;
- прізвище, ім'я та по батькові на поточний момент;
- дата народження;
- стать;
- унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі та серія (за наявності), номер і назва документа, який його посвідчує;
- громадянство;
- відцифрований зразок підпису особи;
- відцифрований образ обличчя особи;
- документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство, документ, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства (паспорт громадянина України, посвідка на постійне проживання або посвідка на тимчасове проживання);
- відомості про освіту (рівень та ступінь освіти, кваліфікація, спеціальність);
- місце проживання;
- номер телефону та адреса електронної пошти;
- відомості про смерть, визнання фізичної особи безвісно відсутньою, оголошення фізичної особи померлою.

2 – частина картки

Відображає страховий стаж, заробітну плату (дохід, грошове забезпечення), розмір сплаченого єдиного внеску та інші дані, необхідні для обчислення та призначення страхових виплат за окремими видами ЗДСС:

- реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки);
- рік, за який внесено відомості;
- розмір єдиного внеску за відповідний місяць;

- сума сплаченого єдиного внеску за відповідний місяць;
- професійна назва роботи;
- посада із зазначенням структурного підрозділу;
- відомості про трудову діяльність (про прийняття на роботу, присвоєння, зміну, позбавлення розряду, рангу, класу, звання, категорії, проходження стажування, переведення на іншу роботу, підстави звільнення);
- інформація про основне місце роботи;
- дані про особливі умови праці, що дають право на пільги із загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- номер списків (розділ, підрозділ) виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених КМУ;
- результати атестації умов праці із зазначенням номера і дати розпорядчого акта;
- повна/неповна зайнятість;
- кількість відпрацьованих застрахованою особою календарних днів (годин) за відповідний місяць, у тому числі в особливих умовах праці, що дають право на пільги;
- інформація про підтвердження набутого особою на боці договірної сторони стажу роботи (страхового стажу) для застосування накопичення періодів стажу роботи (страхового стажу) відповідно до міжнародних договорів;
- сума виплат (доходу), з якої сплачено страхові внески за відповідний місяць;
- сума призначеної пенсії;
- інша інформація, необхідна для обчислення та призначення страхових виплат за окремими видами ЗДСС;
- інформація про страхові випадки:
 - дата страхового випадку;
 - вид страхового випадку.

3 – частина картки

відображає особливості статусу особи:

- інформація про належність особи до ветеранів війни, осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, студентів, курсантів невійськових закладів вищої освіти, які отримують соціальні стипендії, осіб, які отримують державну допомогу постраждалим учасникам масових акцій громадського протесту та членам їхніх сімей тощо;

- відомості про групу, причину інвалідності (із зазначенням у відповідних випадках нозологічних форм захворювань), строк, на який встановлено інвалідність;
- відомості про батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників та інших законних представників;
- відомості про членів сім'ї, які перебувають на утриманні застрахованої особи, та її дітей;
- відомості про дату виїзду за межі України та дату повернення на територію України;
- інформація про судимість за вчинення кримінального правопорушення у випадках, передбачених законодавством, а також інформація про позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю;
- інша інформація, необхідна для обчислення та призначення виплат за окремими видами ЗДСС.

4 – частина картки

відображає здійснення виплат за окремими видами ЗДСС:

- вид страхової виплати;
- вид соціальної пільги;
- вид соціальної виплати;
- дата, з якої призначено виплату;
- дата початку та закінчення виплати (пільги);
- сума виплати (помісячні суми виплати);
- індексація страхової виплати;

5 – частина картки

що відображає трудову діяльність особи, у тому числі за період до 1 січня 2004 року (електронна трудова книжка).

Персоніфіковані відомості, внесені до електронної облікової картки особи, зберігаються протягом усього життя особи, а після її смерті – впродовж 75 років.

Інформація з Державного реєстру використовується з додержанням вимог законів України “Про інформацію” та “Про захист персональних даних” тільки для потреб, визначених законодавством про соціальний захист.

Відповідальним за формування та ведення Державного реєстру ЗДСС є **Пенсійний фонд України.**

Платник єдиного внеску на ЗДСС має право:

- 1) безоплатно отримувати від органів ДПС та ПФУ в межах їх компетенції інформацію, необхідну для виконання обов'язків, покладених на платника згідно з цим Законом, а також для підтвердження надходження до Пенсійного фонду сплачених платником сум єдиного внеску;
- 2) звертатися до податкового органу з письмовою заявою про зміну умов сплати єдиного внеску у разі зміни його статусу як платника (або отримання права на зміну розміру єдиного внеску, зокрема через зміну виду економічної діяльності);
- 3) безоплатно отримувати від органів ДПС та ПФУ у межах їх компетенції консультації та роз'яснення щодо прав та обов'язків платника єдиного внеску, порядку сплати єдиного внеску;
- 4) оскаржувати в установленому законом порядку рішення органу ДПС та ПФУ та дії, бездіяльність його посадових осіб;
- 5) захищати свої права та законні інтереси, а також права та законні інтереси застрахованих осіб, на користь яких він сплачує єдиний внесок, зокрема в суді;
- 6) брати участь в управлінні ЗДСС через своїх представників відповідно до законодавства та статутів фондів.

Платник єдиного внеску на ЗДСС зобов'язаний:

- 1) своєчасно та в повному обсязі нараховувати, обчислювати і сплачувати єдиний внесок;
- 2) вести облік виплат (доходу) застрахованої особи та нарахування єдиного внеску за кожним календарним місяцем і календарним роком, зберігати такі відомості в порядку, передбаченому законодавством;
- 3) допускати посадових осіб ДПС та ПФУ до проведення перевірки правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску, достовірності відомостей про осіб, які підлягають ЗДСС, та для призначення пенсій, надавати їм передбачені законодавством документи та пояснення з питань, які виникають у процесі перевірки;
- 4) подавати звітність;
- 5) перевіряти під час прийняття на роботу наявність у фізичної особи посвідчення застрахованої особи;

б) пред'являти на вимогу застрахованої особи, на користь якої він сплачує єдиний внесок, повідомлення про взяття на облік як платника єдиного внеску та надавати інформацію про сплату єдиного внеску, зокрема у письмовій формі;

7) надавати безоплатно застрахованій особі та на вимогу членів сім'ї померлої застрахованої особи відомості про заробітну плату (дохід), суму сплаченого єдиного внеску та інші відомості про застраховану особу, що подаються до податкового органу;

8) повідомляти у складі звітності про прийняття на роботу фізичної особи, відомості про яку відсутні в Державному реєстрі або, яка не пред'явила на вимогу платника єдиного внеску посвідчення застрахованої особи, та подавати необхідні відомості і документи для взяття на облік зазначеної особи;

9) отримувати в територіальному органі Пенсійного фонду посвідчення застрахованої особи та видавати їх застрахованим;

10) повідомляти у складі звітності про зміну відомостей, що вносяться до Державного реєстру, про застраховану особу, на користь якої він сплачує єдиний внесок, у десятиденний строк після надходження таких відомостей;

11) у випадках, передбачених нормативно-правовими актами, стати на облік у податковому органі як платник єдиного внеску;

12) виконувати інші вимоги, передбачені законом.

Застраховані особи мають право на:

1) безоплатне отримання інформації про порядок витрачання страхових коштів фондів та роз'яснення з питань соціального страхування;

2) отримання у разі настання страхового випадку матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг;

3) участь у розслідуванні страхового випадку, зокрема за участі представника профспілкового органу або своєї довіреної особи;

4) участь в управлінні фондів через своїх представників, відповідно до законодавства;

5) оскарження дії страховика, страхувальника-роботодавця щодо надання матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг;

6) судовий захист своїх прав.

Застраховані особи зобов'язані:

1) надавати страхувальнику, страховику достовірні документи, на підставі яких призначається матеріальне забезпечення та надаються соціальні послуги відповідно до законодавства;

2) своєчасно повідомляти страхувальнику та страховикові про обставини, що впливають на умови або зміни розміру матеріального забезпечення та соціальних послуг;

3) знати та виконувати вимоги законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, що стосуються застрахованого, а також дотримуватися зобов'язань щодо охорони праці, передбачених колективним договором (угодою, трудовим договором, контрактом) та правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи, організації;

4) у разі настання страхового випадку отримувати допомоги і послуги, передбачені законодавством;

5) виконувати інші вимоги, передбачені законами про види ЗДСС.

Застрахована особа несе відповідальність, згідно із законодавством, за незаконне одержання з її вини (підроблення, виправлення в документах, подання недостовірних відомостей тощо) матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Фонди ЗДСС мають право:

1) користуватися в установленому порядку відомостями Державного реєстру ЗДСС, даними електронного реєстру листків непрацездатності, необхідними для забезпечення виконання покладених на них функцій;

2) одержувати безоплатно від державних органів, підприємств, установ, організацій (зокрема від податкових органів, банківських, інших фінансово-кредитних установ) та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності відомості щодо використання страхових коштів;

3) отримувати необхідні пояснення (зокрема в письмовій формі) з питань, що виникають під час перевірки;

4) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ і організацій, а також від фізичних осіб усунення виявлених фактів порушення законодавства про соціальне страхування;

5) перевіряти достовірність відомостей, поданих роботодавцем, застрахованою особою для отримання коштів фондів, дотримання порядку використання роботодавцем виділених йому коштів фонду та зупиняти виплати з фондів у разі відмови або перешкоджання з боку роботодавця у проведенні перевірки, виявлення фактів подання недостовірних відомостей або порушення порядку використання коштів фондів;

6) накладати і стягувати фінансові санкції та адміністративні штрафи, передбачені законодавством;

7) утворювати підприємства, установи, організації для виконання своїх статутних завдань.

Фонди ЗДСС зобов'язані:

1) забезпечувати фінансування та виплачувати матеріальне забезпечення, страхові виплати і надавати соціальні послуги, передбачені законом;

2) здійснювати контроль за дотриманням порядку використання страхувальником, застрахованим страхових коштів;

3) вживати заходів щодо раціонального використання коштів і забезпечення фінансової стабільності фонду;

4) контролювати правильність витрат за соціальним страхуванням, передбачених законодавством;

5) стягувати надміру виплачені кошти з юридичних і фізичних осіб у встановленому законом порядку;

6) вести облік і звітність щодо страхових коштів;

7) надавати безоплатно застрахованим особам і страхувальникам консультації з питань застосування законодавства про ЗДСС;

8) щороку складати звіт про результати своєї діяльності та після його затвердження правлінням Фонду подавати КМУ й оприлюднювати;

9) інформувати страхувальників та застрахованих осіб про результати своєї роботи через засоби масової інформації.

Фонди відповідальні згідно із законодавством за шкоду, заподіяну з їх вини застрахованим особам внаслідок несвоєчасної або неповної виплати матеріального забезпечення, страхових виплат, ненадання або несвоєчасне надання соціальних послуг, передбачених законодавством.

Цікаво знати

Застрахована особа може безоплатно отримати на веб-порталі ПФУ (<https://portal.pfu.gov.ua/sidebar/Templates/InfoInsurer>) витяг з Реєстру застрахованих осіб увівши електронний цифровий підпис (ЕЦП).

Розміри і платники страхових внесків на ЗДСС в Україні впродовж 1992–2022 рр.

Види ЗДСС Період	на випадок безробіття		на випадок ТВП		від НВПЗ	державне пенсійне страхування	
	працівники	роботодавці	працівники	роботодавці	роботодавці	працівники	роботодавці
1992 - 2003	0,5%	2%	0,25% ¹ 0,5% ²	2,9%	0,84- 13,8% ³	1% ¹ 2% ²	32%
2004 - 2010 ⁴	0,6%	1,6% 2,2% (за ЦПД)	0,5% ¹ 1% ²	1,4%	0,66- 13,60 ³	0,5% ¹ 2% ²	33,2- 35,2%
2011 - 2013	Єдиний внесок на ЗДСС: Роботодавці = 36,76 - 49,7% ³ Працівники - 3,6%						
2014 - ...	єдиний внесок на ЗДСС (тільки роботодавці) = 22%						

¹ – при з/п менше за ПМ;

² – при з/п більше за ПМ;

³ – залежно від класу професійного ризику

⁴ – змінювалися щороку

Розмір прожиткового мінімуму у 2022 році, грн

Показник	01.01.2022 – 30.03.2022	01.07.2022 – 30.11.2022	01.12.2022 – 31.12.2022
Загальний показник ПМ	2393	2508	2589
ПМ для дітей віком до 6 років	2100	2201	2272
ПМ для дітей віком від 6 до 18 років	2618	2744	2833
ПМ для працездатних осіб	2481	2600	2684
ПМ для осіб, які втратили працездатність	1934	2027	2093

Розмір мінімальної заробітної плати в Україні у 2022 році

Показник	01.01.2022 - 30.09.2022	01.10.2022 - 31.12.2022
Мінімальна з/п, грн	6500	6700

Запитання та завдання для самоперевірки:

1. Визначте основні джерела коштів фондів ЗДСС.
2. У сучасних наукових джерелах та повідомленнях урядовців можна знайти ідеї щодо концентрації коштів соціальних фондів у складі державного бюджету. На Вашу думку, чим обґрунтовується таке рішення? Якими можуть бути наслідки?
3. Які позитивні і негативні наслідки впровадження єдиного внеску на ЗДСС та зменшення його розміру?
4. Охарактеризуйте порядок захисту працівників у системі ЗДСС.
5. Який порядок участі осіб у системі ЗДСС на добровільних засадах?
6. Яке значення та яка структура Державного реєстру ЗДСС?
7. Які важелі впливу на роботодавця, щодо сплати страхових внесків, можуть бути у застрахованих осіб?

Тема 5. ЗДСС У ЗВ'ЯЗКУ З ТИМЧАСОВОЮ ВТРАТОЮ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

- 5.1. Загальні положення ЗДСС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності
- 5.2. Розмір та порядок виплати допомоги по тимчасовій втраті працездатності
- 5.3. Виплата допомоги по вагітності та пологах
- 5.4. Інші допомоги, види матеріального забезпечення та соціальні послуги
- 5.5. Комісія (уповноважений) із соціального страхування: порядок функціонування та функції

Рекомендована література

1. ЗУ “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
2. ЗУ “Про збір та облік єдиного внеску на ЗДСС” 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
3. Положення про комісію (уповноваженого) із страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Постанова Правління Фонду соціального страхування №13 від 19.07.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013890-18#Text>
4. Про затвердження Порядку видачі (формування) листків непрацездатності в Електронному реєстрі листків непрацездатності. Наказ МОЗУ №1234 від 17.06.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0890-21#Text>
5. Фонд соціального страхування України. *Офіційний сайт*. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>
6. Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування в Чернівецькій області. *Офіційний сайт*. URL: <https://cutt.ly/oB0vll1>

5.1. Загальні положення ЗДСС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Мета ЗДСС у зв'язку з ТВП – підтримка застрахованих осіб /членів сім'ї при тимчасових випадках пов'язаних із працездатністю, шляхом повної або часткової компенсації втрати заробітної плати та/або надання соціальних послуг.

Страхованню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності підлягають :

→ особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту), гіг-контракту, іншого цивільно-правового договору, на інших підставах, передбачених законом;

→ фізичні особи-підприємці;

→ особи, які провадять незалежну професійну діяльність;

→ члени фермерського господарства, якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхованню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності на інших підставах.

Підставою для фінансування страхувальників, для виплати застрахованим особам, робочими органами Фонду є оформлена за встановленим зразком **заява-розрахунок**, що містить інформацію про нараховані застрахованим особам суми матеріального забезпечення за їх видами.

Робочі органи Фонду СС здійснюють **фінансування страхувальників** протягом **10** робочих днів після надходження заяви.

У разі якщо сума отриманих страхувальником від Фонду страхових коштів перевищує фактичні витрати на надання матеріального забезпечення, невикористані страхові **кошти повертаються до робочого органу** Фонду, що здійснив фінансування, протягом **трьох** робочих днів.

Страхові кошти перераховані Фондом та зараховані на окремий поточний рахунок страхувальника можуть бути використані страхувальником **тільки на надання матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам.**

Страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягала страхуванню у зв'язку з ТВП та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем або нею страхові внески в сумі не меншій, за мінімальний страховий внесок, крім випадків, передбачених законодавством.

Страховий стаж обчислюється за даними реєстру застрахованих осіб Державного реєстру ЗДСС, а за періоди, за які не внесені дані до реєстру застрахованих осіб Державного реєстру ЗДСС, – у порядку та на умовах, передбачених законодавством.

Період відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, отримання виплат за окремими видами соціального страхування, крім пенсій усіх видів (за винятком пенсії по інвалідності), **включається** до страхового стажу як період, за який сплачено страхові внески виходячи з розміру мінімального страхового внеску.

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ

Реєстр застрахованих осіб
Державного реєстру загальнообов'язкового
державного соціального страхування
Пенсійного фонду України

Електронна трудова книжка

Страховий стаж обчислюється в місяцях.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків менша, ніж мінімальний страховий внесок, цей період зараховується до страхового стажу за формулою:

$$\text{ТП} = \text{Св} : \text{В},$$

де ТП – тривалість періоду, що зараховується до страхового стажу, визначається у місяцях;

Св – сума єдиного внеску на ЗДСС, сплаченого за відповідний місяць;

В – мінімальний розмір страхового внеску за відповідний місяць.

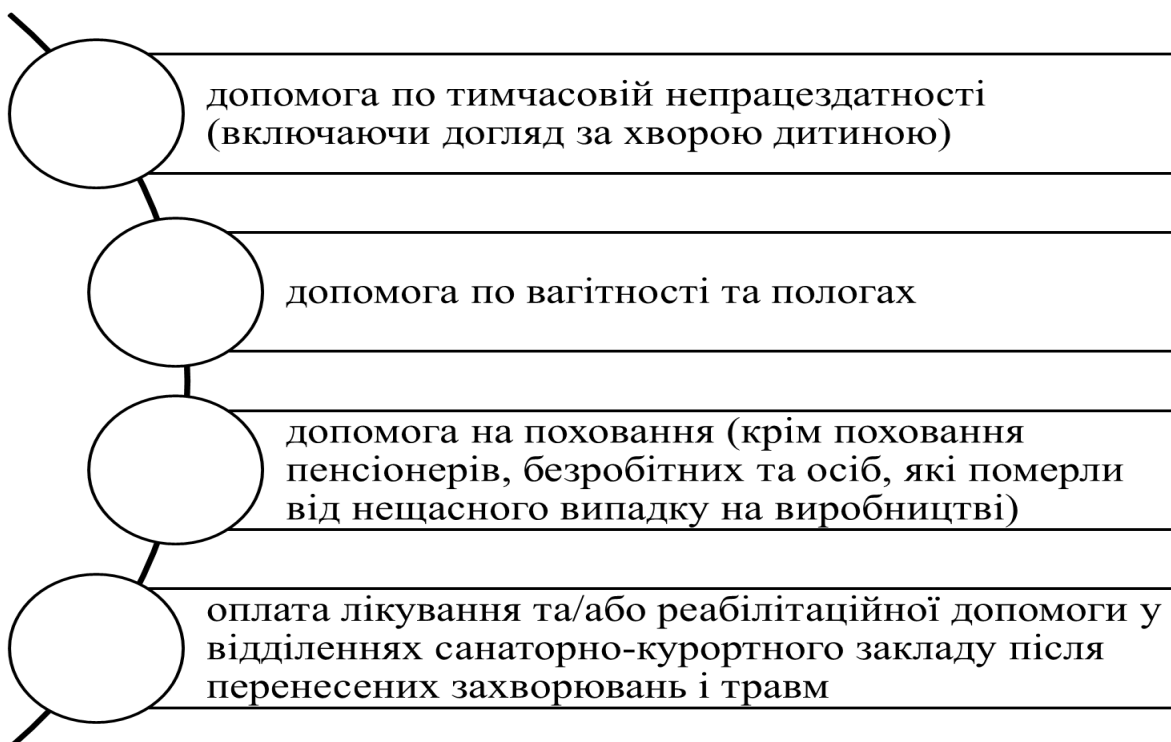
Право громадян на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за страхуванням у зв'язку з ТВП виникає з **настанням страхового випадку в період роботи (включаючи час випробування та день звільнення), підприємницької та іншої діяльності, якщо інше не передбачене законом.**

Якщо застраховані особи, які протягом 12 місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру ЗДСС мають страховий стаж менше шести місяців, то вони мають право на матеріальне забезпечення у таких розмірах:

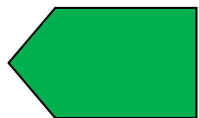
1) *допомога по тимчасовій непрацездатності* – залежно від нарахованої заробітної плати (доходу), з якої сплачуються страхові внески, але не більше за розмір допомоги, обчислений із мінімальної заробітної плати, встановленої на час настання страхового випадку;

2) *допомога по вагітності та пологах* – відповідно до нарахованої заробітної плати (доходу), з якої сплачуються страхові внески, але не більше за розмір допомоги, обчислений із **двократного розміру мінімальної заробітної плати**, встановленої на час настання страхового випадку.

Види матеріального забезпечення та соціальних послуг за ЗДСС у зв'язку з ТВП

Допомога по тимчасовій непрацездатності надається застрахованій особі у формі **матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати (доходу)**, у разі настання в неї страхового випадку.

Страхові випадки при ЗДСС у зв'язку з ТВП

тимчасова непрацездатність внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, а також тимчасової непрацездатності на період реабілітації внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві

необхідність догляду за хворою дитиною

необхідність догляду за хворим членом сім'ї

догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною з інвалідністю віком до 18 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною

карантин, накладений органами санітарно-епідеміологічної служби

тимчасове переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, менше оплачувану роботу

протезування з розміщенням у стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства

перебування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм

Особам з інвалідністю, які працюють на підприємствах та в організаціях товариств УТОГ і УТОС виплачується Фондом з першого дня непрацездатності **за весь період** до відновлення працездатності, незалежно від звільнення.

Застрахованим особам, які працюють на **сезонних і тимчасових роботах**, допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві (зокрема по догляду за дитиною до 14 років), надається не більш як за **75 календарних днів** протягом календарного року.

У разі настання тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, під час перебування у щорічній (основній чи додатковій) відпустці допомога надається у встановленому законодавством порядку та розмірах.

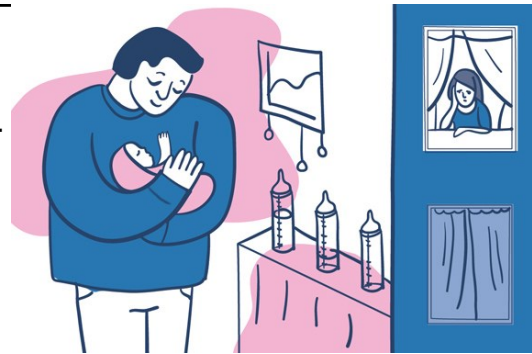

Допомога по тимчасовій непрацездатності **по догляду за хворою дитиною** віком до 14 років виплачується застрахованій особі з першого дня за період, протягом якого дитина за висновком лікаря потребує догляду, але **не більш як за 14 календарних днів**. У випадку стаціонарного лікування дитини – з першого дня за весь час перебування застрахованої особи в стаціонарі разом із хворою дитиною.

Допомога по тимчасовій непрацездатності по догляді за **хворим членом сім'ї** (крім догляду за хворою дитиною віком до 14 років) надається застрахованій особі з першого дня, але **не більш як за три календарні дні**, а у виняткових випадках, з урахуванням тяжкості хвороби члена сім'ї та побутових обставин, – **не більш як за сім днів**.

Допомога по тимчасовій непрацездатності **в разі захворювання матері** або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною з інвалідністю віком до 18 років, **надається застрахованій особі, яка здійснює догляд за дитиною**, з першого дня **за весь період захворювання** в порядку та розмірах, встановлених законодавством.

Допомога по тимчасовій непрацездатності по догляді за хворою дитиною віком до 14 років, по догляді за хворим членом сім'ї та в разі захворювання матері або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною з інвалідністю віком до 18 років, **не надається, якщо застрахована особа перебувала у цей час у щорічній (основній чи додатковій) відпустці, додатковій відпустці у зв'язку з навчанням або творчій відпустці**.

Якщо тимчасова непрацездатність застрахованої особи викликана карантинном, накладеним органами санітарно-епідеміологічної служби, надається допомога по тимчасовій непрацездатності з першого дня за весь час відсутності на роботі з цієї причини.

У разі **тимчасового переведення** застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижчеоплачувану роботу цій особі надається допомога по тимчасовій непрацездатності з першого дня за час такої роботи, але не **більш як за два місяці**. При цьому розмір допомоги, яка надається, разом із заробітком за тимчасово виконувану роботу не може перевищувати суми повного заробітку до часу переведення.

Допомога по тимчасовій непрацездатності в разі **протезування** за медичними показаннями в стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства надається застрахованій особі з першого дня за **весь період** перебування в цьому підприємстві з урахуванням часу на проїзд.

Допомога по тимчасовій непрацездатності в разі **здійснення санаторно-курортного лікування** надається застрахованій особі, якщо *тривалість щорічної (основної та додаткової) відпустки* недостатня для лікування та проїзду до санаторно-курортного закладу і назад.

Якщо застрахована особа направляється на лікування чи реабілітацію до відділень санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм безпосередньо із стаціонару закладу охорони здоров'я, допомога по тимчасовій непрацездатності надається **за весь час перебування** у санаторно-курортному закладі (з урахуванням часу на проїзд до санаторно-курортного закладу і у зворотному напрямку).

Допомога по тимчасовій непрацездатності **не надається:**

- 1) у разі одержання застрахованою особою травм або її захворювання при вчиненні нею кримінального правопорушення;
- 2) у разі навмисного заподіяння шкоди своєму здоров'ю з метою ухилення від роботи чи інших обов'язків або симуляції хвороби;
- 3) за час перебування під арештом і за час проведення судово-медичної експертизи;
- 4) за час примусового лікування, призначеного за постановою суду;
- 5) у разі тимчасової непрацездатності через захворювання або травму, що сталися внаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних з таким сп'янінням;
- 6) за період перебування застрахованої особи у відпустці без збереження заробітної плати, творчій відпустці, додатковій відпустці через навчання.

Якщо застрахована особа в період отримання допомоги з ТВП порушує режим, встановлений лікарем, або не з'являється без поважних причин у призначений строк на медичний огляд, зокрема на ЛКК чи МСЕК, то **вона втрачає право на цю допомогу з дня допущення порушення на строк, встановлений рішенням органу, який призначає допомогу по тимчасовій непрацездатності.**

Допомога по тимчасовій непрацездатності залежить від страхового стажу і виплачується застрахованим особам у таких розмірах:

страховий стаж до 3 років	50% середньої з/п (доходу)
страховий стаж від 3 до 5 років	60% середньої з/п (доходу)
страховий стаж від 5 до 8 років	70% середньої з/п (доходу)
страховий стаж понад 8 років	100% середньої з/п (доходу)

100% середньої заробітної плати (доходу) незалежно від страхового стажу:

- застрахованим особам, віднесеним до 1–3 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- одному з батьків або особі, що їх замінює та доглядає хвору дитину віком до 14 років, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи;
- ветеранам війни, постраждалим учасникам Революції Гідності та особам, на яких поширюється чинність ЗУ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”;
- особам, віднесеним до жертв нацистських переслідувань;
- донорам, які мають право на пільгу;
- особам, реабілітованим відповідно до ЗУ “Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років”, із числа тих, яких було піддано репресіям у формі (формах) позбавлення волі (ув’язнення) або обмеження волі чи примусового безпідставного поміщення здорової людини до психіатричного закладу за рішенням позасудового або іншого репресивного органу;
- особам, які є працівниками або гіг-спеціалістами резидента Дія Сіті.

Особам, які перебувають у закладах охорони здоров'я, а також на самоізоляції через проведення карантинних заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується у розмірі **50%** середньої заробітної плати (доходу) *незалежно від страхового стажу*, за **винятком медичних працівників**, яким допомога по тимчасовій непрацездатності у таких випадках виплачується в розмірі **100%** середньої заробітної плати (доходу) *незалежно від страхового стажу*, та **працівників і гіг-спеціалістів резидентів Дія Сіті**, яким допомога по тимчасовій непрацездатності у таких випадках виплачується **в розмірі заробітної плати (доходу)** таких осіб, з якого фактично сплачувалися страхові внески, незалежно від страхового стажу.

Сума допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною або хворим членом сім'ї) в розрахунку на місяць **не повинна перевищувати** розміру максимальної величини бази нарахування єдиного внеску ЗДСС.

Сума допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною або хворим членом сім'ї) в розрахунку на місяць, що виплачується **працівникам та гіг-спеціалістам резидентів Дія Сіті**, не має перевищувати розміру заробітної плати (доходу) таких осіб, з якого фактично сплачувалися страхові внески до Фонду.

Застраховані особи, які *протягом 12 місяців перед настанням страхового випадку* за даними Державного реєстру ЗДСС **мають страховий стаж менше 6 місяців**, мають право на матеріальне забезпечення з огляду на нараховану заробітну плату (дохід), з якої сплачуються страхові внески, але **не більше за розмір допомоги**, обчислений із мінімальної заробітної плати, встановленої на час настання страхового випадку.

Документи для призначення допомоги по ТВП

листок непрацездатності, виданий у встановленому порядку

копії відповідних посвідчень або інші документи, які підтверджують право на пільгу, для виплати 100% з/п

У разі роботи за сумісництвом, за трудовим договором (контрактом) одночасно зі здійсненням підприємницької чи іншої діяльності підставою для призначення допомоги є **копія листка непрацездатності, засвідчена підписом керівника і печаткою (за наявності) за основним місцем роботи.**

Для застрахованих осіб, які одночасно здійснюють підприємницьку та іншу діяльність і не працюють на умовах трудового договору (контракту), **копію листка непрацездатності засвідчує установа охорони здоров'я, яка його видає.**

Лікар заповнює медичний висновок у Реєстрі медичних висновків в електронній системі **eHealth**. Електронний листок непрацездатності формується автоматично на підставі інформації **про основне місце роботи** застрахованої особи.

Е-лікарняний відображається в кабінеті працівника на порталі ПФУ і в кабінетах роботодавців, з якими працівник перебуває у трудових відносинах. Кожен е-лікарняний має унікальний номер.

Працівник отримує на телефон дві SMS:

- від E-health про створення медичного висновку та його номер;
- від Пенсійного фонду про сформований е-лікарняний, його номер і період дії.

Після ухвалення рішення про оплату роботодавець оплачує лікарняний. Якщо оплата днів непрацездатності або її частини здійснюється за кошти ФСС, бухгалтер формує заяву-розрахунок і передає ФСС.

Період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами

70 календарних днів до пологів і 56 календарних днів після пологів

у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей – 70 календарних днів до пологів та 70 календарних днів після пологів

для жінок, віднесених до 1–3 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи – 90 календарних днів до пологів та 90 календарних днів після пологів.

Допомога по вагітності та пологах застрахованій особі виплачується **за весь період** відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами. Розмір допомоги обчислюється сумарно та надається застрахованій особі **в повному обсязі** незалежно від кількості днів відпустки, фактично використаних до пологів.

Застрахованій особі, яка **усиновила дитину протягом двох місяців** з дня її народження, зазначеного у свідоцтві про народження, виплачується допомога по вагітності та пологах *за період з дня усиовлення і до закінчення 56 календарних днів (70 чи 90 календарних днів).*

Розмір допомоги по вагітності та пологах

застрахованій особі, яка працює на умовах трудового договору – у розмірі **100%** середньої заробітної плати (доходу), незалежно від страхового стажу.

застрахованій особі, яка є працівником або гіг-спеціалістом резидента Дія Сіті – у **розмірі заробітної плати (доходу) такої особи, з якого фактично сплачувалися страхові внески до Фонду, незалежно від страхового стажу.**

Сума допомоги по вагітності та пологах у розрахунку на місяць **не повинна перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування єдиного внеску**, з якої сплачувалися страхові внески до Фонду, та не може бути меншою за розмір допомоги, обчислений із мінімальної заробітної плати, встановленої на час настання страхового випадку.

Допомога по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах виплачується:

застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту), інших підставах	у найближчий після дня призначення допомоги строк , установлений для виплати заробітної плати
- добровільно застрахованим особам; - застрахованим особам, які працюють на умовах цивільно-правового договору; - застрахованим особам, які здійснюють підприємницьку чи іншу діяльність	протягом десяти днів після призначення допомоги.

Для отримання матеріального забезпечення необхідно звернутися не пізніше **12 календарних місяців** з дня відновлення працездатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами.

Документи для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах розглядаються Фондом СС не пізніше **10 днів з дня їх надходження.**

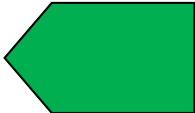
Повідомлення про відмову в призначенні допомоги із зазначенням причин відмови та порядку оскарження видається або надсилається заявникові **не пізніше 5 днів** після винесення відповідного рішення.

Не одержане через смерть застрахованої особи матеріальне забезпечення виплачується членам сім'ї, які проживали разом з нею, або спадкоємцям.

Своєчасно не одержана застрахованою особою допомога виплачується за минулий час у розмірі, встановленому на час настання страхового випадку.

Якщо своєчасне отримання допомоги не відбулося з вини Фонду СС, то суми допомоги підлягають індексації з дотриманням вимог законодавства.

Надміру виплачені суми допомоги внаслідок зловживань з боку застрахованої особи або членів її сім'ї стягуються з них у судовому порядку.

Допомога на поховання надається у разі смерті застрахованої особи, а також членів сім'ї, які перебували на її утриманні:

дружини (чоловіка)

дітей, братів, сестер та онуків, які не досягли 18 років або старших цього віку, якщо вони стали особами з інвалідністю до 18 років (братів, сестер та онуків – за умови, що вони не мають працездатних батьків), а студентів та учнів середніх професійно-технічних та вищих навчальних закладів за денною формою навчання – до 23 років

батька, матері

діда та баби за прямою лінією спорідненості

Не вважаються такими, що перебували на утриманні застрахованої особи, члени сім'ї, які мали самостійні джерела засобів до існування (одержували з/п, пенсію тощо).

Допомога надається застрахованій особі, члену її сім'ї або іншим юридичним чи фізичним особам, **які здійснили поховання.**

Розмір допомоги на поховання застрахованої особи або особи, яка перебувала на її утриманні, **встановлюється** правлінням Фонду СС, але **не менше розміру прожиткового мінімуму**, встановленого законом.

Документи для отримання допомоги на поховання:

1. Свідоцтво про смерть, видане центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації актів громадянського стану, виконавчим органом сільської, селищної чи міської (крім міст обласного значення) ради.

2. Довідка з місця проживання про перебування померлого члена сім'ї на утриманні застрахованої особи.

Допомога виплачується у разі, якщо звернення за її призначенням надійшло не пізніше **дванадцяти календарних місяців** з дня смерті застрахованої особи або члена сім'ї, який перебував на її утриманні.

Допомога на поховання призначається **не пізніше дня**, що настає за днем звернення, і **виплачується не пізніше наступного робочого дня** після отримання страхувальником страхових коштів від Фонду СС.

Своєчасно не одержана застрахованою особою допомога виплачується за минулий час у розмірі, встановленому на час настання страхового випадку. Якщо своєчасне отримання допомоги не відбулося з вини Фонду СС, до суми допомоги підлягають індексації з дотриманням вимог законодавства.

Для забезпечення відновлення здоров'я застрахована особа має **право на реабілітаційну допомогу та лікування у реабілітаційних відділеннях санаторно-курортних закладів** після перенесених захворювань і травм відповідно до вимог Закону України "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я" *за рахунок коштів Фонду*.

Право на реабілітаційну допомогу мають :

→ особи з обмеженнями повсякденного функціонування

→ особи, у яких захворювання, травми, вроджені порушення або інші стани здоров'я можуть призвести до обмеження повсякденного функціонування або стійкого обмеження життєдіяльності.

Санаторно-курортне лікування – це медична допомога, що здійснюється з профілактичною, лікувальною або реабілітаційною метою із застосуванням природних лікувальних факторів в умовах перебування на курорті або лікувально-оздоровчій місцевості та в санаторно-курортних закладах.

До надавачів реабілітаційної допомоги належать:

- 1) фахівці з реабілітації;
- 2) реабілітаційні заклади, відділення, підрозділи, інші уповноважені суб'єкти господарювання;
- 3) мультидисциплінарні реабілітаційні команди;
- 4) медико-соціальні експертні комісії.

Направлення застрахованих осіб на реабілітаційне лікування здійснюється безпосередньо зі стаціонарного відділення закладів охорони здоров'я за наявності висновку лікарсько-консультативної комісії.

Відновне лікування на базі реабілітаційних відділень санаторно-курортних закладів призначається пацієнтам після закінчення гострого періоду захворювання, якщо воно має високі показники ефективності в запобіганні виникненню первинної інвалідності та відновленні здоров'я після інсультів, інфарктів, оперативних втручань тощо.

Застраховані особи можуть відновити здоров'я за рахунок коштів Фонду СС за такими **профілями медичної реабілітації**:

- нейрореабілітація (підгострий період інсультів, черепно-мозкових травм);
- м'язово-скелетна реабілітація (підгострий період після операцій ортопедичних та травматологічних, ревматологічні захворювання);
- кардіо-пульмонарна реабілітація (підгострий період інфаркту міокарда, стан після пролікованої нестабільної стенокардії, після операцій на серці, підгострий період захворювань легень, після операцій на легенях, цукровий діабет);
- реабілітація після оперативних втручань на органах зору;
- реабілітація при порушенні перебігу вагітності (ускладнена вагітність);
- інша (соматична) реабілітація: підгострий період після оперативних втручань на органах травлення, сечостатевої системи, жіночих статевих органах.

Міністерство соціальної політики, на основі розроблених критеріїв, здійснює моніторинг та оцінку надання послуг із санаторно-курортного лікування оздоровчими закладами.

5.5. Комісія (уповноважений) із соціального страхування: порядок функціонування та функції

Створюється на підприємстві, в установі, організації, або фізичною особою-підприємцем, особою, яка провадить незалежну професійну діяльність.

Функції комісії (уповноваженого) із СС:	
1.	Приймає рішення про призначення або відмову в призначенні чи припинення виплати матеріального забезпечення (повністю або частково).
2.	Контролює правильність нарахування і своєчасність виплати матеріального забезпечення.
3.	Бере участь у перевірках організації медичного обслуговування застрахованих осіб лікувально-профілактичним закладом, розташованим на підприємстві, дотримання хворими призначеного режиму лікування.
4.	Розглядає підставу і правильність видачі листків непрацездатності та інших документів, які є підставою для надання допомоги та соціальних послуг.
5.	Здійснює контроль за своєчасним направленням до відділення робочого органу виконавчої дирекції Фонду заяв-розрахунків про нараховані застрахованим особам суми матеріального забезпечення. Проводить щоквартально аналіз використання коштів Фонду СС на підприємстві.
6.	Вносить пропозиції роботодавцю щодо відшкодування Фонду витрат по коштах Фонду, проведених з порушенням чинного законодавства, ініціює перед робочим органом виконавчої дирекції Фонду питання про відшкодування Фонду витрат на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності через травматизм невиробничого характеру у випадках, якщо це сталося з вини інших юридичних або фізичних осіб.
7.	Розглядає скарги працівників підприємства на рішення комісії із СС підприємства по наданню матеріального забезпечення та здійснює заходи щодо їх вирішення.
8.	Проводить на підприємстві роз'яснювальну роботу та надає консультації з питань надання матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду.

З 01.12.2023 р. відповідно до ЗУ №2620-ІХ від 21.09.2022 р. рішення про призначення страхової виплати ухвалює страховальник (роботодавець) або уповноважена ним особа.

Керівник підприємства наказом призначає одного або декількох уповноважених, які призначатимуть страхові виплати за соціальним страхуванням. ФОП та керівники підприємств із невеликою кількістю працівників можуть не делегувати ці повноваження та самостійно розглядати лікарняні й документи щодо допомоги на поховання.

Після проведення виплат за рахунок коштів Фонду страховальник надсилає повідомлення про проведення виплат за встановленою формою. Повідомлення надсилається страховальником протягом місяця з дня проведення виплат.

У разі відсутності інформації від страховальника про виплати застрахованим особам протягом трьох місяців з дня здійснення фінансування робочі органи виконавчої дирекції Фонду СС здійснюють перевірку щодо використання страховальником коштів фонду.

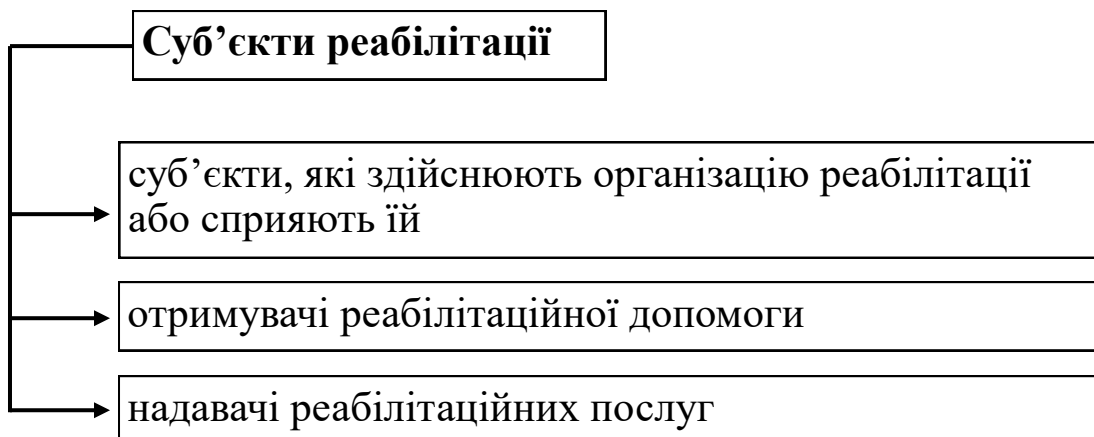
Важливо знати

Слідкувати за станом усіх виплат від Фонду СС можна на телеграм-каналі, де в оперативному режимі оновлюється інформація про здійснене фінансування: <https://t.me/socialfund>.

Щоб дізнатися про дату оплати листка непрацездатності, потрібно знати точну дату подання за ним заяви-розрахунку роботодавцем – її можна уточнити в бухгалтерії підприємства або відділенні Фонду СС. У кожному обласному управлінні Фонду СС створено окремі гарячі лінії для надання консультацій.

З 01.12.2023 р. відповідно до ЗУ №2620-ІХ від 21.09.2022 р. за видами ЗДСС на випадок тимчасової втрати працездатності та ЗДСС від НВПЗ страховиком виступатиме Пенсійний фонд України.

Біопсихосоціальна модель обмеження повсякденного функціонування/життєдіяльності людини характеризує обмеження повсякденного функціонування/життєдіяльності як результат взаємодії особи з навколишнім середовищем, з метою забезпечення здатності особи підтримувати максимально високий рівень здоров'я та благополуччя, а також максимально ефективно функціонувати в суспільстві.

Фахівці з реабілітації – надавачі реабілітаційних послуг:

- 1) лікарі фізичної та реабілітаційної медицини;
- 2) фізичні терапевти;
- 3) ерготерапевти;
- 4) терапевти мови і мовлення;
- 5) протезисти-ортезисти;
- 6) психологи, психотерапевти;
- 7) сестри медичні з реабілітації;
- 8) асистенти фізичних терапевтів та ерготерапевтів.

Запитання та завдання для самоперевірки:

1. Який порядок встановлення тимчасової непрацездатності?
2. Які фактори впливають на стан здоров'я населення?
3. Які превентивні заходи важливо застосовувати для збереження здоров'я населення? Проаналізуйте іноземний досвід.
4. Який порядок роботи комісії (уповноваженого) із соціального страхування на підприємстві?
5. Опишіть сучасні підходи роботодавців у підтриманні здоров'я працівників.

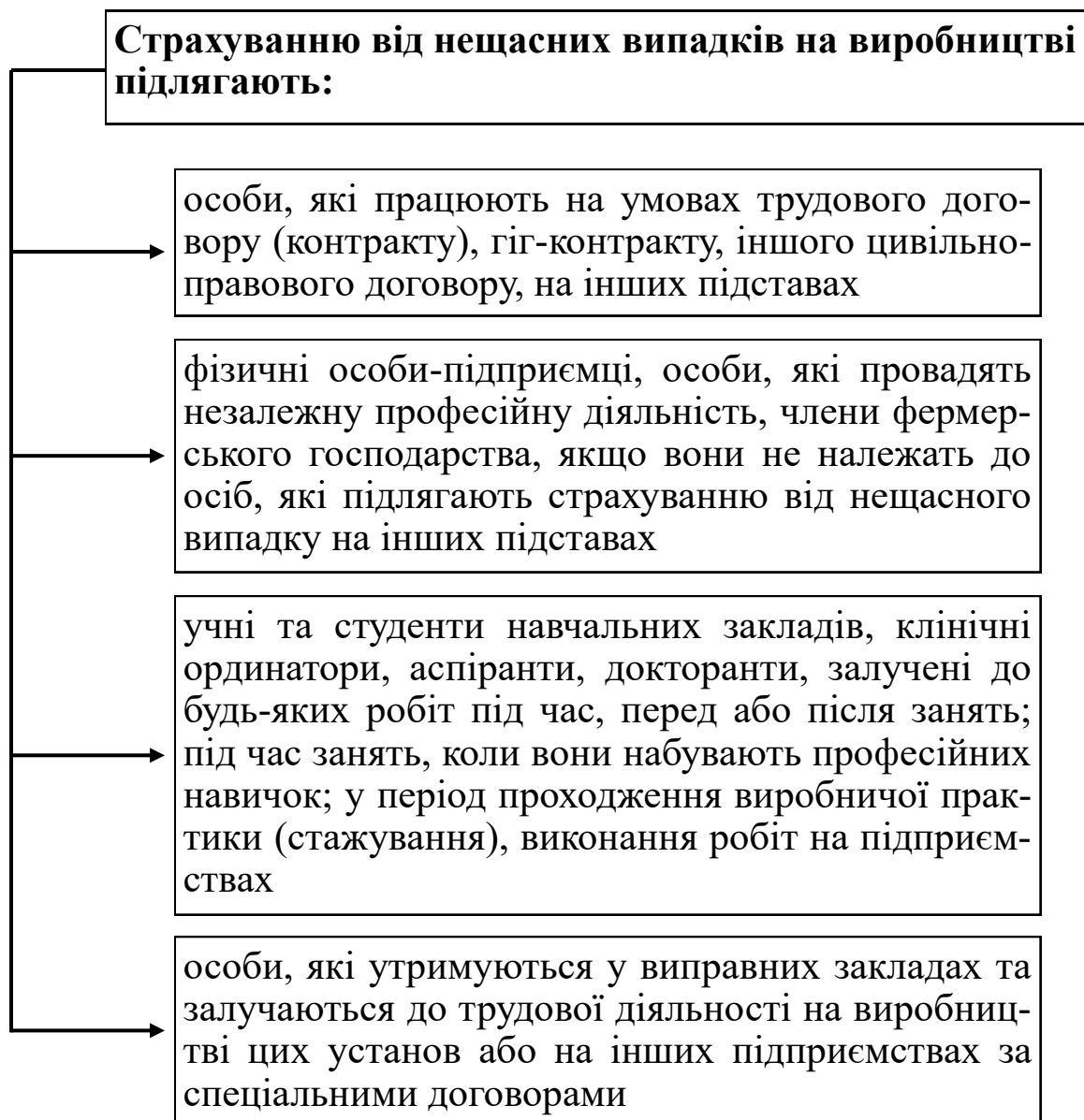
Тема 6. ЗДСС ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ, ЯКІ СПРИЧИНИЛИ ВТРАТУ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

- 6.1. Загальні положення ЗДСС від НВПЗ
- 6.2. Порядок виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності у результаті НВПЗ
- 6.3. Призначення щомісячної страхової виплати та інші виплати на відшкодування шкоди у разі НВПЗ
- 6.4. Право на отримання страхових виплат у разі смерті потерпілого. Витрати на поховання та пов'язані з цим ритуальні послуги
- 6.5. Профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань
- 6.6. Страхові експерти з охорони праці: права та повноваження

Рекомендована література

1. ЗУ “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” 1105-XIV. URL: // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
2. ЗУ “Про охорону праці” 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
3. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Постанова КМУ №337 від 17 квітня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#n12>
4. Порядок призначення, перерахування та проведення страхових виплат. Постанова правління Фонду соціального страхування України від 19.07.2018 №11 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011890-18#Text>

6.1. Загальні положення ЗДСС від НВПЗ

Заподіяння шкоди зародку внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання жінки під час її вагітності, через що дитина народилася з інвалідністю, **прирівнюється до нещасного випадку**, який трапився із застрахованим. Така дитина відповідно до медичного висновку вважається застрахованою і до 18 років або до закінчення навчання, але не більш як до досягнення нею 23 років, їй надається допомога Фонду СС.

На добровільних засадах можуть бути застраховані члени особистого селянського господарства, якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхуванню від нещасного випадку в обов'язковому порядку.

Нещасний випадок – обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків або в дорозі (на транспортному засобі підприємства чи за дорученням роботодавця), внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю.

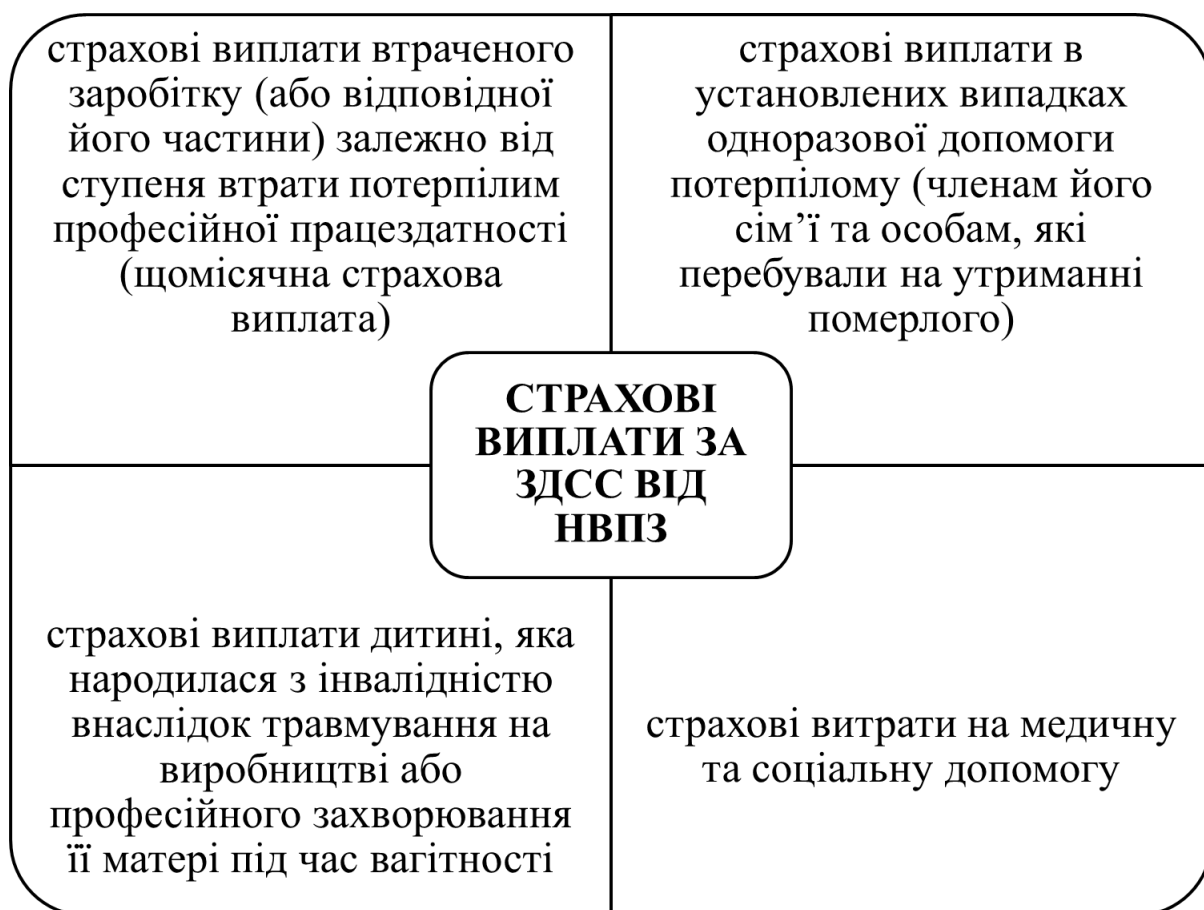
Фактори нещасного випадку	
* поранення, травми, тілесні ушкодження	* одержання сонячного або теплового удару, опіку
* гостре професійне захворювання (отруєння) та інші отруєння	* ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням
* обмороження	* утоплення
* одержання ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха	* контакт з представниками тваринного та рослинного світу

Гостре професійне захворювання (отруєння) – захворювання (або смерть), яке виникло після однократного (протягом не більш як однієї робочої зміни) впливу на працівника шкідливих факторів фізичного, біологічного та хімічного характеру (зокрема інфекційні, паразитарні, алергійні захворювання).

Хронічне професійне захворювання (отруєння) – захворювання, що виникло внаслідок провадження професійної діяльності працівника тільки або переважно через вплив шкідливих факторів виробничого середовища та трудового процесу, пов'язаних із роботою.

Порушення правил охорони праці застрахованим, яке спричинило нещасний випадок або професійне захворювання, не звільняє страховика від виконання зобов'язань перед потерпілим.

Підставою для оплати потерпілому витрат на медичну допомогу, проведення реабілітації у сфері охорони здоров'я, професійної та соціальної реабілітації, а також страхових виплат є акт розслідування нещасного випадку або акт розслідування професійного захворювання (отруєння) за встановленими формами.

Відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей не є страховою виплатою та здійснюється згідно з положеннями Цивільного кодексу України та Кодексу законів про працю.

Факт нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання розслідується в порядку, затвердженому КМУ, відповідно до Закону України “Про охорону праці”.

Ступінь втрати працездатності потерпілим установлюється МСЕК за участю представників Фонду СС і визначається у відсотках професійної працездатності, яку мав потерпілий до ушкодження здоров'я.

МСЕК проводить огляд потерпілого, складання та корегування індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю, в якій визначаються види реабілітаційних заходів та строки їх виконання.

До МСЕК подають такі документи:

акт про нещасний випадок на виробництві / акт розслідування професійного захворювання за встановленими формами

висновок спеціалізованого медичного закладу про професійний характер захворювання

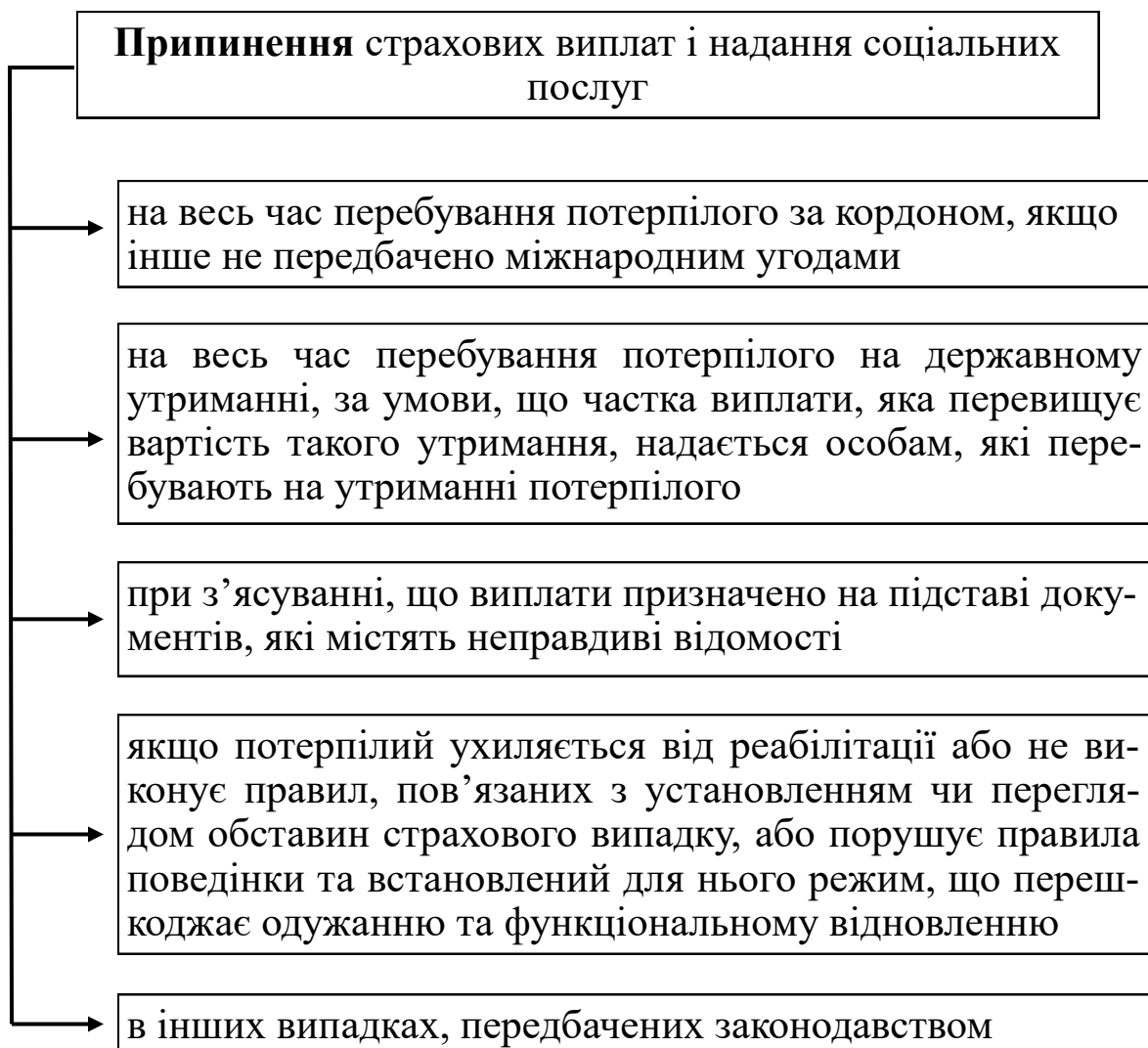
направлення лікувально-профілактичного закладу або роботодавця чи профспілкового органу підприємства, на якому потерпілий одержав травму чи професійне захворювання, суду чи прокуратури.

Фонд розглядає справу про страхові виплати потерпілому та приймає відповідні рішення у **десятиденний строк**, не враховуючи дня надходження зазначених документів.

Рішення оформляється *постановою*, в якій зазначаються дані про осіб, які мають право на страхові виплати, розміри виплат на кожного члена сім'ї та їх строки або обґрунтування відмови у виплатах; до постанови додаються копії необхідних документів.

Фонд відмовляє у страхових виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому у разі:

- 1) навмисних дій чи бездіяльності потерпілого, спрямованих на створення умов для настання страхового випадку;
- 2) подання роботодавцем, іншими органами, що беруть участь у встановленні страхового випадку, або потерпілим до Фонду свідомо неправдивих відомостей про страховий випадок;
- 3) вчинення застрахованим умисного кримінального правопорушення, що призвело до настання страхового випадку.

Якщо на утриманні потерпілого перебувають члени сім'ї, які проживають на території України, виплати не припиняються, а лише зменшуються на суму, що не перевищує 25% усієї суми виплат.

Фонд може затримати страхові виплати до з'ясування підстав для виплат, якщо документи про нещасний випадок оформлені з порушенням установлених вимог.

Страхові виплати провадяться щомісяця в установлені Фондом дні:

1) потерпілому – з дня втрати працездатності внаслідок нещасного випадку або з дати встановлення професійного захворювання;

2) особам, які мають право на виплати у зв'язку зі смертю годувальника, – з дня смерті потерпілого, але не раніше дня виникнення права на виплати.

6.2. Порядок виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності у результаті НВПЗ

Підставою для виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності є виданий в установленому порядку **листок непрацездатності** та наявність **акта розслідування нещасного випадку**, пов'язаного з виробництвом або **акта розслідування хронічного професійного захворювання (отруєння)** за встановленими формами.

Допомога по тимчасовій непрацездатності у результаті НВПЗ виплачується в розмірі **100% середнього заробітку** (доходу).

При цьому перші **п'ять днів** тимчасової непрацездатності оплачуються з коштів підприємства, установи, організації, **наступні** – коштів Фонду СС.

Оплата днів тимчасової непрацездатності за **рахунок коштів Фонду** здійснюється на підставі:

- **копії листка непрацездатності**, засвідченої підписом керівника і скріпленої печаткою (за наявності) за основним місцем роботи,

- **довідки про середню заробітну плату** за основним місцем роботи. Якщо особа працює на кількох роботах за сумісництвом, додатково додаються довідки про середню заробітну плату за місцями роботи за сумісництвом.

Сумарна заробітна плата, з якої розраховуються виплати, за основним місцем роботи та за місцем (місцями) роботи за сумісництвом не може перевищувати розміру **максимальної величини бази** нарахування єдиного внеску на ЗДСС.

Якщо у розрахунковому періоді перед настанням страхового випадку потерпілий із поважних причин не мав заробітку, **середня з/п** (дохід, грошове забезпечення) обчислюється з огляду на розмір **мінімальної з/п** (або її частини), встановлений законодавством на день настання права на страхову виплату.

Добровільно застрахованій особі допомога по тимчасовій непрацездатності призначається управлінням (відділенням) Фонду, у якому вона зареєстрована, **починаючи з шостого дня** тимчасової непрацездатності, пов'язаної з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням.

Якщо добровільно застрахована особа у розрахунковому періоді відпрацювала зі сплатою єдиного внеску та/або страхових внесків **менше 180 календарних днів**, середній дохід визначається з огляду на розмір мінімальної з/п, встановлений законом на день настання права на страхову виплату.

Добровільно застрахована особа для отримання допомоги по тимчасовій непрацездатності до Фонду СС подає:

- 1) листок непрацездатності;
- 2) копію договору про добровільне страхування;
- 3) засвідчену копію акта розслідування НВ чи ПЗ (при зверненні не за місцем реєстрації).

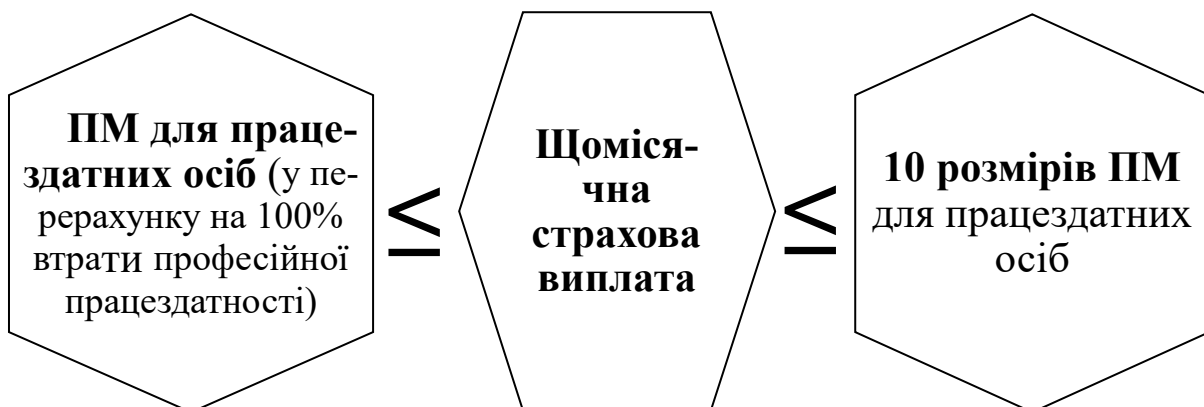
Неповнолітній особі, яка народилася з інвалідністю внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання матері під час її вагітності, або особам, які стали особами з інвалідністю у результаті НВПЗ під час відповідних занять або робіт, Фонд провадить **щомісячні страхові виплати як особам з інвалідністю з дитинства**, а після досягнення ними 18 років – у **розмірі середньої з/п**, яка склалася на території проживання цих осіб, але не менше середньої з/п в країні на день виплати.

6.3. Призначення щомісячної страхової виплати та інші виплати на відшкодування шкоди у разі НВПЗ

Одноразова допомога та щомісячна страхова виплата потерпілому призначається з дня встановлення МСЕК **стійкої втрати професійної працездатності**.

Якщо звернення про страхові виплати вперше відбулося по закінченню трьох років з дня встановлення МСЕК стійкої втрати потерпілим професійної працездатності, то страхові виплати призначаються з дня звернення за їх призначенням.

Щомісячна страхова виплата встановлюється відповідно до **ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячної заробітної плати потерпілого** перед настанням страхового випадку.

Якщо потерпілому встановлено сукупний відсоток втрати професійної працездатності за страховими випадками, які сталися на різних підприємствах, розмір **щомісячної страхової виплати** встановлюється у **сукупній сумі** щомісячних страхових виплат, обчислених по кожному страховому випадку, але не більше 10 розмірів ПМ для працездатних осіб.

Щомісячна страхова виплата виплачується щомісячно з **наступного місяця після місяця**, у якому вона призначена та нарахована (а також при призначенні щомісячної страхової виплати за рішенням суду, яке набрало законної сили), але не пізніше **30** календарних днів з дня прийняття постанови управління (відділення) Фонду про призначення страхових виплат.

У разі зміни ступеня втрати професійної працездатності здійснюється перерахування розміру щомісячної страхової виплати з урахуванням **нового відсотка втрати професійної працездатності**, з дня його встановлення.

Щомісячна страхова виплата проводиться протягом строку, на який МСЕК встановлено стійку втрату професійної працездатності.

Строк проведення щомісячних страхових виплат продовжується з дня їх припинення і до часу, встановленого при наступному огляді МСЕК, незалежно від часу звернення потерпілого до Фонду СС, але не більш як за три роки з дня припинення виплати щомісячної страхової виплати.

При цьому сума страхових виплат за минулий час виплачується за умови підтвердження МСЕК втрати працездатності і причинного зв'язку між настанням непрацездатності та ушкодженням здоров'я.

Якщо страхові виплати було припинено на весь час проживання потерпілого за кордоном, щомісячні страхові виплати поновлюються з дати реєстрації потерпілого в Україні, якщо інше не передбачено міждержавними угодами.

Розмір щомісячної страхової виплати встановлюється з урахуванням коефіцієнтів перерахування, якщо з дня припинення щомісячної страхової виплати минуло **не більш як три роки**, якщо інше не передбачено міждержавними угодами.

Максимальний розмір щомісячної страхової виплати не повинен перевищувати 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб.

Щомісячні страхові виплати підлягають перерахуванню на коефіцієнт, що враховує показники зростання споживчих цін та середньої заробітної плати (доходу) в Україні.

У разі, якщо з моменту припинення щомісячних страхових виплат минуло більш як три роки, то призначення здійснюється на загальних підставах.

Одноразова страхова виплата проводиться у разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК. Розмір одноразової допомоги визначається відповідно до ступеня втрати професійної працездатності, виходячи з **17 розмірів прожиткового мінімуму** для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату.

Якщо при подальших обстеженнях МСЕК потерпілому встановлено інший, вищий ступінь втрати стійкої професійної працездатності з урахуванням іншої професійної хвороби або іншого каліцтва, пов'язаного з виконанням трудових обов'язків, належна йому **одноразова виплата збільшується** на відсоток, на який збільшено ступінь втрати працездатності, щодо попереднього обстеження МСЕК, у **межах 17 розмірів ПМ** для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату.

Якщо потерпілому встановлено відсоток втрати професійної працездатності менший 30%, то за його бажанням на підставі заяви, щомісячна страхова виплата може бути замінена управлінням (відділенням) Фонду виплатою одноразової допомоги, призначеною на загальних підставах.

! У разі погіршення здоров'я потерпілого внаслідок раніше одержаного каліцтва або професійного захворювання, пов'язаних із виконанням трудових обов'язків, при встановленні йому МСЕК вищого ступеня стійкої втрати професійної працездатності відносно попереднього обстеження **одноразова допомога не призначається.**

Якщо нещасний випадок на виробництві настав не лише з вини роботодавця, а й унаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір **одноразової допомоги зменшується** на підставі висновку комісії з питань охорони праці, але не більш як на **50%**.

Відсоток зменшення розміру одноразової допомоги визначається рішенням комісії з питань охорони праці підприємства, а якщо вона не створена, то комісії з питань вирішення спорів при управлінні Фонду СС.

Порушення з боку потерпілого, які були однією з причин нещасного випадку	% зменшення одноразової допомоги
1. Виконання роботи у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, токсикологічного отруєння	до 50
2. Порушення трудової і виробничої дисципліни, зокрема: <ul style="list-style-type: none"> • невиконання посадових обов'язків; • невиконання інструкцій з охорони праці тощо 	до 50
3. Порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів; порушення технологічного процесу; порушення під час експлуатації транспортних засобів; порушення правил дорожнього руху	до 50
4. Виконання робіт з відключеними, несправними засобами колективного захисту, системами сигналізації, вентиляції, освітлення тощо	до 50
5. Незастосування засобів індивідуального та колективного захисту	до 40

Якщо потерпілому вперше встановлено сукупний відсоток втрати професійної працездатності за кількома страховими випадками, то розмір одноразової допомоги розраховується за кожним страховим випадком і зменшується по страховому випадку, за яким встановлено провину потерпілого.

Одноразова допомога виплачується потерпілому в **місячний строк** з дня визначення МСЕК стійкої втрати професійної працездатності (а також при призначенні одноразової допомоги за рішенням суду) за наявності усіх необхідних документів, з яких формується справа про страхові виплати.

Документи для “Справи про страхові виплати”

1. Особиста заява за встановленою формою

2. Копія паспорта

3. Копія реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера) або сторінки паспорта з відміткою (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера))

4. Оригінал акта розслідування нещасного випадку або акта розслідування професійного захворювання (отруєння) за встановленою формою

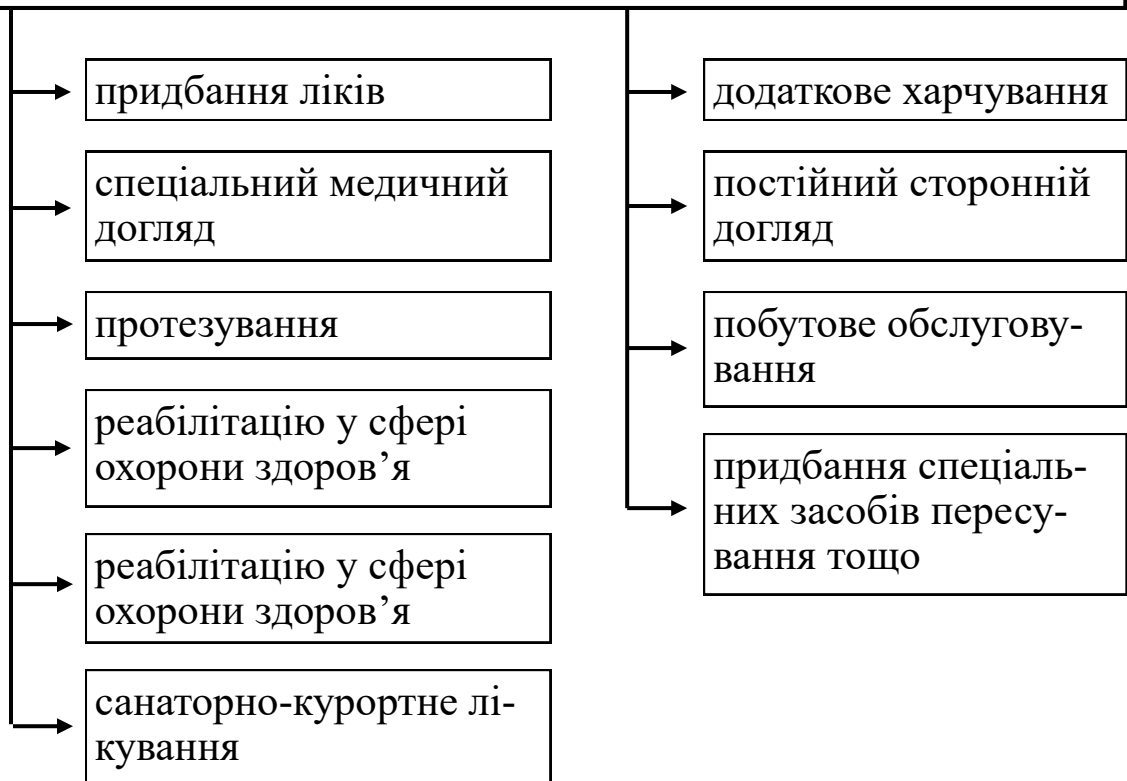
5. Оригінал виписки МСЕК про ступінь втрати професійної працездатності

6. Інформація з Державного реєстру ЗДСС про нараховану заробітну плату (дохід) та сплату страхових внесків (або інформація від страхувальника)

7. Інформація з Державного реєстру ЗДСС про трудові, цивільно-правові відносини потерпілого, реєстрацію фізичної особи-підприємця, члена фермерського господарства, члена особистого селянського господарства, самозайнятої особи на момент настання страхового випадку залежно від місця, де стався страховий випадок. У разі відсутності такої інформації потерпілим надаються копії документів, які підтверджують, що на момент настання страхового випадку він працював саме у того страхувальника, у якого стався нещасний випадок або зареєстровано професійне захворювання

8. Довідки відповідних закладів, у яких перебувають потерпілі, необхідні для проведення виплат (при отриманні виплат в особливих умовах)

Фонд фінансує витрати на медичну та соціальну допомогу

Фонд організовує цілеспрямоване й ефективне лікування потерпілого у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах.

Сума витрат на необхідний догляд за потерпілим залежить від характеру цього догляду, встановленого МСЕК, і **не може бути меншою (на місяць) за:**

- 1) розмір мінімальної з/п, встановленої на день виплати, – на спеціальний медичний догляд (масаж, уколи тощо);
- 2) половину розміру мінімальної з/п, встановленої на день виплати, – на постійний сторонній догляд;
- 3) чверть розміру мінімальної з/п, встановленої на день виплати, – на побутове обслуговування (прибирання, прання білизни тощо).

Якщо потерпілий, за рішенням МСЕК, потребує кількох видів допомоги, оплата проводиться за **кожним її видом окремо.**

Потерпілому, який став *особою з інвалідністю*, періодично, але **не рідше одного разу на три роки**, а особам з інвалідністю *I групи щорічно безоплатно* за медичним висновком надається путівка для санаторно-курортного лікування; у разі самостійного придбання путівки її вартість компенсує Фонд СС у розмірі, встановленому правлінням Фонду.

Потерпілому, який став особою з інвалідністю, компенсуються також витрати на проїзд до місця лікування і назад. Особі, яка супроводжує потерпілого до місця лікування і назад (крім санаторно-курортного лікування), Фонд компенсує за наявності підтверджувальних документів (оригіналів) витрати на проїзд і житло за розмірами згідно із законодавством про службові відрядження та забезпечує путівкою без лікування (лише проживання та харчування) або компенсує такі витрати у разі самостійного придбання путівки.

Потерпілий, за рішенням ЛКК, може бути **тимчасово переведений на легшу нижчеоплачувану роботу**. При цьому за ним зберігається його середньомісячний заробіток на строк, визначений ЛКК, або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності.

За згодою потерпілого роботодавець зобов'язаний надати йому рекомендовану ЛКК або МСЕК роботу за наявності відповідних вакансій.

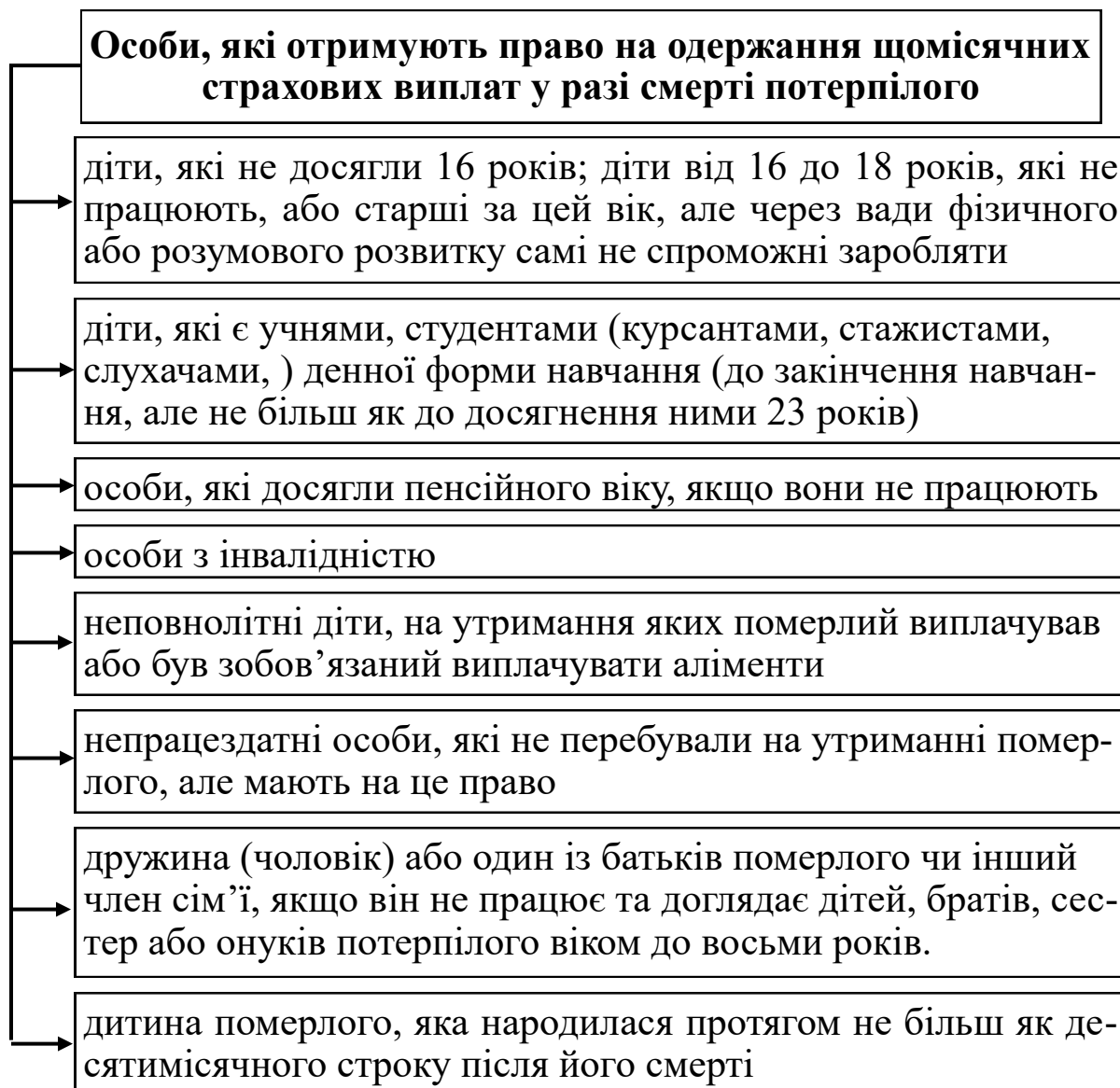
Якщо у встановлений ЛКК або МСЕК строк роботодавець не забезпечує потерпілого відповідною роботою, Фонд сплачує потерпілому страхову виплату в розмірі його середньомісячного заробітку.

У випадку переведення потерпілого на легшу, нижчеоплачувану роботу страхувальник *зберігає за ним попередній середній заробіток протягом двох тижнів* з дня переведення **за рахунок власних коштів**.

Починаючи з **п'ятнадцятого дня** переведення потерпілого на легшу роботу, зазначені виплати (доплата до середнього заробітку, який він мав до ушкодження здоров'я) проводяться страхувальником **за рахунок коштів Фонду СС** на строк, установлений ЛКК або МСЕК.

Якщо потерпілий проходить професійне навчання або перекваліфікацію згідно з індивідуальною програмою реабілітації (за умови, що з часу встановлення ступеня втрати професійної працездатності минуло не більше одного року), то Фонд СС провадить щомісячні страхові виплати в розмірі середньомісячного заробітку **протягом строку, визначеного програмою реабілітації**. А також оплачує вартість придбаних потерпілим інструментів, протезів та інших пристосувань, відшкодовує потерпілому інші необхідні витрати, пов'язані з його професійною підготовкою.

6.4. Право на отримання страхових виплат у разі смерті потерпілого. Витрати на поховання та пов'язані з цим ритуальні послуги

Документи для отримання допомоги та виплат у разі смерті потерпілого

заява (колективна чи індивідуальні) за встановленою формою

копії паспорта

копії реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера)

копії свідоцтва органу реєстрації актів цивільного стану про смерть потерпілого

копії документів, які підтверджують родинні зв'язки померлого потерпілого (свідоцтво про шлюб потерпілого, свідоцтво про народження його дітей, у разі призначення виплати батькам потерпілого подається свідоцтво про народження потерпілого)

довідка навчального закладу (діти до 23 р., які є учнями, студентами, щосеместру)

довідка МСЕК про встановлену групу інвалідності (особи з інвалідністю)

наказ про надання відпустки по догляду за дитиною (особи, які доглядають дитину потерпілого до 8 років)

довідки відповідних закладів, у яких перебувають особи, які мають право на виплати, необхідні для проведення виплат за особливих умов

оригінал акта розслідування нещасного випадку або акта розслідування професійного захворювання (отруєння)

оригінал висновку МСЕК про причинний зв'язок смерті потерпілого з наслідками раніше отриманого трудового каліцтва чи професійного захворювання (у разі наявності)

інформація з Державного реєстру ЗДСС про нараховану заробітну плату (дохід) та сплату страхових внесків

!! Для отримання одноразової допомоги на сім'ю дружиною (чоловіком) або дитиною, реєстрація їх місця проживання повинна збігатися з реєстрацією місця проживання померлого потерпілого.

У разі відсутності відповідних документів і неможливості їх відновлення факт перебування на утриманні потерпілого встановлюється **в судовому порядку**. Відповідні рішення суду надаються для призначення виплат та додаються до справи про страхові виплати.

Право на отримання страхових виплат у осіб, які мають право на страхові виплати, **настає з дня смерті** потерпілого, але **не раніше дня виникнення права** на їх виплату.

Право осіб, які перебували на утриманні потерпілого, який одержував щомісячну страхову виплату, настає з **дати встановлення МСЕК причинного зв'язку смерті** потерпілого з раніше одержаним каліцтвом або іншим ушкодженням.

За дітьми право на відшкодування шкоди зберігається і при усиновленні їх у майбутньому або, до 23 років, у випадку отримання інвалідності.

Неповнолітні діти, на утримання яких потерпілий виплачував або був зобов'язаний виплачувати *аліменти*, вважаються такими, що *перебували на його утриманні*. Розмір страхових виплат визначається їм **на загальних підставах**.

Одноразова допомога сім'ї та особам, які мають на це право, виплачується у **місячний термін з дня смерті** потерпілого за наявності всіх необхідних документів, але не пізніше **30** календарних днів після прийняття управлінням (відділенням) Фонду постанови про призначення страхової виплати.

Максимальний розмір щомісячної страхової виплати особам, які втратили годувальника, не може перевищувати 10 розмірів ПМ для працездатних осіб.

Щомісячна страхова виплата виплачується з **наступного місяця після місяця**, у якому вона призначена, але не пізніше **30** календарних днів після прийняття управління Фонду СС постанови про призначення страхових виплат.

У разі смерті потерпілого виплачується:

одноразова допомога його сім'ї	100 розмірів ПМ для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату.
одноразова допомога кожній особі, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого	20 розмірів ПМ для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату.
щомісячні страхові виплати непрацездатним особам, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право	1) якщо кошти на утримання стягувалися за рішенням суду, страхові виплати визначаються в сумі, призначеній судом; 2) якщо кошти на утримання не стягувалися в судовому порядку, сума страхової виплати визначається в розмірі 25% середньомісячного заробітку потерпілого.

Заробіток
годувальника

Сума страхових
виплат особам,
які **не перебува-**
ли на утриманні

Сума страхових ви-
плат особам, які
перебували на
утриманні помер-
лого

Сума страхових виплат кожній особі, яка має на це право, визначається шляхом ділення частини заробітку потерпілого, що припадає на зазначених осіб, на кількість цих осіб.

У разі зміни складу сім'ї померлого проводиться перерахування сум щомісячних страхових виплат.

Якщо дитина, яка отримує страхові виплати, перебуває в дитячому будинку, закладі інтернатного типу, то суми виплат перераховуються на спеціальний рахунок і виплачуються їй після закінчення навчання у цьому закладі.

У разі виїзду потерпілого або осіб, які мають право на страхові виплати, на постійне місце проживання за межі України визначені на зазначені цілі суми переказуються Фондом на їх адресу в порядку, передбаченому міждержавними угодами.

У разі смерті застрахованого від НВ на виробництві чи під час лікування отриманої на виробництві травми Фонд СС відшкодовує **витрати на поховання потерпілого**.

Організація поховання працівника проводиться страховальником.

Розмір витрат на поховання та пов'язаних з цим ритуальних послуг встановлюється правлінням Фонду **на диференційній основі** відповідно до фінансових можливостей та місцевих умов за поданням виконавчої дирекції Фонду.

Для отримання відшкодування витрат на поховання до Фонду СС подають **документи (довідки, рахунки тощо), що підтверджують** понесені сім'єю потерпілого або іншими особами відповідні витрати на день поховання, у розмірі **не вище граничних розмірів** витрат на поховання потерпілого та пов'язаних з цим ритуальних послуг, **які діяли на день поховання**, для управління виконавчої дирекції Фонду.

Якщо потерпілий помер в одному регіоні України, а його поховання здійснюється в іншому, витрати на поховання та пов'язані з цим ритуальні послуги відшкодовуються у розмірі не вище граничних розмірів, затверджених для регіону, де здійснюється поховання.

6.5. Профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

Заходи Фонду СС щодо профілактики нещасних випадків, усунення загрози здоров'ю працівників

вивчає стан умов, безпеки, охорони праці та профілактичної роботи у страховальників, з метою надання необхідних консультацій

бере участь у навчанні, підвищенні рівня знань працівників, які вирішують питання охорони праці; у здійсненні наукових досліджень у сфері охорони та медицини праці

перевіряє стан профілактичної роботи та охорони праці на підприємствах, бере участь у розслідуванні нещасних випадків на виробництві, а також професійних захворювань

веде пропаганду безпечних та нешкідливих умов праці, організовує створення тематичних кінофільмів, радіо- і телепередач, видає та розповсюджує нормативні акти, підручники, журнали, плакати, пам'ятки тощо з питань СС від нещасного випадку та охорони праці

бере участь у розробленні законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці

вивчає та поширює позитивний досвід створення безпечних та нешкідливих умов виробництва

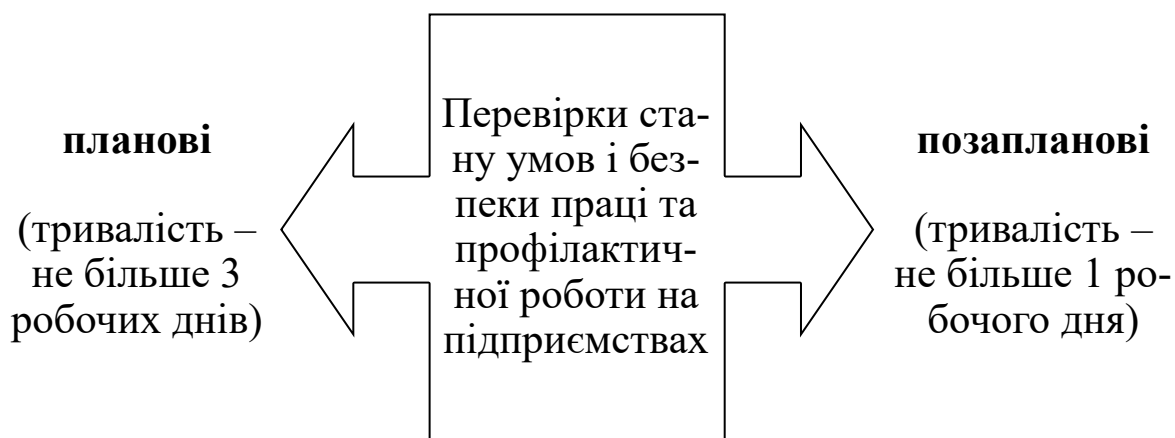
6.6. Страхові експерти з охорони праці: права та повноваження

Страховими експертами з охорони праці можуть бути особи з вищою спеціальною освітою за фахом спеціаліста з охорони праці або особи з вищою технічною або медичною освітою, які мають *стаж* практичної роботи на підприємстві **не менше трьох років** та відповідне **посвідчення**, яке видається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

Основне завдання служби страхових експертів – виконання статутних функцій та обов'язків Фонду СС щодо проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю працівників, викликаним умовами праці.

Страхові (головні страхові) експерти під час виконання статутних функцій та обов'язків Фонду, а також під час участі у роботі комісій із розслідування нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань **самостійні у прийнятті рішень і відповідальні за їх правомірність.**

Робота страхових (головних страхових) експертів, відділу (сектора) страхових експертів проводиться **за перспективними (річними) та кварталними планами.**

Страхові експерти з охорони праці мають право:

безперешкодно та в будь-який час відвідувати страхувальників для перевірки стану умов і безпеки праці та проведення профілактичної роботи з цих питань

у складі відповідних комісій брати участь у розслідуванні нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

одержувати від роботодавців пояснення та інформацію, зокрема у письмовій формі, про стан охорони праці та види здійснюваної діяльності

брати участь у роботі комісій з питань охорони праці підприємств та у комісіях з перевірки знань із питань охорони праці

вносити роботодавцям обов'язкові для виконання подання про порушення законодавства про охорону праці

вносити Державній службі України з питань праці подання про застосування адміністративних стягнень або притягнення до відповідальності посадових осіб, які допустили порушення, а також про заборону подальшої експлуатації робочих місць, дільниць і цехів, робота на яких загрожує здоров'ю або життю працівників

складати протоколи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом

брати участь як незалежні експерти в роботі комісій із випробувань та приймання в експлуатацію виробничих об'єктів, засобів виробництва та індивідуального захисту, апаратури та приладів контролю

*Кількість щомісячних перевірок суб'єктів господарювання страховим експертом з охорони праці встановлюється наказом директора виконавчої дирекції Фонду залежно від **травмонебезпечності галузі, класу професійного ризику підприємства, місцевих умов, стану травматизму та професійної захворюваності у суб'єктів господарювання регіону.***

Критерії періодичності проведення планових перевірок	
не частіше ніж раз на рік	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення <i>коефіцієнта частоти травмизму</i> порівняно зі середнім показником по галузі більше ніж на 10%; - збільшення <i>кількості нещасних випадків</i> на виробництві зі смертельним наслідком порівняно з попереднім роком; - збільшення <i>кількості професійних захворювань</i> порівняно з попереднім роком; - <i>непроведення атестації</i> робочих місць за умовами праці відповідно до законодавства; - <i>наявність фактів</i> нещасних випадків на виробництві, за якими роботодавець не проводив розслідування відповідно до законодавства.
не частіше ніж один раз на два роки	<ul style="list-style-type: none"> - наявність <i>тенденції до зменшення</i> кількості випадків виробничого травматизму протягом останніх трьох років; - наявність <i>тенденції до зменшення</i> кількості професійних захворювань протягом останніх трьох років; - наявність у суб'єкта господарювання шкідливих і небезпечних виробничих факторів.
не частіше ніж один раз на п'ять років	відсутність вищезазначених критеріїв

До кварталних планів роботи страхових (головних страхових) експертів обов'язково складається та додається **графік перевірки підприємств.**

Під час планової перевірки суб'єкта господарювання, як правило, всебічно перевіряються всі або більшість його виробничих об'єктів.

Під час позапланової перевірки перевіряються лише ті питання, які стали підставою для здійснення перевірки.

Позапланові перевірки проводяться у разі:

- аварії, нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;
- прохання суб'єкта господарювання здійснити перевірку або надати допомогу чи консультацію з питань охорони праці, соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;
- необхідності перевірки виконання внесених страховим експертом подань про усунення порушень законодавства з охорони праці.

За результатами планової або позапланової перевірки, у разі виявлення порушень роботодавцем законодавства про охорону праці, страховим експертом вноситься **подання роботодавцю про порушення законодавства про охорону праці.**

Подання складається у двох примірниках не пізніше ніж протягом одного робочого дня з часу закінчення страховим (головним страховим) експертом перевірки суб'єктів господарювання.

Роботодавець після отримання подання вживає відповідних заходів для усунення зазначених у ньому порушень та у встановлений у поданні термін надає письмову інформацію про стан усунення порушень до робочого органу виконавчої дирекції Фонду СС, страховий (головний страховий) експерт якого вніс подання.

Важливо знати

Атестація робочих місць за умовами праці проводиться на підприємствах і організаціях незалежно від форм власності й господарювання, де технологічний процес, використовуване обладнання, сировина та матеріали є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних виробничих факторів та можуть несприятливо впливати на стан здоров'я працюючих, а також на їхніх нащадків як тепер, так і в майбутньому.

Періодичність проведення атестації робочих місць складає **не рідше одного разу на п'ять років.**

Атестація робочих місць проводиться відповідно до **Методичних рекомендацій для проведення атестації робочих місць за умовами праці** та передбачає:

- установлення факторів і причин виникнення несприятливих умов праці;
- санітарно-гігієнічне дослідження факторів виробничого середовища, важкості й напруженості трудового процесу на робочому місці;
- комплексну оцінку факторів виробничого середовища і характеру праці на відповідальність їхніх характеристик стандартам безпеки праці, будівельним і санітарним нормам і правилам;
- установлення ступеня шкідливості й небезпечності праці та її характеру за гігієнічною класифікацією;
- обґрунтування віднесення робочого місця до категорії зі шкідливими (особливо шкідливими), важкими (особливо важкими) умовами праці;
- визначення (підтвердження) права працівників на пільгове пенсійне забезпечення за роботу у несприятливих умовах;
- складання переліку робочих місць, виробництв, професій і посад з пільговим пенсійним забезпеченням працівників;
- аналіз реалізації технічних і організаційних заходів, спрямованих на оптимізацію рівня гігієни, характеру і безпеки праці.

Основні заходи, що сприяють поліпшенню умов праці на підприємствах:

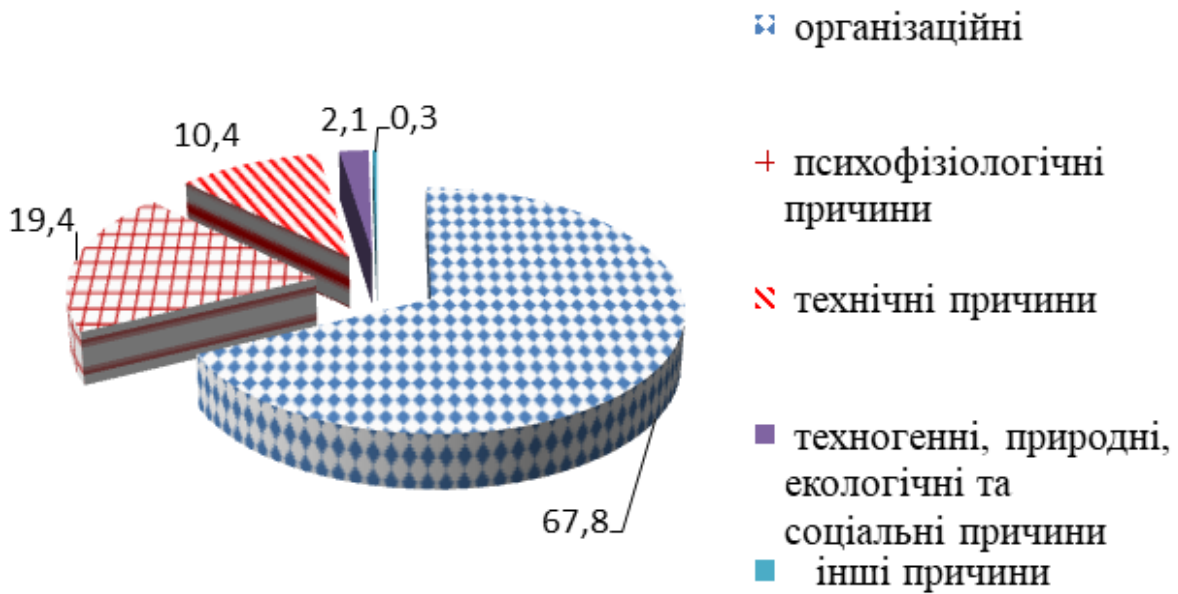
- розробка та затвердження інструкції з охорони праці за видами робіт і за професіями відповідно до чинних державних нормативних актів з охорони праці з урахуванням конкретних умов виробництва та вимог безпеки, викладених в експлуатаційній і ремонтній документації на обладнання, що використовується в процесі виконання робіт;
- проведення інструктажів, навчання та перевірки знань із питань охорони праці працівників;
- забезпечення працівників засобами індивідуального та колективного захисту відповідно до норм та виконуваних робіт;
- проведення медичних оглядів як на підприємстві, так і в медичних закладах;
- проведення модернізації та придбання виробничого обладнання, сучасних засобів захисту для зменшення шкідливих і небезпечних факторів та поліпшення умов праці на робочих місцях;
- розроблення та затвердження посадових інструкцій, стандартних операційних процедур;
- впровадження систем управління якістю ISO 9001 та безпечністю ISO 2200.

Для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності, **витрати на охорону праці становлять не менше 0,5% від фонду оплати праці за попередній рік.**

Європейський фонд з поліпшення умов життя і праці розробив модель стимулювання охорони праці, яка передбачає:

- надання можливостей підприємствам отримувати бонуси (податкові пільги) за реалізацію заходів щодо поліпшення виробничого середовища;
- фінансування консультацій із профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань на малих і середніх підприємствах;
- надання пільг підприємствам при здійсненні інвестицій для поліпшення умов та підвищення безпеки праці;
- видачу відзнак (за типом знаку якості продукції) підприємствам, на яких досягнуто високого рівня умов праці.

Причини настання нещасних випадків на виробництві, %

Організаційні причини	Психофізіологічні причини	Технічні причини
<ul style="list-style-type: none"> • невиконання вимог інструкцій з охорони праці; • невиконання посадових обов'язків; • порушення вимог безпеки під час експлуатації транспорту загального користування, обладнання, машин, механізмів тощо; • порушення технологічного процесу. 	<ul style="list-style-type: none"> • особиста необережність потерпілого; • травмування (смерть) внаслідок протиправних дій інших осіб; • незадовільні фізичні дані або стан здоров'я. 	<ul style="list-style-type: none"> • незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, будинків, споруд, інженерних комунікацій, території; • конструктивні недоліки, недостатня надійність засобів виробництва; • недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки.

Запитання для самоперевірки:

1. Які заходи попередження настання НВПЗ можуть бути застосовані на підприємствах?
2. Які допомоги та послуги можуть отримати працівники, постраждалі під час роботи внаслідок бойових дій?
3. Досвід яких країн щодо забезпечення безпеки праці актуальний для України?

Тема 7. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

7.1. Медичне страхування та страхова медицина

7.2. Основи та принципи обов'язкового медичного страхування

7.3. Загальні положення добровільного медичного страхування

Рекомендована література

1. ЗУ “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

2. ЗУ “Про страхування” 85/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>

3. ЗУ “Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів” URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>

4. Фонд соціального страхування України. *Офіційний сайт*. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>

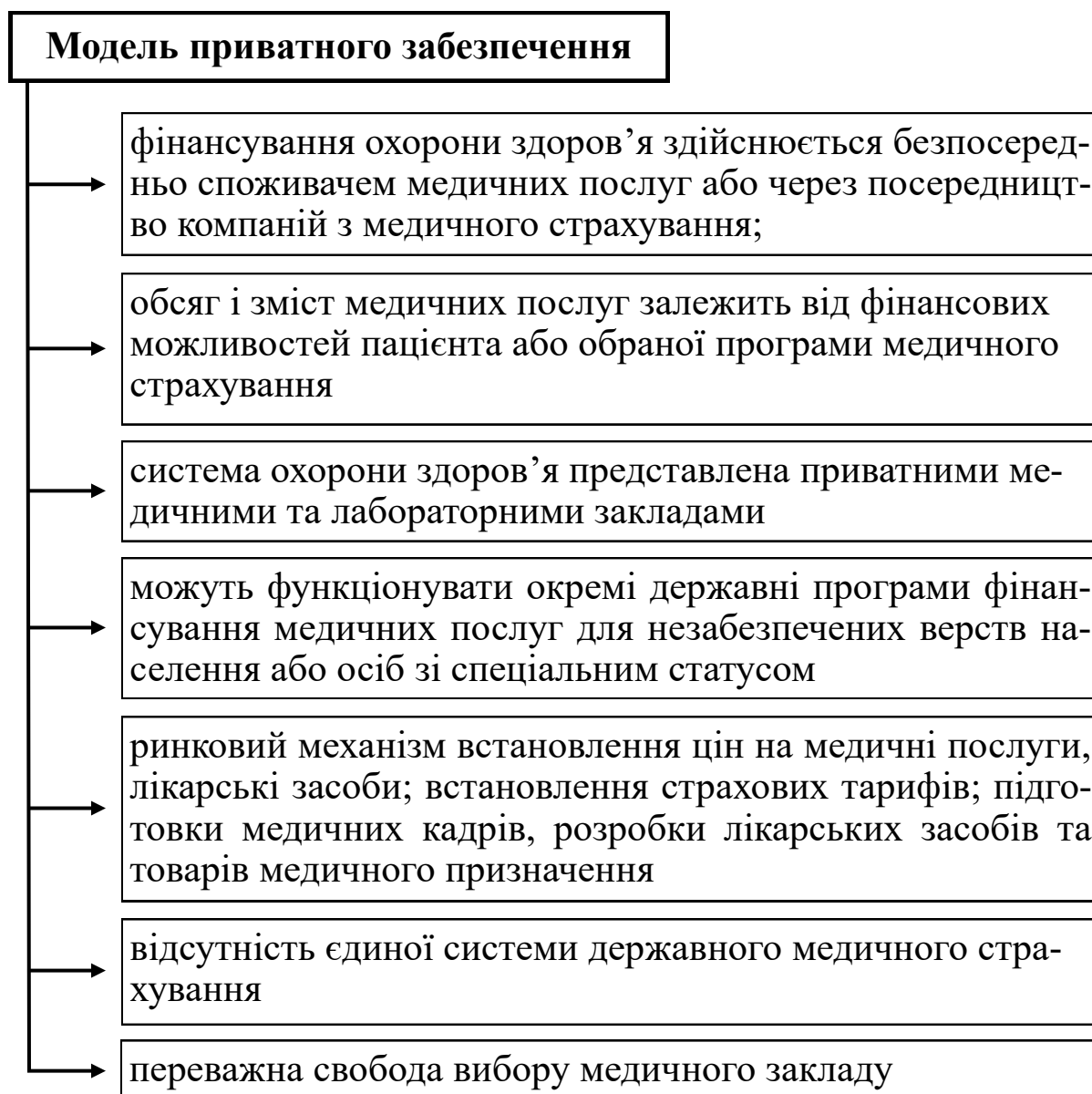
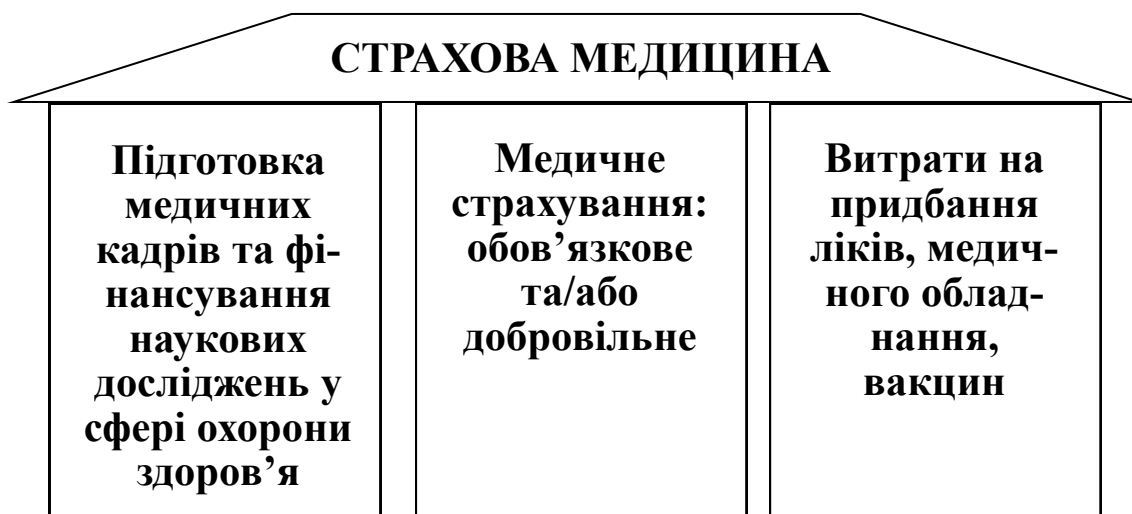
5. Перспективи впровадження медичного соціального страхування в Україні. URL: <https://cutt.ly/dB2SOc4>

6. Рейтинг страхових компаній: медичне страхування. URL: <https://cutt.ly/pB2DwkI>

7. Снегірьов П. Глобальні парадигми охорони здоров'я: цінні уроки для України. URL: <http://www.apteka.ua/article/397891>

8. Череп А.В. Практичний іноземний досвід медичного страхування. URL: [sre_2013_2_5%20\(1\).pdf](http://sre_2013_2_5%20(1).pdf)

7.1. Медичне страхування та страхова медицина

Модель державного забезпечення

фінансування охорони здоров'я здійснюється за рахунок державного бюджету (податків або обов'язкових платежів)

у структурі закладів охорони здоров'я домінують державні заклади

обсяг і зміст медичних послуг визначається державою

державою регулюється підготовка медичних кадрів, забезпечення лікарськими засобами, вартість медичних послуг і ліків

відсутня можливість вибору між закладами охорони здоров'я

Модель змішаного забезпечення

фінансування здійснюється з трьох джерел: внесків роботодавців, коштів громадян і коштів із бюджету

у структурі закладів охорони здоров'я функціонують як державні, так і приватні

поєднання ринкових механізмів формування цін на медичні послуги, лікарські засоби із розвиненою системою державного регулювання і соціальних гарантій, стандартів доступності та якості медичної допомоги для всіх верств населення

свобода вибору медичного закладу в певних рамках

- Цілі державної політики в галузі охорони здоров'я:
- забезпечення адекватності допомоги та справедливості при забезпеченні доступу до послуг;
 - захист доходів пацієнтів;
 - макроекономічна ефективність;
 - мікроекономічна дієвість (ефективність);
 - свобода вибору для споживача;
 - автономія для постачальників послуг.

Медичне страхування – вид страхування, який покриває весь або частину ризику особи, яка зазнає медичних витрат пов'язаних із збереженням або відновленням здоров'я.

!! Мета медичного страхування – покриття витрат на медичне обслуговування, тоді як ЗДСС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, ЗДСС від нещасних випадків на виробництві покликані компенсувати втрату заробітної плати (доходу) у зв'язку із захворюванням або втратою годувальника.

Обов'язкове медичне страхування здійснюється в **обов'язковому порядку** згідно з відповідним законом.

Може бути як **обов'язковим державним**, так і **обов'язковим недержавним**.

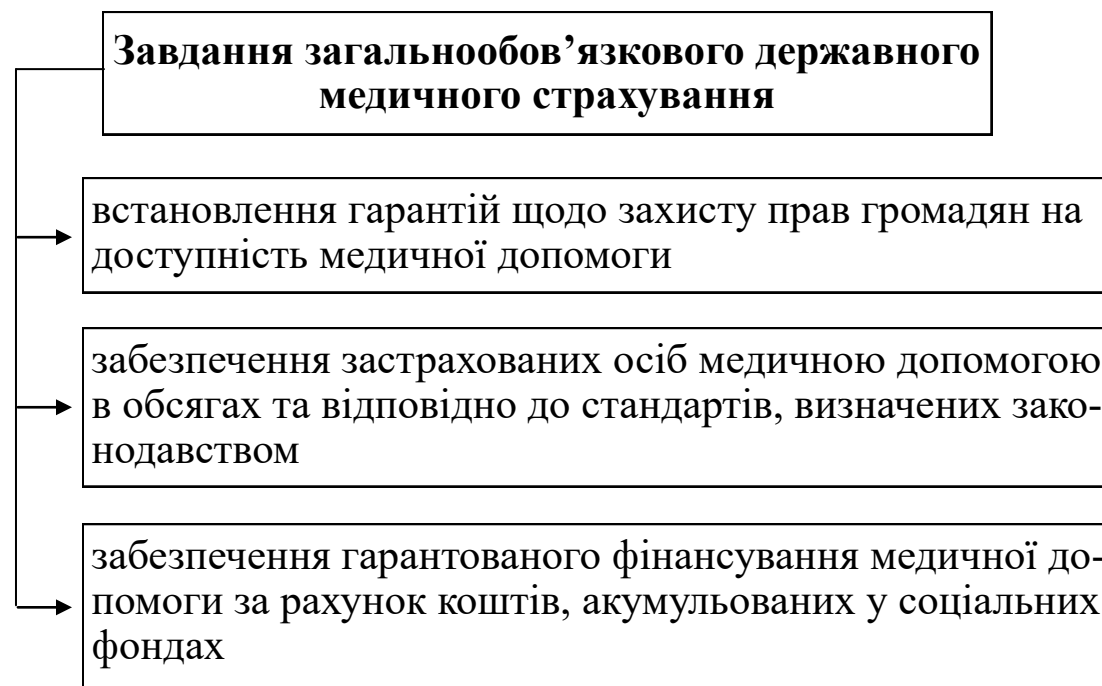
Обов'язкове державне медичне страхування забезпечується в межах ЗДСС через відповідний соціальний фонд або державну страхову компанію.

Обов'язкове недержавне медичне страхування здійснюється в обов'язковому порядку будь-якою страховою компанією, яка має відповідну ліцензію.

7.2. Основи та принципи обов'язкового медичного страхування

Станом на 2022 рік медичне страхування згідно із Основами законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування є складовою ЗДСС.

Однак окремого закону про загальнообов'язкове державне медичне страхування, який б визначав положення і порядок його проведення, досі немає.

Право на одержання медичних послуг за ОМС мають застраховані громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах, якщо інше не передбачене міжнародними угодами.

Страховальниками–платниками страхових внесків на ОМС можуть бути:

- роботодавці (підприємства, установи, організації) – за найманих працівників;
- фізичні особи-підприємці – за себе і найманих працівників;
- ПФУ – за пенсіонерів;
- Фонд ЗДСС на випадок безробіття – за безробітних;
- держава – за дітей, інвалідів, інших категорій громадян.

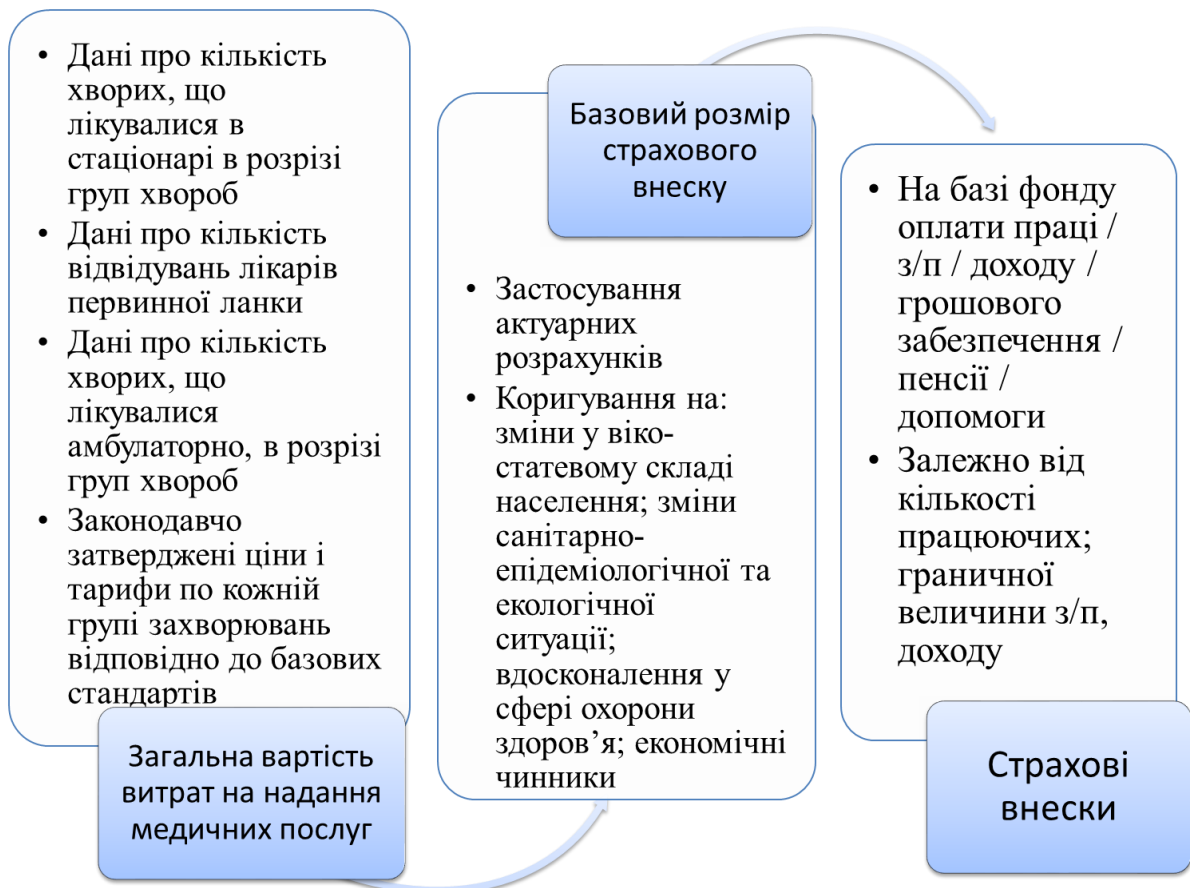
ОМС забезпечує усім громадянам країни медичні послуги в межах гарантованого переліку (мінімуму) на однакових умовах.

Перелік медичних послуг за ОМС розробляється і щороку затверджується урядом відповідно до базових стандартів медичної допомоги.

Законодавством можуть бути передбачені обмеження у наданні певних послуг за рахунок ОМС, пільги в обслуговуванні чи отриманні ліків.

Розміри страхових внесків повинні забезпечувати:

- покриття витрат, пов'язаних з наданням медичних послуг належного обсягу та якості;
- забезпечення безперервності фінансування надання медичних послуг;
- формування резерву коштів ОМС.

Відповідно до поданих законопроектів в Україні при ОМС **страховиком може виступати:** Фонд СС, Фонд загальнообов'язкового медичного страхування, державна страхова компанія, приватні страхові компанії.

7.3. Загальні положення добровільного медичного страхування

Страховим випадком при медичному страхуванні є будь-яке звернення до лікаря.

Об'єктом страхування при медичному страхуванні є здоров'я та працездатність особи.

Предмет договору добровільного медичного страхування (ДМС) – це майнові інтереси, що не суперечать закону та пов'язані із життям, здоров'ям та працездатністю застрахованої особи.

ДМС забезпечує клієнтів ширшим переліком медичних послуг, ніж ОМС. Якість медичних послуг за ОМС і ДМС повинна бути однаковою.

Проведення ДМС визначається **правилами** страхування, розробленими страховими компаніями самостійно, відповідно до законодавства.

Порядок страхового захисту конкретної застрахованої особи (групи осіб) здійснюється згідно з **договором ДМС**.

Страховий поліс – документ, який підтверджує факт укладання договору медичного страхування. Містить короткий запис умов страхування.

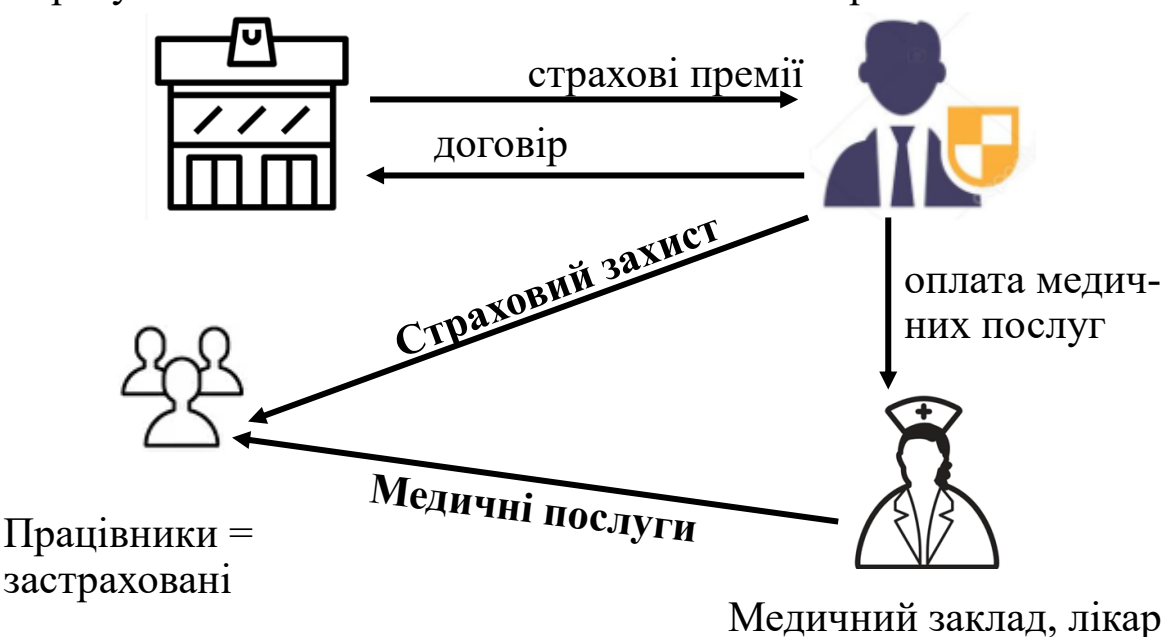
Страховик – це страхова компанія, створена у визначеному законодавством порядку, яка має ліцензію на проведення видів добровільного медичного страхування.

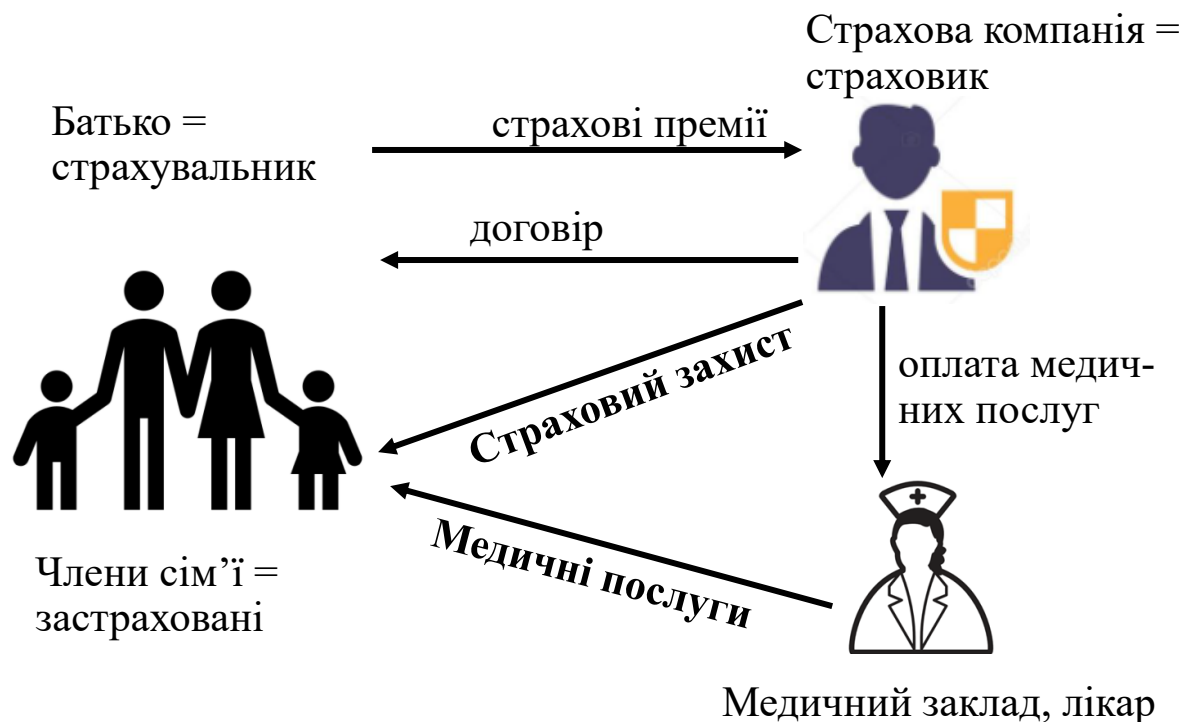
Страховальник – фізична або юридична особа, яка уклала договір страхування зі страховиком і зобов'язана, згідно з договором, сплачувати страхові премії.

Застрахований – фізична особа, життя, здоров'я, працездатність якої є об'єктом страхування.

Підприємство =
страховальник

Страхова компанія =
страховик

Якщо особа уклала договір страхування свого здоров'я і сплатила премію, то вона одночасно є і страхувальником, і застрахованою особою.

Одержувач страхового відшкодування (вигодонабувач) – медичний або інший заклад, який надав послуги застрахованій особі згідно з договором про співробітництво зі страховиком.

Страхова сума – це сума, на яку фактично застрахований об'єкт страхування, та у межах якої страховик зобов'язується виплатити страхове відшкодування при настанні страхового випадку.

Страхова премія (внесок, платіж) – плата за страхування, яку страхувальник сплачує страховикові за отриманий страховий захист, згідно договору страхування.

$$\text{Страхова премія} = \text{Страхова сума} \times \text{Тарифна ставка}$$

Особливі умови договору ДМС

Необхідність медичного обстеження застрахованого (особистим лікарем, або лікарем, уповноваженим страховою компанією).

Не можуть бути застрахованими: особи, хворі на онкологічні, складні психічно-неврологічні, венеричні захворювання, СНІД, діабет, інколи є обмеження у віці.

Тарифні ставки залежать від вартості медичних послуг, обраної програми, стану здоров'я застрахованої особи, терміну страхування.

Територією страхового покриття може бути вся Україна (область, регіон, при внутрішньому страхуванні), інша країна (при виїзді за кордон), поєднання територій.

Страхове відшкодування, як правило, виплачується медичній установі у вигляді оплати виставлених рахунків за надані медичні послуги.

Якщо застрахований самостійно оплатив медичні послуги (ліки), то страхове відшкодування виплачується йому при пред'явленні документів, які підтверджують отримані медичні послуги, та платіжних документів, за умови, що він повідомив СК про страховий випадок впродовж 48 год., якщо інше не передбачене договором.

Франшиза може застосовуватися як щодо частини вартості послуг/ліків, так і початку оплати медичних послуг.

Може бути встановлено ліміт відповідальності СК за певними видами медичних послуг.

Франшиза – частина збитків страхувальника, які страховик не буде відшкодувати згідно з умовами договору страхування.

Страхове відшкодування (страхова виплата) – грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку.

Розмір виплати є у межах страхової суми і залежить від вартості наданих послуг, ліків, умов договору страхування.

Ліміт відповідальності страховика – грошова сума, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату страхового відшкодування відповідно до умов договору страхування. Може встановлюватися у конкретній сумі або у відсотках до страхової суми.

Дії застрахованого при настанні страхового випадку

застрахований
повідомляє
контакт-центр
про проблему

лікар-координатор
організовує
медичне
обслуговування

консультація лікаря,
обстеження,
послуги медичних
установ, оплата
ліків

У рамках ДМС страховики активно співпрацюють із асистуючими компаніями (асистанс-компанії), особливо при страхуванні виїжджаючих за кордон.

Асистуюча компанія (асистанс-компанія) – це спеціалізована організація, яка забезпечує медичну, фінансову, інформаційну, юридичну допомогу страхувальникам відповідно до умов договору страхування.

Види добровільного медичного страхування

У рамках короткострокового страхування (від кількох днів до 1 року):

- страхування на випадок хвороби;
- медичне страхування;
- медичне страхування працівників (корпоративне);
- медичне страхування для виїзду за кордон.

У рамках довгострокового страхування життя (від 3 років):

- безперервне страхування здоров'я

Важливий крок у напрямку поширення медичного страхування – це застосування з 01.01.2022 р. норми про можливість не включати до оподаткованого доходу суму, яку сплачуватиме роботодавець-резидент Дія Сіті за свій рахунок за договорами добровільного медичного страхування працівників у межах 30% нарахованої зарплати таким працівникам.

Переваги застосування ДМС

	<p>Зменшення соціального навантаження на бюджет.</p> <p>Доповнення до соціального медичного страхування.</p> <p>Розвиток сфери охорони здоров'я.</p> <p>Надходження податків від страхових компаній.</p>
	<p>Пільги в оподаткуванні.</p> <p>Підвищення позитивного іміджу та соціальної відповідальності підприємства (організації, установи).</p> <p>Підвищення мотивації персоналу.</p>
	<p>Захист у випадку захворювання.</p> <p>Страхові внески сплачує роботодавець.</p> <p>Отримання кваліфікованої медичної допомоги.</p>

Важливо знати

У рамках реформування сфери охорони здоров'я в Україні створено Національну службу здоров'я України (НСЗУ), завдання якої перерахування бюджетних коштів медичним закладам та лікарям-ФОПам за надання медичної допомоги населенню. НСЗУ укладає угоди з усіма медичними закладами і гарантує фінансування відповідно до кількості пацієнтів, яким в цих закладах буде надано медичну допомогу. Фінансування відбувається на умовах попередньої оплати.

Передбачається, що фінансування медичної допомоги через НСЗУ забезпечить єдині стандарти надання медичної допомоги та рівний доступ до медичних послуг для кожного громадянина, незалежно від прописки чи місця реєстрації.

Сформована НСЗУ програма “**Медична гарантія**” містить перелік обов'язкових маніпуляцій, типів лікування, лабораторно-інструментального методу обстеження, які фінансуються державою в процесі надання допомоги людині.

Порядок реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2022 році, затверджений постановою КМУ №1440 від 29.12.2021, регламентує порядок надання і оплати медичних послуг.

Зокрема, тариф на медичні послуги з надання *первинної медичної допомоги*, що передбачені специфікаціями, визначається як базова капітаційна ставка за обслуговування одного пацієнта, котрий подав декларацію про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та становить **786,65** грн на рік.

При цьому застосовуються такі коригувальні коефіцієнти залежно від вікової групи пацієнта:

- від 0 до 5 років – 2,465;
- від 6 до 17 років – 1,356;
- від 18 до 39 років – 0,616;
- від 40 до 64 років – 0,739;
- понад 65 років – 1,232.

Тариф на медичні послуги з надання *медичної допомоги при пологах*, що передбачені специфікаціями, визначається як ставка на пролікований випадок, яка становить **15101** грн.

Тариф на медичні послуги з профілактики, діагностики, спостереження, лікування та реабілітації пацієнтів в амбулаторних умовах, що передбачені специфікаціями, визначається як *глобальна ставка на місяць*.

Глобальна ставка на місяць розраховується як сума добутків кількості послуг, які надавач медичних послуг готовий надати протягом місяця, ставки на медичні послуги, яка становить 150 гривень, до якої застосовуються коригувальні коефіцієнти:

1) *залежно від складності медичної послуги, які становлять:*

0,371 – за консультації;

0,721 – за основні лабораторні дослідження;

1,412 – за специфічні лабораторні дослідження;

2,165 – за інші лабораторні дослідження;

1,174 – за інструментальну діагностику із використанням рентгенологічних (скопічних), ультразвукових, ендоскопічних методів дослідження;

3,935 – за інструментальну діагностику із використанням комп'ютерної томографії (КТ), магнітно-резонансної томографії (МРТ) та методів радіонуклідної діагностики;

2,236 – за іншу інструментальну діагностику;

3,379 – за хірургічні втручання;

1,298 – за лікувально-профілактичні процедури;

0,823 – за лікувально-діагностичні процедури;

5,628 – за інші діагностичні процедури;

2) *гірський коефіцієнт*, який становить 1,2 і застосовується до надавачів медичних послуг, які мають щонайменше одне місце надання медичних послуг у населених пунктах, яким надано статус гірських.

Регламентация інших видів медичних послуг.

Реімбурсація – загальноприйнятий у міжнародній практиці охорони здоров'я процес забезпечення доступності лікарськими препаратами та медичними послугами для населення.

Суб'єктами реімбурсації є уповноважені органи, що здійснюють компенсаційні виплати з певних джерел фінансування, об'єкт процесу – певні категорії захворювань і хворих.

Доступність ліків для населення визначається країною проживання з урахуванням особливостей державної політики в галузі фармації, відмінностей в організації систем медичного страхування, систем компенсації вартості ліків, цінової та податкової політики.

Багатий досвід у корпоративному медичному страхуванні має Укрзалізниця. Усіх працівників компанії вже багато років застраховано у СК “NGS” (“Нафтогазстрах”).

У компанії застраховано 270 тис. залізничників (82% від усіх працюючих) і 180 тис. пенсіонерів, які працювали раніше в цій галузі. Страхова премія в цій компанії складає від 8,88 грн до 33,33 грн на день (або 12 165 грн на рік). При цьому за рахунок значної кількості застрахованих гарантується страхове відшкодування у межах від 50 тис. грн до 150 тис. грн на рік. Страховий внесок стягується із зарплати працівників залізниці на підставі їх заяви, 50% якого компенсують адміністрації залізниць України як надання матеріальної допомоги у зв'язку зі страхуванням.

Програма покриває витрати застрахованої особи на стаціонарне лікування та лікування в денних стаціонарах у загальнопрофільних і спеціалізованих відділеннях без обмежень по кількості страхових випадків.

Важливу роль у забезпеченні належного медичного обслуговування залізничників відіграє Профспілка залізничників і транспортних будівельників України.

Цікаво, що у наш час приватні клініки високого рівня зазвичай надають по телефону свого кол-центру приблизно ті ж послуги, що забезпечуються страховими договорами: послуги чергового менеджера, який добре орієнтується в меддопомозі і може правильно спрямувати пацієнта; відкриття в клініках так званих депозитів для внесення коштів, з якого при потребі будуть списувати гроші за надані страхувальнику або членам його сім'ї послуги. Багато закладів навіть надають значні знижки клієнтам, які відкрили такі депозити.

Також багато сучасних страхових компаній щораз частіше застосовують ІТ у своїй діяльності. Цікавою є практика американської технологічної страхової компанії Oscar Health Insurance, яка заснована у 2012 р. зі штаб-квартирою в Нью-Йорку. Вона фокусується на галузі медичного страхування за допомогою телемедицини, технологічних інтерфейсів, орієнтованих на охорону здоров'я, та прозорої системи ціноутворення.

**Страхові компанії України, що здійснюють ДМС,
станом на 01.10.2021 р.**

№	Страхова компанія	Премії, тис. грн	Виплати, тис. грн
1	UNIQA	725 405	379 356
2	ПРОВІДНА	677 403	336 201
3	ІНГО	430 255	228 047
4	ARX	379 022	140 250
5	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	340 933	194 007
6	УСГ	203 258	122 786
7	ТАС СГ	187 855	109 597
8	NGS	179 914	79 353
9	КРАЇНА	158 133	122 805
10	PZU УКРАЇНА	131 199	70 896
11	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	120 933	33 070
12	КНЯЖА	96 815	42 402
13	КОЛОННЕЙД УКРАЇНА	93 305	37 424
14	UPSK	86 077	31 515
15	КРОНА	76 720	31 402
16	UNIVERSALNA	72 951	44 177
17	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТРАХО- ВИЙ АЛЬЯНС	72 943	42 793
18	ЕВРОІНС УКРАЇНА	64 436	22 150
19	БУСО	61 375	32 955
20	МОТОР-ГАРАНТ	58 187	15 615
21	РАРИТЕТ	49 830	14 078
22	ІНТЕР ЕКСПРЕСС	46 524	23 284
23	АСКА	41 643	45 864
24	ПРОСТО-СТРАХУВАННЯ	34 330	13 892
25	ОБЕРІГ	33 037	6 121

* за даними <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>

Запитання для самоперевірки:

1. Які причини гальмування впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні?
2. На досвід якої країни варто орієнтуватися уряду України при реформуванні сфери охорони здоров'я?
3. Які фактичні результати застосування урядом України реімбурсації?

Тема 8. ЗДСС НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

- 8.1. Загальні положення ЗДСС на випадок безробіття
- 8.2. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю
- 8.3. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю одноразово для організації безробітним підприємницької діяльності
- 8.4. Допомога при частковому безробітті
- 8.5. Заходи сприяння зайнятості та профілактики безробіття

Рекомендована література

1. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. ЗУ “Про зайнятість населення” №5967-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
3. ЗУ “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” №1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>
4. ЗУ “Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану” від 21 квітня 2022 р. № 2220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2220-20#Text>
5. Постанова КМУ “Про затвердження Порядку надання допомоги по частковому безробіттю” від 21 червня 2022 р. № 702. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/702-2022-%D0%BF#n9>
6. Постанова КМУ “Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності” від 06 квітня 2020 р. №624. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0537-20#n86>

8.1. Загальні положення ЗДСС на випадок безробіття

Безробітний – особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи.

Молодий працівник – громадянин України віком до 35 років, випускник закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої або вищої освіти, який у шестимісячний строк після закінчення навчання працевлаштувався самостійно або за направленням закладу освіти чи територіального органу зайнятості населення та продовжує працювати протягом трьох років за кваліфікацією, яку він набув під час навчання, незалежно від місця першого працевлаштування.

Особи працездатного віку – особи віком від 16 років, які не досягли встановленого пенсійного віку.

Працездатні особи – особи віком від 16 років, які проживають на території України і за станом здоров'я здатні до активної трудової діяльності.

Зайнятість – це не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу/заробітної плати у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно.

Вільно обрана зайнятість – реалізація права особи вільно обирати вид діяльності, не заборонений законом (у т.ч., що не пов'язаний з виконанням оплачуваної роботи), а також професію та місце роботи відповідно до своїх здібностей і потреб.

Повна зайнятість – це зайнятість працівника за нормою робочого часу, передбаченою згідно із законодавством, колективним або трудовим договором.

Неповна зайнятість – це зайнятість працівника на умовах робочого часу, меншого від норми часу, передбаченої законодавством, і може встановлюватися за договором між працівником і роботодавцем з оплатою праці пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку.

Добровільна незайнятість особи не може бути підставою для притягнення її до відповідальності.

У сфері зайнятості держава гарантує:

вільне обрання місця застосування праці та виду діяльності, вільний вибір або зміну професії

одержання заробітної плати (винагороди) відповідно до законодавства

професійну орієнтацію та професійне навчання відповідно до здібностей та з урахуванням потреб ринку праці

підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями

соціальний захист у разі настання безробіття та безоплатне сприяння у працевлаштуванні, обранні підходящої роботи, одержанні інформації про ситуацію на ринку праці та перспективи його розвитку

захист від дискримінації у сфері зайнятості, необґрунтованої відмови у наймі на роботу і незаконного звільнення

додаткове сприяння у працевлаштуванні окремих категорій громадян

Кодекс законів про працю
Закон України “Про зайнятість населення”
Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”
Колективний договір
Трудовий договір

Категорії громадян, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштування

1. Один із батьків або особа, яка їх замінює і: має на утриманні дитину (дітей) віком до шести років; виховує без одного з подружжя дитину віком до 14 років або дитину з інвалідністю; утримує без одного з подружжя особу з інвалідністю з дитинства (незалежно від віку) та/або особу з інвалідністю I групи (незалежно від причини інвалідності)

2. Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, особи, яким виповнилося 15 років та які за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу

3. Особи, звільнені після відбуття покарання або примусового лікування

4. Молодь, яка закінчила або припинила навчання у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, звільнилася зі строкової військової або альтернативної служби, військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період (протягом шести місяців після закінчення або припинення навчання чи служби) і яка вперше приймається на роботу

5. Особи, яким до настання права на пенсію за віком залишилося 10 і менше років

6. Особи з інвалідністю, які не досягли пенсійного віку

7. Особи, яким виповнилося 15 років та які за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу

8. Учасники бойових дій

9. Непрацюючі працездатні особи, які отримують державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям.

Страхуванню на випадок безробіття підлягають:

Особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту)

Особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу

Особи, які провадять незалежну професійну діяльність

Фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності (ФОП)

Військовослужбовці та інші особи, які проходять службу та отримують грошове забезпечення

Особи, які працюють на умовах цивільно-правового договору чи на інших підставах

Члени фермерського господарства, якщо вони не підлягають страхуванню на інших підставах

Право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги мають:

застраховані особи

молодь, яка закінчила або припинила навчання у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і яка потребує сприяння у працевлаштуванні на перше робоче місце у разі реєстрації в установленому порядку відповідних осіб як безробітних

члени особистого селянського господарства, якщо вони не є найманими працівниками

громадяни України, які працюють за межами України та не застраховані в системі СС на випадок безробіття країни, в якій вони перебувають, за умови сплати страхових внесків

працюючі пенсіонери (на соціальні послуги)

8.2. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю

!! При визначенні виплат за ЗДСС на випадок безробіття, до страхового стажу включається період відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, як період, за який сплачено страхові внески з урахуванням розміру мінімального страхового внеску.

Строк проходження служби військовослужбовцями (крім військовослужбовців строкової служби) до запровадження страхування на випадок безробіття для цієї категорії осіб прирівнюється до страхового стажу у разі звільнення зі служби за станом здоров'я, у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів без права на пенсію за умови реєстрації в установленому порядку в державній службі зайнятості протягом місяця – з дня взяття на **військовий облік** у територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки, для інших осіб – з дня звільнення.

Неповний місяць роботи, якщо застрахована особа підлягала страхуванню на випадок безробіття в обов'язковому чи добровільному порядку, **зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови**, що сума сплачених за цей місяць страхових внесків не менша, ніж мінімальний страховий внесок.

У разі сплати єдиного внеску на ЗДСС у розмірі меншому, ніж мінімальний внесок, то до страхового стажу зараховується пропорційний період (ТП), визначений за кожний місяць сплати страхових внесків, у тій частині, в якій сума сплаченого єдиного внеску на ЗДСС (Св) складає від мінімального розміру страхового внеску на ЗДСС (В) за відповідний місяць.

$$ТП = Св : В$$

Застраховані особи мають право на допомогу по безробіттю, якщо вони:

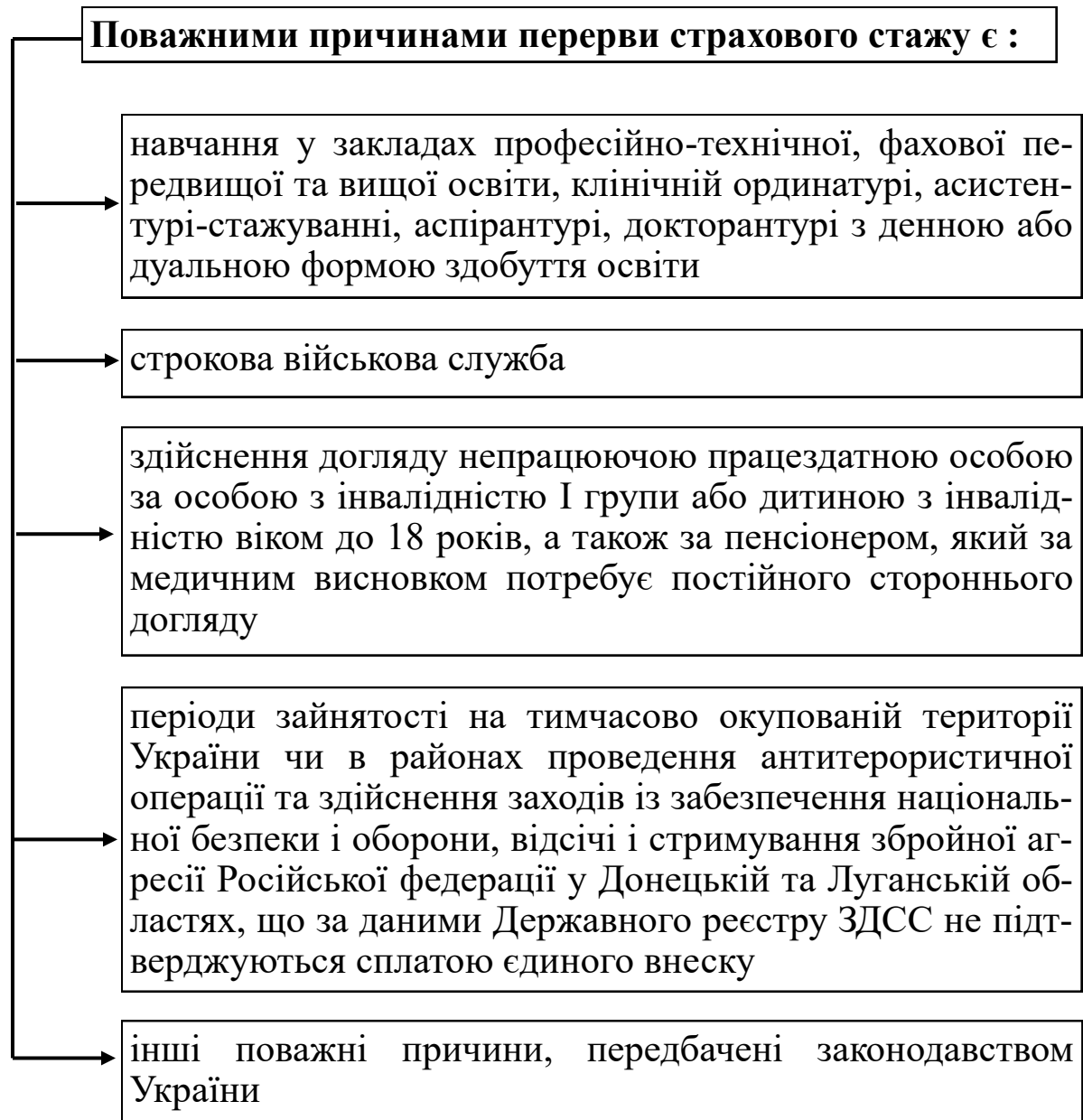
зареєструвалися у встановленому порядку як безробітні

упродовж 12 місяців, які передували реєстрації особи як безробітної, мали страховий стаж не менше, ніж 6 місяців за даними Державного реєстру ЗДСС

Допомогу по безробіттю у мінімальному розмірі отримують:

☼	застраховані особи, які впродовж 12 місяців перед реєстрацією як безробітні мають стаж менший як 6 місяців
☼	особи, звільнені з останнього місця роботи з ініціативи роботодавця згідно з п. 3 (систематичне невиконання обов'язків працівником), п. 4 (прогул), п. 7 (поява на роботі у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння), п. 8 (вчинення за місцем роботи викрадення майна роботодавця) ст. 40, а також згідно зі ст. 41, ст. 45 Кодексу законів про працю України
☼	молодь, яка закінчила або припинила навчання у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби
☼	працівники та гіг-спеціалісти резидентів Дія Сіті після звільнення чи припинення гіг-контракту
☼	внутрішньо переміщені особи без відповідних документів

!! Якщо особа мала перерву страхового стажу з поважних причин і після її закінчення впродовж місяця зареєструвалася у державній службі зайнятості як безробітна, то за нею зберігається право на допомогу по безробіттю.

Види забезпечення за ЗДСС на ВБ:

- допомога по безробіттю;

- допомога на поховання безробітного, або особи, що перебувала на його утриманні.

Соціальні послуги за ЗДСС на ВБ:

- професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, зокрема у закладах освіти державної служби зайнятості, на підприємствах, в організаціях;

- профорієнтація;

- пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні;

- надання роботодавцям, які працевлаштовують громадян, які мають додаткові гарантії у працевлаштуванні, передбаченої законодавством компенсації;

- надання роботодавцям-суб'єктам малого підприємства передбаченої законодавством компенсації за працевлаштування безробітних;

- надання одноразової фінансової допомоги для організації підприємницької діяльності;

- надання ваучера для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян через перепідготовку, спеціалізацію, підвищення кваліфікації за професіями для пріоритетних видів економіки;

- здійснення заходів сприяння зайнятості внутрішньо переміщених осіб;

- інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

Допомога по безробіттю виплачується з **8 дня після реєстрації** застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості.

*У період воєнних дій – з **1 дня реєстрації**.*

Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати **360 календарних днів протягом двох років**, а для осіб, які потребують працевлаштування на перше робоче місце, – **180 календарних днів**.

Для осіб передпенсійного віку (за 2 роки до настання права на пенсію) тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати **720 календарних днів**.

Якщо застрахована особа у межах двох років кілька разів набуває статусу безробітної, тривалість виплати допомоги по безробіттю враховується **сумарно**.

Допомога по безробіттю виплачується не рідше ніж два рази на місяць, а за згодою безробітного – один раз на місяць у встановленому порядку та продовжується після реєстрації особи як безробітної за новим місцем проживання.

Максимальний розмір допомоги по безробіттю під час дії воєнного стану не може перевищувати **150% мінімальної з/п**, встановленої законом на 1 січня календарного року.

Розмір допомоги по безробіттю визначається у відсотках до середньої заробітної плати (доходу) застрахованих осіб **залежно від страхового стажу:**

до 2 років	50%;
від 2 до 6 років	55%;
від 6 до 10 років	60%;
понад 10 років	70%.

Залежно від тривалості безробіття допомога по безробіттю виплачується у відсотках до визначеного її розміру:

перші 90 календарних днів	100%;
протягом наступних 90 календарних днів	80%;
у подальшому	70%.

Виплата допомоги по безробіттю припиняється у разі:

працевлаштування безробітного; поновлення безробітного на роботі за рішенням суду;

вступу до закладу освіти на навчання з відривом від виробництва; відрахування із закладу освіти;

призову на строкову військову або альтернативну (невійськову) службу;

набрання законної сили вироком суду про позбавлення волі безробітного або направлення його за рішенням суду на примусове лікування;

призначення чи отримання права на призначення пенсії за віком, зокрема на пільгових умовах, пенсії за вислугу років або досягнення особою встановленого законом пенсійного віку;

призначення виплати на підставі документів, які містять неправдиві відомості;

подання письмової заяви про бажання здійснювати догляд за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

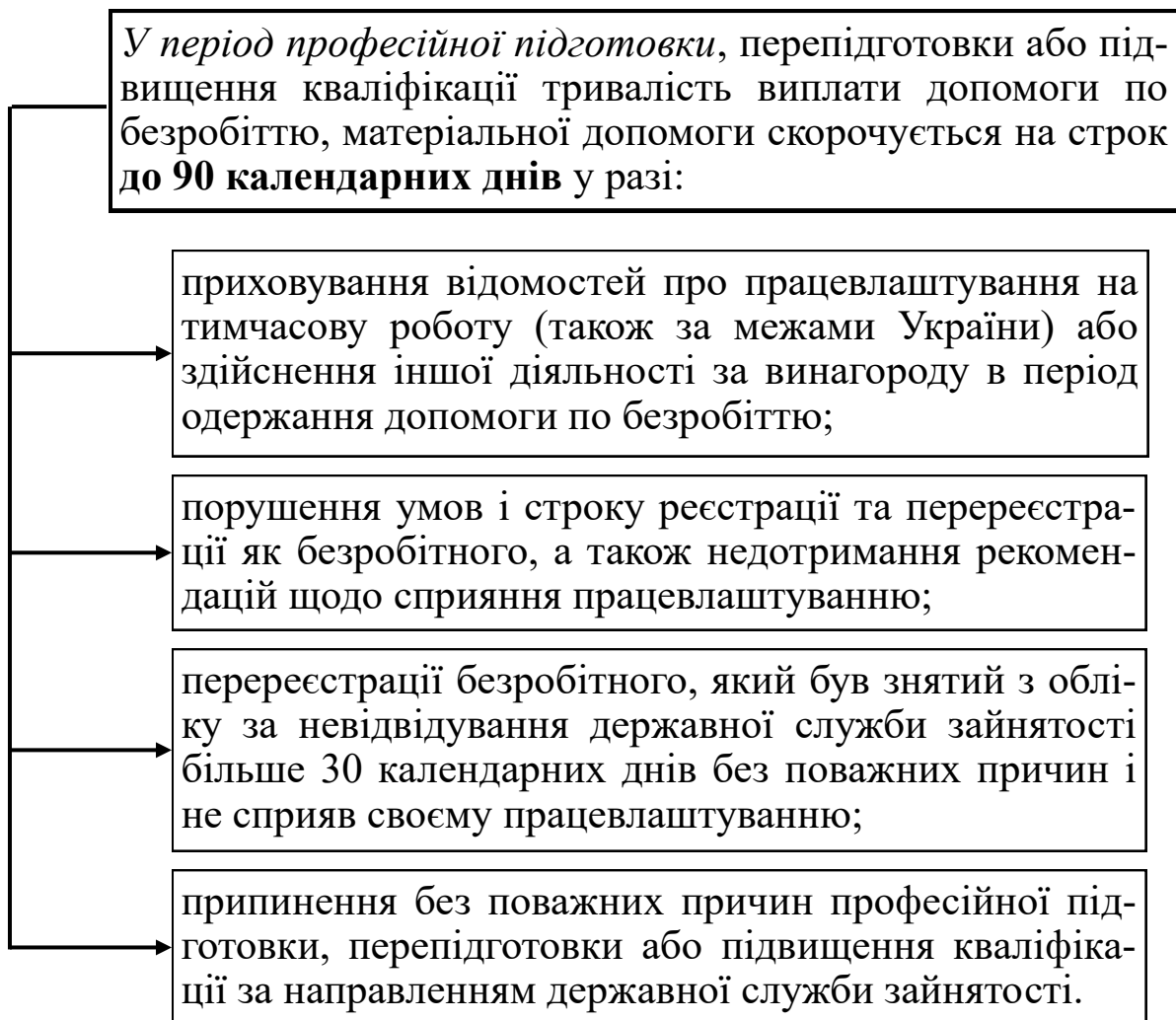
закінчення строку виплати допомоги; подання письмової заяви про відмову від послуг державної служби зайнятості; смерті безробітного;

зняття з обліку за невідвідування без поважних причин державної служби зайнятості протягом **30 робочих днів** з дати прийняття рішення про виплату допомоги по безробіттю (крім періоду дії карантину) чи перебування безробітного за кордоном більше 30 календарних днів;

відмови безробітного від двох пропозицій підходящої роботи або **від двох пропозицій** проходження професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації за направленням державної служби зайнятості, зокрема осіб, які вперше шукають роботу та не мають професії (спеціальності);

відмови від роботи за спеціальністю, професією, набутою за направленням державної служби зайнятості.

Виплата допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації *відкладається на строк, який дорівнює періоду, протягом якого застрахованій особі відповідно до законів надається вихідна допомога* або інші виплати при звільненні з підприємств, установ і організацій або закінченні строку повноважень за виборною посадою, що забезпечують часткову або тимчасову компенсацію втраченого заробітку.

Роботодавці мають право застосовувати працю іноземців та осіб без громадянства на різних посадах на підставі дозволу, що видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, котрий реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції. **Плата** за видачу або продовження дії дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства залежить від тривалості дозволу та встановленого прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Підходящою для безробітного вважається робота, що відповідає:

- освіті, професії (спеціальності), кваліфікації особи;
- має доступне транспортне обслуговування, встановлене рішенням місцевої держадміністрації;
- заробітна плата на посаді – не нижче розміру з/п такої особи за останнім місцем роботи з урахуванням середнього рівня з/п, який склався у регіоні за минулий місяць, де особа зареєстрована як безробітна.

Без згоди громадянина йому не може бути запропонована робота, яка потребує зміни місця проживання.

Для безробітних, які не мають професії, або таких, які працювали на роботах, які не потребують спеціальної підготовки, та перебувають на обліку в центрі зайнятості більш як 6 місяців, підходящою роботою також є участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, тривалість яких перевищує один місяць.

!! Під час дії воєнного стану підходящою для безробітного та особи, яка шукає роботу, вважається робота, яка відповідає:

1) його/її освіті, професії/професіям (спеціальності), кваліфікації, а також набутому особою за період своєї трудової діяльності досвіду роботи, – протягом 30 календарних днів з дня набуття статусу зареєстрованого безробітного;

не потребує кваліфікації (спеціальності), професійної підготовки, або робота, що потребує первинної професійної підготовки, зокрема і на робочому місці, – для осіб, які мають статус зареєстрованого безробітного понад 30 календарних днів, та для осіб, які не мають професії/спеціальності і вперше шукають роботу;

2) рівню заробітної плати залежно від тривалості безробіття. При цьому враховується заробітна плата у розмірі:

не нижче розміру з/п (доходу, грошового забезпечення) за останнім місцем роботи (служби) – для осіб, які мають статус зареєстрованого безробітного протягом 30 календарних днів з дня надання такого статусу;

не нижче розміру мінімальної з/п для роботи на умовах повного робочого часу (дня) для осіб, які мають статус зареєстрованого безробітного понад 30 календарних днів і/або здійснюють пошук роботи вперше.

У разі, якщо особа використала право на допомогу по безробіттю в межах двох років, то на наступний період вона набуде право на допомогу за умови повторної реєстрації як безробітна після працевлаштування та набуття страхового стажу.

Посадова особа центру зайнятості робить запис у трудовій книжці про початок, поновлення, скорочення та припинення виплати допомоги по безробіттю в порядку, передбаченому законодавством, та засвідчує особистим підписом і печаткою центру.

8.3. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю одноразово для організації безробітним підприємницької діяльності

Сприяння безробітним у реалізації права на організацію підприємницької діяльності відбувається через:

Надання одноразової фінансової допомоги для організації підприємницької діяльності.

Супровід та консультування протягом двох років з дня державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності особою, яка отримала одноразову фінансову допомогу для організації підприємницької діяльності.

Одноразово виплата допомоги по безробіттю **не здійснюється** зареєстрованим безробітним:

- 1) у разі звільнення з останнього місця роботи з підстав порушення трудового порядку, умов трудового договору, прогулів (крім звільнення за згодою сторін);
- 2) у разі скорочення допомоги по безробіттю з підстав, невідвідування безробітним без поважних причин центру зайнятості;
- 3) які були засновниками юридичної особи чи були зареєстровані як фізичні особи-підприємці протягом останніх 24 місяців, які передували початку безробіття.

Не мають права на чергове отримання допомоги по безробіттю одноразово безробітні, які вже отримали допомогу по безробіттю одноразово та припинили підприємницьку діяльність або не здійснювали її та не сплачували єдиний внесок як юридична особа чи фізична особа-підприємець упродовж двох років, починаючи з дня державної реєстрації юридичної особи чи фізичної особи-підприємця.

Виплата допомоги по безробіттю одноразово здійснюється в розмірі залишку призначеної безробітному допомоги по безробіттю, визначеного на день державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності, обмеженого строком **360 календарних днів**, також особам передпенсійного віку.

Мінімальний розмір допомоги на дату реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності

≤

Одноразова виплата допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності

≤

Максимальний розмір допомоги на дату реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності

Зміна розміру мінімальної та максимальної величини допомоги по безробіттю, що відбулася після державної реєстрації юридичної особи чи фізичної особи-підприємця, не є підставою для коригування допомоги по безробіттю, що виплачена одноразово.

Виплата одноразової допомоги по безробіттю для організації безробітним підприємницької діяльності здійснюється в межах коштів, передбачених для цього бюджетом Фонду на ВБ на поточний рік.

Для отримання одноразової допомоги по безробіттю зареєстрований безробітний подає на розгляд комісії з питань виплати одноразової допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності у центрі зайнятості такі документи: **заяву** про надання допомоги по безробіттю одноразово; **бізнес-план**.

Рішення про виплату допомоги по безробіттю одноразово здійснюється протягом 14 днів після дня здійснення державної реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця.

У разі, якщо особа протягом 30 календарних днів після прийняття рішення про надання виплати допомоги по безробіттю одноразово не пройшла державну реєстрацію юридичної особи чи фізичної особи-підприємця без поважних причин, вона втрачає право на отримання виплати допомоги по безробіттю одноразово.

8.4. Допомога при частковому безробітті

Допомога по частковому безробіттю – це вид підтримки застрахованих осіб у разі втрати ними частини заробітної плати (доходу) у зв'язку із зупиненням / скороченням виробництва продукції (надання послуг) з причин економічного, технологічного характеру, виникнення надзвичайної ситуації, введення надзвичайного або воєнного стану, встановлення карантину.

Допомога по частковому безробіттю не надається працівникам органів державної влади, органів місцевого самоврядування або закладів, установ, організацій, створених ними у встановленому порядку, які повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджету.

Роботодавець або фізична особа-підприємець, яка є застрахованою особою, може звернутися за отриманням допомоги по частковому безробіттю протягом 90 календарних днів з дня зупинення/скорочення виробництва.

Для цього необхідно звернутися з відповідною заявою і документами до центру зайнятості за місцем провадження господарської діяльності.

Роботодавець протягом періоду виплати допомоги по частковому безробіттю та протягом відповідного строку після завершення виплати такої допомоги, **має забезпечити збереження гарантій зайнятості працівників**, яким виплачувалася допомога по частковому безробіттю.

Виплату працівникам допомоги по частковому безробіттю проводить роботодавець, з яким оформлено трудові відносини (крім осіб, які працюють у роботодавця за сумісництвом).

Виплату допомоги по частковому безробіттю фізичним особам-підприємцям, які є застрахованими особами, здійснює центр зайнятості.

Виплату допомоги по частковому безробіттю не здійснюють за період отримання працівником оплати простою, перебування у відпустці без збереження заробітної плати, призупинення трудових відносин.

Критерії для надання допомоги по частковому безробіттю:

зупинення (скорочення) виробництва продукції (робіт, послуг) охопило не менш як 20% чисельності працівників роботодавця, в яких рівень скорочення тривалості робочого часу та заробітної плати становить 30 і більше відсотків на місяць;

рівень скорочення тривалості робочого часу та доходу фізичної особи-підприємця, яка є застрахованою особою, становить 30 і більше відсотків на місяць;

відсутність у роботодавця або фізичної особи-підприємця, яка є застрахованою особою, заборгованості із виплати заробітної плати та/або сплати єдиного внеску на ЗДСС, та/або сплати страхових внесків на державне пенсійне страхування протягом шести місяців, які передують місяцю зупинення (скорочення) виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг);

сплата роботодавцем за кожного працівника або фізичною особою-підприємцем, яка є застрахованою особою, єдиного внеску на ЗДСС протягом останніх шести місяців, що передують місяцю, в якому почалося зупинення (скорочення) виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг).

У разі надання законодавством права окремим роботодавцям або фізичним особам-підприємцям, які є застрахованими особами, не сплачувати єдиний внесок на ЗДСС, застосовуються попередні 180 календарних днів до такого періоду;

роботодавець не є фондом соціального страхування.

Допомога по частковому безробіттю надається центром зайнятості за зверненням роботодавця або фізичної особи-підприємця, яка є застрахованою особою, для її виплати працівникам або фізичній особі-підприємцю, яка є застрахованою особою та не отримує допомогу по частковому безробіттю як працівник.

Допомога по частковому безробіттю не надається, в разі:

сезонного характеру зупинення/скорочення виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг) або виникнення виключно з організаційно-виробничих причин;

відмови працівника від працевлаштування (тимчасового переведення) на підходящу роботу в роботодавця з повним робочим днем (тижнем) або роботи в роботодавця за сумісництвом, або проходження альтернативної (невійськової) служби;

якщо протягом шести місяців, які передують місяцю зупинення/скорочення виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг), у роботодавця або фізичної особи-підприємця, яка є застрахованою особою, наявна заборгованість із виплати заробітної плати та/або сплати єдиного внеску на ЗДСС;

перебування роботодавця або фізичної особи-підприємця, який є застрахованою особою, у процесі припинення юридичної особи, припинення підприємницької діяльності, визнання у встановленому порядку їх банкрутом або порушення справи про банкрутство, перебування у процесі санації;

якщо роботодавець є органом державної влади, органом місцевого самоврядування або закладом, установою, організацією, що утворені зазначеними органами в установленому порядку та які повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджетів.

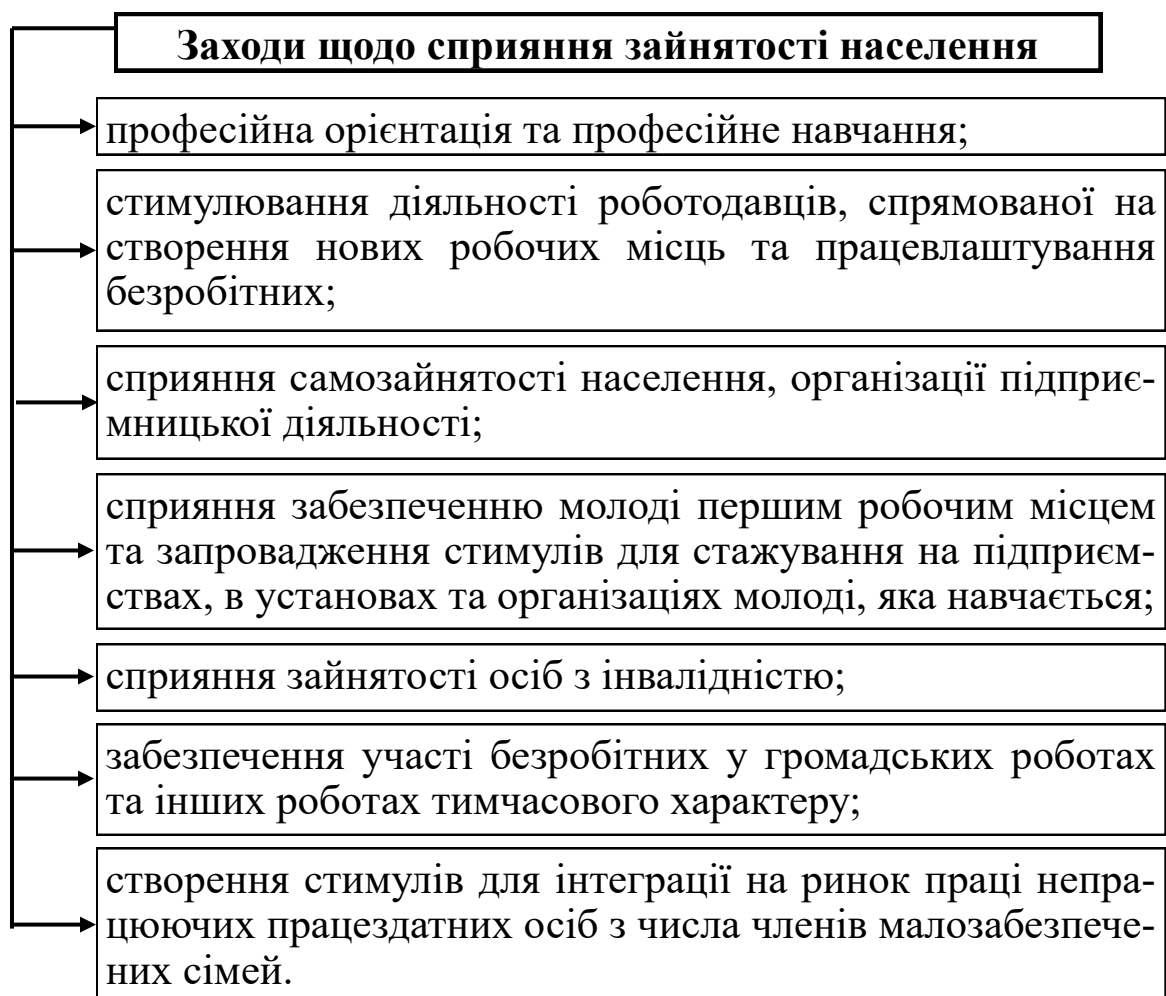
Сума допомоги по частковому безробіттю надається роботодавцям на строк зупинення/скорочення виробництва продукції (надання послуг), але не більш як **180 календарних днів сумарно** протягом 36 місяців з дня зупинення (скорочення) виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг).

Допомога по частковому безробіттю надається щомісяця пропорційно робочому часу працівника або фізичної особи-підприємця, який скорочено.

Максимальний розмір допомоги по частковому безробіттю у розрахунку на одного працівника або фізичну особу-підприємця, яка є застрахованою особою, не може перевищувати 50% розміру мінімальної заробітної плати.

Центр зайнятості контролює цільове використання коштів, що перерахованих роботодавцю для виплати працівникам допомоги по частковому безробіттю, через проведення відповідної перевірки протягом періоду отримання таких виплат. **Остаточна перевірка цільового використання коштів проводиться протягом 180 календарних днів після останньої виплати такої допомоги працівникам.**

8.5. Заходи сприяння зайнятості та профілактики безробіття

Заходи профілактики настання безробіття

фінансування витрат роботодавця на оплату праці працівників, яких, з метою запобігання звільненню, тимчасово переведено, за їх згодою, на іншу роботу (до 6 місяців протягом року) за умови збереження за ними основного місця роботи;

фінансування витрат роботодавця на професійну перепідготовку або підвищення кваліфікації працівників, щодо яких є загроза звільнення у зв'язку з реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, тимчасовим припиненням виробництва, за умови збереження за працівниками місця роботи;

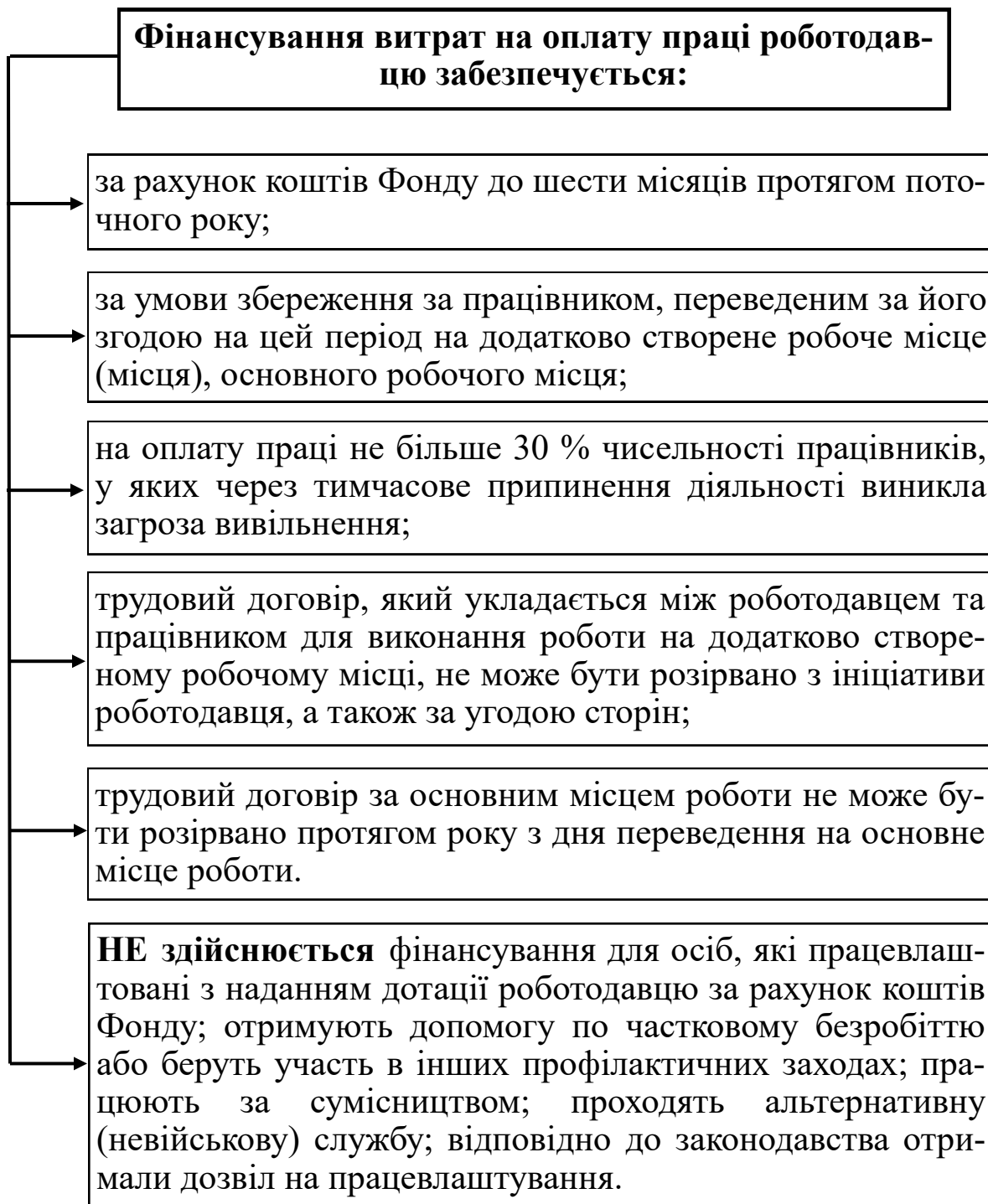
інші профілактичні заходи, визначені правлінням Фонду.

Порядок здійснення профілактичних заходів, спрямованих на запобігання настанню страхових випадків, затверджує правління Фонду ЗДСС на ВБ за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері праці, трудових відносин та зайнятості населення.

Розгляд питання про можливість фінансування роботодавцю витрат на оплату праці здійснюється комісією, створення якої ініціює регіональний центр зайнятості.

Витрати на оплату праці фінансуються роботодавцю у разі виникнення у працівників страхового ризику через тимчасове припинення діяльності, що триває *не менше одного місяця* на дату подання відповідної заяви, яка надається до базового центру зайнятості та охоплює таку чисельність працівників:

50% працівників	<i>при середньообліковій чисельності штатних працівників до 100 осіб;</i>
30% працівників	<i>при середньообліковій чисельності штатних працівників від 101 до 500 осіб;</i>
20% працівників	<i>при середньообліковій чисельності штатних працівників понад 501 особу.</i>

За рахунок коштів Фонду фінансується частина витрат роботодавця на заробітну плату одного працівника, у **розмірі мінімальної заробітної плати**, встановленої законодавством, а також суми **єдиного внеску на ЗДСС**, а також **оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності осіб**.

Якщо працівник працював неповний місяць, розмір фінансування частини витрат здійснюється пропорційно за фактично відпрацьований час.

Роботодавцю, який протягом 12 календарних місяців:

- забезпечував створення нових робочих місць;
- працевлаштовував на них працівників;
- упродовж цього періоду щомісяця здійснював їм виплату заробітної плати в розмірі, не меншому ніж три мінімальні заробітні плати за кожну особу,
- протягом наступних 12 календарних місяців за умови збереження рівня заробітної плати в розмірі, не меншому ніж три мінімальні заробітні плати за кожну таку особу щомісяця

компенсуються фактичні витрати у розмірі 50% суми нарахованого єдиного внеску за відповідну особу за місяць, за який він сплачений, у встановленому порядку за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених у бюджеті Фонду ЗДСС на випадок безробіття.

У разі зменшення штатної чисельності працівників та фонду оплати праці роботодавець втрачає право на компенсацію.

Умови та розміри компенсації, перелік пріоритетних видів економічної діяльності для створення нових робочих місць визначені “Порядком компенсації роботодавцям витрат у розмірі єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” Постанова КМУ від 15.04.2013 р. №347

Зміни у трудовому законодавстві під час воєнного стану

	Трудовий договір
Форма договору	За згодою
Строкові на час воєнного стану	Для нових працівників та для заміщення відсутніх
Випробувальний термін	Для всіх
Тимчасове призупинення договору	За неможливості виконання роботи через воєнні дії

	Умови роботи
Тривалість робочого тижня	<p><i>Нормальна</i> може бути збільшена до 60 годин.</p> <p><i>Скорочена</i> може бути збільшена до 50 годин (працівники віком 16–18 років, працівники у шкідливих умовах праці).</p>
Роботодавець може	<p>Змінити умови і місце роботи для усунення наслідків бойових дій (у небезпечних зонах – лише за згодою).</p> <p>Зупинити окремі положення колективного договору.</p>
Заробітна плата	<p>Регулярна, не нижче мінімальної, сплачені податки і ЄСВ.</p>
Вихідні	<p>24 години мінімум (крім неповнолітніх).</p> <p>Скасовано скорочені дні напередодні свят, перенесення святкових днів, святкові дні.</p>
Відпустки	<p>Щорічні оплачувані – 24 дні.</p> <p>Неоплачувані (на прохання) – необмежений термін.</p> <p>Можлива відмова працівникам критичної інфраструктури (крім декретних відпусток).</p>
Звільнення	<p>З ініціативи працівника, якщо підприємство розташоване в зоні бойових дій і є загроза життю, без попередження за 2 тижні</p> <p>З ініціативи роботодавця – під час лікарняних і відпусток (крім декретних) – з першого дня виходу на роботу.</p>
<p>Надомна робота</p> <p>Дистанційна робота</p>	<p>Форма організації праці, за якої працівник виконує роботу за місцем проживання або в інших місцях поза приміщеннями роботодавця.</p> <p>коли працівник виконує роботу в будь-якому місці поза приміщеннями чи територією роботодавця та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.</p>

Цікаво знати

Європейський соціальний фонд (ESF) – головний інструмент Європи для підтримки робочих місць, допомоги людям отримати кращу роботу та забезпечення більш справедливих можливостей працевлаштування для всіх громадян ЄС. Він працює, інвестуючи 10 мільярдів євро на рік у людський капітал Європи – її працівників, молодь і всіх тих, хто шукає роботу.

ЄСФ відіграє важливу роль у досягненні Цілей сталого розвитку та в пом'якшенні наслідків економічної кризи – особливо зростання рівня безробіття та бідності.

Пріоритети ЄСФ:

1. Підвищення адаптаційних можливостей працівників з новими навичками, а також підприємств з новими методами роботи.
2. Поліпшення доступу до зайнятості через професійне навчання та можливість навчання протягом усього життя, щоб дати людям нові навички.
3. Допомога в працевлаштуванні людей із соціально незахищених груп населення.

Спільне управління дає можливість фонду брати на себе відповідальність на належному рівні: керівні принципи ESF розробляються на європейському рівні через консультації із широким колом зацікавлених сторін, а операційні програми узгоджуються між національними органами влади та Комісією ЄС. Реалізація на місцях через операційні програми контролюється відповідними органами влади в кожній країні.

Фінансування ЄСФ здійснюється з державного і приватного секторів. Ставки співфінансування коливаються від 50% до 85% (95% у виняткових випадках) від загальної вартості проекту залежно від відносного багатства регіону.

Рівень фінансування ЄСФ і типи проєктів, які фінансуються, відрізняються за регіонами залежно від відносного добробуту. Регіони ЄС поділяються на три категорії фінансування на основі регіонального ВВП на душу населення порівняно із середнім показником ЄС (ЄС із 27 державами-членами).

*<https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=525&langId=en>

Європейський фонд поліпшення умов життя та праці (Eurofound) створений у 1975 р., штаб-квартира у м. Дублін, Ірландія. Мета – надання знань для підтримки розробки більш інформованої соціальної політики, політики зайнятості та політики, пов’язаної з роботою. Кожні чотири роки Eurofound переглядає свою стратегію і цілі та складає чотирирічний програмний документ.

Основними видами діяльності Агентства є:

1. Проведення досліджень соціальних питань, питань зайнятості та роботи, що охоплюють низку тем, основні з яких – це: умови праці та стабільна робота; виробничі відносини та соціальний діалог; зайнятість і ринки праці; умови проживання та якість життя.

2. Інформування осіб, які формують політику в ЄС і національних державах, щодо результатів досліджень, з метою підтримки їх у реалізації заходів поліпшення умов життя та праці, розробки політики зайнятості та сприяння соціальному діалогу.

3. Сприяння обміну знаннями між ЄС і національними акторами.

Агентство проводить дослідницькі проекти та опитування на території ЄС щодо:

умов праці (European Working Conditions Survey, EWCS)
якості життя (European Quality of Life Survey, EQLS)
практики компаній (Опитування європейських компаній, ECS).

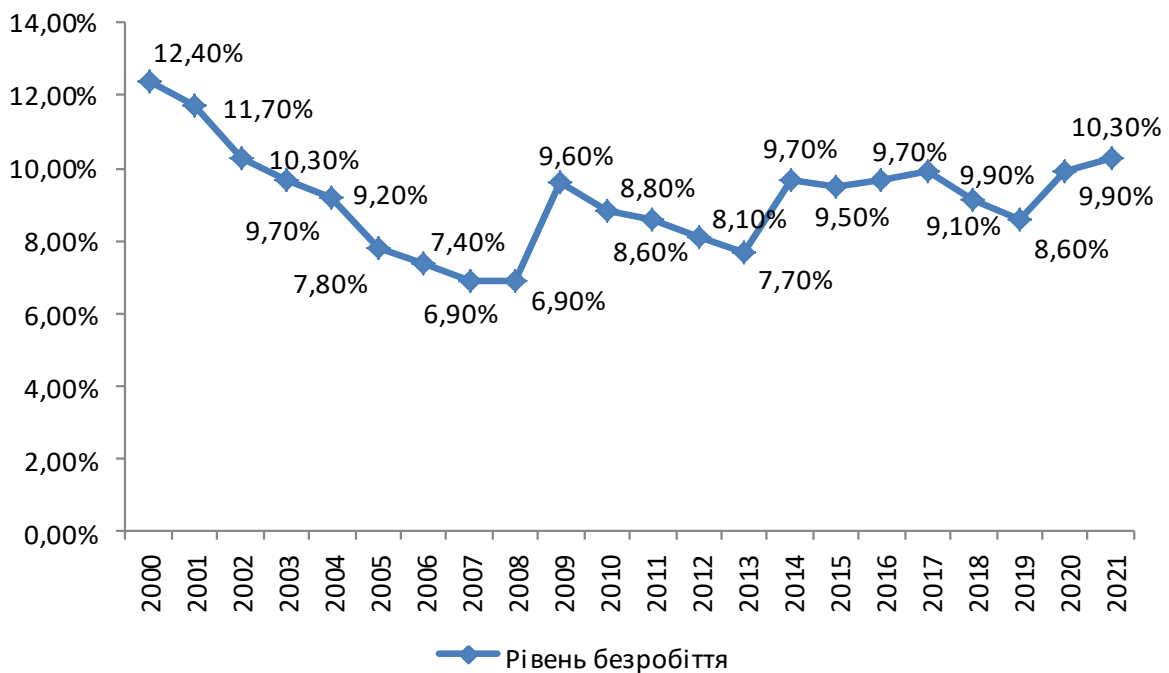
*<https://cutt.ly/hLyULEX>

Моделі ринку праці

1. Патерналістська модель (Японія). Принцип “довічного найму”. Передбачає гарантії зайнятості працівників на весь період трудової діяльності. Розмір заробітної плати залежить від стажу роботи на даному підприємстві та заслуг перед ним. Тобто щороку відбувається автоматичне підвищення заробітку працівника протягом усієї його трудової діяльності. У такий спосіб забезпечується найвища стабільність кадрів у Японії порівняно з іншими країнами. З урахуванням національних культурних особливостей японців роботодавці отримують прихильність працівників, творче ставлення до праці та високу її якість. Держава лише законодавчо регламентує процеси зайнятості та соціального захисту населення.

2. Соціал-демократична модель (Швеція, Німеччина, Франція, Австрія, Фінляндія). Характерна активна державна політика на ринку праці, яка зорієнтована на запобігання безробіттю, а не боротьбу з його наслідками. Особливу увагу приділяють розробці заходів, спрямованих на забезпечення професійної підготовки й перенавчання безробітних, створення нових робочих місць, в основному в державному секторі економіки; координацію міграції населення і робочої сили через надання субсидій і кредитів на переїзд сімей із районів з надлишком робочої сили до районів, де є вакантні місця; проведення відповідної фіскальної політики; проведення «політики солідарності» в заробітній платі для досягнення однакової плати за однакою працю; тощо. Так, рівень безробіття в Швеції – 3–4%.

3. Ліберальна модель (США, Канада, Австралія). Повна протиположна патерналістській. Робоча сила характеризується високим рівнем мобільності. Показником кар'єрного росту є зміна місця роботи. За даними експертів, близько 10% працюючих щороку змінюють професію. Законодавче регулювання ринку праці відбувається на місцевому рівні.

Рівень безробіття в Україні за період 2000-2021 роки, %

Сучасні тенденції та технології на ринку праці:

штучний інтелект; ризики фізичного та емоційного виснаження; діджиталізація та автоматизація; глобальні карантинні обмеження; гіг-контракт; резидент Дія Сіті; індустрія 4.0; метод 5S; віддалена робота; фріланс; інклюзивність; корпоративна соціальна відповідальність; аутплейсмент; навчання на роботі-для роботи.

Інформація для роздумів:

Rowley Thomas, Guz Serhiy Ukraine uses Russian invasion to pass laws wrecking workers' rights. *OpenDemocracy*. URL: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/ukraine-draft-law-5371-workers-rights-war-russia/>

Ресурси з пошуку роботи, стажування, розвитку

1. Проєкт «Твоя кар'єрна перемога»: українській молоді нададуть допомогу з пошуком роботи та професійним розвитком. URL: https://dou.ua/forums/topic/39385/?from=comment-digest_topic&utm_source=digest-comments&utm_medium=email&utm_campaign=04082022
2. Робота. Вакансії України. A-Play. <https://t.me/aplaywork>
3. Junior Level: вакансії, івенти, можливості. https://t.me/_4OZTSkAl3xhYTk6
4. Сайти з пошуку роботи: <https://www.work.ua>
<https://ua.jooble.org>
<https://jobs.ua>
<https://www.uatalents.com>

Запитання та завдання для самоперевірки:

1. Які заходи підтримки зайнятості населення застосовують уряди держав у сучасних умовах?
2. Які професії матимуть популярність через 5, 10, а може, і 20 років?
3. Як допомогти людині визначитися з професією?
4. Наведіть приклади методів захисту прав людини на працю в умовах віддаленої роботи, фрілансу.
5. Які навички і компетенції важливі для працівників соціальної сфери?
6. Назвіть можливі сфери діяльності для залучення осіб з інвалідністю в економічне життя.

Тема 9. ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- 9.1. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні
- 9.2. Солідарна система: учасники, види пенсій, порядок та особливості виплат
- 9.3. Накопичувальна система: учасники, види пенсій, порядок та особливості виплат
- 9.4. Недержавне пенсійне страхування

Рекомендована література

1. ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” 1008-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
2. ЗУ “Про недержавне пенсійне забезпечення” 1057-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>
3. ЗУ “Про страхування” 1909-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
4. ЗУ “Про пенсійне забезпечення” №1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>
5. Цікановська Н. А. Класифікація недержавних пенсійних фондів у контексті забезпечення їхньої фінансової безпеки. *Вісник Університету банківської справи*. 2016. № 12. С. 64–70.
6. Качула С. В. Формування інституту пенсійного страхування у системі соціального забезпечення України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 20, частина 2. 2018. С.20-24. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_2_2018ua/6.pdf
7. Соколовська Г.І. Недержавні пенсійні фонди в Україні: становлення та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 228 с.
8. Пенсійний калькулятор. URL: https://cost.ua/pension_calc_new/

9.1. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні

Громадяни похилого віку – особи, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, а також особи, яким до досягнення зазначеного пенсійного віку залишилося не більш як півтора року.

Пенсіонер – особа, яка відповідно до ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім’ї, які отримують пенсію в разі смерті цієї особи.

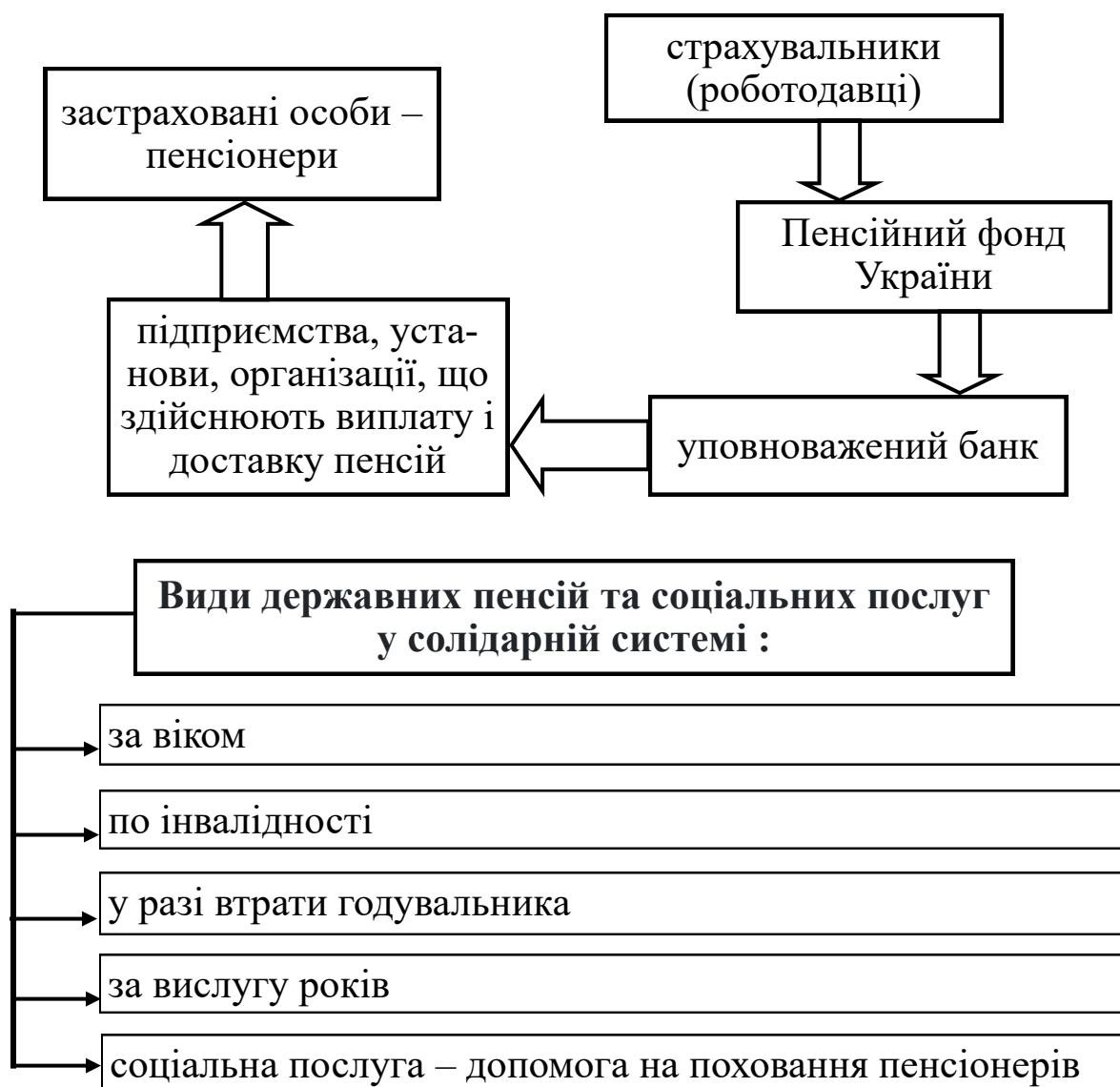
Непрацездатні громадяни – особи, які досягли встановленого ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” віку, що дає право на призначення пенсії за віком, у тому числі на пільгових умовах, та дострокової пенсії, або особи з інвалідністю, зокрема діти з інвалідністю, а також особи, які мають право на пенсію через втрату годувальника.

Відповідно до статті 26 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» **пенсійний вік** і право на призначення пенсії за віком визначається *залежно від набутого особою відповідного страхового стажу* і становить **60, 63 і 65 років**.

Пенсії, інші види соціальних виплат і допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

9.2. Солідарна система: учасники, види пенсій, порядок та особливості виплат

Суб’єкти солідарної системи

Непрацевдатні громадяни, крім пенсійних виплат із системи пенсійного забезпечення, мають право отримувати доплати, надбавки та підвищення до зазначених виплат, додаткову пенсію в порядку та за рахунок коштів, визначених законодавством.

Якщо сукупність таких виплат разом із пенсійними виплатами із системи пенсійного забезпечення та іншими доходами не досягають розміру ПМ, визначеного для непрацевдатних осіб, такі громадяни мають право на отримання **державної соціальної допомоги** в порядку, розмірах та за рахунок коштів, визначених законодавством.

Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є складовою частиною Державного реєстру ЗДСС.

Персональна електронна облікова картка застрахованої особи повинна містити такі відомості:

1) умовно-постійна частина персональної електронної облікової картки, яка містить загальні персональні відомості про застраховану особу

2) частина, яка відображає страховий стаж, заробітну плату (дохід, грошове забезпечення), розмір сплачених страхових внесків та інші відомості, необхідні для обчислення та призначення страхових виплат

3) частина, яка відображає виплату за рахунок коштів Пенсійного фонду пенсії застрахованій особі за місяцями

4) частина, яка відображає участь застрахованої особи в накопичувальній системі пенсійного страхування, стан її накопичувального пенсійного рахунку або здійснення виплат її спадкоємцям за рахунок коштів, що обліковуються на такому рахунку, а також відомості про стан індивідуального пенсійного рахунку застрахованої особи в НПФ та здійснення їй пенсійних виплат

5) частина, яка відображає звернення застрахованої особи, надання інформації про застраховану особу та відомості щодо реалізації прав застрахованої особи у системі пенсійного забезпечення

Персоніфіковані відомості, внесені до персональної електронної облікової картки застрахованої особи, зберігаються в ПФУ протягом усього життя цієї особи, а після її смерті – протягом 75 років на паперових носіях та/або в електронній формі за наявності засобів, які гарантують ідентичність паперової та електронної форм документа.

Страховий стаж для обчислення пенсії враховує:

період, протягом якого особа підлягала ЗДСС та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок

період, протягом якого особа, яка підлягала ЗДСС, отримувала допомогу по безробіттю (крім одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності), допомогу по частковому безробіттю, допомогу по частковому безробіттю на період карантину, встановленого КМУ та матеріальну допомогу у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації, включається до страхового стажу

час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи зі шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і у пільгових розмірах

період з дня встановлення інвалідності до досягнення застрахованою особою встановленого пенсійного віку та період з дня смерті годувальника до дати, коли годувальник досяг би пенсійного віку

Страховий стаж обчислюється в місяцях. Неповний місяць роботи зараховується до страхового стажу як повний за умови, що сума сплачених за цей місяць страхових внесків з урахуванням сум страхових внесків, сплачених виходячи з мінімальної з/п, не менша за мінімальний страховий внесок.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків з урахуванням сум страхових внесків, сплачених виходячи з мінімальної з/п, менша за мінімальний страховий внесок, цей період зараховується до страхового стажу як повний місяць **за умови здійснення** в порядку, визначеному правлінням ПФУ, відповідної доплати до суми страхових внесків, щоб загальна сума сплачених коштів за відповідний місяць була не менша за мінімальний страховий внесок.

У разі, якщо зазначену доплату не було здійснено, до страхового стажу зараховується період, визначений за кожний місяць сплати страхових внесків за формулою:

$$ТП = Св : В,$$

де: ТП – тривалість періоду відповідного місяця, що зараховується до страхового стажу та визначається в місяцях;

Св – сума фактично сплачених страхових внесків за відповідний місяць з урахуванням сум страхових внесків, сплачених, виходячи з мінімальної заробітної плати;

В – мінімальний страховий внесок за відповідний місяць.

!!! Відповідно до Закону № 2040, починаючи з 30 квітня 2022 року, при здійсненні доплати до мінімального страхового внеску за попередні роки, **доплата буде обчислена з урахуванням мінімальної заробітної плати на дату здійснення доплати.**

Страховий стаж враховується в **одинарному розмірі**, крім випадків, передбачених законодавством.

Наприклад, при сплаті єдиного страхового внеску за основним місцем роботи та за сумісництвом упродовж 12 років страховий стаж складає 12 років.

За кожний повний рік стажу роботи (врахованого в одинарному розмірі) на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці **за списком №1 виробництв, робіт, професій, посад і показників**, затвердженим КМУ, зайнятість на яких давала та дає право на пенсію на пільгових умовах, *до страхового стажу додатково зараховується по одному року.*

Наприклад, сталевари, ковалі, виробники фармацевтичних препаратів при відпрацьованих 12 роках будуть мати стаж 24 роки.

Особи, які мають право на державну пенсію

особи, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, кооперативах (зокрема за угодами цивільно-правового характеру), незалежно від форм власності та господарювання, гіг-спеціалісти, залучені резидентами Дія Сіті за гіг-контрактами, за умови сплати підприємствами та організаціями страхових внесків до ПФУ;

особи, які займаються підприємницькою діяльністю, заснованою на особистій власності та виключно їхній праці, – за умови сплати страхових внесків до ПФУ;

члени творчих спілок, а також інші творчі працівники, які не є членами таких спілок, – за умови сплати страхових внесків до ПФУ;

інші особи, які підлягають ЗДСС;

працівники воєнізованих формувань, які не підлягають ЗДСС, особи начальницького і рядового складу фельд'єгерської служби;

вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти;

особи, які стали інвалідами у зв'язку з виконанням державних чи громадських обов'язків або у зв'язку з виконанням дій із рятування людського життя, охорони державної, колективної та індивідуальної власності, а також з охорони правопорядку;

особи, які здійснюють догляд за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років, а також за пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду;

члени сімей осіб, вказаних у цій статті, і пенсіонерів з числа цих осіб – у разі втрати годувальника.

Право на пенсію за віком, в Україні, мають особи, які досягли віку 60 років та мають страховий стаж:	
з 1 січня 2022 року по 31 грудня 2022 року	не менше 29 років;
з 1 січня 2023 року по 31 грудня 2023 року	не менше 30 років;
з 1 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року	не менше 31 року;
з 1 січня 2025 року по 31 грудня 2025 року	не менше 32 років;
з 1 січня 2026 року по 31 грудня 2026 року	не менше 33 років;
з 1 січня 2027 року по 31 грудня 2027 року	не менше 34 років;
починаючи з 1 січня 2028 року	не менше 35 років.

!! Наявність страхового стажу, який дає право на призначення пенсії за віком, визначається **на дату досягнення особою відповідного віку і не залежить від наявності страхового стажу на дату звернення за призначенням пенсії.**

Періоди роботи після призначення пенсії зараховуються до страхового стажу на загальних підставах. Починаючи з 1 січня 2028 р., у разі наявності 40 і більше календарних років страхового стажу, пенсія за віком призначається незалежно від віку.

Розмір пенсії за віком визначається за формулою:

$$P = Z_p \times K_c,$$

де, P - розмір пенсії, у гривнях;

Z_p - заробітна плата (дохід) застрахованої особи, з якої обчислюється пенсія, у гривнях;

K_c - коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи.

Коефіцієнт страхового стажу, що застосовується для обчислення розміру пенсії, визначається *із заокругленням до п'яти знаків після коми* за формулою:

$$K_c = \frac{C_m \times B_c}{100\% \times 12}$$

де: K_c – коефіцієнт страхового стажу;

C_m – сума місяців страхового стажу;

B_c – визначена законодавством величина оцінки одного року страхового стажу (у %).

Заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії визначається за формулою:

$$Зп = Зс \times (Ск : К),$$

де: Зп – заробітна плата (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії, у гривнях;

Зс – середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії;

Ск – сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць ($Кз_1 + Кз_2 + Кз_3 + \dots + Кз_n$);

К – страховий стаж за місяці, які враховано для визначення коефіцієнта заробітної плати (доходу) застрахованої особи.

Коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи за кожний місяць страхового стажу, який враховується при обчисленні пенсії, визначається за формулою:

$$Кз = Зв : Зс,$$

де: Кз – коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованого;

Зв – сума заробітної плати (доходу) застрахованого, з якої сплачено страхові внески та яка враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Зс – середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка враховується для обчислення пенсії, за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу), а в разі одноразової сплати єдиного внеску - за місяць, в якому укладено договір про добровільну участь.

Сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу), визначається за формулою:

$$Зв = З + Зд,$$

де: Зв – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати;

З – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати.

Зд – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, розрахована з урахуванням передбаченої доплати за місяць, за який визначається коефіцієнт з/п або з урахуванням сум страхових внесків, сплачених виходячи з мінімальної з/п, і яка визначається за формулою:

$$\text{Зд} = \text{Д} : \text{Т} \times 100\%,$$

де, Д – сума доплати, здійснена відповідно до закону, або додаткових сум страхових внесків, сплачених з урахуванням мінімальної заробітної плати;

Т – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

Якщо на момент призначення пенсії даних про щомісячну середню заробітну плату (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески немає, то за попередні місяці для визначення коефіцієнта з/п враховується щомісячна середня з/п (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за наявний попередній місяць із наступним перерахунком коефіцієнта заробітної плати (доходу) після отримання даних про щомісячну середню заробітну плату в Україні, з якої сплачено страхові внески.

При обчисленні заробітної плати (доходу), з якої фактично сплачено страхові внески за місяць, за який розраховується коефіцієнт доходу *для застрахованих осіб, які здійснювали підприємницьку діяльність* і обрали особливий спосіб оподаткування своїх доходів (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок), та членів їхніх сімей, котрі беруть участь у здійсненні підприємницької діяльності, отриманий ними дохід за відповідний місяць визначається за формулою:

$$\text{З} = \text{П} * \text{Ч} : \text{Т},$$

де: З – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати;

П – сума фактично сплаченого відповідного податку у розрахунку на відповідний місяць, у гривнях;

Ч – % відрхувань до ПФУ від суми фактично сплаченого відповідного податку, чинний у межах відповідного періоду;

Т – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

!! За період участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування величина оцінки одного року страхового стажу дорівнює **1%**.

Коефіцієнт страхового стажу з урахуванням періодів до 2004 року не може перевищувати 0,75, а з урахуванням страхового стажу, за списком №1, – 0,85.

Максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) **не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, встановлених для осіб, які втратили працездатність.**

Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 35 років, а у жінок 30 років страхового стажу встановлюється **в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.** У разі виплати застрахованій особі довічної пенсії, пенсії або аналогічної виплати, встановленої в інших державах, мінімальний розмір пенсії за віком у солідарній системі встановлюється з урахуванням зазначених сум.

За кожний повний рік страхового стажу понад 35 років чоловікам і 30 років жінкам пенсія за віком збільшується на 1% розміру пенсії за віком, але не більш як на 1% мінімального розміру пенсії за віком. *Наявний в особи понаднормовий страховий стаж не може бути обмежений.*

Мінімальний розмір пенсії працівникам, зайнятим повний робочий день під землею обслуговуванням шахтарів, які відпрацювали на підземних роботах не менш як 15 років для чоловіків та 7,5 року для жінок за списком №1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, встановлюється незалежно від місця останньої роботи у розмірі 80% з/п (доходу) застрахованої особи, з якої обчислюється пенсія, але не менш як 3 розміри прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

З 1 січня 2018 р. для осіб, які досягли віку 65 років, **мінімальний розмір пенсії за віком**, за наявності у чоловіків 35 років, а у жінок 30 років страхового стажу, встановлюється в розмірі **40% мінімальної з/п**, визначеної законом про Державний бюджет України на відповідний рік, але не менше прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом.

При досягненні особою 65 років і за наявності страхового стажу меншої тривалості, ніж передбачено законодавством, мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється у розмірі, пропорційному до наявного страхового стажу, виходячи з прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом. До досягнення 65 років таким особам може бути призначена **державна соціальна допомога** на умовах і в порядку, визначених ЗУ “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям”.

Особі, яка набула право на пенсію за віком, але виявила бажання працювати і одержувати пенсію з більш пізнього віку, пенсія за віком призначається з урахуванням страхового стажу на день звернення за призначенням пенсії з підвищенням розміру пенсії за віком, обчисленого відповідно до закону, на такий відсоток:

на 0,5%	за кожний повний місяць страхового стажу, починаючи з місяця, наступного за місяцем досягнення пенсійного віку у разі відстрочення виходу на пенсію на строк до 60 місяців;
на 0,75%	за кожний повний місяць страхового стажу, починаючи з місяця, наступного за місяцем досягнення пенсійного віку у разі відстрочення виходу на пенсію на строк понад 60 місяців.

При цьому підвищення розміру пенсії за неповний місяць страхового стажу не здійснюється.

Виплата пенсій здійснюється з коштів Пенсійного фонду України.

Забороняється розрив у строках фінансування витрат на виплату пенсій у різних адміністративно-територіальних одиницях.

Фінансування витрат на виплату пенсій провадиться по всій території України щомісячно незалежно від надходжень коштів та соціально-економічного стану конкретних регіонів за рахунок перерозподілу коштів Пенсійного фонду України в межах країни.

Пенсії не підлягають оподаткуванню.

Пенсійний фонд України є :

- самостійною фінансово-банківською системою;
- не входить до складу державного бюджету України;
- формується за рахунок коштів, що відраховуються підприємствами і організаціями на заходи соціального страхування, страхових внесків громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, обов'язкових страхових внесків громадян, а також коштів державного бюджету України.

Умови призначення пенсії по інвалідності

1. Пенсія по інвалідності призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності за наявності страхового стажу

до досягнення особою:	для осіб з інвалідністю 1 групи
25 років включно	- 1 рік;
від 26 років до досягнення 28 років включно	- 2 роки;
від 29 років до досягнення 31 року включно	- 3 роки;
від 32 років до досягнення 34 років включно	- 4 роки;
від 35 років до досягнення 37 років включно	- 5 років;
від 38 років до досягнення 40 років включно	- 6 років;
від 41 року до досягнення 43 років включно	- 7 років;
від 44 років до досягнення 48 років включно	- 8 років;
від 49 років до досягнення 53 років включно	9 років;
від 54 років до досягнення 59 років включно	- 10 років;

до досягнення особою:	для осіб з інвалідністю 2 і 3 групи
23 років включно	- 1 рік;
від 24 років до досягнення 26 років включно	- 2 роки;
від 27 років до досягнення 28 років включно	- 3 роки;
від 29 років до досягнення 31 року включно	- 4 роки;
від 32 років до досягнення 33 років включно	- 5 років;
від 34 років до досягнення 35 років включно	- 6 років;
від 36 років до досягнення 37 років включно	- 7 років;
від 38 років до досягнення 39 років включно	- 8 років;
від 40 років до досягнення 42 років включно	- 9 років;
від 43 років до досягнення 45 років включно	- 10 років;
від 46 років до досягнення 48 років включно	- 11 років;
від 49 років до досягнення 51 року включно	- 12 років;
від 52 років до досягнення 55 років включно	- 13 років;
від 56 років до досягнення 59 років включно	- 14 років.

2. Пенсія по інвалідності призначається незалежно від того, коли настала інвалідність: у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи.

3. Пенсія по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання призначається відповідно до ЗУ “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”.

Якщо інвалідність у особи настала в період проходження строкової військової служби або внаслідок поранення, контузії чи інших ушкоджень здоров’я, одержаних під час участі у масових акціях громадського протесту в Україні з 21 листопада 2013 року по 21 лютого 2014 року за євроінтеграцію та проти режиму Януковича (Революції Гідності), то пенсія по інвалідності призначається особі незалежно від наявності страхового стажу.

Розмір пенсії по інвалідності

<p>особам з інвалідністю <i>1 групи</i> - 100% пенсії за віком;</p>	<p>особам з інвалідністю <i>2 групи</i> - 90% пенсії за віком;</p>	<p>особам з інвалідністю <i>3 групи</i> - 50% пенсії за віком;</p>
--	---	---

Непрацюючі особи з інвалідністю 2 групи за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, за наявності такого страхового стажу:

якщо їм вперше встановлено інвалідність у віці:	у жінок	у чоловіків
до 46 років включно	- 20 років	- 25 років
до 48 років включно	- 21 рік	- 26 років
до 50 років включно	- 22 роки	- 27 років
до 53 років включно	- 23 роки	- 28 років
до 56 років включно	- 24 роки	- 29 років
до 59 років включно	- 25 років	- 30 років

Непрацюючі особи з інвалідністю II групи, яким установлено інвалідність після досягнення пенсійного віку, встановленого законом, та особи з інвалідністю III групи за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, за наявності страхового стажу 35 років – у чоловіків і 30 років – у жінок.

Пенсія по інвалідності призначається на весь строк встановлення інвалідності.

Особам з інвалідністю, які досягли пенсійного віку, пенсії по інвалідності призначаються довічно. Повторний огляд цих осіб з інвалідністю провадиться тільки за їх заявою.

У разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується з дня зміни групи інвалідності.

Якщо особі встановлено інвалідність нижчої групи, або визнано здоровою, пенсія виплачується за попередньою групою до кінця місяця, в якому змінено групу інвалідності.

Якщо особа не з'явилася в органи МСЕК на повторний огляд у визначений для цього строк, виплата пенсії по інвалідності зупиняється з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому вона мала з'явитися на повторний огляд.

Якщо строк повторного огляду медико-соціальної експертизи особою з інвалідністю пропущено з поважних причин або в разі визнання її знову особою з інвалідністю виплата пенсії по інвалідності відновлюється з дня, з якого припинено виплату, до дня повторного огляду, але не більш як за три роки, якщо орган медико-соціальної експертизи визнає її за цей період особою з інвалідністю. При цьому якщо під час повторного огляду особи з інвалідністю переведено на іншу групу інвалідності (вищу або нижчу), пенсія за зазначений період виплачується за попередньою групою інвалідності.

Виплата раніше призначеної пенсії поновлюється з дня встановлення інвалідності знову за умови, що після припинення виплати пенсії минуло *не більше п'яти років*. Якщо минуло більше п'яти років, пенсія призначається знову на загальних підставах.

Органи МСЕК зобов'язані повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду, в установленому порядку, про результати повторного огляду осіб, яким призначена пенсія по інвалідності, та про нез'явлення цих осіб на зазначений огляд.

Умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається **непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні:**

- за наявності в годувальника на день смерті страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по III групі інвалідності;

- у разі смерті особи, яка виконала функцію донора анатомічних матеріалів людини, пенсіонера або осіб з інвалідністю, яка встановлена у пенсійному віці, у разі смерті (загибелі) особи внаслідок поранення, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у масових акціях громадського протесту в Україні з 21 листопада 2013 року по 21 лютого 2014 року, або особи, якій відповідно до ЗУ “Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин” надано правовий статус особи, зниклої безвісти за особливих обставин, – незалежно від тривалості страхового стажу.

Непрацездатними членами сім'ї вважаються:

1) чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони є особами з інвалідністю або досягли віку 65 років, або пенсійного віку;

2) діти (у тому числі діти, які народилися до спливу 10 місяців з дня смерті годувальника) померлого годувальника, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали особами з інвалідністю до досягнення 18 років.

Діти, які навчаються за денною формою навчання у закладах освіти (у т.ч. у період між завершенням навчання в одному із навчальних закладів та вступом до іншого навчального закладу або у період між завершенням навчання за одним освітньо-кваліфікаційним рівнем та продовженням навчання за іншим за умови, що такий період не перевищує чотирьох місяців), – до закінчення такими дітьми навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, та діти-сироти – до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні;

3) чоловік (дружина), а в разі їх відсутності – один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника незалежно від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років.

Батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування, так як:

- 1) були на повному утриманні померлого годувальника;
- 2) одержували від померлого годувальника допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування.

Члени сім'ї померлого годувальника, для яких його допомога була постійним і основним джерелом засобів до існування, але які й самі одержували пенсію, *мають право, за бажанням, перейти на пенсію у зв'язку з втратою годувальника.*

Дітям пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Усиновлені діти мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми.

Пасинок і падчерка мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми, якщо вони не одержували аліментів від батьків.

Неповнолітні діти, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, зберігають це право і в разі їх усиновлення.

Розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника

на одного непрацездатного члена сім'ї – **50%** пенсії за віком померлого годувальника

на двох та більше непрацездатних членів сім'ї – **100%** пенсії за віком померлого годувальника, що розподіляється між ними рівними частками

На всіх членів сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, призначається одна спільна пенсія.

На вимогу члена сім'ї із загальної суми пенсії виділяється його частка, яка виплачується окремо.

Виділення частки пенсії провадиться з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому надійшла заява про виділення частки пенсії.

Дітям-сиротам пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається в зазначених розмірах, виходячи з розміру пенсії за віком кожного з батьків

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним, а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку, – довічно.

Зміна розміру пенсії або припинення її виплати членам сім'ї здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому склалися обставини, що спричинили зміну розміру або припинення виплати пенсії.

Особам, яким призначено пенсію, органи Пенсійного фонду видають пенсійні посвідчення на безоплатній основі.

!!! Призначення (перерахунок) пенсії, у солідарній системі, здійснюється:

- за зверненням особи шляхом подання заяви та інших документів, необхідних для призначення (перерахунку) пенсії, до територіального органу Пенсійного фонду або до уповноваженого ним органу чи уповноваженої особи застрахованою особою особисто або через законного представника недієздатної особи, особи, дієздатність якої обмежена, малолітньої або неповнолітньої особи;

- автоматично (без звернення особи) у разі набуття застрахованою особою права на призначення пенсії за віком при досягненні пенсійного віку на підставі відомостей, наявних у системі персоніфікованого обліку, **якщо до досягнення пенсійного віку особа не повідомила** про бажання одержувати пенсію з більш пізнього віку.

Пенсія призначається з дня звернення за пенсією, крім таких випадків:

1) пенсія за віком призначається з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку, *якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня досягнення особою пенсійного віку.*

Пенсія за віком, що призначається автоматично (без звернення особи), – з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку, крім випадків відсутності в системі персоніфікованого обліку відомостей про страховий стаж застрахованої особи. *У разі якщо документи про страховий стаж не подані протягом трьох місяців з дня досягнення застрахованою особою пенсійного віку, вважається, що застрахована особа виявила бажання одержувати пенсію з більш пізнього віку.*

При відстрочці часу призначення пенсії за віком пенсія призначається за заявою пенсіонера з дня, що настає за останнім днем місяця, в якому набуто повний місяць страхового стажу (у тому числі сумарно) для відстрочки часу виходу на пенсію, *якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з такого дня.*

2) пенсія по інвалідності призначається з дня встановлення інвалідності, *якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня встановлення інвалідності;*

Пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком, за наявності встановленого стажу, призначається з дня встановлення інвалідності, і з дня виникнення такого права – **якщо вимоги виконані в період** після встановлення інвалідності до дня звернення за призначенням пенсії по інвалідності.

У разі коли виконання вимог щодо стажу виконані **після призначення пенсії по інвалідності**, пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком призначається з дня настання такого права, **якщо звернення за призначенням пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком відбулося не пізніше трьох місяців з дня настання такого права.**

3) пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається з дня, що настає за днем смерті годувальника, якщо звернення про призначення такого виду пенсії надійшло *протягом 12 місяців з дня смерті годувальника.*

Пенсія виплачується:

- щомісяця, у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія;
- виключно в грошовій формі;
- за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України незалежно від задекларованого або зареєстрованого місця проживання пенсіонера;
- організаціями, що здійснюють виплату і доставку пенсій, або через установи банків у порядку, передбаченому КМУ.

Якщо **особа перебуває на повному державному утриманні** у відповідній установі (закладі) їй виплачується **25%** призначеної пенсії. У випадках, якщо розмір її пенсії перевищує вартість утримання, виплачується різниця між пенсією і вартістю утримання, але не менше 25% призначеної пенсії.

Кошти до установи (закладу), де пенсіонер перебуває на повному державному утриманні, перераховуються за його особистою заявою. Ці кошти спрямовуються виключно на поліпшення умов проживання в таких закладах пенсіонерів.

Дітям-сиротам за період перебування на повному державному утриманні пенсія у зв'язку з втратою годувальника виплачується **в повному розмірі та перераховується на їхні особисті рахунки у банку.**

Іншим дітям, які перебувають на повному державному утриманні, виплачується 50% призначеної пенсії у зв'язку з втратою годувальника та перераховується на їхні особисті рахунки у банку. При цьому інша частина пенсії перераховується на банківський рахунок установи, де ця дитина перебуває на повному державному утриманні, і спрямовується виключно на поліпшення умов проживання дітей у цих установах.

Виплата пенсій особам, засудженим до обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, здійснюється територіальними органами ПФУ на рахунок установи за місцем відбування покарання.

При цьому не менш як 50% пенсії зараховуються установою за місцем відбування покарання на особовий рахунок засудженого, решта (до 50%) використовуються на відшкодування витрати на їх утримання.

У разі **виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон** пенсія, призначена в Україні, за заявою пенсіонера може бути виплачена йому за шість місяців наперед перед від'їздом, рахуючи з місяця, що настає за місяцем зняття з обліку за місцем постійного проживання. Під час перебування за кордоном пенсія виплачується в тому разі, якщо це передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Пенсія може виплачуватися за довіреністю, порядок оформлення і строк дії якої визначаються законом.

Виплата пенсії за довіреністю здійснюється протягом усього періоду дії довіреності *за умови поновлення пенсіонером заяви* про виплату пенсії за довіреністю через кожний рік дії такої довіреності.

Пенсія за вислугу років

Пенсії за вислугу років встановлюються окремим категоріям громадян, зайнятих на роботах, виконання яких призводить до втрати професійної працездатності або придатності до настання віку, що дає право на пенсію за віком.

Пенсія за вислугу років призначається при залишенні роботи, яка дає право на цю пенсію. У разі влаштування на роботу за посадою, яка дає право на пенсію за вислугу років, виплата пенсії припиняється на весь період роботи на цій посаді, у тому числі у випадках, коли робота на цих посадах має місце після досягнення пенсійного віку.

Категорії працівників, які мають право на пенсію за вислугу років

Професії:	У віці і за вислуги років:
<p>- спортсмени – заслужені майстри спорту, майстри спорту міжнародного класу – члени збірних команд</p>	<p>при загальному стажі роботи не менше 25 років - у порядку, який визначається КМУ, незалежно від віку;</p>
<p>- окремі категорії працівників авіації та льотно-випробного складу</p>	<p>50 років і вислуги років:</p> <p style="padding-left: 20px;">з 1 квітня 2020 року по 31 березня 2021 року – не менше 28 років у чоловіків і не менше 23 років у жінок;</p> <p style="padding-left: 20px;">з 1 квітня 2021 року по 31 березня 2022 року – не менше 28 років 6 місяців у чоловіків і не менше 23 років 6 місяців у жінок;</p> <p style="padding-left: 20px;">з 1 квітня 2022 року по 31 березня 2023 року – не менше 29 років у чоловіків і не менше 24 років у жінок;</p> <p style="padding-left: 20px;">з 1 квітня 2023 року по 31 березня 2024 року – не менше 29 років 6 місяців у чоловіків і не менше 24 років 6 місяців у жінок;</p> <p style="padding-left: 20px;">з 1 квітня 2024 року або після цієї дати – не менше 30 років у чоловіків і не менше 25 років у жінок.</p>

<p>працівники, які здійснюють управління повітряним рухом і мають свідоцтво диспетчера</p>	<p>після досягнення 50 років і при стажі роботи:</p> <p>для чоловіків – не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців роботи з безпосереднього управління польотами повітряних суден;</p> <p>для жінок – не менше 22 років 6 місяців, з них не менше 10 років роботи з безпосереднього управління польотами повітряних суден.</p>
<p>інженерно-технічний склад - за переліком посад і робіт, що затверджується в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України</p>	<p>після досягнення 55 років і стажі роботи</p> <p>для чоловіків – не менше 30 років, з них не менше 20 років на зазначених посадах;</p> <p>для жінок – не менше 25 років, з них не менше 15 років на зазначених посадах.</p>
<p>бортпровідники:</p>	<p>чоловіки – після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 30 років, з них не менше 15 років як бортпровідник;</p> <p>жінки – після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 10 років як бортпровідниця.</p>
<p>- водії вантажних автомобілів, безпосередньо зайнятих в технологічному процесі на шахтах, у рудниках, розрізах і рудних кар'єрах на вивезенні вугілля, сланцю, руди, породи</p>	<p>після досягнення 55 років і при стажі роботи:</p> <p>для чоловіків – не менше 30 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;</p> <p>для жінок – не менше 25 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі.</p>
<p>- деякі категорії артистів театрів та інших театральних підприємств і колективів</p>	<p>при стажі творчої діяльності від 20 до 35 років за переліком та у порядку, затвердженому КМУ, незалежно від віку, але не раніше досягнення 55 років.</p>

<p>- робітники локомотивних бригад і окремі категорії працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та метрополітені</p>	<p>після досягнення 55 років і при стажі роботи: для чоловіків – не менше 30 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі; для жінок – не менше 25 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі.</p>
<p>- механізатори (докери-механізатори) комплексних бригад на вантажно-розвантажувальних роботах у портах</p>	<p>після досягнення 55 років і при стажі роботи: для чоловіків – не менше 30 років, з них не менше 20 років на зазначеній роботі; для жінок – не менше 25 років, з них не менше 15 років на зазначеній роботі.</p>
<p>- плавсклад морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості (крім суден портових, що постійно працюють на акваторії порту, службово-допоміжних, роз'їзних, приміського і внутрішньо-міського сполучення)</p>	<p>після досягнення 55 років і при стажі роботи: для чоловіків – не менше 30 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі; для жінок – не менше 25 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі.</p>
<p>- працівники експедицій, партій, загонів, дільниць і бригад, безпосередньо зайняті на польових геологорозвідувальних, пошукових, топографо-геодезичних, геофізичних, гідрографічних, гідрологічних, лісовпорядних і розвідувальних роботах</p>	<p>після досягнення 55 років і при стажі роботи: для чоловіків – не менше 30 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі; для жінок – не менше 25 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі.</p>

<p>- робітники і майстри (зокрема і старші майстри), безпосередньо зайняті на лісозаготівлях і лісосплаві, включаючи зайнятих на обслуговуванні механізмів і обладнання</p>	<p>після досягнення 55 років і при стажі роботи: для чоловіків – не менше 30 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі; для жінок – не менше 25 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі.</p>
<p>- працівники освіти, охорони здоров'я, а також соціального забезпечення, які в будинках-інтернатах для престарілих та осіб з інвалідністю і спеціальних службах безпосередньо зайняті обслуговуванням пенсіонерів та осіб з інвалідністю</p>	<p>після досягнення 55 років і за наявності спеціального стажу: з 1 квітня 2020 року по 31 березня 2021 року – не менше 28 років; з 1 квітня 2021 року по 31 березня 2022 року – не менше 28 років 6 місяців; з 1 квітня 2022 року по 31 березня 2023 року – не менше 29 років; з 1 квітня 2023 року по 31 березня 2024 року – не менше 29 років 6 місяців; з 1 квітня 2024 року або після цієї дати – не менше 30 років.</p>

Отримання пенсії за вислугу років можливе лише за бажанням заявника.

Особі, яка має право на кілька пенсій одночасно (за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника), призначається тільки одна з цих пенсій за її вибором.

Пенсії за вислугу років (крім пенсій працівникам льотно-випробного складу авіації та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації) призначаються в розмірах, встановлених для пенсій за віком.

Пенсії обчислюються з середньомісячного заробітку, одержуваного перед припиненням роботи, яка дає право на пенсію за вислугу років, крім пенсій працівникам льотно-випробного складу та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах.

Працівникам льотно-випробного складу та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах, пенсія обчислюється з середньомісячного заробітку за роботу, що дає право на пенсію за вислугу років, і призначається в розмірах, передбачених для пенсій за віком, та не може перевищувати:

- 85% заробітку для працівників льотно-випробного складу;
- 75% заробітку для осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах.

При цьому розмір пенсії для осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах, **не може перевищувати 2,5 величини середньої заробітної плати** працівників, зайнятих в галузях економіки України, за календарний рік, що передує місяцю, з якого призначається пенсія.

Законодавчо-нормативні документи щодо пенсій за вислугу років

1. ЗУ “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>

2. Постанова КМУ від 04 листопада 1993 року № 909 “Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров’я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-93-%D0%BF#Text>

3. Постанова КМУ від 26 вересня 2002 року №1436 “Про внесення змін до Переліку закладів і установ освіти, охорони здоров’я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1436-2002-%D0%BF#Text>

4. Постанова КМУ від 24 червня 2016 року № 461 “Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/461-2016-%D0%BF#Text>

5. Постанова правління ПФУ від 25 листопада 2005 року № 22-1 “Про затвердження порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-05#Text>

Пенсії за віком на пільгових умовах

Відповідно до ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” пенсійне забезпечення застрахованих осіб, які працювали або працюють на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за Списком № 1 та на інших роботах зі шкідливими і важкими умовами праці за Списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених КМУ, та за результатами атестації робочих місць, на посадах, які дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, мали право на пенсію на пільгових умовах, здійснюється згідно з **окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди**. До запровадження пенсійного забезпечення через професійні та корпоративні фонди цим особам пенсії призначаються органами ПФУ в разі досягнення пенсійного віку та наявності трудового стажу, передбаченого Законом України “Про пенсійне забезпечення”.

Пенсію за віком на пільгових умовах мають особи, незалежно від місця останньої роботи:

а) працівники, зайняті повний робочий день на підземних роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, (за **Списком 1**) і за результатами атестації робочих місць: *чоловіки* – після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах; *жінки* – після досягнення 45 років і при стажі роботи не менше 15 років, з них не менше 7 років 6 місяців на зазначених роботах;

б) працівники, зайняті повний робочий день на інших роботах зі шкідливими і важкими умовами праці, (за **Списком 2**) і за результатами атестації робочих місць: *чоловіки* – після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначених роботах; *жінки* – після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах.

Працівникам, які не мають всього стажу роботи із шкідливими і важкими умовами праці, але мають не менше половини стажу на зазначених роботах, за наявності передбаченого загального стажу роботи пенсії за віком на пільгових умовах призначаються із зменшенням пенсійного віку, встановленого ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”:

- чоловікам – на 1 рік за кожні 2 роки 6 місяців такої роботи;
- жінкам – на 1 рік за кожні 2 роки такої роботи. Зазначене зменшення пенсійного віку жінкам застосовується також у період збільшення віку виходу на пенсію;

в) трактористи-машиністи, безпосередньо зайняті у виробництві сільськогосподарської продукції в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, - чоловіки після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 30 років, з них не менше 20 років на зазначеній роботі.

г) жінки, які працюють трактористами-машиністами, машиністами будівельних, шляхових і вантажно-розвантажувальних машин, змонтованих на базі тракторів і екскаваторів, – після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 15 років на зазначеній роботі.

д) жінки, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свинарками-операторами в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, – після досягнення 55 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років за умови виконання встановлених норм обслуговування.

е) жінки, зайняті протягом повного сезону на вирощуванні, збиранні та післязбиральній обробці тютюну, – після досягнення 55 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років.

є) робітниці текстильного виробництва, зайняті на верстатах і машинах, – за списком виробництв і професій, затверджуваним КМУ, – після досягнення 55 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років.

ж) жінки, які працюють у сільськогосподарському виробництві та виховали п’ятеро і більше дітей, – незалежно від віку і трудового стажу, в порядку визначеному КМУ;

з) водії міського пасажирського транспорту (автобусів, тролейбусів, трамваїв) і великовагових автомобілів, зайнятих у технологічному процесі важких і шкідливих виробництв, після досягнення 55 років і при стажі роботи:

для чоловіків – не менше 30 років, зокрема на зазначеній роботі не менше 12 років 6 місяців;

для жінок – не менше 25 років, зокрема на зазначеній роботі не менше 10 років.

Атестація робочих місць передбачає обґрунтування віднесення робочого місця до категорії із шкідливими (особливо шкідливими), важкими (особливо важкими) умовами праці, визначення (підтвердження) права працівників на пільгове пенсійне забезпечення за роботу у несприятливих умовах та складання переліку робочих місць, виробництв, професій та посад з пільговим пенсійним забезпеченням працівників. Проводиться в строки, передбачені колективним договором, але не рідше одного разу на 5 років.

Жінки, які народили п'ятеро або більше дітей і виховали їх до шестирічного віку, і матері осіб з інвалідністю з дитинства, та тяжко хворих дітей, яким не встановлено інвалідність, мають право на пенсію за віком після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 15 років, із зарахуванням до стажу часу догляду за дітьми. При цьому до числа інвалідів з дитинства належать також діти з інвалідністю віком до 18 років, які мають право на одержання соціальної пенсії.

У разі відсутності матері, якщо вихованням таких дітей займався батько, йому призначається пенсія за віком після досягнення 55 років при стажі роботи 20 років.

До пенсії за віком, зокрема обчисленої в мінімальному розмірі, встановлюються такі **надбавки**:

а) непрацюючим пенсіонерам, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї, – на кожного непрацездатного члена сім'ї в розмірі соціальної пенсії, передбаченої для відповідної категорії непрацездатних;

б) самотнім пенсіонерам, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду, – на догляд за ними в розмірі соціальної пенсії;

Надбавки, підвищення, додаткові пенсії та інші доплати, передбачені законодавством

Ветеранам війни, особам, постраждалим учасникам Революції гідності, на яких поширюється чинність ЗУ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, або особам, які мають особливі заслуги перед Україною, встановлюється підвищення до пенсії згідно зі статтями 12–161 ЗУ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”.

Особам, які мають особливі трудові заслуги перед Україною, встановлюються надбавки до пенсії відповідно до статті 9 ЗУ “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”.

Особам, які проживають, працюють (навчаються) на території населеного пункту, якому надано статус гірського, встановлюється підвищення до пенсії згідно зі статтею 6 ЗУ “Про статус гірських населених пунктів в Україні”.

Учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС чи потерпілим від Чорнобильської катастрофи встановлюється підвищення до пенсії відповідно до ЗУ “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”.

Особам, для яких встановлений причинний зв’язок смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, встановлюється компенсаційна виплата відповідно до статті 52 ЗУ “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”.

Особам, нагородженим нагрудним знаком “Почесний донор України”, “Почесний донор СРСР”, встановлюється надбавка відповідно до ЗУ “Про донорство крові та її компонентів”.

Особам, яких визнано жертвами нацистських переслідувань, або дружинам (чоловікам) померлої жертви нацистських переслідувань встановлюється підвищення до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання згідно зі статтями 61–64 ЗУ “Про жертви нацистських переслідувань”.

Пенсії за особливі заслуги перед Україною

ЗУ “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною” №1767-III в редакції від 24.11.2021 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-14#Text>

Пенсія за особливі заслуги **встановлюється як надбавка до розміру пенсії**, на яку має право особа згідно із законом, у зазначених розмірах прожиткового мінімуму, для осіб, які втратили працездатність

Категорії громадян, які мають право на пенсію за особливі заслуги перед Україною та розміри надбавки:

1) Герої України, особи, нагороджені орденом Героїв Небесної Сотні, Герої Радянського Союзу, Герої Соціалістичної Праці, особи, нагороджені орденом Леніна, орденом Слави трьох ступенів, орденом Трудової Слави трьох ступенів, чотирма і більше медалями “За відвагу”, чотирма і більше орденами України та колишнього Союзу РСР, повні кавалери ордена “За службу Родині в Вооруженных Силах СССР”, особи, відзначені почесним званням України, колишньої Української РСР “народний” – **35-40% ПМ** для непрацездатних осіб;

2) матері, які народили п’ятеро і більше дітей та виховали їх до шестирічного віку. Якщо у разі смерті матері або позбавлення її батьківських прав виховання дітей до зазначеного віку здійснювалося батьком, право на пенсію за особливі заслуги надається батьку. При цьому враховуються діти, усиновлені в установленому законом порядку – **35-40% ПМ** для непрацездатних осіб;

3) ветерани війни, нагороджені за бойові дії орденом, медаллю “За відвагу” або медаллю Ушакова, незалежно від часу нагородження – **25-35% ПМ** для непрацездатних осіб;

4) видатні спортсмени – переможці Олімпійських та Паралімпійських ігор, Всесвітніх ігор глухих, чемпіони і рекордсмени світу та Європи – **25-35% ПМ** для непрацездатних осіб;

- 5) космонавти, які здійснили політ у космос, члени льотно-випробних екіпажів літаків – **25-35% ПМ** для непрацездатних осіб;
- 6) народні депутати України, депутати колишніх Союзу РСР та Української РСР, члени Кабінету Міністрів України та Уряду колишньої Української РСР – **25-35% ПМ** для непрацездатних осіб;
- 6) особи, відзначені почесним званням України, колишніх Союзу РСР та Української РСР “заслужений”, державними преміями України, колишніх Союзу РСР та Української РСР, нагородженим одним із орденів України або колишнього Союзу РСР, Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР або Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР, а також особи, яким до 1 січня 1992 року було встановлено персональні пенсії союзного чи республіканського значення – **20-25% ПМ** для непрацездатних осіб;
- 7) депутати – всього чотирьох і більше скликань Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад, районних, районних у містах, міських рад міст обласного значення в Україні та в колишній Українській РСР – **20-25% ПМ** для непрацездатних осіб;

Пенсія за особливі заслуги встановлюється з дня звернення за встановленням пенсії або з дня набуття права на неї, якщо звернення за її встановленням відбулося не пізніше 12 місяців з дня набуття права. Для цього особі необхідно подати заяву про встановлення пенсії за особливі заслуги з усіма необхідними документами, що підтверджують особливі заслуги.

У разі смерті особи, яка мала право на пенсію за особливі заслуги, непрацездатні члени сім'ї померлого мають право на встановлення надбавки до пенсії у розмірі:

- за наявності одного непрацездатного члена сім'ї – 70 %,
- двох і більше – 90 % надбавки до пенсії померлого годувальника або надбавки до пенсії, що могла бути йому встановлена.

Особам, які одержують пенсію за особливі заслуги і перебувають на повному державному утриманні у відповідній установі, пенсія за особливі заслуги виплачується в повному обсязі.

Різниця між сумою пенсії за особливі заслуги та розміром пенсії, на яку має право особа згідно із законом, фінансується за рахунок коштів Державного бюджету України, і ці видатки включаються до переліку захищених статей видатків.

Відповідно до ЗУ “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення пенсійного законодавства”:

I. Достроково на пенсію можуть вийти особи, які:

- мають повний страховий стаж;
- трудовий договір з якими було розірвано не більше ніж за 1,5 року до досягнення пенсійного віку;
- договір було розірвано через скорочення штату чи ліквідацію підприємства, його реорганізацію, банкрутство або перепрофілювання за умови, якщо працівники були зареєстровані у Державній службі зайнятості та за відсутності підходящої для них роботи;
- матері і батьки дітей, хворих на тяжкі, рідкісні захворювання, яким не встановлено інвалідність.

II. Мінімальні розміри пенсій по інвалідності встановлюються:

- особам з інвалідністю внаслідок війни з числа рекрутів, солдатів і матросів строкової служби **I групи – у розмірі 5025 гривень, II групи – 4610 гривень, III групи – 4396 гривень;**

- іншим особам з інвалідністю з числа рекрутів, солдатів і матросів строкової служби **I групи – у розмірі 4605 гривень, II групи – 4396 гривень, III групи – 4186 гривень;**

- особам з інвалідністю з числа старших солдатів, старших матросів, сержантського і старшинського складу строкової служби – у розмірі **110%,**

з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського і старшинського складу, осіб молодшого начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби України і державної пожежної охорони, осіб молодшого складу Національної поліції, Служби судової охорони, Національного антикорупційного бюро України – **120%,**

з числа осіб офіцерського складу та осіб начальницького складу (крім молодшого) органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби України і державної пожежної охорони, осіб середнього і вищого складу Національної поліції, Служби судової охорони – **130%** відповідних мінімальних розмірів пенсій, передбачених для осіб з інвалідністю з числа рекрутів, солдатів і матросів строкової служби.

III. Усі види пенсій підлягають індексації за єдиними правилами у визначену дату.

У разі смерті пенсіонера за солідарною системою особам, які здійснили його поховання, виплачується **допомога на поховання пенсіонера в розмірі двомісячної пенсії**, яку отримував пенсіонер на момент смерті.

Виплата пенсії за кордон можлива лише за наявності двостороннього договору (угоди) про соціальне забезпечення між Україною та державою, до якої особа виїжджає на постійне проживання (<https://www.pfu.gov.ua/68834-pensiyi-u-razi-vuyizdu-za-kordon/>)

У разі виїзду на постійне проживання до країн Співдружності Незалежних Держав (а це такі країни як – *Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Російська федерація, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан*) пенсія, за заявою особи може бути виплачена за шість місяців наперед перед від'їздом, рахуючи з місяця, що настає за місяцем зняття з обліку за місцем постійного проживання.

Надалі виплата пенсії в Україні припиняється. А особі необхідно звернутися до територіального органу за новим місцем проживання з заявою про призначення пенсії за законодавством держави нового місця проживання.

У разі переїзду до **Естонії, Латвії, Литви, Болгарії, Іспанії, Словаччини, Чехії, Португалії** пенсія, за заявою особи, може бути виплачена за шість місяців наперед перед від'їздом, рахуючи з місяця, що настає за місяцем зняття з обліку за місцем постійного проживання.

Після переїзду необхідно звернутися до територіального органу пенсійного забезпечення країни проживання із заявою про переказ пенсії, призначеної в Україні.

У заяві необхідно вказати назву органу ПФУ, в якому особа перебувала на обліку перед від'їздом за кордон. Ця заява разом із копією паспорта та документами, які підтверджують реєстрацію за новим місцем проживання, надсилаються до Пенсійного фонду України, який приймає рішення щодо переказування належної особі пенсії за кордон. При цьому потрібно **щороку, не пізніше 31 грудня, надсилати на адресу Пенсійного фонду України бланк у якому** повідомляється “про знаходження в живих особи, яка отримує пенсію”.

Зарахування до українського страхового стажу періоду роботи, набутого на території інших країн, можливе у разі укладання між ними двосторонньої угоди та отримання від компетентних органів країни перебування особи підтвердження такого стажу.

В окремих районах Донецької та Луганської областей, в АР Крим та м. Севастополь, які є тимчасово окупованими територіями України, органи Пенсійного фонду не здійснюють свою діяльність. При цьому пенсії призначаються, виплачуються територіальними органами Пенсійного фонду України за місцем фактичного проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб на підконтрольних українській владі територіях.

Черговість виплати пенсії	
1	Особи з інвалідністю внаслідок війни
2	Учасники бойових дій
3	Члени сімей загиблих військовослужбовців
4	Одержувачі пенсій у зв'язку з втратою годувальника та особи з інвалідністю
5	Непрацюючі пенсіонери за віком
6	Працюючі пенсіонери

Пенсіонери зобов'язані повідомляти органи ПФУ про обставини, які спричиняють зміну розміру пенсійної виплати або припинення її виплати: про влаштування на роботу, звільнення з роботи, реєстрацію або зняття з обліку як фізичної особи-підприємця.

9.3. Накопичувальна система: учасники, види пенсій, порядок та особливості виплат

Суб'єкти системи накопичувального пенсійного забезпечення

НПФ – юридична особа, яка має статус неприбуткової організації та проводить свою діяльність тільки з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників НПФ з подальшим управлінням пенсійними активами та здійснення пенсійних виплат для учасників у встановленому порядку.

Учасники НПФ – особи, на користь яких здійснюються накопичення, включаючи перерахування внесків та інвестування коштів. Може бути будь-яка фізична особа.

Вкладники НПФ – особи, які або від імені яких здійснюються перерахування внесків за пенсійними програмами. Можуть бути як фізичні, так і юридичні особи:

- учасники особисто (тобто на свою користь);
- родичі учасника фонду (подружжя, батьки, діти);
- роботодавець, у якого працює учасник фонду;
- професійне об'єднання, членом якого є учасник фонду.

Тип і форма функціонування НПФ визначаються національним законодавством, історичними передумовами створення, розвитком фондового і фінансового ринків.

Переваги недержавного пенсійного забезпечення	
	<p>Зменшення соціального навантаження на бюджет.</p> <p>Доповнення до солідарної системи пенсійного страхування.</p> <p>Інвестиції в економіку країни через розміщення тимчасово вільних коштів НПФ.</p>
	<p>Пільги в оподаткуванні.</p> <p>Підвищення позитивного іміджу та соціальної відповідальності підприємства (організації, установи).</p> <p>Є інструментом управління кадрами та підвищення мотивації персоналу.</p> <p>Створює довгостроковий інвестиційний ресурс у формі пенсійних активів, які можна використовувати відповідно до вимог законодавства.</p>
	<p>Додаткова пенсія, на доповнення до пенсії за солідарною системою.</p> <p>Пенсійні внески роботодавця можна вважати додатковою оплатою праці.</p> <p>Можливість перерозподілити доходи всередині родини з оптимізацією сплати податків здійсненням пенсійних виплат на користь свого подружжя, дітей, батьків.</p>

Неавтономні пенсійні фонди складаються із резервів чи інших активів, які юридично не відокремлені від вкладника чи адміністратора. Учасники пенсійного плану не мають законних прав на активи пенсійного фонду. Ці механізми забезпечують найменший рівень захисту учасника від банкрутства спонсора, оскільки вкладник може використати пенсійні активи для фінансування свого бізнесу.

Автономні пенсійні фонди юридично відокремлені від спонсора пенсійного плану приймаючи форму або спеціальної юридичної особи, або окремого рахунку, яким, за дорученням учасників плану, керує фінансова установа. Мають вищий рівень захисту, особливо при участі зберігача. Поділяються на контрактні й інституційні.

Класифікація недержавних пенсійних фондів, запропонована Н.А. Цікановською:

критерій	вид
організаційна будова:	а) інституційні; б) контрактні;
склад засновників:	а) урядові; б) муніципальні; в) громадські; г) церковні; г) приватні;
відокремленість активів фонду від активів засновників:	а) автономні; б) резервні;
мета діяльності фонду:	а) неприбуткові; б) комерційні;
структура управління:	а) однорівневі; б) дворівневі;
доступність участі у фонді:	а) відкриті; б) закриті; в) з обмеженим доступом громадян до участі;
форма участі у фонді:	а) обов'язкові; б) добровільні;
принцип розрахунку пенсійних виплат:	а) страхові; б) ощадні;
право власності на пенсійні активи:	а) пайові; б) трастові;
ризикованість інвестицій:	а) консервативні; б) збалансовані; в) зростаючі; г) агресивні;
наявність гарантій:	а) з гарантованими виплатами; б) з гарантованою дохідністю; в) без гарантій

ЗУ “Про недержавне пенсійне забезпечення” передбачено:

Відкритий НПФ

- пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця і характеру їх роботи

Корпоративний НПФ

- пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-працедавець або кілька юридичних осіб, можуть приєднуватися працедавці-платники;
- учасниками можуть бути тільки фізичні особи, які перебувають (перебували) в трудових відносинах з працедавцями-засновниками чи платниками

Професійний НПФ

- засновниками можуть бути об'єднання юридичних осіб-працедавців, об'єднання фізичних осіб (зокрема. професійні союзи), або фізичні особи, пов'язані родом професійної діяльності;
- учасниками фонду можуть бути тільки фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності, визначеної в статуті фонду.

Уповноважений банк – банк, який має ліцензію на здійснення банківської діяльності та провадить розрахунково-касові операції з коштами НПФ.

Компанія з управління активами – юридична особа, яка здійснює управління активами НПФ на підставі ліцензії на провадження професійної діяльності на ринках капіталу (діяльності з управління активами інституційних інвесторів).

Лайфова страхова компанія – страховик, який має ліцензію на проведення видів страхування життя та відповідає вимогам ЗУ “Про страхування”.

Адміністратор НПФ – юридична особа, яка має ліцензію на надання професійних послуг з адміністрування недержавних пенсійних фондів. Ним може бути професійний адміністратор, одноосібний засновник корпоративного НПФ, компанія з управління активами.

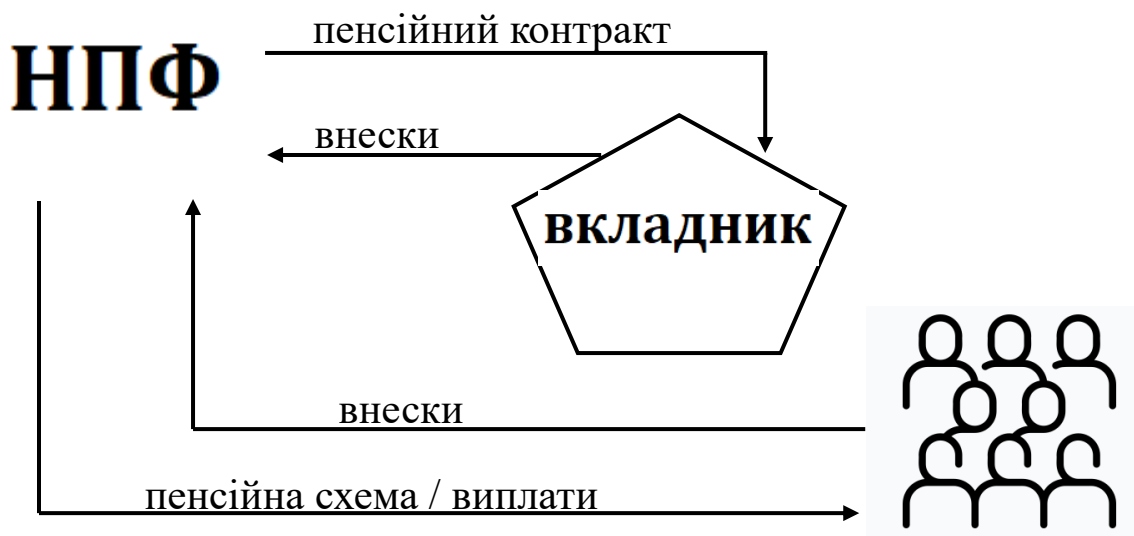
Умови участі:

- учасник самостійно визначає розмір та періодичність внесків;
- відсутні обов'язкові платежі чи штрафи за невнесення коштів;
- відсутній мінімальний термін участі у фонді;
- усі накопичені кошти – приватна власність учасника, що переходить у спадок;
- учасник має право перевести накопичення в інший фонд;
- учасник має право на податкову знижку, що дає змогу повернути сплачений податок на доходи фізичних осіб від суми внесків за рік.

Адміністратор НПФ надає учаснику і вкладнику фонду:

- примірник укладеного з вкладником пенсійного контракту;
- пам'ятку з роз'ясненням основних положень пенсійного контракту;
- копію зазначеної в пенсійному контракті пенсійної схеми;
- копію статуту НПФ (або витяг з нього);
- інформацію про адміністратора, компанію з управління активами, банк-зберігач.

Пенсійний контракт – це договір між пенсійним фондом та його вкладником щодо недержавного пенсійного забезпечення учасника або кількох учасників фонду за рахунок пенсійних внесків такого вкладника.

Істотними умовами пенсійного контракту є:

- дані паспорта громадянина України або паспортних документів іноземця вкладника фонду та реєстраційний номер його облікової картки платника податків, або повне найменування, місцезнаходження постійно діючого органу управління, реєстраційні та банківські реквізити вкладника фонду (якщо вкладником є юридична особа);
- дані паспорта громадянина України або паспортних документів іноземця учасника фонду (для особи віком до 16 років – дані свідоцтва про народження) та реєстраційний номер його ідентифікаційний номер, а у разі відсутності останнього – номер паспорта учасника фонду чи іншого документа, визначеного Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку;
- посилення на обрану вкладником фонду пенсійну схему;
- строк дії пенсійного контракту, умови його зміни, розірвання;
- порядок розрахунків між пенсійним фондом та учасником фонду у разі дострокового розірвання пенсійного контракту або ліквідації пенсійного фонду;
- права, обов'язки, відповідальність сторін та порядок розв'язання спорів;
- розмір пенсійних внесків та умови його зміни;
- інші умови за згодою сторін.

Пенсійний контракт укладається у письмовій формі щонайменше у двох примірниках.

Разом із примірником (копією) пенсійного контракту адміністратор повинен надати вкладнику та учаснику фонду:

- пам'ятку з роз'ясненнями основних положень пенсійного контракту;
- копію зазначеної в пенсійному контракті пенсійної схеми;
- на вимогу вкладника або учасника – витяг з основних положень статуту або копію статуту пенсійного фонду.

Дія пенсійного контракту вважається **закінченою**:

а) після повного виконання вкладником фонду своїх зобов'язань за контрактом та укладення учасником фонду договору з пенсійним фондом про виплату пенсії на визначений строк;

б) після передачі пенсійних коштів учасника фонду страховій організації згідно з укладеним ним договором страхування довічної пенсії;

в) після передачі пенсійних коштів учасника фонду банківській установі відповідно до укладеного ним договору про відкриття пенсійного депозитного рахунку;

г) у разі смерті учасника фонду й виконання передбачених у зв'язку із цим умов;

г) при ліквідації фонду;

д) якщо вкладник фонду змінив пенсійний фонд;

е) при ліквідації вкладника фонду – юридичної особи без визначення його правонаступника;

є) у разі дострокового розірвання контракту;

ж) в інших випадках, передбачених пенсійним контрактом.

Вкладник фонду, який є учасником фонду, має право в односторонньому порядку розірвати пенсійний контракт, який укладено з ним особисто, або вимагати зміни його умов.

!!! У разі розірвання пенсійного контракту вкладником, або у випадку припинення трудових відносин між вкладником і учасником фонду, вони повинні укласти новий пенсійний контракт щодо участі в іншому пенсійному фонді або відкрити в банку пенсійний депозитний рахунок, а у разі досягнення пенсійного віку, укласти зі страховою компанією договір страхування довічної пенсії. Кошти з індивідуального рахунку такого учасника перераховуються до обраної установи за мінусом витрат на переказ коштів.

!!! Держава не несе відповідальності за зобов'язаннями недержавного пенсійного фонду.

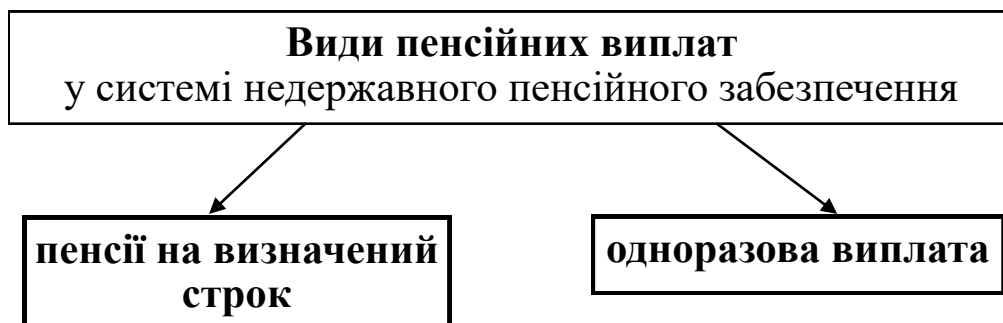
Пенсійна схема – це документ, який визначає умови й порядок недержавного пенсійного забезпечення учасників фонду.

Пенсійна схема повинна відображати:

- опис усіх видів та умов здійснення пенсійних виплат;
- порядок визначення розміру виплат;
- строк і порядок здійснення пенсійних виплат;
- порядок і строки сплати пенсійних внесків;
- умови й порядок участі в пенсійній схемі;
- права й обов'язки вкладника, учасника фонду за даною пенсійною схемою;
- інші умови, що не суперечать законодавству.

Пенсійні схеми підлягають реєстрації наглядовим державним органом.

Вкладники фонду мають право вільного вибору пенсійної схеми, якщо інше не передбачено законодавством, а також мають право на зміну пенсійної схеми, але **не частіше одного разу на 6 місяців**.

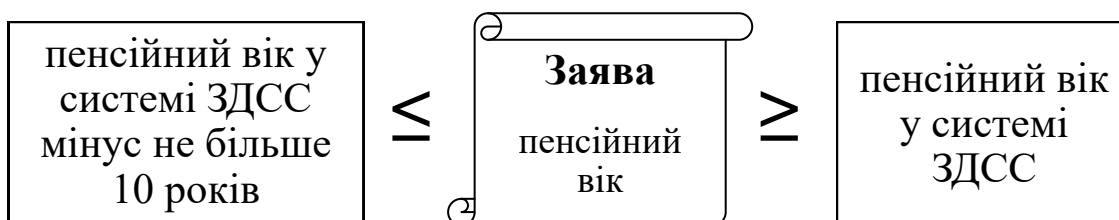

Розміри пенсійних виплат визначаються виходячи з сум пенсійних коштів, що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду, тривалості виплати та формули розрахунку величини пенсії на визначений строк згідно з методикою, затвердженою Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Підстави для здійснення пенсійних виплат пенсійними фондами:

- 1) досягнення учасником фонду пенсійного віку;
- 2) визнання учасника фонду особою з інвалідністю;
- 3) медично підтверджений критичний стан здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо) учасника фонду;
- 4) виїзд учасника фонду на постійне проживання за межі України;
- 5) смерть учасника фонду.

Пенсійний вік, після досягнення якого учасник фонду має право на отримання пенсійної виплати, визначається за заявою учасника фонду, форма якої встановлюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, крім випадків, коли пенсійний вік визначається пенсійним контрактом відповідно до закону, що встановлює обов'язковість відрахувань на недержавне пенсійне забезпечення для окремих категорій громадян.

У заяві учасника фонду, крім дати настання його пенсійного віку з дотриманням обмежень, необхідно зазначити вид обраної ним пенсійної виплати.

Заява подається адміністратору пенсійного фонду **не пізніше, ніж за два місяці до настання пенсійного віку**, визначеного учасником фонду.

Учасник фонду має право змінити визначений ним пенсійний вік подавши про це заяву адміністратору **не пізніше ніж за 15 робочих днів до настання визначеного ним пенсійного віку**.

Якщо учасник фонду набув право на отримання пенсії по інвалідності за ЗДСС, то він може отримати виплату пенсії за рахунок коштів НПФ раніше настання пенсійного віку.

Обліковані на індивідуальному пенсійному рахунку пенсійні активи учасника фонду, який набув статусу особи з інвалідністю, можуть бути використані за його вибором для здійснення виплати пенсії на визначений строк на умовах, передбачених законом, або здійснення одноразової пенсійної виплати незалежно від суми коштів, необхідної для призначення пенсії на визначений строк.

Виплата пенсії на визначений строк, що здійснюється за рахунок коштів НПФ, розпочинається з дня досягнення учасником фонду віку, визначеного в його заяві, зі здійсненням **першої виплати протягом 45 робочих днів**.

Пенсійні виплати з НПФ здійснюються незалежно від отримання виплати за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням або з інших джерел.

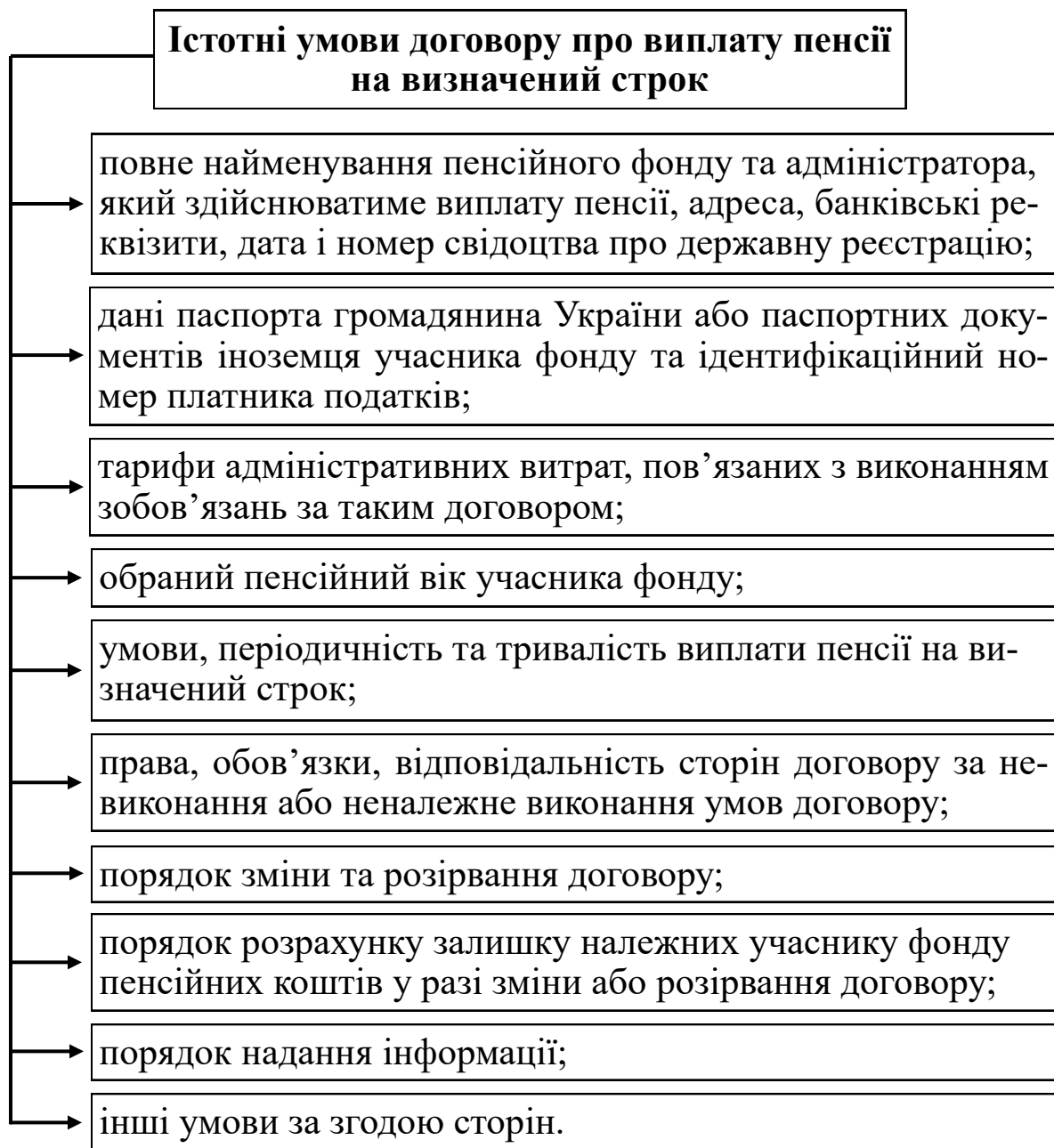
Договір про виплату пенсії на визначений строк укладається у письмовій формі з обов'язковим ознайомленням особи, яка укладає договір, з пам'яткою, що містить роз'яснення основних положень договору про виплату пенсії на визначений строк, складеною відповідно до вимог, встановлених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Розмір пенсії на визначений строк обчислюється за методикою, затвердженою Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Виписка з індивідуального пенсійного рахунку учасника фонду надається **безоплатно**:

- на початку кожного фінансового року особі, яка отримує пенсію на визначений строк;
- для укладання договору страхування довічної пенсії;
- у разі смерті отримувача пенсії особі, яка має право на отримання належної їй суми пенсійних коштів.

Отримувач пенсії на визначений строк має право вимагати надання виписки з його індивідуального пенсійного рахунку станом на будь-яку дату, сплативши при цьому *встановлену плату*.

Пенсійна виплата може здійснюватися адміністратором НПФ одноразово у разі:

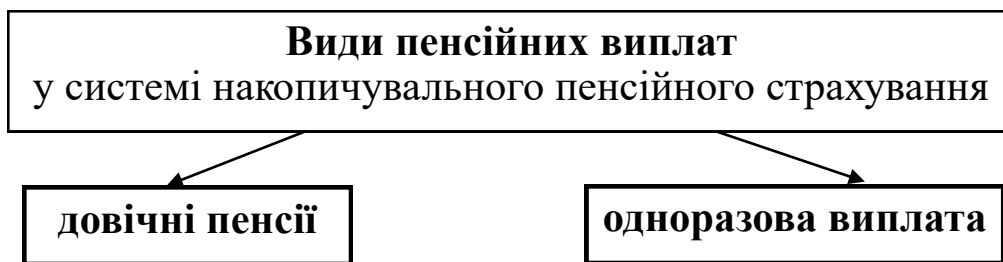
1) медично підтвердженого критичного стану здоров'я або настання інвалідності учасника фонду;

2) якщо сума належних учаснику фонду пенсійних коштів на дату настання пенсійного віку учасника фонду не досягає мінімального розміру суми пенсійних накопичень, встановленого Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку;

3) виїзду учасника фонду на постійне проживання за межі України.

4) спадкоємцям учасника фонду у разі його смерті.

Пенсійна виплата, що здійснюється одноразово, провадиться **протягом п'яти робочих днів** після отримання відповідної заяви та необхідних документів, у **розмірі суми пенсійних коштів**, які обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду *на день подання заяви на отримання такої виплати.*

Довічна пенсія за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування **враховується** під час визначення мінімальної пенсії за віком.

Договір страхування довічної пенсії укладається між учасником фонду та страховою організацією, яка має ліцензію на проведення видів довгострокового страхування життя, після настання пенсійного віку, визначеного учасником фонду.

Особа самостійно обирає для себе страхову компанію та повідомляє про це територіальний орган ПФУ або адміністратора НПФ.

Учасник накопичувальної системи пенсійного страхування **протягом місяця до досягнення пенсійного віку** подає страховій організації:

- заяву за формою, встановленою страховою організацією;
- довідку Пенсійного фонду про суму коштів, облікованих на його накопичувальному пенсійному рахунку в Накопичувальному фонді
або
- довідку адміністратора недержавного пенсійного фонду про суму коштів на його індивідуальному пенсійному рахунку у відповідному недержавному пенсійному фонд-суб'єкті другого рівня системи пенсійного забезпечення.

У разі відстрочення дати призначення пенсії за віком учасник накопичувальної системи пенсійного страхування має право укласти договір страхування довічної пенсії з більш **пізнього строку, але не пізніше, ніж із 70 років.**

Страховики розраховують актуарно та оприлюднюють розміри страхових тарифів за договорами страхування довічних пенсій, розміри довічної пенсії, ставки інвестиційного доходу не пізніш як **за десять днів до початку місяця**, у якому вони набувають чинності, і використовує ставки інвестиційного доходу для всіх клієнтів, які мають намір укласти договір страхування довічної пенсії протягом наступного місяця.

Територіальний орган Пенсійного фонду або адміністратор недержавного пенсійного фонду – суб'єкта другого рівня системи пенсійного забезпечення можуть **відмовити** учаснику в наданні розпорядження зберігачу щодо **перерахування коштів страховій організації** у випадках, якщо:

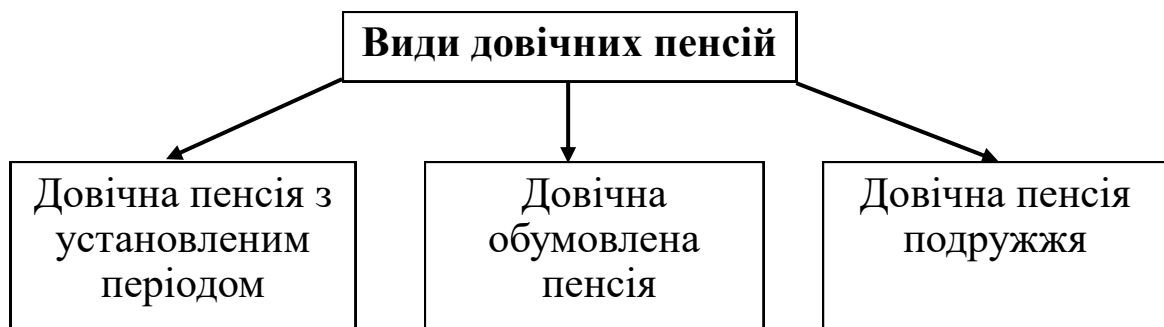
- договір страхування довічної пенсії укладено з особою, яка не має права на одержання довічної пенсії;
- договір страхування довічної пенсії укладено зі страховою компанією, яка не відповідає вимогам, установленим цим Законом для страхових організацій, які можуть здійснювати страхування і виплату довічних пенсій, передбачених цим Законом;
- договір страхування довічної пенсії укладено з порушенням або суперечить вимогам нормативно-правових актів;
- територіальним органом Пенсійного фонду, адміністратором НПФ або учасником накопичувальної системи пенсійного страхування вже укладено договір страхування довічної пенсії;
- сума пенсійних коштів, яка належить учаснику накопичувальної системи пенсійного страхування, менша, ніж мінімальна сума коштів, необхідна для оплати договору страхування довічної пенсії, зокрема, якщо учасник не виявив бажання додатково перерахувати на накопичувальний пенсійний рахунок коштів, яких не вистачає для забезпечення оплати договору страхування довічної пенсії.

В інших випадках відмова в наданні розпорядження зберігачу щодо перерахування коштів для оплати договору страхування довічної пенсії не допускається.

Виплата довічної пенсії здійснюється у строки і в порядку, що визначені договором страхування довічної пенсії.

У разі смерті учасника накопичувальної системи пенсійного страхування до досягнення ним пенсійного віку, належні йому пенсійні кошти накопичувальної системи пенсійного страхування успадковуються в порядку, визначеному ЦКУ.

9.4. Недержавне пенсійне страхування

Довічна пенсія з установленим періодом – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, але не менше ніж протягом десяти років з дня її призначення. У разі смерті пенсіонера право на отримання призначеної довічної пенсії протягом установленого періоду мають спадкоємці, зазначені в договорі страхування довічної пенсії або визначені відповідно до ЦКУ.

Довічна обумовлена пенсія – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера. Якщо загальна сума довічної обумовленої пенсії, виплачена пенсіонеру на момент смерті, є меншою, ніж сума, обумовлена в договорі страхування, то різниця коштів між зазначеними сумами виплачується спадкоємцям.

Довічна пенсія подружжя – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, а після його смерті – його чоловіку (дружині), який (яка) досягли пенсійного віку, впродовж їхнього життя.

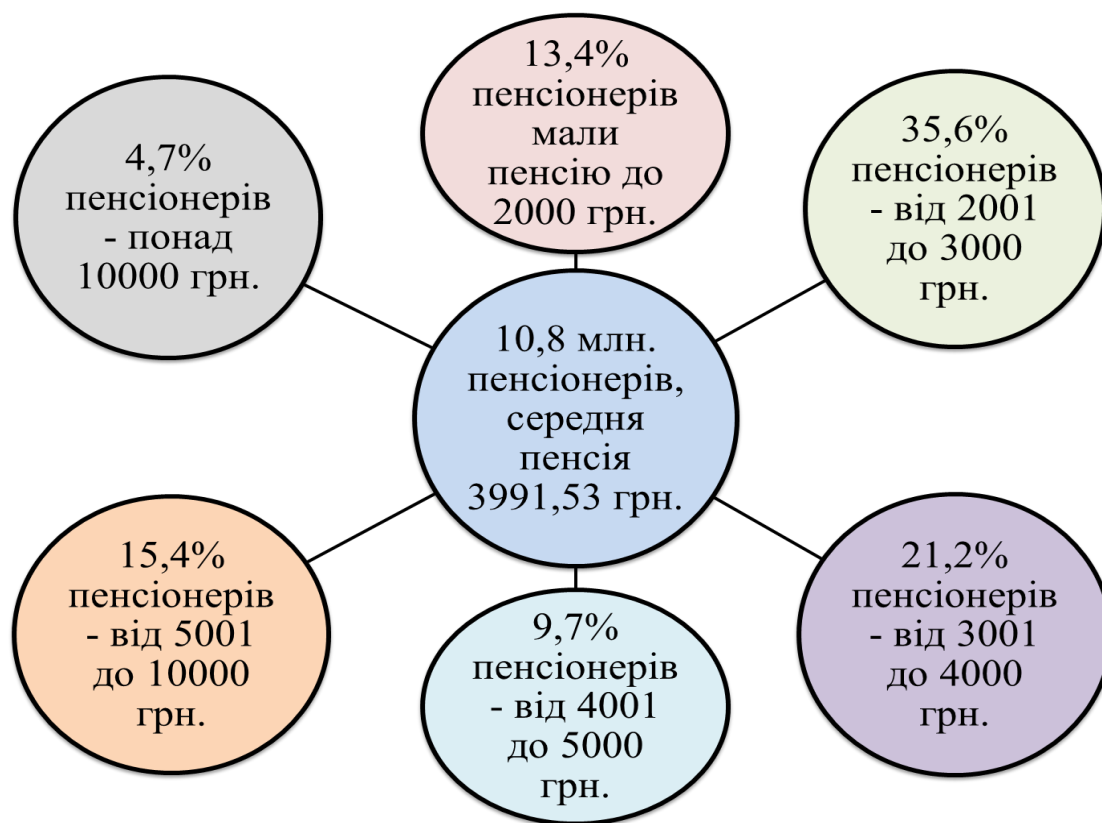
!!! Дострокове припинення дії договору страхування довічної пенсії за бажанням сторін забороняється.

Важливо знати

	Назва послуги	Де можна отримати
	Консультації громадян із питань пенсійного законодавства	Пенсійний фонд України Головні управління ПФУ Місцеві управління ПФУ Віддалені робочі місця в ОТГ, ЦНАП Веб-портал ПФУ https://portal.pfu.gov.ua/ Адміністратор НПФ
	Надання інформації з Реєстру застрахованих осіб Державного реєстру ЗДСС	Місцеві управління ПФУ Веб-портал ПФУ
	Призначення пенсії	Місцеві управління ПФУ Веб-портал ПФУ
	Перерахунок пенсії	Місцеві управління ПФУ Веб-портал ПФУ
	Подання скарги щодо неправочинних дій працівників ПФУ, НПФ	Пенсійний фонд України https://www.pfu.gov.ua/dlya-gromadskosti/zvernennya-gromadyan/ Головні управління ПФУ Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку https://www.nssmc.gov.ua/

Кількість пенсіонерів та розмір пенсій, станом на 01.01.2022 р., за даними ПФУ

Розподіл пенсіонерів за видами призначених пенсій станом на 01 січня 2022 р.

74,27% За віком

13,76% По інвалідності

5,88% У разі втрати годувальника

5,43% За вислугу років

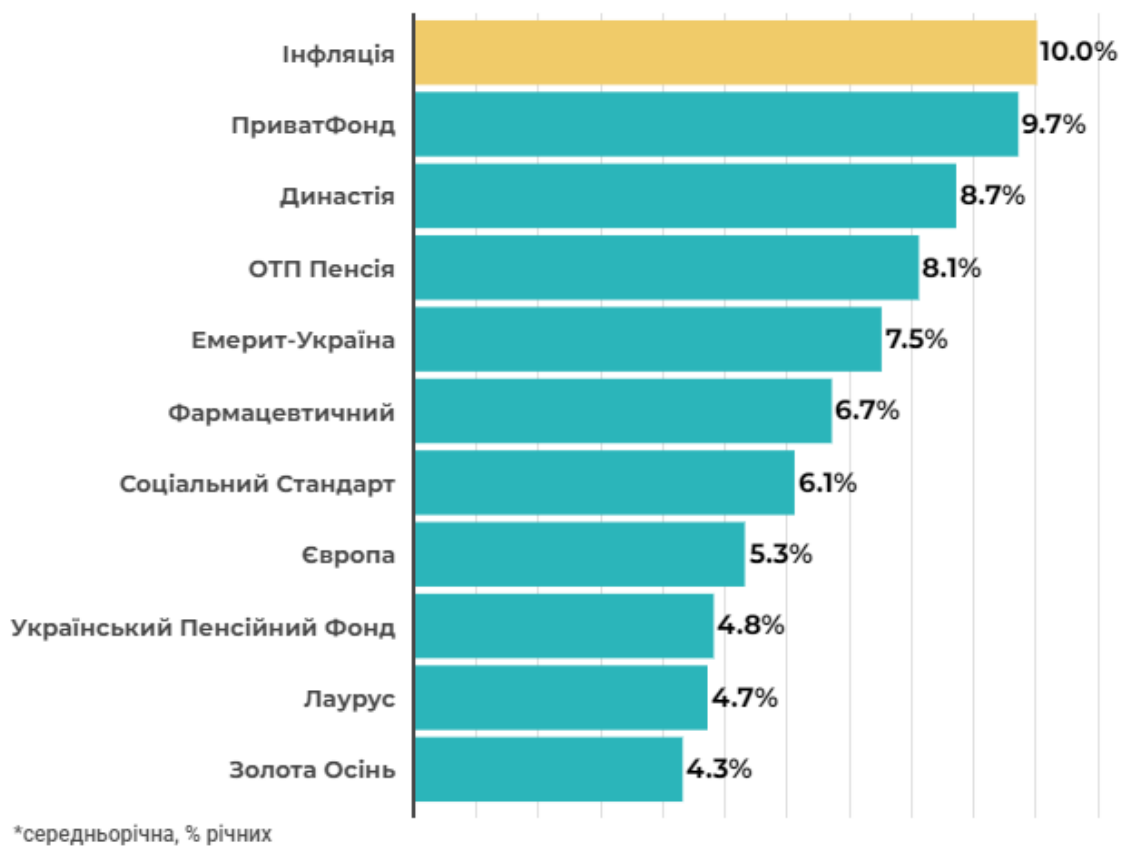
0,63% Соціальні пенсії

0,03% Довічне утримання суддів

Фактори, на які варто звернути увагу при виборі НПФ:

- 1). Репутація власника фонду.
- 2). Розмір комісії.
- 3). Дохідність НПФ за останні 5 – 10 років.
- 4). Хто виступає адміністратором, зберігачем, управляючим активами.
- 5). Публічність НПФ (наявність сайту, відкритість та актуальність інформації, фінансової звітності).

Дохідність 10 найбільших відкритих НПФ у 2021 р.

<https://infogram.com/dohidnosti-npf-v-ukrayini-1hdw2jpkxrvxj2l>

Запитання та завдання для самоперевірки:

1. Яка система підтримки громадян в старості функціонує в Україні?
2. Хто має право на пільги при виході на пенсію?
3. Аргументуйте, якими мають бути відрахування на пенсійне страхування для пенсії у розмірі мінімальної заробітної плати?
4. Які необхідні передумови для реального функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування?

Тема 10. ДЕРЖАВНІ СОЦІАЛЬНІ ДОПОМОГИ ГРОМАДЯНАМ

- 10.1. Види та ознаки соціальних допомог
- 10.2. Призначення і виплата допомоги сім'ям із дітьми
- 10.3. Призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям
- 10.4. Порядок призначення житлових субсидій
- 10.5. Інші види соціальних допомог

Рекомендована література

1. ЗУ “Про державну допомогу сім'ям з дітьми” №2811-ХІІ від 01.01.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
2. ЗУ “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям” №1768-ІІІ від 01.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text>
3. Деякі питання надання соціальної підтримки багатодітним сім'ям. Постанова КМУ від 13 березня 2019 р. №250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-2019-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Порядку призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме. Постанова КМУ від 22.02.2006 р. №189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-2006-%D0%BF#Text>
5. Деякі питання призначення і виплати державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю. Постанова КМУ від 03.03.2021 р. №79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-2021-%D0%BF#n11>
6. Порядок призначення і виплати державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю і державної соціальної допомоги на догляд. Постанова КМУ від 02.04.2005 р. №261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2005-%D0%BF#Text>

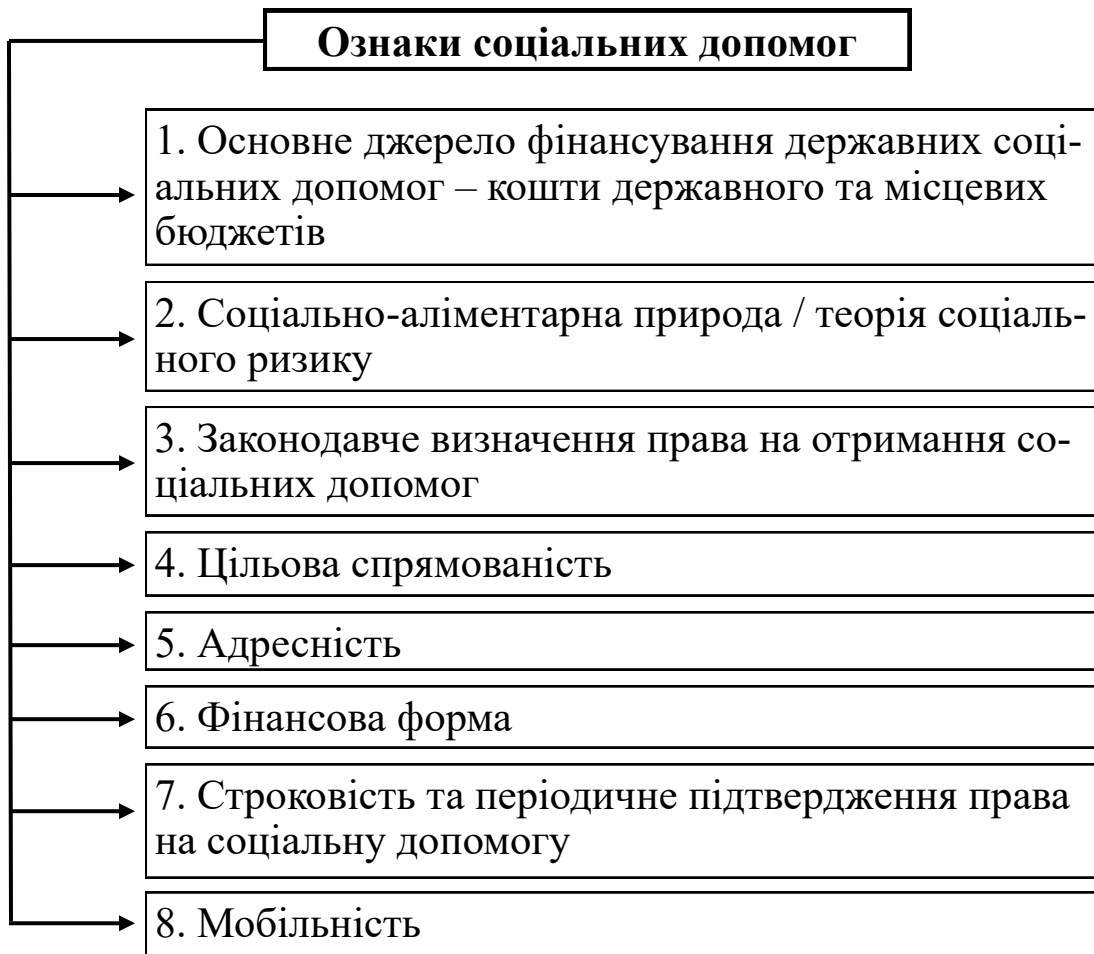
10.1. Види та ознаки соціальних допомог

Головним розпорядником коштів, передбачених у державному бюджеті для виплати державних соціальних допомог у грошовій формі, та відповідальним виконавцем бюджетної програми є **Міністерство соціальної політики**.

Розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня є:
регіональні органи соціального захисту населення – структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій;
структурні підрозділи з питань соціального захисту населення на місцях – структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх створення).

Державні соціальні допомоги – грошові одноразові чи періодичні виплати, які надаються на умовах та в розмірах, передбачених законодавством, за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, особам, які зазнали впливу соціальних ризиків.

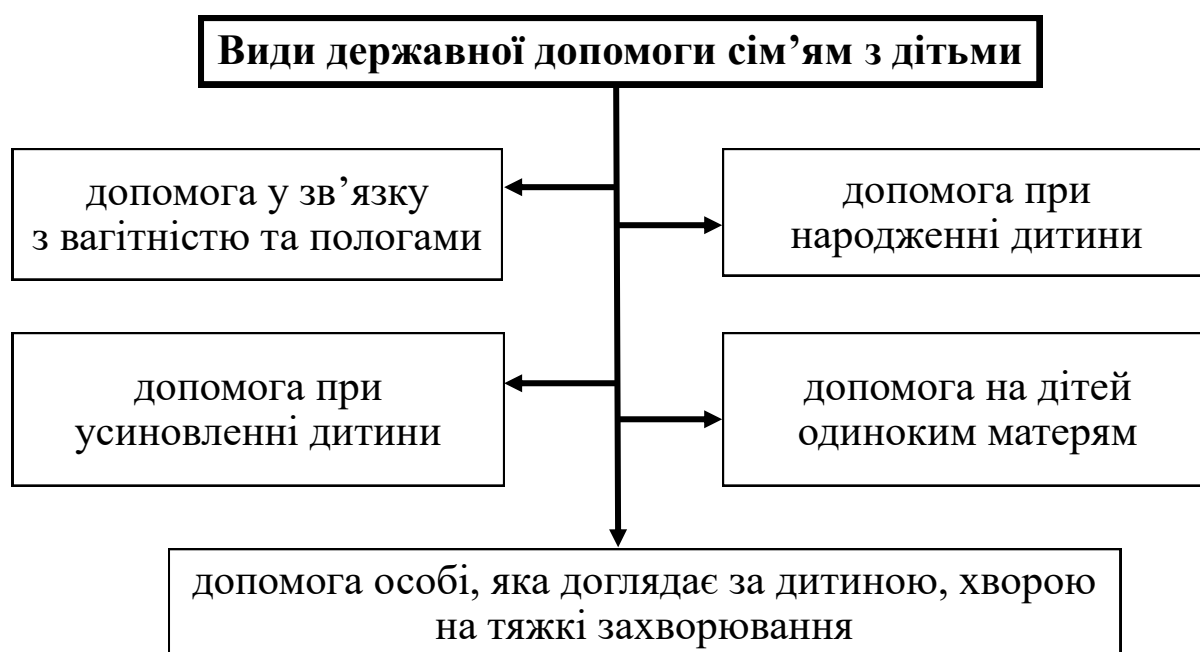
Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та об'єднання громадян за рахунок власних коштів можуть запроваджувати додаткові види допомоги та встановлювати доплати до державних соціальних допомог.

Призначення і виплата державних допомог здійснюються структурними підрозділами з питань соціального захисту населення за **зареєстрованим місцем проживання або фактичним місцем проживання заявника.**

Заяви з необхідними документами для призначення державних соціальних допомог можуть бути надіслані **поштою або в електронній формі (через офіційний веб-сайт Мінсоцполітики, інтегровані з ним інформаційні системи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування або Єдиний державний веб-портал електронних послуг).**

У разі утворення ОТГ, або в сільській місцевості заяви з необхідними документами для призначення державної соціальної допомоги приймаються уповноваженими особами, визначеними виконавчими органами ради ОТГ, сільськими, селищними радами, та передаються відповідним органам соціального захисту населення.

10.1. Призначення і виплата допомоги сім'ям із дітьми

Допомоги призначаються і виплачуються органами соціального захисту населення за місцем проживання батьків (опікуна, усиновлювачів, піклувальника).

Покриття витрат на виплату державної допомоги сім'ям з дітьми здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та об'єднання громадян за рахунок власних коштів **можуть запроваджувати додаткові види допомоги та встановлювати доплати до державної допомоги сім'ям з дітьми.**

Право на державну допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами мають усі жінки (також неповнолітні), які **не застраховані в системі ЗДСС**.

Звернення за допомогою у зв'язку з вагітністю та пологами повинно надійти не пізніше шести місяців з дня закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами

Тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами становить:

70 календарних днів до пологів і 56 (у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей – 70) календарних днів після пологів.

90 календарних днів до пологів та 90 – після пологів для жінок, які належать до 1-4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається у розмірі **100% середньомісячного доходу** (стипендії, грошового забезпечення, допомоги по безробіттю тощо) жінки, але *не менше 25% від розміру* встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи із розрахунку на місяць.

Допомога виплачується жінкам **за весь період відпустки, обчислюється сумарно** та надається жінкам у повному обсязі незалежно від кількості днів відпустки, фактично використаних до пологів.

Документи для призначення жінкам допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами:

- довідка лікувального закладу встановленого зразка;
- довідка з основного місця роботи (служби, навчання);
- довідка ліквідаційної комісії для жінок, звільнених з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства, організації, установи;
- довідка державної служби зайнятості для жінок, зареєстрованих у державній службі зайнятості як безробітні;
- рішення про усиновлення або встановлення опіки.

Допомога при народженні дитини

Отримувач	один із батьків дитини (опікун), який постійно проживає разом із дитиною
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява встановленого зразка; • копія свідоцтва про народження дитини; • рішення про встановлення опіки (опікуни)
Терміни звернення	не пізніше дванадцяти місяців з дня народження дитини
Розмір допомоги	при народженні першої та кожної наступної дитини складає 41280 гривень
Порядок виплати на кожну дитину	одноразово у сумі 10320 гривень, решта суми – рівними частинами протягом наступних 36 місяців
Одноразова натуральна допомога “пакунок маляка”	надається у строк, що не перевищує 30 календарних днів з дня народження дитини у закладі охорони здоров’я (пологовому будинку або пологовому відділенні тощо) або в органах соціального захисту населення за місцем проживання або перебування отримувача на підставі його особистої письмової заяви
Вартість одноразової натуральної допомоги “пакунок маляка”	три розміри прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років, встановленого законом на дату оголошення про проведення конкурентних процедур закупівель, та не зараховується до розміру допомоги при народженні дитини

Виплата допомоги при народженні дитини **припиняється** у разі:

- позбавлення отримувача допомоги батьківських прав;
- відібрання дитини в отримувача допомоги без позбавлення батьківських прав;
- тимчасового влаштування дитини на повне державне утримання;
- припинення опіки або звільнення опікуна від його повноважень щодо конкретної дитини;
- нецільового використання коштів і незабезпечення отримувачем допомоги належних умов для повноцінного утримання та виховання дитини.

Відшкодування вартості послуги з догляду за дитиною до трьох років “Муніципальна няня”

<p>Отримувач</p>	<p>громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які є батьками, опікунами двох і більше дітей до трьох років або дитини, яка потребує додаткового догляду, або дитини до трьох років і є особами з інвалідністю I чи II групи і на законних підставах проживають на території України та уклали договір з муніципальною нянею.</p> <p>Компенсація послуги “Муніципальна няня” не призначається батькам, які є батьками-вихователями дитячих будинків сімейного типу, прийомними батьками, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до законодавства.</p>
<p>Документи</p>	<ul style="list-style-type: none"> • заява про надання компенсації послуги “Муніципальна няня”; • заява про перерахування коштів для компенсації послуги “Муніципальна няня” із зазначенням рахунка в установі банку, вибраного заявником послуги “Муніципальна няня”; • копія договору між заявником послуги “Муніципальна няня” та муніципальною нянею; • документи, що підтверджують витрати на оплату муніципальній няні вартості послуги “Муніципальна няня”, сплаченої заявником послуги “Муніципальна няня” (виписка з банківського рахунка, касовий чек, товарний чек, розрахункова квитанція за місяць, у якому подано заяву. <p><i>Копії таких документів:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> свідоцтва про народження дитини; паспорта заявника послуги “Муніципальна няня” з даними про прізвище, ім’я та по батькові, дату його видачі та місце реєстрації; документа, що посвідчує проживання на території України (для іноземця та особи без громадянства); документа про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків заявника послуги “Муніципальна няня”;

	<p>рішення про встановлення опіки (у разі здійснення опіки над дитиною);</p> <p>довідки про захворювання дитини;</p> <p>медичного висновку ЛКК про наявність у дитини інвалідності;</p> <p>довідки МСЕК про встановлення групи інвалідності (для осіб з інвалідністю).</p>
Розмір допомоги	<p>1 ПМ на дітей віком до шести років, установлений на 1 січня відповідного року, за кожну дитину, яку доглядає муніципальна няня, але не більше вартості послуги “Муніципальна няня”, сплаченої заявником послуги;</p> <p>2 ПМ на дітей віком до шести років, установленого на 1 січня відповідного року, але не більше вартості послуги “Муніципальна няня”, сплаченої заявником послуги “Муніципальна няня” – у разі догляду за дитиною, яка потребує додаткового догляду.</p>
Порядок виплати	здійснюється щомісяця на підставі поданих заявником послуги “Муніципальна няня” документів, що підтверджують витрати на оплату муніципальній няні послуги “Муніципальна няня”
Особливості призначення	<ul style="list-style-type: none"> • на строк здійснення догляду за дитиною до трьох років, визначений у договорі, укладеному між заявником послуги “Муніципальна няня” та муніципальною нянею; • з місяця подання заяви про призначення послуги “Муніципальна няня”, але не раніше дати укладення договору між заявником послуги “Муніципальна няня” та муніципальною нянею; • виплата компенсації послуги продовжується за заявою заявника послуги “муніципальна няня” з місяця подання заяви;
Припинення виплати	у разі <i>неподання до 5 числа</i> місяця, наступного за місяцем, у якому надано послугу “Муніципальна няня”, документів, що підтверджують витрати на оплату муніципальній няні.

Допомога при усиновленні дитини

Отримувач	громадянин України, який постійно проживає на її території та усиновив дитину з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, або дитину, батьки якої надали згоду на її усиновлення, крім випадку усиновлення одним із подружжя дитини іншого подружжя
Документи	рішення про усиновлення дитини
Терміни звернення	не пізніше дванадцяти місяців з дня набрання законної сили рішенням про усиновлення дитини
Розмір допомоги	у розмірі, встановленому для виплати допомоги при народженні дитини
Порядок виплати на кожну дитину	незалежно від одержання на дитину інших видів допомоги

Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування

Отримувач	особа, призначена в установленому законом порядку опікуном чи піклувальником дітей, які позбавлені батьківського піклування
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • рішення про встановлення опіки чи піклування; • свідоцтво про народження дитини
Терміни звернення	не пізніше дванадцяти місяців з дня набрання законної сили рішенням про усиновлення дитини
Розмір допомоги	2,5 розміру ПМ для дитини відповідного віку; на дітей з інвалідністю, над якими встановлено опіку чи піклування, – 3,5 розміру ПМ для дитини відповідного віку
Порядок виплати	Якщо на дитину (на дитину з інвалідністю) виплачуються призначені у встановленому порядку пенсія, аліменти, стипендія, державна допомога (крім державної соціальної допомоги, виплачуваної на дітей з інвалідністю), то розмір допомоги = 2,5 або 3,5 ПМ для дитини відповідного віку – розмір пенсій, аліментів, державної допомоги

Допомога на дітей одиницям матерям

Отримувач	<p>- одиницям матері (які не перебувають у шлюбі), одиницям усиновлювачі, якщо у свідоцтві про народження дитини або документі про народження дитини, виданому компетентними органами іноземної держави, за умови його легалізації в установленому законодавством порядку (рішенні про усиновлення дитини), відсутній запис про батька (матір) або запис про батька (матір) проведено в установленому порядку органом державної реєстрації актів цивільного стану за вказівкою матері (батька, усиновлювача) дитини;</p> <p>- мати (батько) дітей у разі смерті одного з батьків, які не одержують на них пенсію в разі втрати годувальника, соціальну пенсію або державну соціальну допомогу дитині померлого годувальника</p>
Документи	<p>витяг з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про державну реєстрацію народження дитини, із зазначенням підстави внесення відомостей про батька дитини до актового запису про народження дитини відповідно до Сімейного кодексу України, або документ про народження, виданий компетентним органом іноземної держави, в якому відсутні відомості про батька, за умови його легалізації в установленому законодавством порядку</p>
Розмір допомоги	<p>дорівнює різниці між 100% ПМ для дитини відповідного віку та ССД в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців</p>
Особливості призначення	<p>Допомога на дітей одиницям матерям призначається незалежно від одержання на дітей інших видів допомоги, передбачених законом.</p> <p>Якщо одиницям мати, одиницям усиновлювач, мати (батько) у разі смерті одного з батьків зареєстрували шлюб, то за ними зберігається право на отримання допомоги на дітей, які народилися чи були усиновлені до шлюбу, якщо такі діти не були усиновлені чоловіком (дружиною).</p>

Особливості призначення	Жінка, яка має дітей від особи, з якою вона не перебувала і не перебуває в зареєстрованому шлюбі, але з якою вона веде спільне господарство, разом проживає і виховує дітей, права на одержання допомоги , встановленої на дітей одиноким матерям, не має . Допомога призначається на кожну дитину.
Припинення виплати у разі:	<ul style="list-style-type: none"> • позбавлення отримувача допомоги батьківських прав; • позбавлення отримувача допомоги волі за вироком суду; • скасування рішення про усиновлення дитини або визнання його недійсним; • реєстрації дитиною шлюбу до досягнення нею 18-річного віку; • надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності у випадках, передбачених законом; • смерті дитини; • смерті отримувача допомоги.
Призупинення виплати у разі:	<ul style="list-style-type: none"> - тимчасового влаштування дитини на повне державне утримання; - відібрання дитини в отримувача допомоги без позбавлення батьківських прав; - тимчасового працевлаштування дитини.
У разі припинення дії зазначених обставин, виплата допомоги поновлюється за письмовою заявою отримувача допомоги до органу, який призначає допомогу, з місяця, що настає за місяцем, в якому припинилася дія зазначених обставин.	

Розмір допомоги на дітей одиноким матерям у 2022 р.

	з січня	з липня	з грудня
на дітей віком: до 6 років (максимальна)	2100,00	2201,00	2272,00
на дітей віком: від 6 до 18 років (максимальна)	2618,00	2744,00	2833,00
на дітей віком: від 18 до 23 років (максимальна)	2481,00	2600,00	2684,00

<p>Допомога на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність</p>	
Отримувач	<p>один із батьків, усиновлювачів, опікун, піклувальник, один із прийомних батьків, батьків-вихователів, який постійно проживає та здійснює догляд за дитиною, хворою на один або кілька видів таких захворювань, станів.</p>
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява про призначення допомоги за встановленою формою; • паспорт або інший документ, який посвідчує особу, та документ, що підтверджує повноваження опікуна, піклувальника, прийомних батьків, батьків-вихователів; • свідоцтво про народження дитини; • довідка про захворювання дитини, про те, що дитина отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, видана ЛКК лікувально-профілактичного закладу у встановленому порядку та формою.
Розмір допомоги	<p>щомісячно в розмірі двох ПМ, встановлених для дітей відповідного віку.</p>
Особливості призначення	<ul style="list-style-type: none"> • з дня звернення до органу соціального захисту населення; • незалежно від одержання інших видів державної допомоги.
Призупинення виплати у разі:	<p>- тимчасового влаштування хворої дитини на повне державне утримання за заявою отримувача такої допомоги;</p> <p>- влаштування дитини на повне державне утримання у разі відібрання хворої дитини в отримувача допомоги без позбавлення батьківських прав.</p>

Припинення виплати у разі:	<ul style="list-style-type: none"> • призначенні допомоги на підставі документів, що містять недостовірні відомості; • встановлення такій дитині інвалідності; • позбавлення отримувача допомоги батьківських прав; • позбавлення отримувача допомоги волі за вироком суду; • скасування рішення про усиновлення дитини або визнання його недійсним; • звільнення опікуна чи піклувальника дитини від виконання їхніх обов'язків; • смерті дитини; • смерті отримувача допомоги.
<p>У разі припинення дії зазначених обставин, виплата допомоги поновлюється за письмовою заявою отримувача допомоги до органу, який призначає допомогу, з місяця, що настає за місяцем, в якому припинилася дія зазначених обставин.</p>	

Допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною

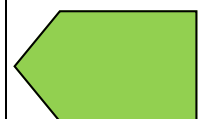
Отримувач	законний представник дитини – один із батьків, усиновлювачів, прийомних батьків, батьків-вихователів, опікун, піклувальник, який постійно проживає та здійснює догляд за дитиною, хворою на один або кілька видів захворювань, станів
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява законного представника дитини; • копія свідоцтва про народження дитини (з пред'явленням оригіналу); • документ, що підтверджує повноваження усиновлювача, опікуна, піклувальника, прийомних батьків, батьків-вихователів; • довідка про захворювання дитини
Розмір допомоги	на кожну хвору дитину у розмірі двох прожиткових мінімумів для дітей відповідного віку та виплачується шість місяців;
Термін виплати	шість місяців

Особливості призначення	<ul style="list-style-type: none"> • з дня звернення до органу соціального захисту населення; • незалежно від одержання інших видів державної допомоги; • на наступний період виплата продовжується на підставі заяви законного представника дитини та довідка про захворювання дитини з дня зупинення виплати, <i>якщо звернення надійшло протягом одного місяця з дня її зупинення.</i>
Припинення виплати у разі:	<ul style="list-style-type: none"> • встановлення дитині інвалідності; • призначення допомоги на підставі документів, що містять недостовірні відомості; • позбавлення отримувача допомоги батьківських прав, волі вироком суду; • скасування рішення про усиновлення дитини або визнання його недійсним; • звільнення опікуна чи піклувальника дитини від виконання їх обов'язків; • смерті дитини чи отримувача допомоги.

10.3. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям

Отримувач	малозабезпечені сім'ї, які постійно проживають на території України, а також інші малозабезпечені сім'ї у випадках, встановлених законом
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява на призначення допомоги малозабезпеченим сім'ям; • декларація про доходи та майновий стан сім'ї; • <i>довідка</i> про доходи, інформація про які відсутня у ДПС, Пенсійному фонді України або фондах соціального страхування; • <i>довідка</i> про участь в обороні України та у відсічі і стримуванні армії РФ на території України.
Терміни призначення	<ul style="list-style-type: none"> • на 6 місяців; • на строк визнання особи непрацездатною – одиноким особам, визнаним за результатами МСЕК непрацездатними, які не мають інших джерел до існування; • довічно – одиноким особам, які досягли 65-річного віку і не мають інших джерел доходів.

<p>Розмір допомоги</p>	<p>визначається як різниця між прожитковим мінімумом для сім'ї та її середньомісячним сукупним доходом, з урахуванням рівня забезпечення прожиткового мінімуму.</p> <p>Гарантований мінімум ПМ для призначення допомоги для основних соціальних і демографічних груп населення становить:</p> <p>для працездатних осіб – 45%, для дітей – 130%;</p> <p>для осіб, які втратили працездатність, та осіб з інвалідністю – 100% відповідного ПМ.</p> <p>Максимальний розмір державної соціальної допомоги не може перевищувати прожитковий мінімум для сім'ї, <i>крім випадків надання допомоги сім'ям, які проживають на території населеного пункту зі статусом гірського (прожитковий мінімум збільшується на 20%)</i>.</p>
<p>Особливості</p>	<p>непрацюючій працездатній особі з числа членів малозабезпеченої сім'ї може надаватися одноразова безвідсоткова поворотна допомога на здобуття економічної самостійності малозабезпеченої сім'ї за рахунок коштів державного бюджету. Допомога надається державною службою зайнятості у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.</p> <p>Розмір призначеної державної соціальної допомоги перераховується за заявою уповноваженого представника сім'ї.</p> <p>При зміні прожиткового мінімуму розмір призначеної допомоги перераховується без звернення уповноваженого представника сім'ї.</p> <p>В умовах воєнного часу в Україні строк виплати державної соціальної допомоги, яку було призначено раніше, продовжується на період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення чи скасування і виплачується за повний місяць без звернення особи до структурних підрозділів з питань соціального захисту населення. Виплата допомоги не припиняється, навіть якщо отримувач пропустив строк її перегляду.</p>

Допомога на дітей, які виховуються в багатодітних сім'ях

Отримувач	один із батьків дитини, який постійно проживає разом із дитиною, та є громадянином України, іноземцем та особою без громадянства, яка постійно проживає в Україні
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява на призначення допомоги; • копії посвідчення батьків багатодітної сім'ї (з пред'явленням оригіналу). У разі досягнення дитиною з багатодітної сім'ї шестирічного віку подається посвідчення дитини з багатодітної сім'ї (з пред'явленням оригіналу); • копії свідоцтв про народження всіх дітей (з пред'явленням оригіналів)
Терміни призначення	допомога <i>призначається</i> на третю і кожен наступну дитину з місяця , в якому було подано заяву з усіма необхідними документами, та <i>виплачується щомісяця</i> по місяць досягнення дитиною 6-річного віку включно .
Розмір допомоги	2100 грн
Припинення виплати у разі:	<ul style="list-style-type: none"> • відібрання дитини в отримувача або позбавлення отримувача допомоги батьківських прав; • нецільового використання коштів і незабезпечення отримувачем допомоги належних умов для повноцінного утримання та виховання дитини; • влаштування дитини на повне державне утримання; • зарахування дитини на цілодобове перебування (від чотирьох ночівель на тиждень) до інтернату (пансіону) закладу загальної середньої освіти (за винятком спеціальних закладів освіти та випадків, коли батьки сплачують повну вартість утримання дитини в закладі); • перебування отримувача допомоги в місцях позбавлення волі за рішенням суду; • втрати статусу багатодітної сім'ї; • подання отримувачем допомоги заяви про припинення виплати допомоги; • смерті дитини або отримувача допомоги.

Тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів

Отримувач	діти до 18 років, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання (перебування) їх невідоме
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява за затвердженою формою; • копія свідоцтва про народження дитини; • декларація про доходи та майновий стан осіб, які звернулися за призначенням усіх видів соціальної допомоги (заповнюється на підставі довідок про доходи кожного члена сім'ї) ; <p align="center"><i>додатково подаються:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • рішення суду (виконавчий лист) про стягнення з одного з батьків аліментів на дитину; • довідка державної виконавчої служби, що підтверджує факт несплати аліментів одним із батьків протягом 6 місяців, перед зверненням; • довідка відповідної установи про здійснення стосовно одного з батьків кримінального провадження або про його перебування на примусовому лікуванні, у місцях позбавлення волі, визнання його в установленому порядку недієздатним, а також перебування на строковій військовій службі; • повідомлення органу внутрішніх справ про те, що місце проживання (перебування) одного з батьків дитини не встановлене.
Терміни призначення	<p>кожні шість місяців, починаючи з місяця, в якому подано заяву з усіма необхідними документами.</p> <p><i>Рішення</i> про призначення або відмову в призначенні тимчасової допомоги приймається органом соціального захисту населення протягом 10 календарних днів після надходження усіх необхідних документів.</p>
Розмір допомоги	дорівнює різниці між 100% ПМ для дитини відповідного віку та ССД сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менше 50% ПМ для дитини відповідного віку.

<p>Припинення виплати у разі:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • встановлення місця проживання (перебування) особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду; • виявлення обставин, що свідчать про можливість одного з батьків утримувати свою дитину; • досягнення дитиною 18-річного віку; • виконання в повному обсязі зобов'язань одного з батьків щодо сплати аліментів у разі виїзду на постійне місце проживання за кордон; • влаштування дитини до відповідної установи (закладу) на повне державне утримання; • скасування або визнання усиновлення недійсним; • усиновлення дитини (чоловіком матері або дружиною батька); • відмови від стягнення аліментів; • добровільного виконання рішення суду особою, зобов'язаною сплачувати аліменти; • скасування в установленому законодавством порядку рішення суду щодо стягнення аліментів; • смерті дитини, якій була призначена тимчасова допомога.
--	---

Щомісячна грошова допомога особі, яка проживає разом із особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу

<p>Отримувач</p>	<p>дієздатна особа, яка зареєстрована або постійно проживає на одній житловій площі з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, і здійснює догляд за нею.</p>
<p>Розмір допомоги</p>	<p>розраховується як різниця між 3 ПМ на кожного члена сім'ї та ССД сім'ї за попередні шість місяців, але не може бути більше, ніж ПМ на одну особу в розрахунку на місяць</p>

Терміни призначення	<ul style="list-style-type: none"> • з місяця звернення за допомогою, якщо протягом місяця подані всі необхідні документи. • на шість місяців і виплачується щомісяця; Якщо особа, яка здійснює догляд за особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, є непрацюючим пенсіонером (особою з інвалідністю), їй призначається допомога на догляд на 12 місяців на підставі заяви та копії трудової книжки
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява; • документ, який посвідчує особу; • декларація про доходи та майновий стан; • висновок лікарської комісії медичного закладу щодо необхідності постійного стороннього догляду за особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу незалежно від того, чи є психічні розлади основною причиною інвалідності; • копія довідки до акта огляду медико-соціальною експертною комісією, яка видана особі з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, за якою здійснюється догляд.
Припинення виплати у разі:	<ul style="list-style-type: none"> • сталися зміни у складі сім'ї через смерть або зміну місця проживання особи з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу чи особи, якій надається допомога на догляд; • закінчився строк установлення інвалідності I чи II групи і протягом місяця не підтверджено встановлення групи інвалідності, яка дає право на призначення допомоги на догляд; • особа з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу перебуває на повному державному утриманні або стаціонарному лікуванні впродовж повного календарного місяця.

Якщо заявник вже отримує будь-який з видів державної допомоги, які призначаються органами соціального захисту населення, відомості про розмір допомоги враховуються такими органами без її декларування

10.4. Порядок призначення житлових субсидій

Призначається за наявності **різниці між розміром:**

- плати за житлово-комунальні послуги та/або скраплений газ, тверде та рідке пічне побутове паливо,
- за абонентське обслуговування для споживачів комунальних послуг, що надаються за індивідуальними договорами про надання комунальних послуг або за індивідуальними договорами з обслуговуванням внутрішньобудинкових систем про надання комунальних послуг,
- внеску/платежу об'єднанню на оплату витрат на управління багатоквартирним будинком у межах соціальної норми житла, соціальних нормативів житлово-комунальних послуг, скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива,
- витрат на управління багатоквартирним будинком

і

розміром обов'язкового відсотка платежу, встановленого відповідно до постанови КМУ від 27 липня 1998 р. №1156 “Про новий розмір витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива у разі надання житлової субсидії”

Отримувач	громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, що проживають у житлових приміщеннях (будинках).
Терміни призначення	з місяця звернення за її призначенням до дати закінчення опалювального сезону і розраховується: <ul style="list-style-type: none">• на неопалювальний сезон – з 01.05 по 30.09;• на опалювальний сезон – з 01.10 по 30.04. <p>На оплату комунальних послуг з постачання теплової енергії, постачання та розподілу природного газу, постачання та розподілу електричної енергії для централізованого, автономного та індивідуального опалення в опалювальний сезон розраховується з 16 жовтня по 15 квітня включно.</p> <p>На придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива призначається один раз на календарний рік за особистим зверненням громадян, з місяця звернення за її призначенням до кінця поточного календарного року.</p>

<p>Документи</p>	<ul style="list-style-type: none"> • заява про призначення та надання житлової субсидії в грошовій формі за встановленою формою; • декларація про доходи та витрати осіб, які звернулися за призначенням житлової субсидії; • довідки про доходи або письмове пояснення із зазначенням їх розміру – в разі зазначення в декларації доходів, інформація про які відсутня в ДПС, Пенсійному фонді України, фондах соціального страхування тощо і відповідно до законодавства не може бути отримана за запитом структурного підрозділу з питань соціального захисту населення; • копія договору про реструктуризацію заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг (у разі наявності); • договір оренди житла (в разі наявності); • інші документи, які необхідні для прийняття рішення. 				
<p>Розрахунок субсидій</p>	<p>На основі середньомісячного сукупного доходу осіб, який визначається:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за I-II квартали поточного календарного року – в разі призначення житлової субсидії з початку опалювального сезону; • за два квартали, що передують місяцю, який передує місяцю звернення за призначенням житлової субсидії, – в разі, коли житлова субсидія призначається після початку опалювального (неопалювального) сезону. 				
<p>При автоматичному розрахунку субсидій, без звернення громадян на наступний період, доходи враховуються:</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%;">травень 2022 року</td> <td style="width: 50%;">з 01.07.2021 по 31.12.2021</td> </tr> <tr> <td>жовтень 2022 року</td> <td>з 01.01.2022 по 30.06.2022</td> </tr> </table>		травень 2022 року	з 01.07.2021 по 31.12.2021	жовтень 2022 року	з 01.01.2022 по 30.06.2022
травень 2022 року	з 01.07.2021 по 31.12.2021				
жовтень 2022 року	з 01.01.2022 по 30.06.2022				
<p>Доходи, які враховуються при призначенні субсидій та доходи, які не враховуються до сукупного доходу домогосподарства розглянуті в темі 3.</p>					

Для житлової субсидії на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива враховуються доходи осіб за попередній календарний рік.

Якщо сім'я складається з пенсіонерів, які не мають інших доходів крім пенсії, при розрахунку житлової субсидії враховується розмір пенсії: у листопаді – за вересень, у грудні – за жовтень, у січні 2023 року – за листопад 2022 року.

У разі призначення житлової субсидії після початку опалювального (неопалювального) сезону враховується розмір нарахованої пенсії за місяць, що передує місяцю, з якого призначається житлова субсидія.

Житлові субсидії непрацездатним непрацюючим особам, які проживають самі, призначаються на площу, що перевищує встановлену законодавством соціальну норму житла (збільшенням соціальної норми житла для домогосподарства на 30%), якщо про це зазначено у заяві.

До непрацездатних непрацюючих осіб, які проживають самі і яким житлову субсидію може бути призначено на понаднормову площу житла, належать:

- особи, які не досягли повноліття;
- громадяни, які отримують пенсію за віком, у зв'язку з втратою годувальника або по інвалідності, а також ті, які досягли пенсійного віку, отримують пенсію за вислугою років;
- громадяни, які отримують державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю;
- громадяни, які отримують державну соціальну допомогу особі, яка не має права на пенсію, та особам з інвалідністю;
- громадяни, які отримують тимчасову державну соціальну допомогу непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату.

Норма житла	13,65 м ² на 1 особу 35,22 м ² на 1 сім'ю
Холодна вода при відсутності централізованої гарячої води	4 м ³ на 1 особу
Водовідведення	4 м ³ на 1 особу
Централізоване опалення у разі використання теплової енергії	0,0431 Гкал на 1 м ² опалювальної площі

Субсидія не призначається, якщо:

- загальна площа житлового приміщення перевищує
130 кв. м для квартир у багатоквартирному будинку,
230 кв. м для індивідуальних будинків

(крім житлових приміщень дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, багатодітних сімей, сімей, у яких на початок місяця, з якого призначається субсидія, проживає троє і більше дітей, із урахуванням тих, над якими встановлено опіку чи піклування);

- будь-хто зі складу домогосподарства або член сім'ї особи має у власності транспортний засіб, з року випуску якого минуло менше 5 років або більше ніж один транспортний засіб, з року випуску якого минуло менше ніж 15 років (не враховуються: мотоцикл, вартість якого менше чотирьох розмірів мінімальної з/п на 1 січня року, з якого призначається субсидія; мопед, причеп, саморобний транспортний засіб; одержаний безоплатно чи придбаного на пільгових умовах через структурні підрозділи з питань соціального захисту населення; придбаний батьками-вихователями дитячих будинків сімейного типу);

- у складі домогосподарства або в складі сім'ї члена домогосподарства є особи, які досягли 18-річного віку станом на початок періоду, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії, і в цьому періоді:

- за інформацією ДПС, ПФУ, у них взагалі відсутні доходи, які враховуються під час призначення житлової субсидії;
- або нарахований ССД менший за розмір мінімальної з/п, встановленої на початок періоду, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії;
- та/або ними або за них не сплачено єдиний внесок на ЗДСС у розмірі, не меншому від мінімального, сумарно протягом трьох місяців у періоді, за який враховуються доходи для призначення житлової субсидії (крім окремих категорій осіб);
- або такі особи перебували за кордоном сукупно більше 60 днів (крім днів службового відрядження, лікування, навчання або догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку за кордоном, що підтверджується відповідними документами).

- громадянин не повернув надміру перераховану (виплачену) суму житлової субсидії за попередні періоди або не сплачує суми до повернення, визначені відповідним структурним підрозділом з питань соціального захисту населення;

- будь-хто зі складу домогосподарства або член сім'ї особи із складу домогосподарства протягом 12 місяців перед місяцем звернення за призначенням житлової субсидії, призначенням субсидії без звернення здійснив фінансові операції на суму, яка на дату проведення операції перевищує 50 тис. гривень;
- структурним підрозділом з питань соціального захисту населення отримано інформацію про наявність простроченої понад три місяці (на дату надання такої інформації) заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг, строк позовної давності якої не минув і загальна сума якої перевищує 40 НМДГ на день звернення за призначенням житлової субсидії;
- у складі домогосподарства або у складі сім'ї є особи, які, за даними Єдиного реєстру боржників, мають заборгованість за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів понад три місяці (крім визначених категорій осіб);
- будь-хто зі складу домогосподарства або член сім'ї особи зі складу домогосподарства на 1 число місяця, з якого призначається житлова субсидія, має у власності більше ніж одне житлове приміщення, крім житлових приміщень у гуртожитках та визначених категоріях житла;
- будь-хто зі складу домогосподарства або член сім'ї особи зі складу домогосподарства на 1 число місяця, з якого призначається житлова субсидія, має на депозитному банківському рахунку (рахунках) кошти у загальній сумі, що перевищує 100 тис. гривень, або облігації внутрішньої державної позики на загальну суму, що перевищує 100 тис. гривень, про що зазначається в декларації;
- будь-хто із складу домогосподарства або член сім'ї особи зі складу домогосподарства протягом 12 місяців перед місяцем звернення за призначенням житлової субсидії, призначенням житлової субсидії без звернення здійснив операції з купівлі безготівкової та/або готівкової іноземної валюти (крім валюти, отриманої від благодійних організацій або придбаної для оплати медичних та/або освітніх послуг), а також банківських металів на загальну суму, що перевищує 50 тис. гривень

!!! Житлова субсидія **не призначається**, якщо неповнолітні діти (крім студентів денної форми навчання, місце проживання яких зареєстроване у гуртожитках), маючи батьків, зареєстровані в житловому приміщенні (будинку) самі.

Призначення житлових субсидій здійснюється структурними підрозділами з питань соціального захисту населення.

Контроль за правильністю призначення і виплати житлових субсидій здійснює Національна соціальна сервісна служба та її територіальні органи.

10.5. Інші види соціальних допомог

Державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю

Отримувач	особи з інвалідністю з дитинства та діти з інвалідністю віком до 18 років
Особливості призначення	<p>Якщо особа з інвалідністю з дитинства має одночасно право на дану державну соціальну допомогу, на пенсію та на державну соціальну допомогу згідно із ЗУ “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю”, то призначається або державна соціальна допомога або пенсія, або державна соціальна допомога згідно із ЗУ “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю” за вибором особи чи її законного представника.</p> <p>У разі наявності права на пенсію у зв’язку з втратою годувальника особі з інвалідністю з дитинства або дитина з інвалідністю і на державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю такі виплати призначаються одночасно.</p>
Розміри допомоги	<ul style="list-style-type: none"> • особам з інвалідністю з дитинства I групи – 100 % ПМ для осіб, які втратили працездатність; • особам з інвалідністю з дитинства II групи – 80% ПМ для осіб, які втратили працездатність; • особам з інвалідністю з дитинства III групи – 60% ПМ для осіб, які втратили працездатність; • на дітей з інвалідністю віком до 18 років – 70 % ПМ для осіб, які втратили працездатність.
Терміни призначення	з дня звернення за їх призначенням, якщо протягом 3 місяців подано всі необхідні документи

Терміни призначення	<p>Особам з інвалідністю з дитинства – на весь строк інвалідності, встановленої МСЕК.</p> <p>На дітей з інвалідністю віком до 18 років – на строк, зазначений у медичному висновку про дитину з інвалідністю, але не більш як по місяць досягнення дитиною з інвалідністю 18-річного віку включно.</p>
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява за затвердженою формою; • копія свідоцтва про народження дитини з інвалідністю віком до 18 років; • довідка з місця навчання із зазначенням перебування (неперебування) на повному державному утриманні; • <i>копія рішення</i> про встановлення опіки (піклування) та призначення дитині з інвалідністю віком до 18 років опікуна (піклувальника); • <i>копія рішення</i> суду про визнання особи з інвалідністю з дитинства недієздатною; • <i>копія рішення</i> суду про призначення опікуна особі з інвалідністю з дитинства або копія документа, що підтверджує повноваження представника закладу, який виконує функції опікуна.
Перерахунок розміру до- помоги	<p>У разі зміни групи (підгрупи, категорії) інвалідності – з дня зміни групи (підгрупи) інвалідності, якщо така зміна приводить до збільшення розміру, а у разі зменшення розміру допомоги – з місяця, що настає за тим, у якому встановлено нову групу (підгрупу, категорію) інвалідності.</p>
Припинення виплати	<p>якщо особа з інвалідністю з дитинства або дитина з інвалідністю віком до 18 років пропустила строк переогляду стану здоров'я.</p> <p>Допомога поновлюється з дня зупинення виплати, але не більш як за один місяць.</p> <p>Якщо строк переогляду пропущено з поважної причини, то виплата допомоги поновлюється з дня зупинення виплати, але не більш як за три роки, за умови, що протягом цього періоду особу визнано особою з інвалідністю з дитинства або дитиною з інвалідністю віком до 18 років.</p>

	<p>Якщо щомісячний розмір державної соціальної допомоги не досягає ПМ, встановленого законом для осіб, які втратили працездатність, таким особам призначається щомісячна доплата в сумі, якої не вистачає до зазначеного розміру.</p>
<p>До державної соціальної допомоги призначається також надбавка на догляд:</p>	
<p>Отримувач</p>	<ul style="list-style-type: none"> • особа з інвалідністю з дитинства I групи; • одинока особа з інвалідністю з дитинства II і III груп, яка за висновком ЛКК закладу охорони здоров'я потребує постійного стороннього догляду; • особа, яка здійснює догляд за дитиною з інвалідністю віком до 18 років (один із батьків, усиновлювач, опікун, піклувальник, які не працюють, не навчаються в закладах освіти (крім заочної форми), не проходять військову службу, не займають виборну посаду і фактично здійснюють догляд за дитиною з інвалідністю віком до 18 років). • одному із законних представників дитини з інвалідністю надбавка на догляд за дитиною з інвалідністю підгрупи А, а також одинокій матері (одинокому батьку) надбавка на догляд за дитиною з інвалідністю віком до 18 років призначається незалежно від факту роботи, навчання, служби.
<p>Особливості призначення</p>	<p>Надбавка на догляд також призначається особам, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, у відпустці без збереження заробітної плати незалежно від того, за якою дитиною вона доглядає, перебуваючи у відпустці, якщо дитина з інвалідністю віком до 18 років потребує домашнього догляду, і фактично здійснюють догляд за нею.</p> <p>Надбавка на догляд призначається особі з інвалідністю з дитинства в разі її перебування на повному державному утриманні.</p> <p>У разі перебування дитини з інвалідністю віком до 18 років на повному державному утриманні надбавка на догляд не призначається.</p>

<p>Розміри надбавки</p>	<ul style="list-style-type: none"> - особі з інвалідністю з дитинства I групи, віднесеній до підгрупи А, – 200% ПМ для осіб, які втратили працездатність; - особі з інвалідністю з дитинства I групи, віднесеній до підгрупи Б, – 100% ПМ для осіб, які втратили працездатність; - самотній особі з інвалідністю з дитинства II або III групи, яка за висновком ЛКК закладу охорони здоров'я потребує постійного стороннього догляду, – 75% ПМ для осіб, які втратили працездатність; - на дитину з інвалідністю віком до 6 років, віднесену до підгрупи А, – 200% ПМ для дітей віком до 6 років; - на іншу дитину з інвалідністю віком до 6 років – 50% ПМ для дітей віком до 6 років; - на дитину з інвалідністю віком від 6 до 18 років, віднесену до підгрупи А, – 200% ПМ для дітей віком від 6 до 18 років; - на іншу дитину з інвалідністю віком від 6 до 18 років – 50% ПМ для дітей віком від 6 до 18 років.
--------------------------------	---

Розмір державної соціальної допомоги на дітей з інвалідністю віком до 18 років, інвалідність яких пов'язана з пораненням чи іншим ушкодженням здоров'я від вибухонебезпечних предметів, з урахуванням всіх надбавок, підвищень та інших доплат, зокрема передбачених КМУ, підвищується на 50% розміру державної соціальної допомоги на дітей з інвалідністю віком до 18 р.

Призначена державна соціальна допомога виплачується особі з інвалідністю з дитинства **незалежно** від одержуваних такою особою заробітної плати, стипендії, аліментів або інших доходів.

Державна соціальна допомога, яка призначена на дитину з інвалідністю віком до 18 років, виплачується **незалежно** від одержання на неї інших видів допомоги.

Особам з інвалідністю з дитинства, які перебувають на повному державному утриманні у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, виплачується 25% призначеного розміру державної соціальної допомоги.

Дітям з інвалідністю віком до 18 років з числа дітей-сиріт за період перебування на повному державному утриманні державна соціальна допомога виплачується у повному розмірі та перераховується на їх особові рахунки в банку.

Іншим дітям з інвалідністю віком до 18 років, які перебувають у будинках-інтернатах, закладах освіти, інших стаціонарних установах (зкладах) на повному державному утриманні, призначена державна соціальна допомога виплачується в розмірі 50% та перераховується на їх особові рахунки в банку.

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю

Отримувач	<p>особи, які одночасно відповідають таким умовам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) особи, які досягли віку 65 років і не мають права на пенсію відповідно до законодавства або яким установлено інвалідність в установленому порядку; 2) не одержують пенсію або соціальні виплати, що призначаються згідно із законодавством при настанні відповідних соціальних ризиків; 3) є малозабезпеченими особами (крім осіб з інвалідністю I групи та дітей померлого годувальника). <p>Крім того:</p> <ul style="list-style-type: none"> - особи з інвалідністю I групи, якщо вони не одержують пенсію; - діти померлого годувальника (також ті, що народжені до спливу 10 місяців з дня смерті годувальника), який на день смерті не мав страхового стажу, необхідного для призначення пенсії для особи з інвалідністю III групи.
Терміни призначення	<ul style="list-style-type: none"> - з дня звернення за допомогою; - з дня досягнення встановленого віку чи встановлення МСЕК інвалідності, якщо звернення відбулося не пізніше трьох місяців з такого дня;

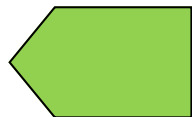
	- допомога дитині померлого годувальника призначається з дати, що настає за днем смерті годувальника, якщо звернення за соціальною допомогою надійшло не пізніше ніж через 12 місяців із дня смерті годувальника.
Розміри допомоги	встановлюються з урахуванням з розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, у такому розмірі: 150% – на трьох і більше дітей померлого годувальника; 120% – на двох дітей померлого годувальника; 100% – особам з інвалідністю I групи, жінкам, яким присвоєно звання “Мати-героїня”, на одну дитину померлого годувальника; 80% – особам з інвалідністю II групи; 60% – особам з інвалідністю III групи; 50% – священнослужителям, церковнослужителям та особам, які протягом не менш як десяти років до введення в дію ЗУ “Про свободу совісті та релігійні організації” займали виборні або за призначенням посади у релігійних організаціях, за наявності архівних документів або показань свідків, які підтверджують факт такої роботи; 30% – особам, які досягли віку, встановленого статтею 1 ЗУ “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю”.
Документи	<ul style="list-style-type: none"> • заява за встановленою формою; • декларація про доходи та майновий стан осіб для призначення соціальної допомоги (у разі потреби); • копія рішення суду про визнання особи недієздатною (для недієздатної особи); • копія рішення про призначення опікуна (для недієздатної особи, якій призначено опікуна); • копія документа, що підтверджує повноваження представника закладу, який виконує функції опікуна над особою (для недієздатної особи, опікуна якій не призначено);

Документи	<p><i>Крім того, при втраті годувальника:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - копія свідоцтва про народження або паспорта громадянина України особи, якій призначається соціальна допомога, з пред'явленням оригіналу; - копії документів, які засвідчують родинні відносини члена сім'ї з померлим годувальником (у разі потреби); - копія свідоцтва про смерть годувальника або рішення суду про визнання його безвісно відсутнім чи оголошення померлим з пред'явленням оригіналу; - довідка закладу освіти про те, що дитина навчається за денною формою навчання (у разі потреби).
------------------	--

Державна соціальна допомога на догляд

Категорія отримувачів	Розмір допомоги, у % ПМ для осіб, які втратили працездатність
<p>1) особи з інвалідністю внаслідок війни з числа військовослужбовців та інших осіб, яким призначено пенсії по інвалідності відповідно до ЗУ “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) особи з інвалідністю I групи; б) особи з інвалідністю II групи, які є одиницями та за висновком ЛКК потребують постійного стороннього догляду; в) особи з інвалідністю III групи, які є одиницями та за висновком ЛКК потребують постійного стороннього догляду; 	<p>100% (підгрупа А)</p> <p>50% (підгрупа Б)</p> <p>25%</p> <p>15%</p>
<p>2) особи, яким призначено пенсії за вислугу років відповідно до ЗУ “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” і які є особами з інвалідністю I групи, або є одиницями пенсіонерами і за висновком ЛКК потребують догляду;</p>	<p>100%</p> <p>50%</p> <p>15%</p>

<p>3) особи, які належать до осіб з інвалідністю внаслідок війни відповідно до статті 7 ЗУ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” та одержують пенсії за віком, по інвалідності або за вислугу років:</p> <p>а) особи з інвалідністю I групи;</p> <p>б) особи з інвалідністю II і III груп, які є самотніми і за висновком ЛКК потребують постійного стороннього догляду;</p>	<p>100% (учасники Другої світової війни)</p> <p>50%</p> <p>30% (підгрупа А)</p> <p>25%</p>
<p>4) самотні малозабезпечені особи, які за висновком ЛКК потребують постійного стороннього догляду і одержують пенсію за віком або за вислугу років чи по інвалідності (крім осіб з інвалідністю I групи та осіб, зазначених у пункті б);</p>	<p>15%</p>
<p>5) малозабезпечені особи з інвалідністю I групи, які одержують пенсію за віком або за вислугу років чи по інвалідності (крім осіб з інвалідністю, зазначених у п.п. 1-3, б);</p>	<p>30%</p> <p>15% (для підгрупи Б)</p>
<p>б) самотніми особам, які досягли 80-річного віку та за висновком ЛКК потребують постійного стороннього догляду і одержують пенсію відповідно до ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” або ЗУ “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”.</p>	<p>40%</p>
<p>У разі смерті одержувача державної соціальної допомоги особам, які здійснили його поховання, виплачується допомога на поховання в розмірі двомісячної суми державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, встановленому на день смерті одержувача цієї допомоги.</p>	

Важливо знати

Міністерство соціальної політики разом із Національною соціальною сервісною службою України та регіональними департаментами соціального захисту створено платформу «Допомога поруч» (<https://dopomoga.msp.gov.ua/>) для забезпечення життєвих потреб переміщених осіб, насамперед, з вразливих категорій.

Проект об'єднує зусилля благодійних і громадських організацій, бізнесу, волонтерів, небайдужих громадян, органів державної влади та місцевого самоврядування з виявлення потреб людей через «гарячі» телефонні лінії, звернення та надання їм необхідної допомоги.

Для отримання виплат державних допомог громадяни України можуть подати заявку через заповнення форми на інформаційній платформі «єДопомога» (<https://edopomoga.gov.ua/>) та через засоби Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема з використанням мобільного додатка Порталу Дія.

Платформа має три напрями:

- грошова допомога від держави (єДопомога державна);
- отримання та надання волонтерської допомоги (єДопомога волонтерська);
- виплати від міжнародних організацій (єДопомога міжнародна).

На платформі можна дізнатися, як отримати гроші від держави, залишити заявку на допомогу або запропонувати підтримати інших у забезпеченні продуктами харчування, одягом, ліками тощо, перевірити статусу поданої заявки, а також отримання аналітичної інформації щодо роботи у цьому напрямі.

Цілодобова гаряча лінія Мінреінтеграції

15-48

Гаряча лінія для дзвінків з-за кордону/WhatsApp/Telegram/Viber

+38(096) 078-84-33

Гаряча лінія уповноваженого з питань ВПО

+38(066) 813-62-39

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, станом на 01.01.2021

Категорія отримувачів	Кількість отримувачів, осіб	Загальна сума призначеної місячної допомоги з урахуванням надбавок, підвищень, індексації, тис. грн	Середній розмір призначеної місячної допомоги з урахуванням надбавок, підвищень та сум індексації, грн
Усього	167656	300360,2	1791,53
Особи з інвалідністю:			
І групи	7888	14078,3	1784,77
II групи	36495	64506,3	1767,54
III групи	74282	131320,2	1767,86
Жінки, яким присвоєно звання “Мати-героїня”	3	5,3	1769
Священнослужителі та церковнослужителі	11	19,5	1769
Особи, які досягли віку встановленого ст.1 ЗУ “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію та особам з інвалідністю”	10722	18965,8	1768,87
Отримувачі допомоги на дітей померлого годувальника, який на день смерті не мав страхового стажу, необхідного для призначення пенсії особам з інвалідністю III групи відповідно до ЗУ “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”	38255	71464,8	1868,12

* за даними Міністерства соціальної політики України

Надання органами соціального захисту окремих видів державної допомоги сім'ям з дітьми у 2020 році

Вид допомоги	кількість, тис. осіб		Кількість виплат допомоги, тис.	Сума допомоги, млн грн	Середній розмір допомоги, грн
	одержувачів, яким призначено допомогу	дітей, на яких отримують допомогу станом на 01.01.2021			
Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами	147,8	x	157,6	335	2126,01
Допомога при народженні дитини	299,3	317,1	11726	13220,3	1127,43
Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування	39,4	42,8	658,6	2853,3	4332,27
Допомога на дітей одиноким особам (матерям, удовам, усиновителям)	449,2	247,3	3793,1	5543,6	1461,51
Допомога при усиновленні дитини	0,8	4,7	44,8	51,5	1149,39

* за даними Міністерства соціальної політики України

Кількість осіб з інвалідністю в Україні за період 2018-2020 рр., тис. осіб

	2018	2019	2020
Всього кількість осіб з інвалідністю	2659,7	2703	2724,1
у т.ч. I групи	226,3	222,3	215,0
II групи	896,1	900,8	897,1
III групи	1375,7	1416	1449,1
діти з інвалідністю	161,6	163,9	162,9
Кількість уперше визнаних осіб з інвалідністю	136,3	117,7	н/д

Інструменти підходу, орієнтованого на сильні сторони, для роботи в громадах:

1. Залучення членів територіальної громади (*community participation*) до вирішення актуальних соціальних проблем. Відбувається через: інформування; консультування; охоплення; співпрацю; розширення можливостей (це так звана драбина участі, запропонована Ш. Арнстейн у 1969 р.)

2. Делегування і розширення прав і можливостей членів громади (*community empowerment*). Здійснюється через передачу лідерства громадському сектору, розвиток ефективної взаємодії усіх зацікавлених сторін, забезпечення прозорості та відкритості, надання ширших методів контролю громадам, впровадження заходів для вдосконалення громади

3. Розвиток громад на основі ресурсів (*community assets-building*), тобто розкриття якостей і сильних сторін громади та залучення ресурсів ззовні для підвищення свого рівня життя

4. Формування стресостійкості (життестійкості) в громаді (*community resilience interventions*) - набуття членами громади необхідних умінь, знань та навичок через когнітивне моделювання для подолання надзвичайних подій

Запитання та завдання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте джерела фінансування соціальних допомог.
2. Які методи підтримки багатодітних сімей?
3. Які види допомог та державної підтримки учасників бойових дій активні в Україні?
4. Назвіть приклади місцевої підтримки громадян, у яких склалися складні життєві обставини.
5. Яка модель зменшення соціальних ризиків населення є, на Вашу думку, найбільш оптимальною. Обґрунтуйте свій вибір.
6. Які чинники можуть зумовити складні життєві обставини?

Тема 11. СИСТЕМА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

- 11.1. Соціальні послуги: суть та види
- 11.2. Етапи надання соціальних послуг
- 11.3. Порядок фінансування надання соціальних послуг
- 11.4. Категорії надавачів соціальних послуг
- 11.4. Оцінка якості соціальних послуг

Рекомендована література

1. ЗУ “Про соціальні послуги” №2671-VIII від 17.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
2. Порядок надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг. Постанова КМУ від 01.06.2020 р. № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-%D0%BF#n9>
3. Порядок організації надання соціальних послуг. Постанова КМУ від 1 червня 2020 р. № 587 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
4. Критерії діяльності надавачів соціальних послуг. Постанова КМУ від 03.03.2020 р. № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-%D0%BF#Text>
5. Порядок проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг. Постанова КМУ від 01.06.2020 №449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-%D0%BF#Text>
6. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
7. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика. Київ: ВМУРОЛ, 2004. 408 с.
8. Ширмер Януш Соціальна допомога в США. URL: case-ukraine.com.ua

11.1. Соціальні послуги: суть та види

Соціальні послуги – дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають.

Законодавчі документи, які регулюють діяльність надавачів соціальних послуг

Міжнародні акти

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
2. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, які принижують гідність, видів поводження і покарання
3. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю
4. Європейська соціальна хартія (переглянута)
5. Декларація з проблем старіння
6. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми
7. Європейська декларація з охорони психічного здоров'я
8. Принципи ООН щодо ставлення до людей похилого віку

Основні національні законодавчі акти

9. Сімейний кодекс України
10. Цивільний кодекс
11. ЗУ “Про соціальні послуги”
12. ЗУ “Про психіатричну допомогу”
13. ЗУ “Основи законодавства України про охорону здоров'я”
14. ЗУ “Про ліцензування видів господарської діяльності”
15. ЗУ “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні”
16. ЗУ “Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів”
17. ЗУ “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні”
18. ЗУ “Про свободу совісті та релігійні організації”
19. ЗУ “Про захист персональних даних”
20. ЗУ “Про медіацію”
21. ЗУ “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини”
22. ЗУ “Про освіту”

**Принципи надання соціальних послуг
(ст.3 ЗУ “Про соціальні послуги”)**

→ дотримання прав людини, прав дитини та прав осіб з інвалідністю

→ гуманізм

→ забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків

→ поваги до честі та гідності

→ толерантності

→ законності

→ соціальної справедливості

→ доступності та відкритості

→ неупередженості та безпечності

→ добровільності

→ індивідуального підходу

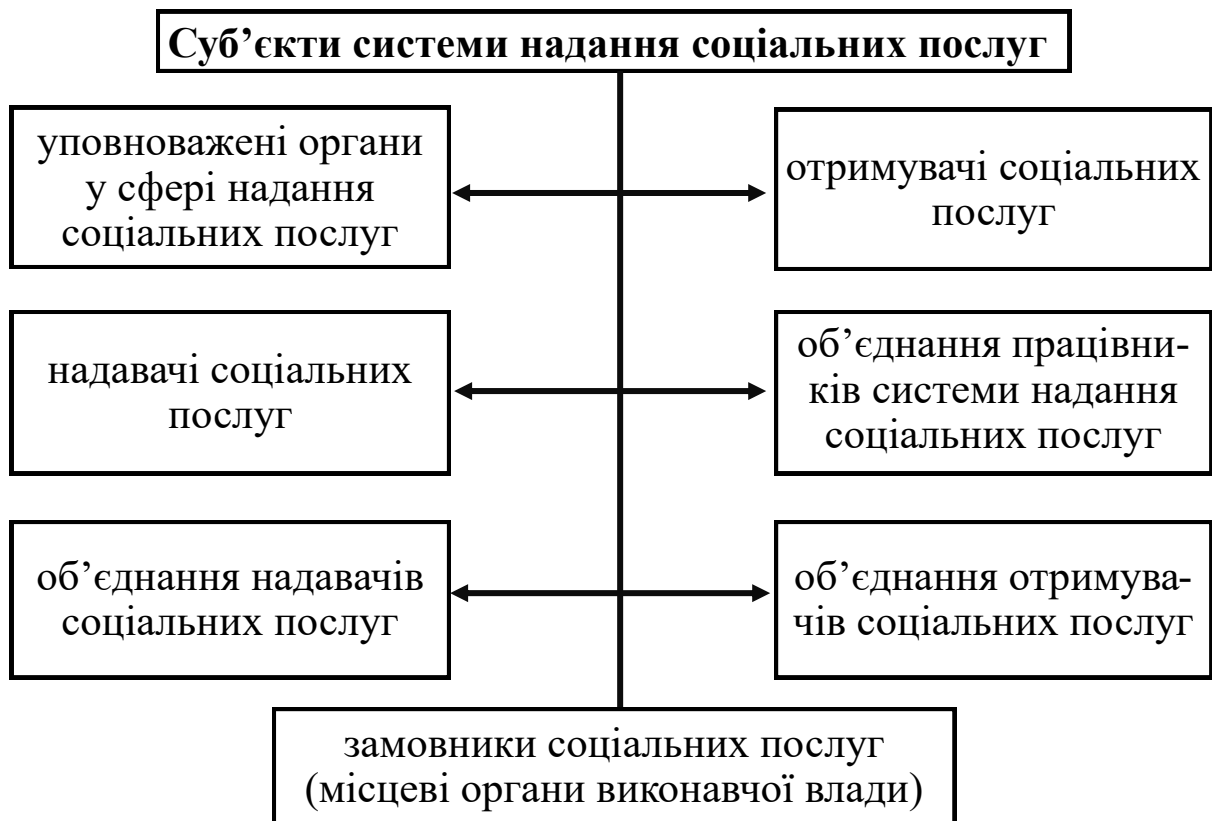
→ комплексності

→ конфіденційності

→ максимальної ефективності та прозорості використання надавачами соціальних послуг бюджетних та інших коштів

→ забезпечення високого рівня якості соціальних послуг

Основні напрями державної політики у сфері надання соціальних послуг	
•	визначення правових засад профілактики потрапляння осіб/ сімей у складні життєві обставини, подолання або мінімізації негативних наслідків таких обставин;
•	управління системою надання соціальних послуг;
•	створення умов для формування та розвитку ринку соціальних послуг;
•	розроблення та виконання державних та місцевих цільових програм;
•	визначення переліку соціальних послуг;
•	організація надання соціальних послуг;
•	здійснення науково-методичного, інформаційного, кадрового забезпечення системи надання соціальних послуг;
•	забезпечення дотримання державних стандартів соціальних послуг;
•	залучення громадських об'єднань, благодійних і релігійних організацій до участі в реалізації державної політики

Класифікація видів соціальних послуг

1. За спрямуванням	<ul style="list-style-type: none"> • соціальна профілактика • соціальна підтримка • соціальне обслуговування
2. За типом надання	<ul style="list-style-type: none"> • прості соціальні послуги • комплексні соціальні послуги • комплексні спеціалізовані соціальні послуги • допоміжні соціальні послуги
3. За місцем надання	<ul style="list-style-type: none"> • за місцем проживання/перебування отримувача соціальних послуг (вдома) • у приміщенні надавача соціальних послуг • за місцем перебування отримувача соціальних послуг
4. За строком надання	<ul style="list-style-type: none"> • екстрено (невідкладно) • постійно • тимчасово • одноразово

Базові види соціальних послуг

догляд вдома, денний догляд	догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних	фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору
соціальна адаптація	соціальний супровід	консультування
підтримане проживання	представництво інтересів	переклад жестовою мовою
соціальна інтеграція та реінтеграція	посередництво	супровід під час інклюзивного навчання
надання притулку	медіація	інформування
екстрене (кризове) втручання	натуральна допомога	соціальна профілактика

Перелік соціальних послуг, визначається **класифікатором соціальних послуг**, який затверджується Міністерством соціальної політики України.

Перелік і порядок надання соціальних послуг за видами ЗДСС регулюються **законодавством про ЗДСС**.

Соціальні послуги надаються надавачами соціальних послуг державного, комунального, недержавного секторів незалежно від джерел фінансування відповідно до **державних стандартів соціальних послуг**.

Етапи надання соціальних послуг (ведення випадку):

I етап – аналіз заяви/звернення про надання соціальних послуг, повідомлення про осіб/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах або в ситуаціях, що загрожують життю чи здоров'ю особи

II етап – оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах

III етап – прийняття рішення про надання соціальних послуг з урахуванням індивідуальних потреб особи/сім'ї

IV етап – розроблення індивідуального плану надання соціальних послуг

V етап – укладення договору про надання соціальних послуг

VI етап – виконання договору про надання соціальних послуг та індивідуального плану надання соціальних послуг

VII етап – здійснення моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості

Підставою для **розгляду** питання надання соціальних послуг є подання безпосередньо до надавача соціальних послуг:

- 1) заяви особи або її законного представника про надання соціальних послуг;
- 2) звернення, повідомлення інших осіб в інтересах осіб/сімей, які потребують соціальних послуг.

Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється через аналіз документів, фактів та інформації, зібраних під час спілкування з особою/сім'єю та їхнім найближчим оточенням, а також отриманих від юридичних та фізичних осіб у встановленому порядку.

Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг приймається протягом 10 робочих днів з дня одержання заяви, звернення про надання соціальних послуг за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Рішення видається або надсилається заявнику не пізніше трьох робочих днів після його прийняття із зазначенням результатів оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах або причини відмови у наданні соціальних послуг.

Договір про надання соціальних послуг укладається **в письмовій формі** між надавачем та отримувачем соціальних послуг чи його законним представником.

Істотні умови договору про надання соціальних послуг:

- назва соціальних послуг;
- умови надання та вартість послуг;
- права, обов'язки та відповідальність сторін;
- строк дії договору;
- інші умови, які сторони визнають істотними.

Невід'ємна частина договору про надання соціальних послуг – **індивідуальний план надання соціальних послуг**, де зазначають заходи, передбачені державним стандартом соціальних послуг, інші заходи, які потрібно здійснити для надання таких послуг, а також відомості про необхідні ресурси, періодичність і строки здійснення заходів, відповідальних виконавців.

Соціальні послуги надаються екстрено (невідкладно) у разі наявності загрози життю чи здоров'ю особи та у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях без укладання договору і підтверджується актом про надання соціальних послуг.

<p>Підстави для відмови у наданні соціальних послуг</p>	<p>1) відсутність потреби у соціальних послугах за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї; 2) ненадання надавачем тих соціальних послуг, яких потребує особа; 3) наявність у особи протипоказань відповідно до медичного висновку.</p>
<p>Підстави припинення надання соціальних послуг</p>	<p>1) відсутність потреби у соціальних послугах за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї; 2) закінчення строку дії договору про надання соціальних послуг; 3) зміна місця проживання/перебування отримувача соціальних послуг, що унеможлиблює надання соціальних послуг; 4) невиконання без поважних причин отримувачем соціальних послуг вимог, визначених договором про надання соціальних послуг; 5) виявлення/встановлення недостовірності поданих отримувачем соціальних послуг інформації/документів при зверненні за їх наданням, що унеможлиблює подальше надання таких соціальних послуг; 6) смерть отримувача соціальних послуг; 7) дострокове розірвання договору про надання соціальних послуг з ініціативи отримувача соціальних послуг; 8) ліквідація (припинення діяльності) надавача соціальних послуг або припинення надання ним відповідних соціальних послуг.</p>

!! Не може бути припинено надання соціальних послуг у разі наявної загрози життю чи здоров'ю особи, домашнього насильства, насильства за ознакою статі або жорстокого поводження з дітьми.

Надавач соціальних послуг зобов'язаний надавати органам місцевої влади інформацію про факти відмови/припинення надання соціальних послуг не пізніше трьох робочих днів з дня прийняття відповідного рішення для врахування під час визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах та організації їх надання.

Отримувач соціальних послуг може відмовитися від їх отримання, що має бути оформлено письмовою заявою.

Фінансування надання соціальних послуг здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, плати за соціальні послуги, коштів благодійної допомоги (пожертвувань) та інших джерел, не заборонених законом.

 Оплата соціальних послуг	
За рахунок бюджетних коштів	встановленим категоріям осіб та особам, ССД яких становить менше двох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб
З установленням диференційованої плати залежно від доходу отримувача соціальних послуг	отримувачам соціальних послуг, ССД яких перевищує два ПМ, але не перевищує чотири ПМ для відповідної категорії осіб
За рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб	1) отримувачам соціальних послуг, ССД яких перевищує чотири ПМ для відповідної категорії осіб; 2) понад обсяги, визначені державним стандартом соціальних послуг

У разі залучення до надання соціальних послуг надавачів соціальних послуг недержавного сектора оплата соціальних послуг, які надаються за рахунок бюджетних коштів, зокрема з установленням диференційованої плати, здійснюється через **компенсацію надавачам вартості таких послуг**.

Розмір плати за соціальні послуги визначає надавач соціальних послуг залежно від змісту й обсягу послуг, що надаються, у порядку регулювання тарифів на соціальні послуги, затвердженому КМУ.

Визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади у соціальних послугах та можливостей їх забезпечення здійснюється з урахуванням:

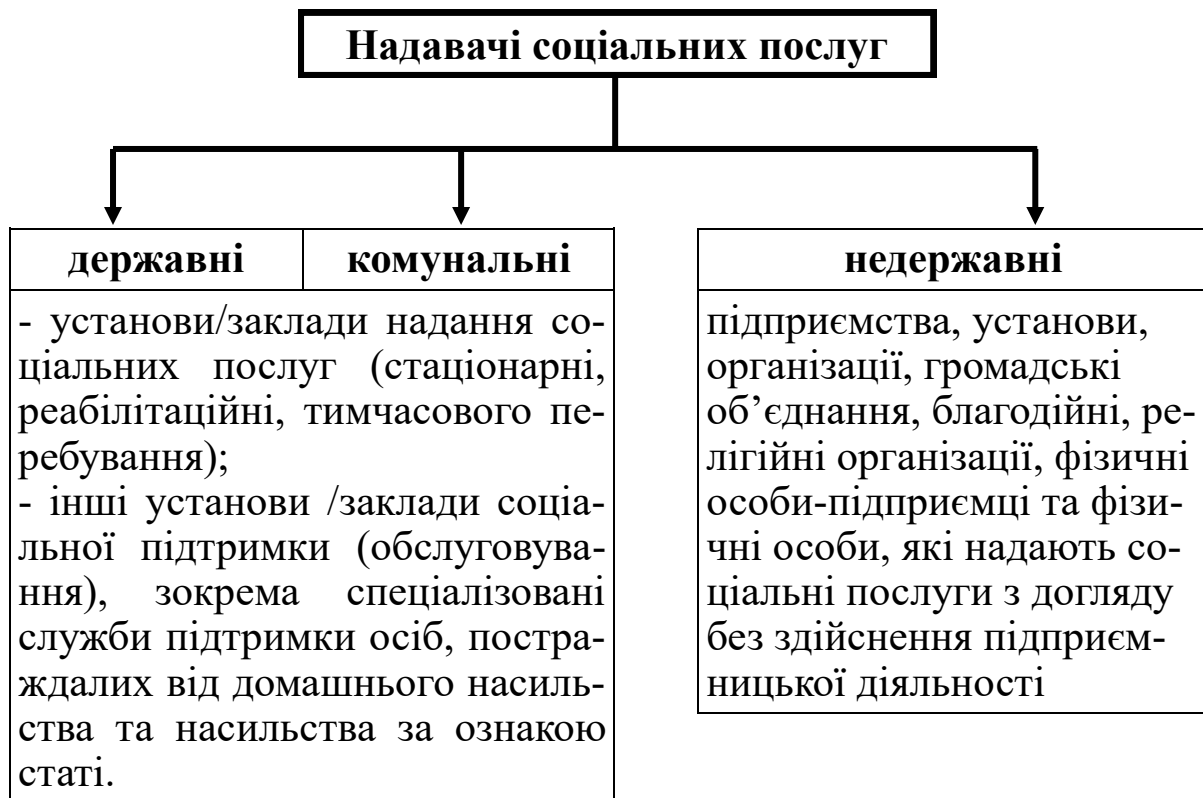
- 1) соціально-демографічних даних про вразливі групи населення та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- 2) результатів оцінювання потреб особи / сім'ї у соціальних послугах;
- 3) інформації про надавачів соціальних послуг та їхні можливості;
- 4) передбачених коштів на соціальні потреби;
- 5) наявних грантів, програм підтримки міжнародних організацій.

Соціальні послуги за рахунок бюджетних коштів, надаються через **соціальне замовлення** відповідно до державного стандарту соціальних послуг.

Надавачі соціальних послуг – юридичні та фізичні особи, фізичні особи-підприємці, інформація про яких внесена до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, і які провадять свою діяльність на підставі установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг та категорії осіб, яким надаються такі послуги, за умови забезпечення їх відповідності критеріям діяльності надавачів соціальних послуг відповідно до законодавства про соціальні послуги.

Працівниками надавачів соціальних послуг державного/комунального та недержавного секторів є фахівці та професіонали (соціальні працівники, фахівці із соціальної роботи, соціальні менеджери та інші) та соціальні робітники.

Кваліфікаційні вимоги до працівників надавачів соціальних послуг, порядок атестації фахівців та професіоналів надавачів соціальних послуг визначаються Міністерством соціальної політики України.

Працівники надавача соціальних послуг повинні відповідати вимогам, визначеним у **Випуску 80 “Соціальні послуги” Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників**, затвердженому наказом Мінсоцполітики від 29.03.2017 р. № 518.

Фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності, **можуть надавати соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі без проходження навчання та дотримання державних стандартів соціальних послуг** отримувачам соціальних послуг з числа членів своєї сім'ї, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права і обов'язки та є:

- 1) особами з інвалідністю I групи;
- 2) дітьми з інвалідністю;
- 3) громадянами похилого віку з когнітивними порушеннями;
- 4) невиліковно хворими, які через порушення функцій організму не можуть самостійно пересуватися та самообслуговуватися;
- 5) дітьми, яким не встановлено інвалідність, але які є хворими на тяжкі захворювання, згідно визначеного переліку.

Загальні критерії діяльності надавачів соціальних послуг

1) наявність установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг, що відповідає класифікатору соціальних послуг, та категорії осіб, яким надаються такі послуги

2) надання соціальних послуг відповідно до державних стандартів соціальних послуг, що підтверджується інформацією про діяльність надавача таких послуг

3) відповідний фаховий рівень працівників надавача соціальних послуг, які надають такі послуги (соціальних працівників, соціальних менеджерів, фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів, психологів, волонтерів та інших), що підтверджується документом про освіту, свідоцтвом про підвищення кваліфікації та/або про проходження атестації відповідно до законодавства

4) відсутність фінансової заборгованості зі сплати податків і зборів, що підтверджується довідкою територіальних органів ДПС

5) наявність у працівників надавача соціальних послуг особистих медичних книжок та своєчасність проходження обов'язкових профілактичних медичних оглядів

6) наявність у надавача соціальних послуг приміщень, які відповідають ДБН В.2.2-40:2018 “Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення”, що документально підтверджується фахівцем із питань технічного обстеження будівель і споруд, який має кваліфікаційний сертифікат (не діє в умовах війни)

7) інформування населення про наявні соціальні послуги та електронні сервіси через електронні засоби комунікації та соціальні мережі, друковану продукцію у формі, доступній для сприйняття особами з будь-якими порушеннями здоров'я

8) наявність публічного звіту про діяльність з надання соціальних послуг та результатів оцінки якості соціальних послуг (для надавачів соціальних послуг з досвідом роботи понад три роки)

Спеціальні критерії діяльності надавачів соціальних послуг

- для надання соціальних послуг, які передбачають цілодобове перебування/проживання, нічне перебування у приміщенні надавача:

1) наявність власного чи орендованого житлового приміщення, яке відповідає:

ДБН В.2.2-40:2018 “Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення”, що документально підтверджується фахівцем з питань технічного обстеження будівель і споруд, який має кваліфікаційний сертифікат. Або його розумне пристосування;

санітарним та протипожежним вимогам, що підтверджується засвідченою в установленому порядку копією декларації відповідності матеріально-технічної бази надавача вимогам законодавства з питань пожежної безпеки

2) наявність матеріально-технічної бази, необхідної для забезпечення санітарно-гігієнічних норм, гарячого та холодного водопостачання та водовідведення, каналізації, припливно-втяжної вентиляції відповідно до вимог ДБН В.2.2-9:2018 “Громадські будинки та споруди. Основні положення”, що документально підтверджується фахівцем з питань технічного обстеження будівель і споруд, висновком державної санітарно-епідеміологічної експертизи

- для надавачів соціальних послуг, які надають соціальні послуги з догляду, притулку та інші послуги, якими передбачено таке харчування

3) можливість забезпечення харчуванням отримувачів соціальних послуг з дотриманням вимог ЗУ “Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів”

- для надавачів соціальної послуги екстреного (кризового) втручання і транспортних послуг

4) наявність автотранспортних засобів, що підтверджується інформацією про діяльність надавача соціальних послуг

5) наявність договору із закладом охорони здоров'я або ліцензії для провадження господарської діяльності з медичної практики (для надавачів, які надають соціальні послуги стаціонарно).

Надавачі соціальних послуг зобов'язані:

- 1) забезпечувати інтереси отримувачів соціальних послуг під час надання таких послуг;
- 2) забезпечувати навчання та підвищення кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;
- 3) проводити оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах;

4) взаємодіяти з іншими суб'єктами системи надання соціальних послуг, а також з органами, установами, фізичними особами-підприємцями, які в межах своєї компетенції надають допомогу вразливим групам населення та особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, здійснюють їх захист;

5) інформувати населення та кожного отримувача соціальних послуг про перелік соціальних послуг, які вони надають, зміст та обсяги таких послуг, умови і порядок їх отримання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;

6) надавати допомогу отримувачам соціальних послуг у вирішенні їхніх соціально-побутових питань, зокрема представленням їхніх інтересів;

7) вносити відомості про отримувачів соціальних послуг до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг;

8) дотримуватися принципів надання соціальних послуг та надавати їх відповідно до державних стандартів;

10) не розголошувати інформацію особистого характеру, про отримувача соціальних послуг;

11) сприяти здійсненню моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості уповноваженими органами у системі надання соціальних послуг;

12) дотримуватися інших вимог законодавства.

Надавачі соціальних послуг мають право:

1) запитувати та отримувати в органах державної влади та органах місцевого самоврядування інформацію, необхідну для організації надання соціальних послуг;

2) залучати на договірній основі підприємства, установи, організації до надання соціальних послуг;

3) залучати грошові кошти та інші ресурси (людські, матеріальні, інформаційні тощо), необхідні для надання соціальних послуг.

Надання соціальних послуг через соціальне замовлення

I етап – формування соціального замовлення – передбачає визначення:

- потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади в соціальних послугах;
- предмета соціального замовлення (перелік соціальних послуг, категорії та чисельність отримувачів соціальних послуг, обсяг бюджетних коштів, необхідних для виплати компенсації).

Соціальне замовлення може бути сформоване **щороку або на період до трьох років** у межах стратегічного середньострокового планування.

Замовник затверджує та оприлюднює план проведення конкурсів на надання соціальних послуг не пізніше 1 березня.

II етап – виконання соціального замовлення – передбачає:

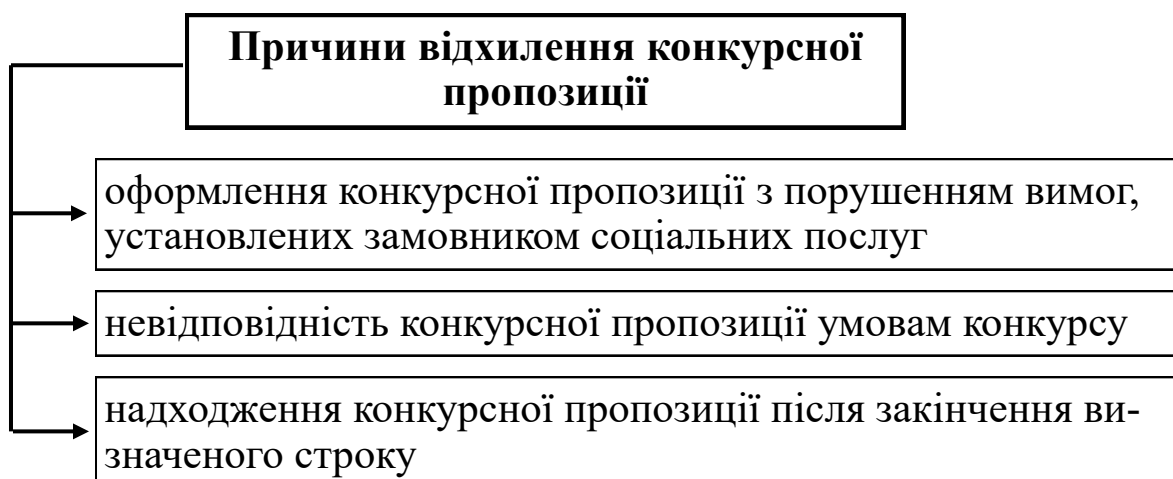
- розроблення завдання на виконання соціального замовлення;
- організацію та проведення конкурсу;
- укладення договору про надання соціальних послуг та його виконання.

III етап – моніторинг надання соціальних послуг та оцінка їх якості – здійснення контролю за дотриманням вимог, установлених законодавством про соціальні послуги, подання звітності.

Критерії конкурсного відбору надавачів соціальних послуг

1. відповідність діяльності учасника конкурсу критеріям діяльності надавачів соціальних послуг
2. фінансовий стан учасника конкурсу, відсутність фінансової заборгованості
3. планова кількість отримувачів соціальних послуг
4. вартість соціальних послуг, що надаватимуться

Шкала оцінювання конкурсної пропозиції за кожним критерієм складає від 0 до 10.

Переможцем є учасник конкурсу, конкурсна пропозиція якого набрала **найбільшу загальну суму балів**.

Переможець конкурсу має право на **компенсацію витрат** з надання соціальних послуг.

Замовник соціальних послуг і надавач соціальних послуг укладають **договір** на умовах, які відповідають умовам конкурсу та конкурсній пропозиції надавача соціальних послуг. Термін дії договору може бути **до трьох років**.

Надавач соціальних послуг щомісяця до 5 числа місяця, наступного за звітним, або у строк, зазначений у договорі, подає замовнику соціальних послуг **звіт про надання соціальних послуг** за формою, встановленою Мінсоцполітики.

Якщо результати надання соціальних послуг за кількісними та якісними характеристиками відповідають вимогам соціального замовлення, встановленим договором, замовник соціальних послуг протягом трьох робочих днів після отримання звіту оформляє **акт здавання-приймання наданих соціальних послуг**, який підписують замовник і надавач соціальних послуг.

Замовник соціальних послуг перераховує **кошти компенсації** на рахунок надавача соціальних послуг до 10 числа місяця, наступного за місяцем подання звітності, на підставі акта здавання-приймання наданих соціальних послуг в обсязі відповідно до наданих соціальних послуг.

Замовник соціальних послуг подає щороку до 1 березня Нацсоцслужбі, Мінсоцполітики та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію про результати соціального замовлення

Фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності, виплачується **компенсація за догляд**.

Компенсація за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності **на професійній основі**, виплачується фізичним особам-надавачам соціальних послуг, які :

- не перебувають у трудових відносинах;
- не є фізичними особами-підприємцями;
- не провадять незалежної професійної діяльності (наукової, літературної, художньої, освітньої або викладацької, а також медичної, юридичної практики, зокрема адвокатської, нотаріальної діяльності тощо);
- не перебувають на обліку як безробітні.

Розмір компенсації за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності *на непрофесійній основі*, незалежно від кількості осіб, за якими здійснюється догляд, *розраховується:*

як різниця між ПМ на одну особу в розрахунку на місяць, встановленим законом на 1 січня календарного року, в якому надаються соціальні послуги, та ССД фізичної особи-надавача соціальної послуги за один квартал, який передує місяцю, що є попереднім до місяця звернення із заявою про згоду надавати соціальні послуги

Розмір компенсації за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності *на професійній основі*, визначається як:

70% мінімальної з/п у погодинному розмірі за одну годину догляду за однією особою, але не більше 360 годин на місяць.

Розмір плати за соціальні послуги визначає надавач соціальних послуг залежно від змісту та обсягу послуг, що надаються.

Порядок регулювання тарифів на соціальні послуги затверджується КМУ.

Тариф на соціальну послугу

=

собівартість послуги (визначається відповідно до положень бухгалтерського обліку)

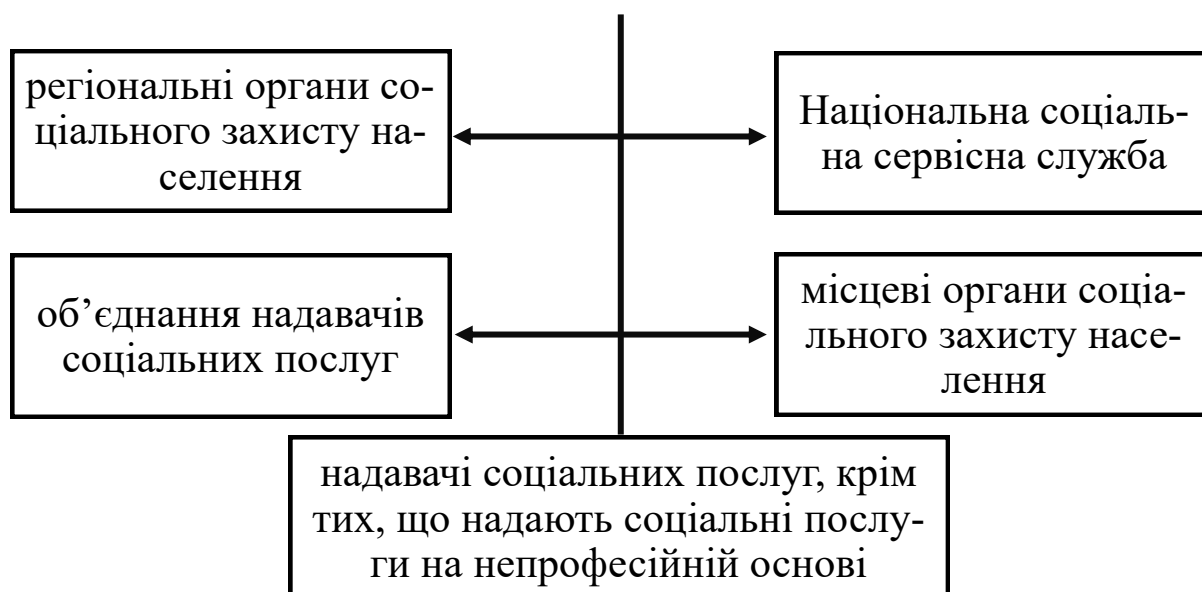
+

адміністративні витрати (не більш як 15% витрат на оплату праці, визначених за нормами обслуговування для надання цієї послуги працівником)

+

податок на додану вартість (для послуг, що надаються за рахунок недержавних коштів)

Суб'єкти моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг

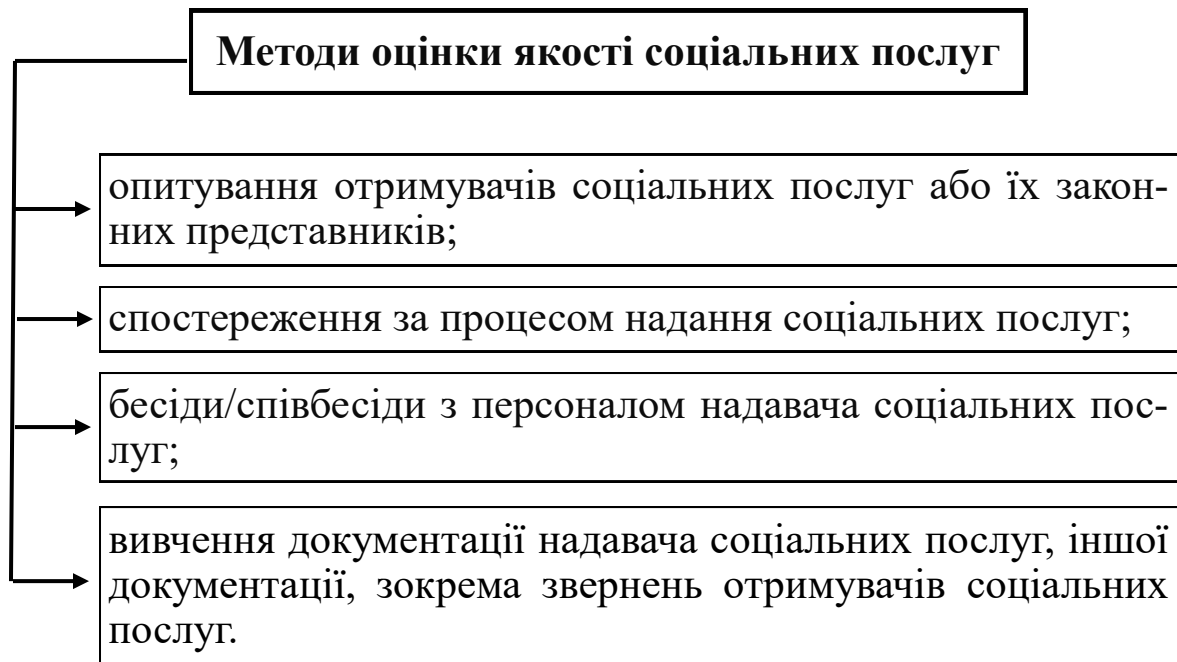

Основні завдання моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг	
√	визначення кількості осіб в адміністративно-територіальній одиниці, які потребують соціальних послуг;
√	визначення кількості надавачів соціальних послуг та їх потужностей;
√	забезпечення жителів адміністративно-територіальної одиниці якісними соціальними послугами, що відповідають їх потребам;
√	підготовка звітів про надання соціальних послуг;
√	планування роботи з розвитку системи надання соціальних послуг;
√	розвиток ринку соціальних послуг відповідно до реальних потреб отримувачів таких послуг;
√	проведення аналізу виконання норм законодавства з надання соціальних послуг, дотримання державних стандартів надання соціальних послуг;
√	розроблення пропозицій щодо формування державної політики у сфері надання соціальних послуг.

Під час проведення моніторингу надання соціальних послуг враховуються результати оцінки якості соціальних послуг, опитувань жителів адміністративно-територіальної одиниці щодо надання соціальних послуг, національних досліджень (за наявності), контролю за додержанням вимог ЗУ “Про соціальні послуги”.

Збір даних моніторингу проводиться **один раз на рік або щокварталу (щомісяця)** відповідно до законодавства у сфері надання соціальних послуг, оперативних даних – за потреби.

Результати моніторингу надання соціальних послуг та їх результати порівняльного аналізу розміщуються на офіційних веб-сайтах суб’єктів моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг.

Результати оцінки якості соціальних послуг доводяться до відома персоналу надавача соціальних послуг, отримувачів соціальних послуг, жителів адміністративно-територіальної одиниці, через розміщення в офіційних друкованих виданнях, на офіційному веб-сайті, на єдиному державному веб-порталі відкритих даних, в будь-який інший спосіб.

Внутрішня оцінка якості соціальних послуг	
Виконавець:	надавач соціальних послуг
Строки проведення:	один раз на рік не пізніше ніж 31 липня
Мета проведення:	удосконалення діяльності надавача соціальних послуг; підвищення рівня професійної компетенції персоналу надавача соціальних послуг; виявлення та обговорення проблем, які гальмують розвиток надання соціальних послуг; виявлення та виправлення недоліків надання соціальних послуг надавачем соціальних послуг; підвищення якості соціальних послуг.
Результат проведення:	звіт

Зовнішня оцінка якості соціальних послуг	
Виконавець:	засновник надавача соціальних послуг (крім надавача соціальних послуг недержавного сектора) або інший орган на замовлення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, об'єднання надавачів соціальних послуг, центральних органів виконавчої влади, зокрема замовників соціальних послуг, за рахунок коштів, передбачених у місцевому бюджеті, із залученням за згодою громадських об'єднань, які спеціалізуються на проведенні зовнішньої оцінки.
Строки проведення:	один раз на рік до 30 червня, а в разі тимчасового надання соціальної послуги, що оцінюється, – не пізніше ніж через один місяць після закінчення надання такої соціальної послуги.
Результат проведення:	звіт

Кожен надавач соціальних послуг на підставі результатів аналізу оцінки якості соціальних послуг корегує програми соціально-економічного розвитку та проводить роботу з удосконалення порядку надання соціальних послуг.

Мінсоцполітики затверджує узагальнений річний звіт про проведення оцінки якості соціальних послуг та оприлюднює на офіційному веб-сайті не пізніше п'яти робочих днів з дня його затвердження.

Показники забезпечення якості соціальної послуги:

- 1) адресність та індивідуальний підхід;
- 2) результативність;
- 3) своєчасність;
- 4) доступність і відкритість;
- 5) повага до гідності отримувача соціальної послуги;
- 6) професійність.

АНКЕТА

щодо якості наданих соціальних послуг

1. Найменування отриманої послуги _____
2. Адреса надавача соціальних послуг, який надав зазначену соціальну послугу _____
3. Звідки Ви дізналися про соціальну послугу, яку отримали? _____
4. Чи відповідає Вашим потребам послуга, яку Ви отримали (отримуєте)?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що _____
5. Чи задоволені Ви якістю та періодичністю надання соціальної послуги?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що _____
6. Чи задоволені Ви ставленням до себе соціального працівника?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що _____
7. Чи влаштовує Вас перелік соціальних послуг, які надає надавач соціальних послуг?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що не вистачає _____
8. Чи зручно Вам відвідувати надавача соціальних послуг?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що _____
9. Чи відповідає надання соціальної послуги Вашому індивідуальному плану? _____
10. Побажання щодо підвищення якості соціальної послуги чи діяльності надавача соціальних послуг _____

Важливо знати

Інформацію щодо надавачів соціальних послуг можна отримати за покликанням <https://www.msp.gov.ua/content/reestr-nadavachiv-socialnih-poslug.html> обравши область та потрібні соціальні послуги (відмітивши у переліку справа).

Відповідно до Постанови КМУ № 560 від 07.05.2022 р. під час воєнного або надзвичайного стану **екстрено (кризово)** можуть надаватися такі соціальні послуги:

- інформування, консультування, консультативний кризовий телефон,
- надання притулку, нічний притулок, короткотермінове проживання;
- екстрене (кризове) втручання,
- представництво інтересів,
- підтримане проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, бездомних осіб,
- соціальний супровід сімей або осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах,
- догляд удома, догляд стаціонарний, денний догляд, денний догляд дітей з інвалідністю, паліативний догляд,
- соціально-психологічна реабілітація,
- натуральна допомога,
- переклад жестовою мовою,
- транспортні послуги.

При відсутності необхідних документів під час воєнного або надзвичайного стану для отримання екстрених соціальних послуг достатньо лише одного з таких документів:

- заяви від людини (для дієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена);
- заяви від законного представника (для недієздатних осіб, яким призначено опікунів);
- повідомлення уповноваженої особи органу опіки та піклування (для недієздатних осіб, які не мають законного представника).

Результати дослідження соціальної роботи в територіальних громадах до та під час воєнного стану в Україні, проведеного агентством стратегічних рішень ShiStrategies за підтримки Світового банку:

1. Видатки місцевих бюджетів на соціальну сферу складають від 3% до 13%.
2. Від 79% до 98% загальної суми соціальних видатків спрямовується на заробітну плату.
3. На організацію та надання соціальних послуг спрямовується в середньому менше 10% соціальних видатків (від 2% до 21%).
4. На ступінь задоволення потреб мешканців у соціальних послугах впливають кількість та рівень підготовки працівників соціальних служб, розвиненість соціальної інфраструктури громади, час її створення.
5. Кошти на ведення соціальної роботи залучили від міжнародних та українських грантових організацій 166 громад, від бізнесу – 93 громади.
6. До залучення грантових коштів на надання соціальних послуг частіше зверталися порівняно невеликі громади, із середньою кількістю мешканців 15-18 тисяч осіб.

За даними Мінсоцполітики <https://www.msp.gov.ua/news/22024.html>

Міжнародні організації, що надають фінансову допомогу особам, постраждалим через війну:	
UNISEF;	Всесвітня продовольча програма ООН;
Міжнародна організація з міграції;	Місія Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні та Товариство Червоного Хреста України;
Управління Верховного комісара ООН у справах біженців;	Допомога неурядової організації АСТЕД Франція;
Норвезька рада у справах біженців;	БО “Людина в біді”;
Естонська Рада у справах біженців.	

Типи волонтерства	
Волонтерство ґрунтоване на професійних навичках	Корпоративне волонтерство
Віртуальне (цифрове) волонтерство	Громадські волонтерські роботи
Мікрволонтерство (незначні проміжки часу)	Соціальне волонтерство (регулюється законодавством)
Екологічне волонтерство (Ековолонтерство)	Волонтерство на міжнародних спортивних змаганнях
Волонтерство при надзвичайних ситуаціях	Волонтерство в школах

День добрих справ – міжнародний день волонтерства. Його місяць – об'єднувати людей усього світу в добрих справах для інших і планети загалом.

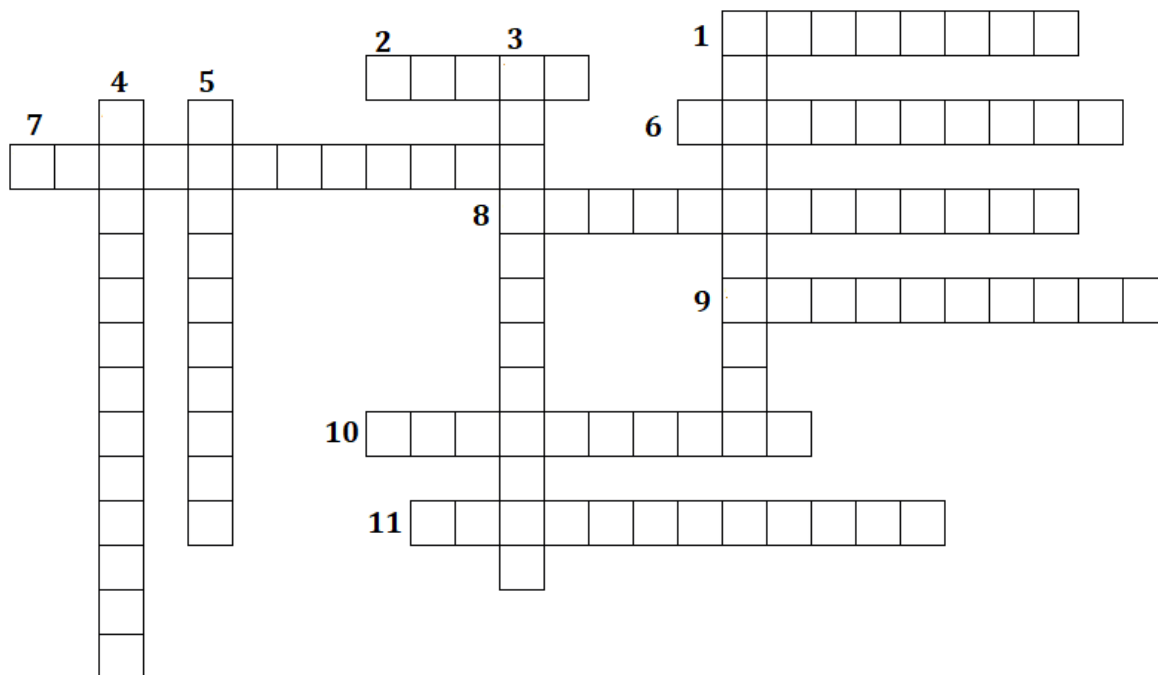
День добрих справ запроваджений у 2007 році в Ізраїлі бізнес-леді та філантропокинею Шарі Арісон через некомерційну організацію Руах Това. Цей день став міжнародним у 2011 р. і в ньому взяли участь представники різних країн з усіх континентів. Дата святкування визначається щорічно у березні-квітні. Зокрема:

16 квітня 2023 р., 14 квітня 2024 р., 6 квітня 2025 р.

Запитання та завдання для самоперевірки:

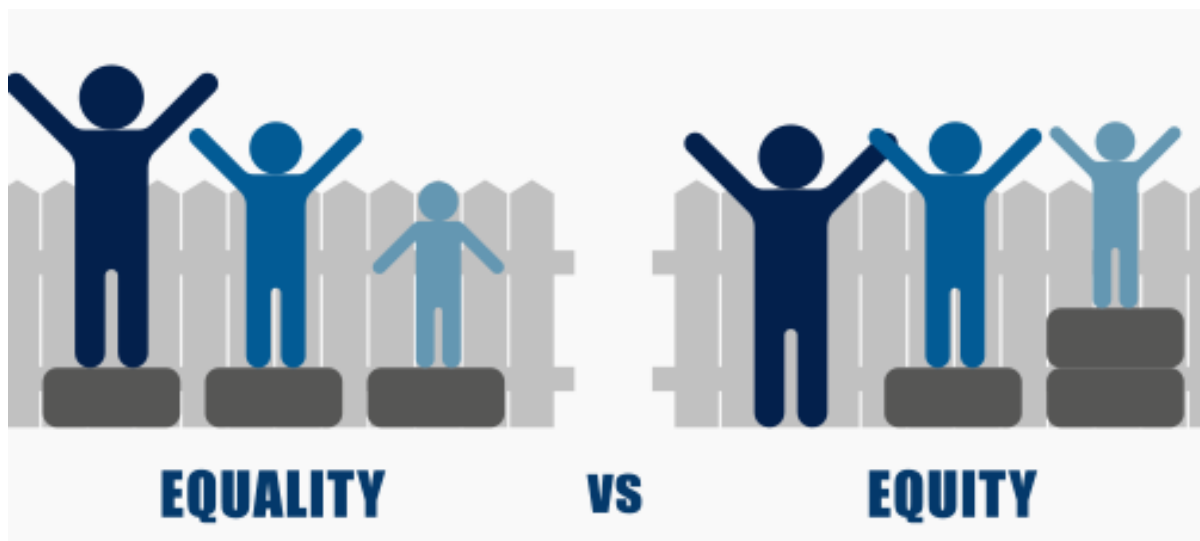
1. Охарактеризуйте особливості діяльності надавачів соціальних послуг.
2. Які проблеми виникають при здійсненні догляду надавачами соціальних послуг на непрофесійній основі?
3. Які компетентності та здібності важливі для працівників соціальних організацій?
4. Як уряд України регулює та підтримує волонтерську діяльність?
5. Яка модель зменшення соціальних ризиків населення є, на Вашу думку, найбільш оптимальною? Обґрунтуйте свій вибір.
6. Які чинники можуть зумовити складні життєві обставини?

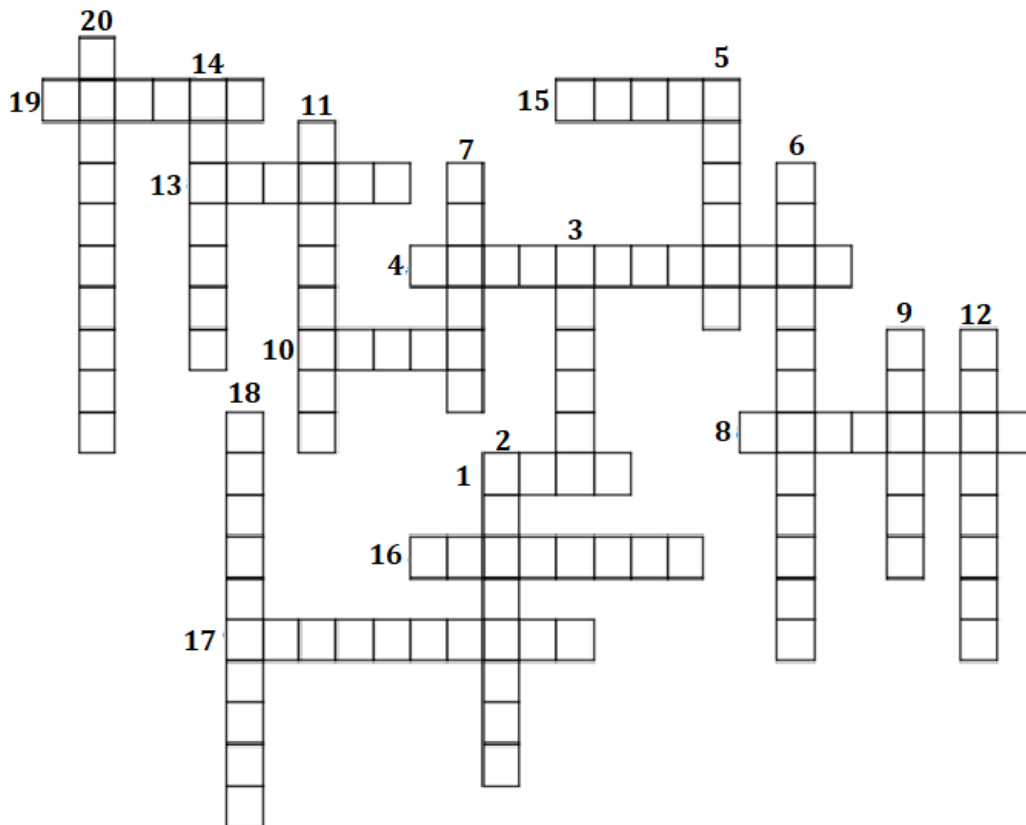
КОЖНА ХВИЛИНА З КОРИСТЮ

По горизонталі: 1. Процес більшого залучення усіх громадян у суспільстві. 2. Встановлюється над дітьми до 14 років та недієздатними особами. 6. Метод оцінки якості страхових послуг. 7. Попередні заходи для недопущення чогось. 8. Особа, якв сплачує страхові внески. 9. Система постійного спостереження за процесом. 10. Добре ставлення до всього живого. 11. Показник якості соціальних послуг.

По вертикалі: 1. Право людини вести повноцінне життя. 3. Перелік соціальних послуг. 4. Постійне і гідне сприйняття когось/чогось. 5 Встановлюється над дітьми, старшими за 14 років та особами з обмеженою дієздатністю.

По горизонталі: 1. Трудовий або страховий... 4. Орган виконавчої влади у сфері соціального захисту населення. 8. Британський діяч, ініціатор держави добробуту Великої Британії. 10. Тимчасова непрацевдатність, безробіття. 13. Фінансовий важіль механізму регулювання соціального захисту населення. 15. Кошти, які збиралися державою для виплати допомоги нужденним. 16. Забезпеченість необхідними матеріальними і духовними благами. 17. Фонди ЗДСС. 19. Грошова виплата особам після 60 років.

По вертикалі: 2. Компенсація витрат за комунальні послуги. 3. Сфера соціальної політики. 5. Дослідник соціальної сфери. 6. Надання матеріальної допомоги, соціальних послуг за рахунок держави. 7. Автор праці "Що таке соціалізм?". 9. Функціональний суб'єкт соціальної політики. 11. Фінансовий документ із зазначенням обсягів фінансування об'єктів, програм. 12. Відсутність засобів до існування. 14. Суб'єкт соціальної політики. 18. Метод фінансового механізму регулювання соціального захисту. 20. Відсутність можливості реалізувати право на працю та мати доходи.

Список літератури

1. Агарков О. Соціально-політичний маркетинг і розвиток соціальної держави в умовах глобалізації. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. 2011. № 2. URL: http://www.social-science.com.ua/journal_content/387/9a652378e95521c33c1d2b43ca6a0e5b;
2. Актуальний стан та проблеми діючої системи соціального захисту в Україні. URL: <http://gurt.org.ua/news/recent/3803/>
3. Аналітично-презентаційні матеріали щодо стану та розвитку соціальної політики в Україні (аспект соціального захисту населення). URL: <http://ipzn.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/Sotsialne-zabezpechennya-v-SRSR.pdf>
4. Антропов В. В.Экономические модели социальной защиты населения в 208 государствах ЕС: автореф. дис ... д-ра экон. наук: 08.00.14. М., 2007
5. Архангельський Ю. Дієві чинники зменшення бідності в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2005. № 1. С. 35–40.
6. Арцатбанова О. В. Порівняльний аналіз підходів до побудови економічних механізмів функціонування системи охорони здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1399>
7. Балтачєєва Н.А. Вплив світового досвіду на вибір української моделі соціальної політики. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сборник научных трудов*. Ч. III. Донецк: ДонНУ, 2010. 850 с.
8. Баранник Л. Б. Фінансове забезпечення системи соціального захисту населення: теоретичний аспект. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2014. № 1. С. 8–15.
9. Беляєв О. О., Ніколаєв Є. Б., Келічавий А. В. Соціальна економіка : навч. посібник. К.: Вид-во КНЕУ. 2014. 481 с.
10. Бичков С. І. Теоретичні аспекти формування системи соціального захисту населення. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/SOCIALNA/01-BICHKOV.pdf>
11. Богуш Л.Г. Якість життя в параметрах та індикаторах соціальних процесів. *Економіка та держава*. 2013. № 11. С. 59-63.

12. Бойко С.Г. Диверсифікація джерел фінансування охорони здоров'я. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/diversifikaciya-dzherel-finansuvannya-okhoroni-zdorovya>
13. Болотіна Н. Б. Право людини на соціальний захист в Україні. К., 2010. 107 с.
14. Бондаренко С. М., Бугас Н. В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2021/42.pdf
15. Бюджетна система: навч. посібник / за заг. ред. В.П. Хомутенко. Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. 392 с.
16. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50-51. С. 572.
17. Великсар Т. І., Бароанова В. Г. Домінанти реформування системи фінансового забезпечення соціального захисту населення. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2018. № 3 (255). С. 20–34.
18. Весельська Л. А. Міжнародний досвід державного регулювання соціальної безпеки в країнах з різними моделями соціального розвитку: застосування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 17/2011. С. 108–113.
19. Вікнянська А.О. Схема фінансового механізму соціального страхування. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2016. Випуск 11. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/140.pdf>
20. Висока тривалість життя стане причиною збільшення пенсійного віку. URL: <https://zib.com.ua/ua/45870.html>
21. Вишнеvsька О. А. Пенсійна реформа: зарубіжний розвиток для України. *Механізми державного управління*. 2016. № 8 (34). С. 42–48.
22. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Одеса: Атлант, 2014. 462 с.
23. Генеральна угода про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових

- відносин в Україні на 2019–2021 роки. URL: <https://fpsu.org.ua/generalna-ugoda-galuzevi-ugodi-teritorialni-ugodi/generalnij-dogovir/15940-generalna-ugoda-na-2019-2021-roki.html>
24. Головатий М.Ф., Панасюк М.Б. Соціальна політика і соціальна робота: термінол. - понятійн. слов. Київ: МАУП, 2005. 560 с.
 25. Гордієнко Є. Світовий досвід формування та реалізації політики соціального захисту учасників бойових дій. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2020. №1. С. 86-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2020_1_13
 26. Грицаєнко М. І. Формування соціальної відповідальності в економічному механізмі реалізації соціального капіталу підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. №7-8 (284-285), 2021. С. 130–142.
 27. Губар О.Є. Соціальне страхування у забезпеченні суспільного добробуту. *Фінанси України*. 2002. №8. С.130–136.
 28. Гупало О.Г., Жук О.Б. Порівняльний аналіз моделей соціальної політики держави. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.4. С. 211–218.
 29. Декларація соціального прогресу і розвитку. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
 30. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація та практична реалізація бюджетної доктрини держави: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 496 с.
 31. Дегтяр О. А. Організаційно-економічний механізм державного регулювання соціальної сфери в розвинених країнах. *Економіка та держава*. № 11/2013. С 112–115.
 32. Длугопольська Т. Історія розвитку законодавства про соціальний захист населення: міжнародний аспект. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 3 (7). 2016 р. С. 58–63. URL: <https://cutt.ly/ONVEegf>
 33. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора : навч. посіб. Тернопіль, Економічна думка, 2007. 488 с.
 34. Добрева Н., Борщук Є., Корецька Т. Концептуальні основи формування соціальної політики в сучасних умовах функціо-

- нування економічної системи України. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44. С. 73–79.
35. Добробут. Стаття у вікіпедії. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Welfare>
36. Дутчак А. В. Соціальне забезпечення громадян: сучасний стан та перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 568–571.
37. Європейська соціальна хартія. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
38. Європейський кодекс соціального забезпечення. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329
39. Європейський фонд поліпшення умов життя і праці. URL: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eurofound_en
40. Єрмоленко А. Медичні проблеми залізничної галузі. URL: <http://zalp.org.ua/content/view/2934/33/lang,ukrainian/>
41. Загальна декларація прав людини. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
42. Зеленко Н. М., Зеленко В. А. Аналіз ринку недержавного пенсійного страхування в Україні: соціально-економічний вимір. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Вип. 2. С. 126-134
URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/jan/20674/zelenko.pdf>
43. Іванова А. Особливості забезпечення соціального захисту в умовах децентралізації бюджетних повноважень. *Світ фінансів*. 1(66)/2021. С. 38–47.
44. Іленьків Г. Трансформація категорії «ідеальна держава» під впливом утопічних теорій Нового часу. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2015. Випуск 6. С. 329–337.
45. Ільчук Л.І. Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні. URL: <http://ipzn.org.ua/svitovuj-dosvid-modelej-sotsialnoyi-polityky-ta-yih-mozhlyvist-vykorystannya-v-ukrayini/>

46. Калов З. А., Куршаева Ф. М., Хациева Л. У. Особенности реализации моделей социальной политики. *Современные проблемы науки и образования*. 2009. № 2. С. 106–108.
47. Кравченко О. О. Матрос О.О. Історія соціальної роботи. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
48. Качула С. В. Формування інституту пенсійного страхування у системі соціального забезпечення України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 20, частина 2. 2018. С. 20–24. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_2_2018ua/6.pdf
49. Квітка А.В. Роль соціальної політики у розвитку людського потенціалу. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/46.pdf
50. Кириленко О. П., Огінська А. Ю. Фінансування соціального захисту в Україні: тенденції та перспективи. *Інноваційна економіка*. 2018. № 1–2 (73). С. 175–182.
51. Кичко І. Страхування як елемент фінансового механізму соціального захисту. *Фінанси України*. 2005. № 4. С. 148–153.
52. Клименко А. Л. Стандарти і гарантії соціального забезпечення: міжнародно-правовий і вітчизняний контекст : монографія. Харків: Юрайт, 2019. 176 с.
53. Коваль О.П. Пенсійний вік: іноземний досвід та вітчизняні реалії: аналіт. доповідь. Київ: НІСД. 2013. 37 с.
54. Козаченко І.О., Ніколаєвський В.М. Особливості еволюції соціальної держави та їхня ревалентність до українських реалій. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2010. № 891. С.1–9.
55. Конвенція про права дитини. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
56. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
57. Коцур А. Розвиток системи соціального захисту в Україні. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. №21. 2016. С. 146-151. URL: <http://rarrpsu.wunu.edu.ua/index.php/rarrpsu/article/view/201/199>

58. Крентовська О. П. Управління державними соціальними гарантіями в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління. Київ, 2005. 20 с.
59. Кропивницький М. О. Бюджетне та позабюджетне фінансування соціального забезпечення громадян України: адміністративно-правовий аспект: дис. ... канд. юр. наук. URL: <https://cutt.ly/5MZQLkM>
60. Кропивницький М. О. Про принципи фінансування соціального забезпечення. *Вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Політологія. Соціологія. Право. Зб. наук. праць. 2016. № 1/2 (29/30). С. 164–172.
61. Кубіцький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах. К.: Міленіум, 2015. 300 с.
62. Кучерівська С. С. Сучасні орієнтири соціальної політики ЄС. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові інструменти сталого розвитку економіки»*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2021. С. 359–362. URL: <https://cutt.ly/cRIi3G0>
63. Кучерівська С. С. Профспілки чи соціально відповідальний бізнес? А може разом? *Фінансові інструменти сталого розвитку економіки: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції*. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. С. 296–300. URL: <https://cutt.ly/rMZpz88>
64. Лопушняк Г.С. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 372с.
65. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики: колективна монографія / за ред. Е. М. Лібанової. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2014. 380 с.
66. Матвеев С. О. Соціальна політика Отто фон Бісмарка і сучасність. *Український історичний журнал*. 2008. № 6. С. 134–149.
67. Мерзляк А. В., Бубнов А. О. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. Вип. 1(19). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/10.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/10.pdf)

68. Мельник О. Реформування системи соціального забезпечення як механізм формування засад розвитку середнього класу в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. №1. С. 273–280. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_1_37
69. Михненко А., Щур Н. Світові моделі соціальної політики: уроки для України. *Вісник Національної академії державного управління*. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-2-31.pdf>
70. Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
71. Мних М.В. Соціальна політика нашої держави в умовах асоційованого членства України в ЄС. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/114-124__no-3__vol-54__2015__UKR.pdf
72. Modern Social Science. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/modern-social-science>
73. Нехайчук Д. В. Формування механізму фінансового забезпечення сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: монографія. Сімферополь: Тарпан, 2011. 475 с.
74. Нечосіна О. Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/510/3>
75. Новіков В., Сіройч З. Концептуальні засади соціально орієнтованої економіки (практика європейських країн). *Україна: аспекти праці*. 2004. №6. С. 30–35.
76. Новікова О.Ф. Соціальна орієнтація економіки. Донецьк: НАН України. Ін-т економіки, 2009. 220 с.
77. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні: аналіт. доповідь. К.: НІСД, 2012. 88 с. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Sots_zahust-c0056.pdf
78. Основні показники рівня життя населення. *Міністерство соціальної політики України*. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Pokazniki-socialnoi-sferi.html>
79. Павлова Л.О. Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dis_pavlova.pdf
80. Пенсійні фонди у світі. URL: https://knpf.bank.gov.ua/uchasnykam/baza_znan/pensiini_fondy_u_sviti.html

81. Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року. URL: <https://cutt.ly/rNm3btt>
82. Пігуль Н. Г. Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні. Вісник Національного банку України. 2015. №1 (227). С. 30–35.
83. Підлипна Р.П. розвиток інструментів недержавного пенсійного забезпечення в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Вип.* 1(55). 2020. С. 41–48.
84. Підписано Європейський кодекс соціального забезпечення. URL: <http://hrliga.com/index.php?module=news&op>.
85. Піскун К. В. Адресність соціальної допомоги як напрям покращення методики планування видатків соціального призначення. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2013. Вип. 1 (8). С. 212–221. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13pkvvsp.pdf>
86. Плаксієв М. Система соціального страхування Республіки Польща. *Вісник Пенсійного фонду України*. 2009. №3. С. 14–17.
87. Погайдак О. Б. Особливості розвитку системи загальнообов'язкового державного соціального страхування як елементу надійності захисту людей праці та якості життя в умовах трансформаційної економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2012. № 1(27). С. 122–129.
88. Попович Г. М. Моделі соціальної політики і соціальна практика. URL: <http://www.socwd.uzhgorod.ua/Herald/herald3/32.htm>
89. Population Growth in the Age of Peel URL: <http://www.historyhome.co.uk/peel/social>
90. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Постанова КМУ від 17 квітня 2019 р. № 337. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#n12>
91. Порядок призначення, перерахування та проведення страхових виплат. Постанова Правління Фонду соціального

- страхування від 19.07.2018 № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011890-18?find=1&text=%D0%BD%D0%B5+%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88+%D1%8F%D0%BA+%D1%82%D1%80%D0%B8+%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8#Text>
92. Походзіло Ю. М., Климко Ю. В. Загальні тенденції розвитку інституту соціального страхування на території України на початку ХХ століття: історикоправовий аспект. *Право та інновації*. № 4 (16) 2016. С. 30–40.
93. Про бюджетну класифікацію. Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. №11. Баланс-Бюджет. 2011. № 6. С. 17.
94. Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Постанова КМУ від 1 черв. 2020 р. за № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#Text>
95. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг. Наказ Міністерства соціальної політики України від 23 черв. 2020 р. № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>
96. Про затвердження Порядку розроблення державного стандарту соціальної послуги. Наказ Міністерства соціальної політики № 282 від 16.05.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0876-12#Text>
97. Про організацію надання соціальних послуг. Постанова КМУ від 1 червня 2020 р. № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
98. Про соціальні послуги. Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
99. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження КМУ від 01.04.2014. № 333-р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
100. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я. Розпорядження КМУ від 30 листопада

- 2016 р. № 1013-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/249626689>
101. Радченко О. В., Савченко І. Г. Ціннісний вимір соціальної відповідальності в демократичній державі: монографія. Х.: Вид-во ХНУВС, 2008. 200 с.
102. Реєстр надавачів соціальних послуг. Міністерство соціальної політики України : веб-сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/reestr-nadavachiv-socialnih-poslug.html>
103. Рудкевич І.В. Етапи становлення та розвитку державної політики соціального захисту населення України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 4. С. 99–102.
104. Севрюков Д.Г. Реформування соціальної держави в іспанії reform of the social state in spain. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Випуск 28. Том 1. С. 49–52.
105. Семигіна Т. Глобальні соціальні проблеми та національні моделі їх розв'язання. *Матеріум*. Випуск 10: Політичні студії. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Semigina_2002_1.pdf
106. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
107. Система соціального забезпечення в Іспанії. URL: <https://lifestylegroup.es/welfare-system-in-spain/>
108. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_law_areas_publ_2028_ua_law.pdf
109. Ситник Г.П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України: навч. посіб. у 3-х ч. Ч. 3: *Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки*. К.: НАДУ, 2010. 208 с.
110. Скуратівський В., Палій О., Лібанова Е. Соціальна політика. К.: Вид-во УАДУ. 2003. 265 с.
111. Слюсаренко К. В., Садовенко М. М. Соціальна політика ЄС: сучасні виклики та перспективи. *Економічний аналіз*. Том 27. № 1. 2017. С. 80–90.
112. Снігова О.Ю. Механізми державного та регіонального

- управління соціальною безпекою: дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03. Донецьк, 2006. 272 с.
113. Соціальний захист населення України: статистичний збірник Державної служби статистики України. К., 2018. 122 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_szn_2017.pdf
114. Social_security_in_Germany. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Social_security_in_Germany
115. Собченко В. В. Основні моделі соціальної політики в країнах Центральної та Східної Європи. Державне будівництво. 2011. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_2_41
116. Соколовська Г. І. Недержавні пенсійні фонди в Україні: становлення та перспективи розвитку. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 228 с.
117. Степанова О. В. Фінансування соціального захисту в умовах децентралізації: зарубіжний досвід та національні реалії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 22. С. 73–79.
118. Стойка А. Розвиток системи соціального захисту як основи стратегічного планування в соціальній сфері. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2010. №1 (4). С. 1–10.
119. Стопчак А. Ю. Історичні аспекти виникнення та еволюції соціального захисту населення в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1. Т. 1. С.60–64. URL: <http://elar.khmnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2999/1/C%D0%A2%D0%9E%D0%9F%D0%A7%D0%90%D0%9A.pdf>
120. Стратегія Міжнародної організації праці. Соціальне забезпечення для всіх: розбудова мінімальних рівнів соціального захисту та всеосяжних систем соціального забезпечення: узагальнений виклад. *Міжнародна організація праці, Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи*. Будапешт: МОП, 2013 р. URL: <http://komspip.rada.gov.ua/uploads/documents/30080.pdf>

121. The future can't wait. Edited by Steven Gale and Sarah Jackson. URL: <https://www.usaid.gov/documents/15396/future-cant-wait>
122. Titmuss R. Social Policy. London : Allen&Unwin. 1974. 218 p.
123. Towards recovery and resilience. Programming document 2021–2024. Eurofound (2020), Programming document 2021–2024: Towards recovery and resilience, Dublin. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/work-programme/2020/programming-document-2021-2024-towards-recovery-and-resilience>
124. Тропіна В. Б. Бюджетне забезпечення соціальної функції держави в Україні. *Фінанси України*. 2008. № 5. С. 15–32.
125. Фокша Л. В. Публічні фонди: поняття, ознаки та правова природа. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. № 10–1. Том 1. С. 162–164.
126. Федоришина Л.І., Жмурко І.В. Соціальна і фіскальна політика держави: вплив на регіональному рівні. *Гроші, фінанси і кредит. Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск № 12. С.468–473.
127. Франко І. Я. Зібр. творів: У 50 т. Т. 45. Філософські праці. К., 1986.
128. Франко І. Я. Одвертий лист до галицької української молоді. *Будівничий української державності. Хрестоматія політологічних статей Івана Франка / упоряд. Д. Павличко*. К., 2006. С. 576–584.
129. Франко І. Я. Соціалізм і соціал-демократія. *Будівничий української державності. Хрестоматія політологічних статей Івана Франка*. Упоряд. Д. Павличко. К., 2006. С. 222–250.
130. Франко І. Я. Соціальна акція, соціальне питання і соціалізм (Увага над пастирським посланням митрополита А. Шептицького «О квестії соціальной»). *Будівничий української державності. Хрестоматія політологічних статей Івана Франка / упоряд. Д. Павличко*. К., 2006. С. 498–522.

131. Фрідман Мілтон. Капіталізм і свобода. Пер. з англ. Неля Рогачевська. К.: Наш формат, 2017. 216 с.
132. Фурман А. В., Підгурська М. В. Історія соціальної роботи: навч. посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.
133. Харарі Ювал Ной. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього / пер. з англ. Ярослава Лебеденка. 2-ге вид. Харків: КСД, 2017. 544 с.
134. Харченко А.М. Соціальна проблема глобалізації – бідність: шляхи її подолання. *Трансформація глобальної економіки*. 2012. № 1 (5). С. 7–12.
135. Хома Н. М. Типологія моделей соціальної держави: аналіз основних підходів. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64457/111-Khoma.pdf?sequence=1>
136. Хомутенко А. В. Проблематика управління державними бюджетними та позабюджетними фондами грошових коштів в Україні. *Економіка та держава*. 2018. № 3. С. 60–66.
137. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. URL: <https://cutt.ly/FNm9J7f>
138. Цікановська Н. А. Класифікація недержавних пенсійних фондів у контексті забезпечення їхньої фінансової безпеки. *Вісник Університету банківської справи*. 2016. № 12. С. 64–70.
139. Шевчук А. П. Формування моделей соціальної політики як складова державного управління в соціально-економічній сфері. *Університетські наукові записки*. 2006. № 2 (218). С. 310–317. URL: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1095.pdf>
140. Шептицький Андрей Пастирське послання «О квестії соціальной» («Про соціальні питання»), 1902 р. URL : <http://www.patriyarkhat.org.ua/mytropolyt-andrej-sheptytskyj-o-kvestiji-sotsialnij/>
141. Ширмер Я. Соціальна допомога в США. URL: https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2010/12/SA_In_USA_UKR.pdf
142. Шульга Н. В. Співвідношення понять «соціальне забезпечення» та «соціальний захист». Митна справа. 2011. № 4 (76). Ч. 2. С. 24–28.

143. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. М.: ЭКСМО, 2007. Вып. II. 864 с.
144. Шутаєва, О. О., Побірченко В.В. Моделі соціальної політики ЄС: основні напрямки трансформації. URL: http://sn-econmanag.crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_1econ/shut.pdf
145. Як допомогти внутрішньо-переміщеним дорослим та дітям, яких зустрічає ваша громада. ЮНІСЕФ, ВГЦ «Волонтер». URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/how-to-help-refugees>
146. Яфінович О. Б. Особливості фінансування системи соціального захисту в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2015. Випуск 12. С. 195–199.
147. World Social Protection Report 2020–22: Social protection at the crossroads – in pursuit of a better future International Labour Office – Geneva: ILO, 2021. URL: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_817572/lang--en/index.htm

Навчальне видання

Фінансове забезпечення соціальної допомоги
(у таблицях і схемах)

Навчальний посібник

Укладач **Кучерівська** Софія Степанівна

Відповідальний за випуск Яремчук С.С.

Літературний редактор Ряднова В.П.

Технічний редактор Кудрінська О.М.

Підписано до друку 24.01.2023. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум.-друк. арк. 18,4.
Обл.-вид. арк. 19,8. Зам. Н-003.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002